

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ - ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών & Εκδόσεων «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Αθήνα, 2017

**ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ-ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ**

Επιστημονική επιμέλεια

Κώστας Γαβριλάκης, Επίκουρος Καθηγητής, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Παν/μιο Ιωαννίνων
Γεωργία Λιαράκου, Καθηγήτρια, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Παν/μιο Αιγαίου

Συντονισμός του έργου S.A.M.E. WORLD για την Ελλάδα:

Δρ Ελίνα Μεγάλου, Γενικός συντονισμός, Διευθύντρια Δ/νσης Στρατηγικής
& Ψηφιακού Εκπαιδευτικού Υλικού ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
Όλυ Παρταλά, Οργανωτική και διοικητική υποστήριξη

ISBN 978-960-06-5654-1

© Copyright 2017

Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων (ΙΤΥΕ) - «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Διεύθυνση Στρατηγικής και Ψηφιακού Εκπαιδευτικού Υλικού

Μητροπόλεως 26-28, 105 63, Αθήνα

<http://www.cti.gr>

Η παρούσα δημοσίευση αποτελεί προϊόν του έργου «S.A.M.E. WORLD – Αειφορία Ευαισθητοποίηση Κινητοποίηση Περιβάλλον στην Παγκόσμια Εκπαίδευση». Το έργο S.A.M.E. WORLD συγχρηματοδοτήθηκε με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Το έργο και οι εκδόσεις αυτού αντικατοπτρίζουν αποκλειστικά τις απόψεις των συγγραφέων και η Επιτροπή δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για τυχόν χρήση των πληροφοριών που περιέχονται σε αυτό. DCI-NSA-ED 2014/338-120

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Άξονας 1

Περιβαλλοντική-κλιματική μετανάστευση: ένα φαινόμενο από το απώτερο παρελθόν της γης

Δάφνη Γαβρίλη, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Δ/νση Β/θμιας Εκπ/σης Α΄ Αθήνας

Ευφροσύνη Δουβίτσα, Υπεύθυνη Σεμιναρίων «Jane Goodall's Roots&Shoots Greece»

Βασιλική Κόντου, Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευσίνας

Διονύσης Οικονόμου, Μέλος Παιδαγωγικής Ομάδας Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευσίνας
Θεμιστοκλής Σμπαρούνης, Αναπληρωτής Υπεύθυνος Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αργυρούπολης

Άξονας 2

Η σύγχρονη περιβαλλοντική-κλιματική μετανάστευση: ένα σύνθετο φαινόμενο

Θεολογία Αβδελλή, Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Δραπετσώνας

Δημήτριος Γκότζος, Υπεύθυνος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Δ/νση Α/θμιας Εκπ/σης Β΄ Αθήνας

Αθανάσιος Ιωάννου, Υπεύθυνος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Δ/νση Β/θμιας Εκπ/σης Δ΄ Αθήνας

Αφροδίτη Κατσιγιάννη, Μέλος Παιδαγωγικής Ομάδας Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αργυρούπολης

Σταυρούλα Τριανταφύλλου, Υπεύθυνη Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Δραπετσώνας

Άξονας 3

Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες μέσα από το πρίσμα της κοινωνίας, των ΜΜΕ και της επίσημης πολιτικής

Βαρβάρα Βορύλλα, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Δ/νση Α/θμιας Εκπ/σης Ανατολικής Αττικής

Μαρία Δημοπούλου, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Δ/νση Α/θμιας Εκπ/σης Α΄ Αθήνας

Βασιλική Κιούπη, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Δ/νση Β/θμιας Εκπ/σης Πειραιά

Αλεξάνδρα Τσίγκου, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Δ/νση Α/θμιας Εκπ/σης Δυτικής Αττικής

Μιχάλης Φωτιάδης, Μέλος Παιδαγωγικής Ομάδας Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Αργυρούπολης

Άξονας 4

Εμείς και η περιβαλλοντική-κλιματική μετανάστευση

Στυλιανή Κουλουζάκη, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Δικτύου ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS»

Δήμητρα Μπία, Υπεύθυνη Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Λαυρίου

Ελένη Νιάρχου, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Δ/νση Α/θμιας Εκπ/σης Γ΄ Αθήνας

Ιωάννα Ντίνου, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Δ/νση Β/θμιας Εκπ/σης Γ΄ Αθήνας

Βαρβάρα Πετρίδου, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Δ/νση Β/θμιας Εκπ/σης Β΄ Αθήνας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αγαπητές/οί συνάδελφοι,

Το παιδαγωγικό υλικό Περιβαλλοντική – Κλιματική Μετανάστευση δημιουργήθηκε από Υπεύθυνους Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, στελέχη Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και εκπαιδευτές Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων του Νομού Αττικής, οι οποίοι συμμετείχαν στο Επιμορφωτικό Πρόγραμμα Μικτής Μάθησης (Blended Course) του Ευρωπαϊκού έργου «S.A.M.E. WORLD – Αειφορία | Ευαισθητοποίηση | Κινητοποίηση | Περιβάλλον» στην Παγκόσμια Εκπαίδευση. Το έργο S.A.M.E. WORLD συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο του Προγράμματος EuropeAid και συντονίζεται από τον φορέα CIES Onlus (IT). Εθνικός συντονιστής του έργου για την Ελλάδα είναι το ΙΤΥΕ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ», με την υποστήριξη του Υπουργείου Παιδείας.

Το υλικό πραγματεύεται το ζήτημα της μετανάστευσης που προκαλείται από περιβαλλοντικά αίτια, ενώ ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στους κλιματικούς πρόσφυγες και μετανάστες. Πρόκειται για ένα θέμα που απασχολεί ολοένα και περισσότερο τη διεθνή κοινότητα, καθώς αυξάνεται παγκοσμίως ο αριθμός των ανθρώπων που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τον τόπο τους λόγω των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Σκοπός του υλικού είναι να αποτελέσει ένα χρήσιμο εφόδιο για όσες/ους θα ήθελαν να υλοποιήσουν εκπαιδευτικά προγράμματα για την περιβαλλοντική – κλιματική μετανάστευση στο σχολείο και πέρα από αυτό. Πιο συγκεκριμένα, μέσα από την υλοποίηση των προτεινόμενων εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, οι συμμετέχοντες εκπαιδευόμενοι θα είναι σε θέση:

- Να κατανοούν βασικές έννοιες που σχετίζονται με την περιβαλλοντική / κλιματική μετανάστευση.
- Να διακρίνουν τα αίτια της περιβαλλοντικής / κλιματικής μετανάστευσης και τους αλληλοεξαρτώμενους παράγοντες (περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς, οικονομικούς) που συμβάλλουν στην έξαρση του φαινομένου.
- Να γνωρίσουν χαρακτηριστικές περιπτώσεις περιβαλλοντικής / κλιματικής μετανάστευσης από την Ελλάδα και τον κόσμο.
- Να αναλύουν κριτικά τον δημόσιο λόγο που αναπτύσσεται γύρω από τη μετανάστευση και να διακρίνουν τις αξίες που βρίσκονται πίσω τις λέξεις.
- Να διερευνούν τοπικές συνθήκες και παράγοντες που μπορεί να οδηγήσουν σε φαινόμενα περιβαλλοντικής / κλιματικής μετανάστευσης.
- Να αναγνωρίζουν τον δικό τους ρόλο και τη δική τους ευθύνη απέναντι στην περιβαλλοντική / κλιματική μετανάστευση.
- Να νοιώθουν αλληλέγγυοι με τους μετανάστες και τους πρόσφυγες.
- Να σχεδιάζουν και υλοποιούν πρωτοβουλίες στήριξης αυτών των ανθρώπων.

Οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες απευθύνονται σε παιδιά ηλικίας 10-15 ετών. Ωστόσο, με την κατάλληλη προσαρμογή, μπορούν να υλοποιηθούν και με παιδιά άλλων ηλικιών, ακόμα και με ενήλικες.

Οι δραστηριότητες αυτές αναπτύσσονται σε τέσσερις άξονες:

Άξονας 1: Περιβαλλοντική-κλιματική μετανάστευση: ένα φαινόμενο από το απώτερο παρελθόν της γης.

Άξονας 2: Η σύγχρονη περιβαλλοντική-κλιματική μετανάστευση: ένα σύνθετο φαινόμενο.

Άξονας 3: Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες μέσα από το πρίσμα της κοινωνίας, των ΜΜΕ και της επίσημης πολιτικής.

Άξονας 4: Εμείς και η περιβαλλοντική-κλιματική μετανάστευση.

Ευχόμαστε να βρείτε αυτό το υλικό ενδιαφέρον και χρήσιμο. Ευχόμαστε επίσης να συμβάλει στην ανάπτυξη ενός γόνιμου δημόσιου διαλόγου για την περιβαλλοντική / κλιματική μετανάστευση.

Κλείνοντας, θα θέλαμε να εκφράσουμε τις θερμές μας ευχαριστίες στο Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων «Διόφαντος» για την ευκαιρία που μας έδωσε να μελετήσουμε αυτό το ιδιαίτερα ενδιαφέρον θέμα αλλά και για τη συνεπή στήριξή του σε όλη τη διάρκεια ανάπτυξης του παιδαγωγικού υλικού.

Οι επιμελητές της έκδοσης

Κώστας Γαβριλάκης, Επίκουρος Καθηγητής

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Γεωργία Λιαράκου, Καθηγήτρια

Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

ΑΞΟΝΑΣ 1- ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Η εξέλιξη της Γης: Οι αλλαγές στο περιβάλλον και στο κλίμα και οι επιπτώσεις τους στην εμφάνιση, στην εξέλιξη και στη μετανάστευση των οργανισμών

Προτείνεται ο εκπαιδευτικός να μελετήσει το παρακάτω Εισαγωγικό Κείμενο πριν από την υλοποίηση των δραστηριοτήτων του 1^{ου} Αξονα.

Η Γη σχηματίζεται πριν από περίπου 4,6 δισεκατομμύρια χρόνια. Όλο αυτό το διάστημα (γεωλογικός χρόνος – γεωλογική ιστορία) η Γη μεταβάλλεται – αλλάζει συνεχώς και θα συνεχίζει να αλλάζει μέχρι να πάψει να υπάρχει. Αρχικά η επιφάνεια της Γης έχει πολύ υψηλές θερμοκρασίες και στην ατμόσφαιρά της δεν υπάρχει οξυγόνο αλλά πολύ διοξείδιο του άνθρακα και άλλα δηλητηριώδη αέρια, τα οποία και σήμερα βγαίνουν από τα ηφαίστεια. Ο στερεός φλοιός αρχίζει να σχηματίζεται πριν από περίπου 4,2 δισ. χρόνια ενώ οι πρώτοι ωκεανοί σχηματίζονται πριν από 4 δισ. χρόνια. Οι συνθήκες στο νερό είναι και αυτές ακραίες, με θερμοκρασίες περίπου στους 80 – 100 βαθμούς Κελσίου και με μεγάλη οξύτητα. Ήδη από τα 3,7 δισ. χρόνια (δηλ. περίπου 1 δισ. χρόνια μετά τον σχηματισμό της Γης) εμφανίζονται οι πρώτες μορφές ζωής μέσα στο υγρό στοιχείο: στον παγκόσμιο ωκεανό.

Η Γη σιγά-σιγά ψύχεται, σχηματίζονται σύννεφα και αρχίζουν οι πρώτες μεγάλες βροχοπτώσεις ενώ στη στεριά δημιουργούνται ποταμοί και λίμνες. Γενικά, διαμορφώνεται η Γη με τον σχηματισμό ηπείρων και ωκεανών που και αυτοί δεν παραμένουν σταθεροί αλλά μεταβάλλονται διαρκώς. Σταδιακά διαμορφώνονται οι συνθήκες που επηρεάζουν καθοριστικά την εξέλιξη της ζωής. Πολλοί και διαφορετικοί οργανισμοί εμφανίζονται σε μικρό σχετικά διάστημα.

Από την εμφάνισή της, η ζωή αλλάζει και εξελίσσεται και αυτή διαρκώς. Και από ένα σημείο και μετά οι οργανισμοί παίζουν και αυτοί καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση των συνθηκών του πλανήτη. Για παράδειγμα, το οξυγόνο που υπάρχει σήμερα στην ατμόσφαιρα είναι αποτέλεσμα της φωτοσυνθετικής δράσης των οργανισμών, αρχικά κάποιων μικροβίων (πριν από 3,3 δισ. χρόνια) και στη συνέχεια των ομάδων των φυτών που εμφανίστηκαν στην πορεία της εξέλιξης: υδρόβιων (μονοκύτταρα και πολυκύτταρα φύκη) και χερσαίων (εμφανίστηκαν πριν από 400 εκατομμύρια χρόνια περίπου). Έτσι το οξυγόνο, από περίπου 1% πριν τη δράση των οργανισμών, διαμορφώνεται σήμερα σε 21%, ενώ κάποια περίοδο είχε φτάσει και στο 25%.

Από τη δημιουργία της Γης και το σχηματισμό της ατμόσφαιρας μέχρι σήμερα, εκτός από το

ανάγλυφο, αλλάζει και το κλίμα. Οι αλλαγές αυτές έχουν επιπτώσεις (θετικές ή αρνητικές) και στους οργανισμούς που ζουν κάθε περίοδο. Η εμφάνιση νέων ειδών είναι αποτέλεσμα των αλλαγών του περιβάλλοντος. Καθώς αλλάζει το κλίμα και το περιβάλλον γενικότερα, άλλοι οργανισμοί καταφέρνουν και προσαρμόζονται στις νέες συνθήκες, άλλοι μεταναστεύουν, και άλλοι τελικά εξαφανίζονται. Αιτία κλιματικών αλλαγών μπορεί να είναι οι μεγάλες ποσότητες λάβας που αναβλύζουν υποθαλάσσια αλλά και επιφανειακά καθώς επηρεάζουν το κλίμα και αυτό γίνεται ψυχρότερο ή θερμότερο. Τα γεγονότα αυτά δεν είναι οι μοναδικές αιτίες κλιματικών αλλαγών. Το κλίμα επηρεάζεται και από άλλους παράγοντες, όπως η κλίση του άξονα της Γης, η συμπεριφορά του ήλιου, τα θαλάσσια ρεύματα, οι πτώσεις μετεωριτών κ.ά.

Ένα βασικό χαρακτηριστικό όλων των οργανισμών είναι η εξάπλωσή και η κατανομή τους στον χώρο. Κατά τη διάρκεια της ζωής τους (δηλαδή στην πιο μικρή κλίμακα χώρου και χρόνου) τα άτομα κάθε είδους μετακινούνται και διασπείρονται. Σε μια ενδιάμεση κλίμακα χώρου και χρόνου, πραγματοποιούνται μεταναστεύσεις και μετακινήσεις μέσα και ανάμεσα στους πληθυσμούς. Σε μια πολύ μεγαλύτερη κλίμακα, τα όρια εξάπλωσης των ειδών μεταβάλλονται, οδηγώντας τελικά στη διαμόρφωση των γεωγραφικών προτύπων της βιοποικιλότητας. Αντίστοιχα, δύο άλλα βασικά χαρακτηριστικά των οργανισμών είναι η ικανότητα προσαρμογής τους (στη μικρή κλίμακα του χρόνου) αλλά και εξέλιξής τους (στη μεγαλύτερη χρονική κλίμακα).

Έτσι, μετά από πολλά εκατομμύρια χρόνια από την εμφάνιση της ζωής στη θάλασσα και αφού οι συνθήκες επιτρέπουν τη ζωή στην ξηρά (κρίσιμο σημείο αποτελεί και ο σχηματισμός της προστατευτικής στοιβάδας του όζοντος στη στρατόσφαιρα - αποτέλεσμα και αυτό της παραγωγής οξυγόνου από τους οργανισμούς), αρχίζουν οι μεταναστεύσεις από το υγρό περιβάλλον προς τη στεριά. Έχουμε λοιπόν την πρώτη μεγάλη μετανάστευση, η οποία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως 'περιβαλλοντική', πριν από 400-500 εκατομμύρια χρόνια. Αρχικά μεταναστεύουν τα φυτά και ασπόνδυλοι ζωικοί οργανισμοί και στη συνέχεια τα σπονδυλωτά ζώα. Η μετανάστευση είναι σταδιακή. Οι πρώτοι περιβαλλοντικοί μετανάστες στην ξηρά ζουν κοντά στο νερό και δεν μπορούν να απομακρυνθούν από αυτό γιατί είναι απαραίτητο για τη ζωή τους. Ένα από τα πρώτα φυτά που μετανάστευσαν στην ξηρά, σύμφωνα με τα απολιθώματα που έχουν βρεθεί, ήταν το Κουκσόνια (*Cooksonia*) και ένα από τα πρώτα σπονδυλωτά ήταν ένα αμφίβιο που λέγονταν Ιχθυόστεγα (*Ichtyostega*).

Κουκσόνια (*Cooksonia*)

Ιχθυόστεγα (*Ichtyostega*)

Όλα αυτά τα γεγονότα συμβαίνουν παράλληλα με τη διαρκή κίνηση των λιθοσφαιρικών πλακών της Γης και των ηπείρων. Και αυτή η διαρκής κίνηση επηρεάζει επίσης το κλίμα της Γης. Οι ήπειροι εκείνη την περίοδο, όπου έχουμε το μεγάλο κύμα της μετανάστευσης των οργανισμών στην ξηρά, αρχίζουν και πλησιάζουν η μία την άλλη και στα 300 εκατομμύρια χρόνια πριν από σήμερα

ενώνονται σε μια υπερήπειρο που ονομάζεται Παγγαία. Τότε υπήρχε μόνο ένας ωκεανός που ονομαζόταν Ωκεανός της Τηθύος. Σιγά – σιγά άρχισαν να απομακρύνονται ξανά μέχρι που πήραν τη θέση και το σχήμα που έχουν σήμερα.

Πριν από 2,5 εκατομμύρια χρόνια κάνει την εμφάνισή του και ο προγονικός άνθρωπος κάπου στη σημερινή ανατολική Αφρική και θα ξεκινήσει κι αυτός να μεταναστεύει και να εξελίσσεται επηρεαζόμενος και από τις αλλαγές του περιβάλλοντος και του κλίματος.

Σε όλη αυτή τη μακρά γεωλογική ιστορία της Γης το κλίμα αλλάζει χωρίς να επηρεάζεται από τον άνθρωπο. Μέχρι τη βιομηχανική επανάσταση. Από τότε, παράλληλα με την εξέλιξη της τεχνολογίας, παίρνει τεράστιες διαστάσεις η ρύπανση του πλανήτη. Πλέον ο άνθρωπος με τις δραστηριότητές του αρχίζει να επηρεάζει κι αυτός το κλίμα της Γης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Palmer D., Barrett P. (2009). *Εξέλιξη- Μια ιστορία ζωής 4 δισεκατομμυρίων ετών, τόμος Α*. Αθήνα: Σκάι βιβλίο.
- Palmer D., Barrett P. (2009). *Εξέλιξη- Μια ιστορία ζωής 4 δισεκατομμυρίων ετών, τόμος Β*. Αθήνα: Σκάι βιβλίο.
- Ρianka E. (2006). *Εξελικτική Οικολογία*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Rhodes F.H.T. (1990). *Η Εξέλιξη Της Ζωής*. Αθήνα: Πορεία.
- Μανέτας Γ. (2010). *Τι θα έβλεπε η Αλίκη στη χώρα των φυτών*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Παυλίδης Σ.Β. (2007). *Παν-Γαία (Παγγαία) μια διαφορετική βιο-γεωλογική διαδρομή στον πλανήτη Γη*. Αθήνα: Leader Books.

Πηγές εικόνων

- Wikimedia Commons -

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/12/Cooksonia_sp._-_MUSE.jpg

ΑΞΟΝΑΣ 1 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1.1

Το περιβάλλον διαρκώς αλλάζει, το ίδιο και το κλίμα

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 1-2 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να κατανοούν ότι από την αρχή της δημιουργίας του πλανήτη οι περιβαλλοντικές μεταβολές προκαλούν κλιματικές αλλαγές.
- Να αντιλαμβάνονται ότι οι ήπειροι μετακινούνται διαρκώς και ότι οι περιβαλλοντικές μεταβολές είναι μια αέναη διαδικασία η οποία, μέχρι τη βιομηχανική επανάσταση, ήταν ο κύριος παράγοντας που επέφερε αλλαγές και στο κλίμα.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 1.1.1
- Τα Παραρτήματα 1.1.1 και 1.1.2
- Το βίντεο «Οι μετακινήσεις των ηπείρων στον γεωλογικό χρόνο» - <https://vimeo.com/201272299>
- Η/Υ και πρόσβαση στο διαδίκτυο

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Η δραστηριότητα περιλαμβάνει δύο μικρά κείμενα (Παραρτήματα) προσαρμοσμένα στις ηλικίες των μαθητών. Τα θέματα που καλύπτουν αφορούν τους κύριους παράγοντες που συνέβαλαν στη διαμόρφωση και τις αλλαγές του κλίματος μέχρι τη βιομηχανική επανάσταση. Οι μαθητές διαβάζουν τα κείμενα και απαντούν στις ερωτήσεις του Φύλλου Εργασίας. Με τη χρήση του Φύλλου Εργασίας οι μαθητές μπορούν να παρατηρήσουν ότι σε μεγάλη κλίμακα χρόνου υπάρχουν αναπόφευκτες μεταβολές οι οποίες όμως συνήθως δεν είναι ορατές στην ζωή μας. Αναλυτικότερα:

Βήμα 1^ο: Οι μαθητές παρακολουθούν το βίντεο «Οι μετακινήσεις των ηπείρων στον γεωλογικό χρόνο» (<https://vimeo.com/201272299>) και πραγματοποιείται στην ολομέλεια μια προκαταρκτική συζήτηση για τη μετακίνηση (μετατόπιση) των ηπείρων στο απώτερο παρελθόν.

Βήμα 2°: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Κάθε ομάδα παίρνει και μελετά τα κείμενα «Το περιβάλλον διαρκώς αλλάζει, το ίδιο και το κλίμα» (Παράρτημα 1.1.1) και «Και όμως και οι ήπειροι μεταναστεύουν» (Παράρτημα 1.1.2).

Βήμα 3°: Οι ομάδες εργάζονται πάνω στο Φύλλο Εργασίας 1.1.1 και παρουσιάζουν στην ολομέλεια τα συμπεράσματά τους.

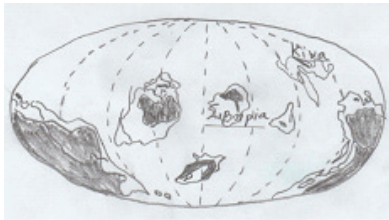
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Farndon J. (1994). *Λεξικό Της Γης, Γεωλογία, Γεωφυσική, Γεωχημεία, Μετεωρολογία, Οικολογία, Αστρονομία*. Αθήνα: Ερευνητές.
- Λεοντάρης Σ. (2005). *Εισαγωγή στην ωκεανογραφία*. Αθήνα: Συμμετρία.
- Παυλίδης Σ.Β. (2007). *Παν-Γαία (Παγγαία) μια διαφορετική βιο-γεωλογική διαδρομή στον πλανήτη Γη*. Αθήνα: Leader Books.

Φύλλο εργασίας 1.1.1

Και όμως και οι ήπειροι μεταναστεύουν

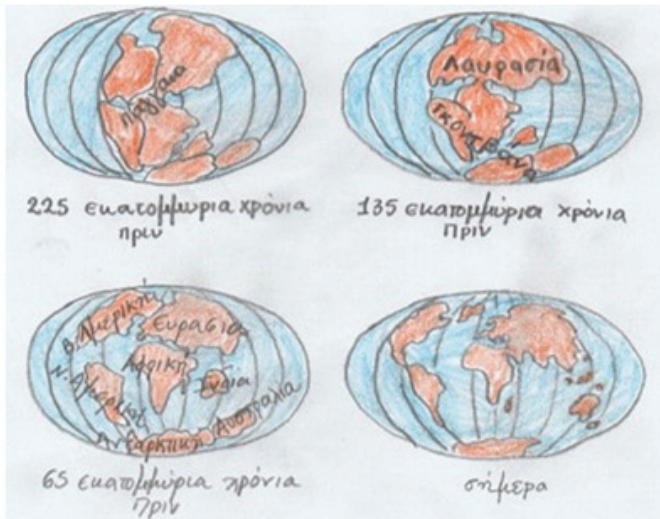
Διαβάζουμε το κείμενο με τον τίτλο «Το περιβάλλον διαρκώς αλλάζει, το ίδιο και το κλίμα» και το κείμενο με τον τίτλο «Και όμως και οι ήπειροι μεταναστεύουν». Παρατηρούμε τις παρακάτω εικόνες, συζητάμε και καταγράφουμε τις απόψεις μας για τα ερωτήματα που ακολουθούν.

Η Γη πριν 450 εκατομμύρια χρόνια

Το ρεύμα του κόλπου του Μεξικού

Η Γη πριν 225,135, 65 εκατομμύρια χρόνια και σήμερα

Συμπληρώστε τα παρακάτω κενά:

Το κλίμα της Γης έχει αλλάξει πολλές φορές στο απώτερο παρελθόν. Μέχρι πριν από την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης, οι αλλαγές αυτές οφείλονταν κυρίως σε _____ παράγοντες, όπως για παράδειγμα (αναφέρετε μερικούς χαρακτηριστικούς παράγοντες):

Πώς η «μετανάστευση» (μετακίνηση) των ηπείρων επηρεάζει το κλίμα;

Ας εξηγήσουμε αυτή τη σύνδεση χρησιμοποιώντας τα παρακάτω φαινόμενα:

A) Τον σχηματισμό του ανάγλυφου της Γης (π.χ. με τη δημιουργία των βουνών):

B) Τη δημιουργία θαλάσσιων ρευμάτων:

Πέρα από τη μετακίνηση των ηπείρων, έχουν υπάρξει άλλα παραδείγματα στο απώτερο παρελθόν όπου περιβαλλοντικές μεταβολές προκάλεσαν αλλαγή του κλίματος; Αναφέρετε δύο παραδείγματα:

Σε ποιον βαθμό πιστεύετε ότι οι άνθρωποι στο απώτερο παρελθόν μπορούσαν να αντιληφθούν τις αλλαγές του κλίματος που προκλήθηκαν από περιβαλλοντικούς παράγοντες;

Από τη βιομηχανική επανάσταση και μετά, η νέα αλλαγή του κλίματος που καταγράφεται, σε αντίθεση με το απώτερο παρελθόν, διαπιστώνεται ότι οφείλεται πλέον σε _____

Παρουσιάζουμε στην ολομέλεια της τάξης, συζητούμε και βγάζουμε τα συμπεράσματά μας.

Παράρτημα 1.1.1

Το περιβάλλον διαρκώς αλλάζει, το ίδιο και το κλίμα

Οι βασικότεροι **περιβαλλοντικοί παράγοντες** που, από το απώτερο παρελθόν, παίζουν ρόλο στην αλλαγή του κλίματος είναι οι παρακάτω:

- οι μετακινήσεις των ηπείρων,
- η αλλαγή στην περιφορά της Γης γύρω από τον ήλιο (ορισμένες φορές είναι περισσότερο κυκλική και άλλες πιο ελλειπτική),
- οι δυνάμεις έλξης με άλλους πλανήτες και κυρίως με τον Δία που επηρεάζουν την απόσταση της Γης από τον ήλιο,
- οι αλλαγές στην κλίση του άξονα της Γης,
- οι αλλαγές στη δράση του ήλιου (κάποιες στιγμές είναι περισσότερο δραστήριος και κάποιες λιγότερο),
- οι εκρήξεις των ηφαισטיών,
- τα αιωρούμενα σωματίδια που υπάρχουν στην ατμόσφαιρα,
- διάφορα αέρια που ονομάζονται αέρια του θερμοκηπίου με σπουδαιότερο το διοξείδιο του άνθρακα,
- οι αλλαγές στο ποσοστό κάλυψης της Γης από ξηρά και θάλασσα,
- η δημιουργία οροσειρών και οι αλλαγές στο τοπίο,
- οι αλλαγές στα θαλάσσια ρεύματα και, τελικά,
- η ανθρώπινη δραστηριότητα (από τη βιομηχανική επανάσταση και μετά).

Ένα παράδειγμα των συνεπειών της αλλαγής της δραστηριότητας του ήλιου είναι και η μικρή παγετώδης περίοδος στην Ευρώπη, την Ασία και τη Βόρειο Αμερική (1430 – 1850 μ.Χ.). Η περίοδος αυτή ήταν μια ψυχρή και υγρή περίοδος. Αντίστοιχα, η θερμή περίοδος από το 1100 μ.Χ. έως το 1250 μ.Χ., οφείλεται και αυτή στην αλλαγή της ηλιακής δραστηριότητας.

Τα ηφαιστεία, επίσης, όταν εκραγούν, όπως αναφέρθηκε πριν, αλλάζουν το κλίμα. Όταν έγινε η μεγάλη έκρηξη του ηφαιστείου Κρακατόα στην Ινδονησία το 1883 παρατηρήθηκε μείωση της θερμοκρασίας στην ευρύτερη περιοχή εξαιτίας των αιρούμενων σωματιδίων που εκλύθηκαν στην ατμόσφαιρα και εμπόδιζαν την είσοδο μέρους της ηλιακής ακτινοβολίας.

*Με απλά λόγια **παλίρροια** ονομάζεται το φυσικό φαινόμενο της ανόδου και καθόδου της στάθμης του νερού λιμνών και θαλασσών που επαναλαμβάνεται καθημερινά. Η άνοδος της στάθμης ονομάζεται πλημμυρίδα και η κάθοδος άμπωτη.*

Επίσης, υπάρχουν περιβαλλοντικές μεταβολές που αλλάζουν τη μορφή του ανάγλυφου της Γης και το τοπίο. Τέτοιες είναι οι ανοδικές και καθοδικές κινήσεις του φλοιού της Γης στα όρια των λιθσφαιρικών πλακών, η άνοδος και η κάθοδος της στάθμης του νερού λιμνών και θαλασσών λόγω της παλίρροιας, το λιώσιμο των πάγων ή ο σχηματισμός παγετώνων με την

αλλαγή του κλίματος σε μεγάλο χρονικό διάστημα, αλλά και η διάβρωση και οι σεισμοί. Αυτές οι περιβαλλοντικές μεταβολές αλλά και αυτές που αναφέρθηκαν παραπάνω συνέβαιναν πάντα και πάντα θα συμβαίνουν.

Σε κάθε εποχή σε μια περιοχή, στην Ελλάδα για παράδειγμα, το κλίμα επηρεάζεται και από άλλους τοπικούς γεωγραφικούς παράγοντες, όπως η απόσταση από τη θάλασσα, το υψόμετρο και το γεωγραφικό πλάτος.

Οι επιστήμονες μελετούν την αλλαγή του κλίματος παρατηρώντας και την ίδια τη φύση. Τα έλη, για παράδειγμα, αναπτύσσονται καλύτερα όταν υπάρχει ψυχρό κλίμα. Βρέθηκε, ότι στην εποχή του Σιδήρου, γύρω στα 2.900 – 2.300 χρόνια πριν από σήμερα υπήρξε μια μεγάλη ανάπτυξη των ελών στην Ευρώπη. Άρα, το κλίμα εκείνη την εποχή στην Ευρώπη ήταν ψυχρό. Υπάρχουν πολλοί και διάφοροι τρόποι για να μελετήσει κανείς το κλίμα σε μια περιοχή στο παρελθόν. Σήμερα, με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, χρησιμοποιούνται διάφορα επιστημονικά όργανα.

Από τη βιομηχανική επανάσταση έχουμε μπει σε μια πρωτόγνωρη για τον πλανήτη φάση αλλαγής του κλίματος. Για πρώτη φορά η αλλαγή αυτή δεν οφείλεται σε φυσικά αίτια αλλά σε ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Η μεγάλη αύξηση της συγκέντρωσης του διοξειδίου του άνθρακα λόγω της καύσης των ορυκτών καυσίμων και άλλων αερίων του θερμοκηπίου έχει οδηγήσει στην υπερθέρμανση του πλανήτη, η οποία προκαλεί μια παγκόσμια κλιματική αλλαγή.

Μπορεί να πει κανείς ότι η **βιομηχανική επανάσταση** ξεκίνησε στην Αγγλία και επεκτάθηκε και στην υπόλοιπη Ευρώπη στα τέλη του 18ου αιώνα με την ανάπτυξη της τεχνολογίας και την ίδρυση πολλών εργοστασίων. Στην Ελλάδα ξεκίνησε έναν αιώνα αργότερα. Σημαντικά έργα που βοήθησαν στην ανάπτυξη της βιομηχανίας στην Ελλάδα ήταν η διώρυγα της Κορίνθου και η κατασκευή του σιδηροδρομικού δικτύου.

Παράρτημα 1.1.2

Και όμως και οι ήπειροι μεταναστεύουν

Από τη στιγμή που δημιουργήθηκαν οι ήπειροι διαρκώς μετακινούνται. Πριν από 300 εκατομμύρια χρόνια, άρχισαν να πλησιάζουν η μία την άλλη και ενώθηκαν σε μια υπερήπειρο που ονομάστηκε Παγγαία. Οι ήπειροι συνέχισαν να «μεταναστεύουν» (μετακινούνται) και σήμερα έχουν τη μορφή της εικόνας δίπλα. Η διαδικασία της «μετανάστευσης» (μετακίνησης) των ηπείρων συμβαίνει λόγω διεργασιών που γίνονται στο εσωτερικό της Γης.

Ο πρώτος που ανακάλυψε ότι οι ήπειροι μετακινούνται ήταν ένας Γερμανός επιστήμονας που ονομαζόταν Άλφρεντ Βέγκενερ. Έγραψε και ένα σχετικό βιβλίο που εκδόθηκε το 1915 και είχε τίτλο: «Η καταγωγή των ηπείρων και των ωκεανών».

Πολλά βουνά της νότιας Ευρώπης, όπως οι Άλπεις, η Πίνδος κ.ά., σχηματίστηκαν από μια διαδικασία που ξεκίνησε πριν από 60 εκατομμύρια χρόνια. Αν παρατηρήσει κανείς την εικόνα (δίπλα) πριν 65 εκατομμύρια χρόνια, θα δει την Ινδία να αποτελεί μια ξεχωριστή ήπειρο. Όμως μετακινούμενη σιγά – σιγά βόρεια συγκρούστηκε με την Ευρασία. Ένα από τα αποτελέσματα αυτής της σύγκρουσης είναι και η δημιουργία της οροσειράς των Ιμαλαίων. Τα παραπάνω δείχνουν ότι όλα αλλάζουν σε βάθος χρόνου και η εικόνα της Γης σήμερα είναι απλά ένα στιγμιότυπο μέσα στον χρόνο.

Στην εικόνα (δίπλα) βλέπουμε ένα τμήμα από το θαλάσσιο ρεύμα του κόλπου του Μεξικού σήμερα. Είναι ένα θερμό και γρήγορο ρεύμα που δημιουργείται στον κόλπο του Μεξικού, βγαίνει στον Ατλαντικό Ωκεανό και το βόρειο τμήμα του επηρεάζει το κλίμα στις ανατολικές ακτές των Η.Π.Α., του Καναδά αλλά και της δυτικής Ευρώπης, της Ιρλανδίας και της Νορβηγίας. Ένα από τα σημαντικότερα αποτελέσματα από το ρεύμα του κόλπου του Μεξικού είναι η αύξηση της θερμοκρασίας του νερού.

ΑΞΟΝΑΣ 1 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1.2

Οι περιπέτειες των ζώων κατά τις κλιματικές αλλαγές

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 1 διδακτική ώρα.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να αντιλαμβάνονται ότι οι κλιματικές αλλαγές επηρεάζουν τους ζωικούς οργανισμούς και να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους τα ζώα ανταπεξέρχονται σε αυτές.
- Να κατανοούν την επίδραση των κλιματικών αλλαγών στη διασπορά των ζώων και να εξαγάγουν συμπεράσματα για τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής στους ζωικούς οργανισμούς.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 1.2.1
- Το Παράρτημα 1.2.1

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Η υλοποίηση αυτής της δραστηριότητας βασίζεται σε ένα Φύλλο Εργασίας και ένα συμπληρωματικό κείμενο (Παράρτημα). Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και κάθε ομάδα, αφού αξιοποιήσει τις πληροφορίες που δίνονται, συμπληρώνει το Φύλλο Εργασίας και παρουσιάζει τα στοιχεία και τα συμπεράσματά της στην ολομέλεια. Αναλυτικότερα:

Βήμα 1^ο: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Κάθε ομάδα παίρνει το Φύλλο Εργασίας 1.2.1 και το Παράρτημα 1.2.1.

Βήμα 2^ο: Ο εκπαιδευτικός κάνει μια σύντομη εισαγωγή στους μαθητές σχετικά με την επίδραση της κλιματικής αλλαγής στους ζωικούς οργανισμούς.

Βήμα 3^ο: Κάθε ομάδα μελετά τα κείμενα του Φύλλου Εργασίας και του Παραρτήματος, τα οποία περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τη διασπορά των ζώων και περιγράφουν την επίδραση της κλιματικής αλλαγής στα ζώα μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα.

Βήμα 4ο: Οι ομάδες των μαθητών εργάζονται πάνω στο Φύλλο Εργασίας 1.2.1. Στη συνέχεια παρουσιάζουν και συζητούν στην ολομέλεια τα στοιχεία και τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Biodiversity.gr - <http://www.biodiversitygr.org/>
- Climate & Weather - <http://www.climateandweather.net/global-warming/climate-change-and-animals.html>
- Drees C., Brandmayr P., Buse J., Dieker P., Gürlich S., Habel J., Harry I., Härdtle W., Matern A., Meyer H., Pizzolotto R., Quante M., Schäfer K., Schuldt A., Taboada A., Assmann T. (2011). Poleward range expansion without a southern contraction in the ground beetle *Agonum viridicupreum* (Coleoptera, Carabidae), *ZooKeys*, 100: 333-352.
- Greenpeace - <http://www.Greenpeace.org/Greece/el/campaigns/climate-change>
- Hausheer J.E. (2016). Species On the Move: Mapping Barriers for Wildlife in a Warming World. The Nature Conservancy. Available at: <http://blog.nature.org/science/2016/06/29/species-on-the-move-mapping-barriers-for-wildlife-in-a-warming-world/>
- Leslie Kanat, Professor of Geology, Johnson State College, Vermont - <http://kanat.jsc.vsc.edu/student/swift/mainpage.html>
- Meiri S., Bauer A.M., Chirio L., Colli G.R., Das I., Doan T.M., Feldman A., Herrera F.C., Novosolov M., Pafilis P., Pincheira-Donoso D., Powney G., Torres-Carvajal O., Uetz P., Van Damme R. 2013. Are lizards feeling the heat? A tale of ecology and evolution under two temperatures. *Global Ecology and Biogeography*, 22, pp. 834–845. Available at: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/geb.12053/abstract> <http://www.helecos.gr/el/publications/highlighted-publications/153-are-lizards-feeling-the-heat-a-tale-of-ecology-and-evolution-under-two-temperatures>
- National Geographic - <http://news.nationalgeographic.com/news/2014/03/140331-global-warming-climate-change-ipcc-animals-science-environment/>
- The Nature Conservancy - <http://maps.tnc.org/migrations-in-motion/#0/-74/-15>
- WWF - <http://www.wwf.gr/endangered-species/elephant>
- Zografou K., Kati V., Grill A., Wilson R.J., Tzirkalli E., Pamperis L.N., Halley J.M. 2014. Signals of Climate Change in Butterfly Communities in a Mediterranean Protected Area. *PLoS ONE* 9(1). Available at: <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0087245> & <http://www.helecos.gr/el/publications/highlighted-publications/153-are-lizards-feeling-the-heat-a-tale-of-ecology-and-evolution-under-two-temperatures>
- Βέλλα Ε., Κυριακοπούλου Ε., Ξεπαπαδέας Α., Τσιαούση Β., Δουλιγέρης Χ., Κεμιτζόγλου Δ., Παπαδήμος Δ., Σεφερλής Μ., Χρυσοπολίτου Β. (2011). *Κίνδυνοι και Επιπτώσεις της Κλιματικής Μεταβολής στη Βιοποικιλότητα και στα Οικοσυστήματα*. Αθήνα: Τράπεζα της Ελλάδος – Επιτροπή Μελέτης Επιπτώσεων Κλιματικής Αλλαγής.

Πηγές εικόνων

- Pixabay - <https://pixabay.com>
- Wikimedia commons - <https://commons.wikimedia.org/wiki/>

Φύλλο εργασίας 1.2.1

Διαβάστε τις πληροφορίες στα παρακάτω κείμενα:

Η εναλλαγή ψυχρών και θερμών περιόδων πραγματοποιείται από πολύ παλιά, κάτι που επηρέασε και επηρεάζει την κατανομή των ζώων στον πλανήτη. Αυτά με τη σειρά τους έχουν τις εξής επιλογές:

- Να μεταναστεύσουν σε περιοχές με πιο ευνοϊκές συνθήκες
- Να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες
- Να εξαφανιστούν...

Η μετανάστευση αποτελεί, λοιπόν, μια λύση στον αγώνα για επιβίωση όλων των έμβιων όντων. Οι γεωλογικές και κλιματικές μεταβολές είναι αυτές που διαμόρφωσαν τη σημερινή εξάπλωση και κατανομή των ζωικών οργανισμών στον πλανήτη.

Σύμφωνα με τους επιστήμονες, η εξάπλωση των ειδών της Ευρώπης αναμένεται να επηρεαστεί από τη σύγχρονη κλιματική αλλαγή, χωρίς όμως τα διάφορα είδη να ανταποκρίνονται σε αυτή την αλλαγή με τον ίδιο τρόπο. Κατά κανόνα στην Ευρώπη, λόγω της υπερθέρμανσης του πλανήτη που συμβαίνει τα τελευταία χρόνια, είναι πιο συνηθισμένη μια μετατόπιση με κατεύθυνση από τα νοτιοδυτικά προς τα βορειοανατολικά και από χαμηλότερα σε υψηλότερα υψόμετρα, σε χώρο κατάλληλο κλιματικά για τον κάθε οργανισμό.

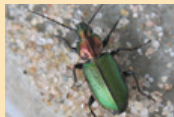
Παράδειγμα μετανάστευσης συγγενικών ειδών στο παρελθόν και στις μέρες μας

Πριν 2-5 εκατομμύρια χρόνια (κατά τη γεωλογική περίοδο του Πλειόκαινου), που το κλίμα έγινε ψυχρότερο, ο Μαστόδοντας, ένα είδος συγγενικό με τους σημερινούς ελέφαντες, μετανάστευσε από την Αφρική στην Ευρώπη και αργότερα στην Ασία και την Αμερική. Όταν ενώθηκε η Βόρεια με τη Νότια Αμερική, εξαπλώθηκε και εκεί.

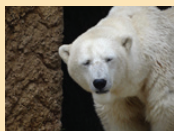
Από τη δεκαετία του 1930-40, πάνω από το 80% του πληθυσμού των σύγχρονων ελεφάντων εξαφανίστηκε. Ένας από τους βασικούς λόγους της εξαφάνισης είναι η αποψίλωση των δασών (τα οποία μετατρέπονται σε καλλιέργειες και οικισμούς). Πολλοί ελέφαντες αναγκάστηκαν να μετακινηθούν προς τους ανθρώπινους οικισμούς, δημιουργώντας προβλήματα. Το αποτέλεσμα ήταν οι άνθρωποι που μένουν σε αυτές τις περιοχές να τους σκοτώνουν.

Άλλα παραδείγματα

Το σκαθάρι *Agonum viridicupreum* μελετάται ως κριτήριο για τη μετακίνηση των ζώων προς τον βορρά λόγω της κλιματικής αλλαγής. Συγκεκριμένα στη Γερμανία βρέθηκε ότι έχει μετακινηθεί προς μεγαλύτερα υψόμετρα κατά 100 χλμ. τα τελευταία 50-100 χρόνια.

Η πολική αρκούδα είναι ζώο προσαρμοσμένο σε χαμηλές θερμοκρασίες και αυτή τη στιγμή ζει στον βόρειο πόλο. Με την αύξηση της θερμοκρασίας αυξάνεται ο ρυθμός που λιώνουν οι πάγοι, γεγονός που δυσκολεύει την επιβίωσή της, καθώς αναγκάζεται να μετακινείται όλο και περισσότερο προς τα βόρεια.

Οι σαύρες φαίνεται να επηρεάζονται επίσης από την αυξημένη θερμοκρασία του περιβάλλοντος λόγω κλιματικής αλλαγής καθώς όσο αυξάνεται η θερμοκρασία τόσο εξαπλώνονται προς βορειότερα μέρη.

Οι πεταλούδες, τέλος, έχουν την τάση με την αύξηση της κλιματικής αλλαγής να διασπείρονται προς μεγαλύτερα υψόμετρα.

1. Ποιοι είναι οι τρεις τρόποι με τους οποίους τα ζώα ανταποκρίνονται στις κλιματικές αλλαγές;

1. _____
2. _____
3. _____

2. Από τα παραπάνω ζώα στο ένθετο, ποιο είναι αυτό που φαίνεται να αντιμετωπίζει περισσότερα προβλήματα επιβίωσης στο άμεσο μέλλον λόγω της κλιματικής αλλαγής και γιατί;

---

3. Διαβάστε το κείμενο στο πλαίσιο που ακολουθεί και προσπαθήστε να απαντήσετε στις παρακάτω ερωτήσεις. Για παραπάνω βοήθεια, ανατρέξτε στο κείμενο του Παραρτήματος 1.2.1:

Η χωραφομυγαλή (*Crocidura leucodon*) είναι ένα μικρό θηλαστικό, εντομοφάγο ζώακι με αρκετά ευρεία εξάπλωση στον Ευρωπαϊκό χώρο. Συγκεκριμένα έχει παρατηρηθεί στην ανατολική, κεντρική και νότια Ευρώπη και σε υψόμετρο μέχρι και τα 1000 μέτρα. Σταδιακά, σε βάθος χρόνου, αναμένεται στις περιοχές αυτές μια αύξηση της θερμοκρασίας γύρω στους 5οC.

i Έχει επιλογές ως είδος η χωραφομυγαλή ώστε να επιβιώσει; Αν ναι, τι επιλογές υπάρχουν διαθέσιμες; Αναφέρετε τα πιθανά σενάρια που μπορεί να προκύψουν.

---

ii Υποθέτουμε ότι η χωραφομυγαλή καταφέρνει να ανταπεξέλθει στις κλιματικές αλλαγές που πραγματοποιούνται στο περιβάλλον της. Όμως η αγαπημένη της τροφή είναι ένα συγκεκριμένο είδος πεταλούδας, το οποίο επηρεάζεται από την κλιματική αλλαγή. Θα επηρεαστεί η επιβίωση της χωραφομυγαλής; Αν ναι, γιατί; Αν όχι, γιατί;

Παράρτημα 1.2.1

Γενικές γνώσεις για τη διασπορά των ζώων

Η Κλιματική Αλλαγή είναι υπεύθυνη για την αλλαγή στον τρόπο κατανομής των ειδών, τόσο της χλωρίδας όσο και της πανίδας, σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην Ευρώπη την τελευταία εικοσαετία «κοινότητες» πτηνών και πεταλούδων έχουν «μετακομίσει» κατά μέσο όρο αντίστοιχα 37 και 114 χιλιόμετρα βορειότερα. Σε άλλες περιπτώσεις είδη, όπως ορισμένα φυτά, πεταλούδες και πουλιά στην Ελβετία, μεταεκαθίστανται σε μεγαλύτερα υψόμετρα. Σε επίπεδο υψομέτρου 500 μέτρων, οι πεταλούδες μετακινήθηκαν κατά 38 μέτρα υψηλότερα και τα πουλιά κατά 42. Γενικά, τα είδη της Νότιας Ευρώπης φαίνεται να κερδίζουν έδαφος, κάτι που λειτουργεί αντίστροφα για αυτά της Βόρειας Ευρώπης, κατά κάποιον τρόπο εξαιτίας του περιορισμένου χώρου του βορρά. Τα αποτελέσματα βέβαια σε κάποιες περιπτώσεις προκύπτουν μέσα από υποθέσεις. Πουλιά, λοιπόν, έντομα, θηλαστικά και άλλες ομάδες ζώων της Ευρώπης μετακινούνται προς τα βόρεια και σε μεγαλύτερα υψόμετρα.

Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει όμως και σε άλλες περιοχές του πλανήτη. Για παράδειγμα, οι μετακινήσεις των ειδών που ζουν κοντά στον Ισημερινό, φαίνεται να γίνονται προς τα υψηλότερα σημεία. Η μετανάστευση γίνεται κατά 11 μέτρα υψηλότερα ανά δεκαετία όσον αφορά το υψόμετρο και κατά 17 χιλιόμετρα προς μεγαλύτερα γεωγραφικά πλάτη ανά δεκαετία.

Περιοδική μετανάστευση

Υπάρχουν είδη τα οποία μεταναστεύουν περιοδικά σε καθορισμένες χρονικές περιόδους, προσαρμοζόμενα στις εποχικές συνθήκες της κάθε περιοχής. Αυτά είναι τα αποδημητικά (ή μεταναστευτικά) πουλιά, με χαρακτηριστικό παράδειγμα τα χελιδόνια. Επίσης, σε αυτά ανήκουν και τα μεταναστευτικά ψάρια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι σολομοί που ζουν στις θάλασσες και στα ποτάμια, και οι οποίοι καταφεύγουν στα ήσυχα νερά των λιμνών για να γεννήσουν, διανύοντας πολύ μεγάλες αποστάσεις.

Χαρακτηριστικά θηλαστικά που μεταναστεύουν περιοδικά είναι οι φώκιες, οι τάρανδοι και οι νυχτερίδες. Οι λόγοι αυτού του είδους της μετανάστευσης είναι κυρίως οι αλλαγές των καιρικών συνθηκών, η έλλειψη τροφής αλλά και η αναπαραγωγή, όπως ήδη αναφέρθηκε.

ΑΞΟΝΑΣ 1 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1.3

Οι κλιματικές αλλαγές και οι περιπέτειες των φυτών

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 1 διδακτική ώρα.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση :

- Να αντιλαμβάνονται ότι οι κλιματικές αλλαγές επηρεάζουν και τους φυτικούς οργανισμούς και να κατανοούν τους τρόπους με τους οποίους τα φυτά αντιμετωπίζουν αυτές τις αλλαγές.
- Να κατανοούν την επίδραση των κλιματικών αλλαγών στη σύνθεση της ελληνικής χλωρίδας με συγκεκριμένα παραδείγματα «μετανάστευσης» (δηλ. αλλαγής των ορίων εξάπλωσης) φυτών και να εξάγουν συμπεράσματα για τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής σε αυτά τα φυτά.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 1.3.1
- Το Παράρτημα 1.3.1
- Γεωφυσικός χάρτης της Ελλάδας. Χρωματιστοί μαρκαδόροι

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Η υλοποίηση αυτής της δραστηριότητας βασίζεται σε ένα Φύλλο Εργασίας και ένα συμπληρωματικό κείμενο (Παράρτημα). Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και κάθε ομάδα, αφού αξιοποιήσει τις πληροφορίες που δίνονται, συμπληρώνει το Φύλλο Εργασίας και παρουσιάζει τα στοιχεία και τα συμπεράσματά της στην ολομέλεια. Αναλυτικότερα:

Βήμα 1^ο: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων και τους δίνεται το Φύλλο Εργασίας 1.3.1.

Βήμα 2^ο: Ο εκπαιδευτικός κάνει μια σύντομη εισαγωγή στους μαθητές σχετικά με την επίδραση της κλιματικής αλλαγής στους φυτικούς οργανισμούς, αντλώντας στοιχεία από το Παράρτημα 1.3.1.

Βήμα 3°: Κάθε ομάδα μελετά τα δύο συνοπτικά κείμενα του Φύλλου Εργασίας, τα οποία περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με την ιστορία της εξέλιξης των φυτών τα τελευταία 2 εκ. χρόνια, και περιγράφουν την επίδραση της κλιματικής αλλαγής στα φυτά μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα ειδών που αναγκάστηκαν να «μεταναστεύσουν» ή να εξαφανιστούν.

Βήμα 4°: Οι ομάδες των μαθητών εργάζονται πάνω στο Φύλλο Εργασίας 1.3.1, παρουσιάζουν και συζητούν στην ολομέλεια τα στοιχεία και τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Αθανασιάδης Ν. (1986). *Δασική Βοτανική (Δέντρα και θάμνοι των δασών της Ελλάδας)*. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Γιαχούδη-Γιαπούλη, ΑΠΘ.
- Αραμπατζής Θ. (1998). *Θάμνοι και δέντρα στην Ελλάδα-Τόμος Ι. Οικολογική Κίνηση Δράμας και ΤΕΙ Καβάλας*.
- Δρούζας Α. (2012). *Η εξελικτική ιστορία της ελληνικής χλωρίδας*. Στο: Α.Χ. Παπαγεωργίου, Γ. Καρέτσος, Γ. Κατσαδωράκης (επ.), *Το Δάσος: Μια Ολοκληρωμένη Προσέγγιση*, WWF Ελλάς. Διαθέσιμο στο www.wwf.gr/images/pdfs/to-dasos_mia-olokliromeni-proseggisi.pdf
- Παπαγεωργίου Α.Χ., Μανώλης Α. και Βαρσάμης Γ. (2015). *Η εξελικτική ιστορία των φυτών κατά τις κλιματικές αλλαγές του παρελθόντος: διδάγματα για το μέλλον*. Στο: Ε. Μανωλάς και Ε. Πρωτοπαπαδάκης (επ.), *Κλιματική Αλλαγή-Διεπιστημονικές Προσεγγίσεις -7ος τόμος*, Έκδοση Τμήματος Δασολογίας και Διαχείριση Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων του Δ.Π.Θ. Διαθέσιμο στο http://utopia.duth.gr/~emanolas/files/Tomos_7.pdf

Πηγές εικόνων

- Flickr - <https://www.flickr.com/photos/nturland/3186185745>
- Φωτόδεντρο, Μαθησιακά Αντικείμενα Γεωγραφία-Γεωλογία - Χάρτες: <http://photodentro.edu.gr/lor/r/8521/2770?locale=el>

Φύλλο εργασίας 1.3.1

Διαβάστε τις πληροφορίες που υπάρχουν στα δύο παρακάτω κείμενα και παρατηρήστε τις αντίστοιχες εικόνες με τους φυτικούς οργανισμούς.

Στις αρχές της γεωλογικής περιόδου του Τεταρτογενούς (2 εκ. χρόνια πριν έως σήμερα), της πιο πρόσφατης δηλαδή γεωλογικής περιόδου, η συνεχής πτώση της θερμοκρασίας είχε σαν αποτέλεσμα την εμφάνιση των παγετώνων. Οι κλιματικές αλλαγές και συγκεκριμένα οι εναλλαγές ψυχρών παγετωδών με θερμές μεσοπαγετώδεις περιόδους έβραζαν τα φυτά σε μεγάλη δοκιμασία, με αποτέλεσμα να επηρεάσουν τα όρια και την έκταση της εξάπλωσής τους, προκαλώντας αύξηση ή μείωση των πληθυσμών τους. Συγκεκριμένα οι αλλαγές αυτές προκάλεσαν πίεση στα φυτά, τα οποία αναγκάστηκαν να «μεταναστεύσουν» σε περιοχές με πιο ευνοϊκό περιβάλλον, να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες ή να εξαφανισθούν. Κατά τη διάρκεια των παγετωδών φάσεων, στην Ευρώπη, τα φυτά αναγκάστηκαν να «μετακινούνται» προς τα νότια, για να καταφέρουν να ανταπεξέλθουν στη μείωση της θερμοκρασίας και να επιβιώσουν, ενώ με τη βελτίωση των κλιματικών συνθηκών, πολλές φορές τα φυτά ακολουθούσαν την αντίστροφη πορεία, δηλαδή «κατευθύνονταν» προς τα βόρεια και προς τα μεγαλύτερα υψόμετρα.

Παραδείγματα δρόμων μετανάστευσης φυτών

Κατά τη διάρκεια των παγετωδών περιόδων, φυτά προερχόμενα από την κεντρική και βόρεια Ευρώπη, «μετανάστευσαν» προς το νότο και μπόρεσαν να επιβιώσουν στην Ελλάδα ενώ πολλά από αυτά «επέστρεψαν» στην κεντρική και βόρεια Ευρώπη μετά το τέλος των παγετώνων. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν η **δασική πεύκη** (*Pinus sylvestris*) και η **ερυθρελάτη** (*Picea abies*) που σήμερα εξαπλώνονται σε όλη, σχεδόν, την Ευρώπη. Στην Ελλάδα υπάρχουν, για παράδειγμα, μερικοί απομονωμένοι πληθυσμοί δασικής πεύκης στα βόρεια, και ένας μόνο πληθυσμός ερυθρελάτης στην οροσειρά της Ροδόπης. Σε κάποιες περιπτώσεις, η «επιστροφή» των ειδών στις περιοχές της βόρειας Ευρώπης δεν ήταν εφικτή, λόγω της ύπαρξης φυσικών εμποδίων στους δρόμους επιστροφής (π.χ. υψηλών οροσειρών). Το αποτέλεσμα ήταν τα είδη αυτά να διατηρηθούν σε μικρούς πληθυσμούς και σε ορισμένες περιοχές στις οποίες ήταν δυνατή η επιβίωσή τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η **ιπποκαστανιά** (*Aesculus hippocastanum*) που «μετανάστευσε» στην Ελλάδα από τη βόρεια Ευρώπη κατά την τελευταία παγετώδη περίοδο. Μετά το τέλος των παγετώνων, περιορίστηκε σε λίγες ορεινές θέσεις στην Ελλάδα και στην κεντρική Βαλκανική.

Απόσπασμα από: Δρούζας Α. (2012). Η εξελικτική ιστορία της ελληνικής χλωρίδας.
Στο: Α.Χ. Παπαγεωργίου, Γ. Καρέτσος, Γ. Κατσαδωράκης (επ.),
Το Δάσος: Μια Ολοκληρωμένη Προσέγγιση, WWF Ελλάς

Ιπποκαστανιά:

στη χώρα μας εξαπλώνεται σε όρη της Μακεδονίας, της Στερεάς Ελλάδας, όπως την Οίτη κ.α.

Ερυθρελάτη:

στη χώρα μας εξαπλώνεται στη Ροδόπη

Δασική πεύκη:

στη χώρα μας εξαπλώνεται στα Πιέρια, Βέρμιο, Βόρας, Ροδόπη κ.α.

1. Σημειώστε ποιοι είναι οι τρεις τρόποι με τους οποίους τα φυτά «αντιμετωπίζουν» τις κλιματικές αλλαγές.

2. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα από τα τρία φυτά, **δασική πεύκη, ερυθρελάτη ή ιπποκαστανιά**. Λαμβάνοντας υπόψη τις πληροφορίες που δίνονται παραπάνω:

- αναφέρετε με ποιους τρόπους αντιμετώπισε τις κλιματικές αλλαγές,
- περιγράψτε το ταξίδι του, δηλαδή τη διαδρομή που ακολούθησε συμπληρώνοντας τον παρακάτω πίνακα και

▶ Όνομα φυτού _____

▶ Αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών _____

▶ Διαδρομή _____

- σημειώστε πάνω στον χάρτη μία από τις περιοχές εξάπλωσης του κάθε φυτού στη χώρα μας σήμερα, χρησιμοποιώντας διαφορετικό χρώμα μαρκαδόρου για κάθε φυτό. Στη συνέχεια αντιστοιχίστε την περιοχή εξάπλωσης με την εικόνα του φυτού.

Κλιματική αλλαγή και βιοποικιλότητα

3. Συζητήστε ποιες ήταν οι αρνητικές επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών στην ανάπτυξη και εξάπλωση των φυτών.

✓ Τι συνέπειες θα μπορούσε να έχει η εξαφάνιση ενός είδους;

---

4. Παρουσιάστε και συζητήστε στην ολομέλεια τα στοιχεία που καταγράψατε και τα συμπεράσματά σας για τη σχέση φυτών με τις κλιματικές αλλαγές.

Παράρτημα 1.3.1

Οι κλιματικές αλλαγές και οι περιπέτειες των φυτών

Λίγα λόγια για τη μετανάστευση των φυτών

Η μετανάστευση αποτελεί μια διαχρονική τακτική επιβίωσης όχι μόνο για τον άνθρωπο και τους υπόλοιπους ζωικούς οργανισμούς, αλλά και για τα φυτά. Η σημερινή εξάπλωση και μορφή των φυτικών οργανισμών επηρεάστηκε και διαμορφώθηκε από διαχρονικές γεωλογικές και κλιματικές μεταβολές, ενώ κατά τις τελευταίες χιλιετίες θα πρέπει να συνυπολογισθεί και η ανθρώπινη δραστηριότητα.

Η κλιματική αλλαγή δεν είναι κάτι νέο για τον πλανήτη γη και τους οργανισμούς, αφού εναλλαγές ψυχρών και θερμών περιόδων υπήρχαν από παλαιότερες γεωλογικές εποχές. Οι αλλαγές αυτές επηρέασαν και συνεχίζουν να επηρεάζουν σημαντικά την ισορροπία του φυτικού κόσμου, προκαλώντας πίεση στα φυτά, τα οποία αναγκάζονται:

- να «μεταναστεύσουν» σε περιοχές με πιο ευνοϊκό περιβάλλον, δηλαδή ουσιαστικά να αλλάξουν γεωγραφικά τα όρια εξάπλωσής τους,
- να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες ή
- να εξαφανισθούν.

Κάποια φυτά που κατά το μακρινό παρελθόν είχαν εκτεταμένη εξάπλωση, λόγω των ορεογραφικών αλλαγών στον ελλαδικό χώρο, της μεγάλης ανύψωσης της θαλάσσιας στάθμης και των κλιματικών αλλαγών, απομονώθηκαν σε μία ή ελάχιστες περιοχές. Τέτοια περίπτωση αποτελεί η *Jankaea heldreichii*, η οποία αποτελεί φυτικό λείψανο από την εποχή των παγετώνων και φύεται **μόνο στον Όλυμπο**.

Καταφύγια

Κατά την περίοδο των παγετώνων τα φυτά, «μεταναστεύοντας» προς τον νότο, κατάφεραν να επιβιώσουν σε περιοχές στις οποίες υπήρχαν κατάλληλες συνθήκες για αυτά. Οι θέσεις αυτές ονομάζονται **καταφύγια** και αποτελούν περιοχές όπου επιβιώνουν φυτικοί οργανισμοί παλαιότερων εποχών.

Σήμερα, οι επιστήμονες θεωρούν ότι η αλλαγή του κλίματος που διαπιστώνεται τις τελευταίες δεκαετίες, με την αύξηση της θερμοκρασίας εξαιτίας της έντασης του φαινομένου του θερμοκηπίου, αναμένεται να έχει πολύ γρήγορο ρυθμό, οπότε θα προκαλέσει μεγάλη πίεση ιδιαίτερα στα μεσογειακά φυτά. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την υποβάθμιση των περιβαλλοντικών συνθηκών και ιδιαίτερα των φυσικών οικοσυστημάτων, θα δημιουργήσει προβλήματα στην ικανότητα των ειδών να προσαρμοστούν σε αυτές τις αλλαγές ή να «μεταναστεύσουν».

ΑΞΟΝΑΣ 1 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1.4

«Η απαρχή της περιβαλλοντικής μετανάστευσης του ανθρώπου»

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 1-2 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να γνωρίζουν την έναρξη της μετανάστευσης στους προϊστορικούς χρόνους με τον όρθιο Άνθρωπο (*Homo erectus*) και ποιους πόρους αξιοποίησε για να μπορεί να μεταναστεύσει.
- Να γνωρίζουν τα εξελικτικά στάδια της μετανάστευσης μέχρι τον σύγχρονο άνθρωπο (Άνθρωπο σοφό - *Homo sapiens*).
- Να συνδυάζουν τους μεταναστευτικούς δρόμους του ανθρώπου με τις κλιματικές αλλαγές.
- Να μελετούν χάρτες με το ανάγλυφο της Γης σε συγκεκριμένες γεωλογικές περιόδους και να εξάγουν συμπεράσματα που συσχετίζουν την κλιματική αλλαγή και τη μετανάστευση.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 1.4.1
- Το Παράρτημα 1.4.1

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Δίνεται σε Παράρτημα ένα κείμενο προσαρμοσμένο στην ηλικία των μαθητών που αναφέρει τα εξελικτικά στάδια της μετανάστευσης του ανθρώπου μέχρι τον σύγχρονο Άνθρωπο (Άνθρωπο σοφό - *Homo sapiens*). Δίνεται επίσης Φύλλο Εργασίας που πραγματοποιείται την αξιοποίηση φυσικών - ενεργειακών πόρων, τις κλιματικές αλλαγές και τη διαμόρφωση του ανάγλυφου, τις αλλαγές της στάθμης της θάλασσας, τους μεταναστευτικούς δρόμους και τους τρόπους μετανάστευσης του ανθρώπου. Το Φύλλο Εργασίας περιλαμβάνει ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής, σωστού-λάθους, συμπλήρωσης, μελέτη χαρτών, δραστηριότητες ομαδικής εργασίας και ολομέλεια. Αναλυτικότερα:

Βήμα 1^ο: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων και τους δίνεται το κείμενο από το Παράρτημα 1.4.1 καθώς και το Φύλλο Εργασίας 1.4.1.

Βήμα 2°: Ο εκπαιδευτικός κάνει μια σύντομη εισαγωγή στη δραστηριότητα.

Βήμα 3°: Οι ομάδες των μαθητών εργάζονται πάνω στο Φύλλο Εργασίας 1.4.1 και παρουσιάζουν στην ολομέλεια τα συμπεράσματά τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Relethford J.H. (2004). *Το Ανθρώπινο Είδος, Εισαγωγή στην βιολογική ανθρωπολογία*. Αθήνα: Παρισιανού α.ε.
- Stringer C., Andrews P. (2006). *homo η καταγωγή και η εξέλιξη του ανθρώπου*. Αθήνα: Polaris.
- Wikipedia - https://el.wikiversity.org/wiki/Το_φυσικό_πλαίσιο_και_η_εμφάνιση_του_ανθρώπου
- Παυλίδης Σ.Β. (2007). *Παν-Γαία (Παγγαία) μια διαφορετική βιο – γεωλογική διαδρομή στον πλανήτη Γη*. Αθήνα: Leader Books.

Πηγές εικόνων

- Wikimedia commons - https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Australia_Indonesia Locator.svg
- Wikimedia commons - https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_human_migration
- Wikipedia - https://en.wikipedia.org/wiki/New_Guinea

Φύλλο εργασίας 1.4.1

Μεταναστεύσεις κατά την Προϊστορική Εποχή

Κάθε ομάδα μελετά το κείμενο με τον τίτλο: «Η απαρχή της περιβαλλοντικής μετανάστευσης του ανθρώπου» στο Παράρτημα και επεξεργάζεται τις δραστηριότητες που ακολουθούν.

1. Ο πρώτος μετανάστης (όρθιος Άνθρωπος – *Homo erectus*).

Στις δύο εικόνες, του επιδέξιου Ανθρώπου – *Homo habilis* (αριστερά) και του όρθιου Ανθρώπου – *Homo erectus* (δεξιά), υπάρχει μια ουσιαστική διαφορά. Μελετάμε προσεκτικά τις εικόνες και επιλέγουμε μια πιθανή αιτία που οδήγησε τον όρθιο Άνθρωπο στη μετανάστευση:

α. η διάθεση για εξερευνησεις

β. το κυνήγι και η αναζήτηση νέων πόρων

Ο όρθιος Άνθρωπος μεταναστεύει έξω από την Αφρική και φτάνει στην παγωμένη τότε Ευρώπη και Ασία. Τι είναι αυτό που του δίνει τη δυνατότητα να μεταναστεύσει και να καταφέρει να επιζήσει σε πιο κρύα κλίματα;

Κάποια στιγμή φτάνει στην Ινδονησία. Η Ινδονησία σήμερα είναι ένα νησιωτικό κράτος και ο όρθιος Άνθρωπος μάλλον δεν είχε την ικανότητα να φτιάχνει βάρκες ή σχεδίες. Το κείμενο με τον τίτλο: «Η απαρχή της περιβαλλοντικής μετανάστευσης του ανθρώπου» αναφέρει ότι βάδισε μέχρι εκεί.

Είναι σωστή η παρακάτω πρόταση;

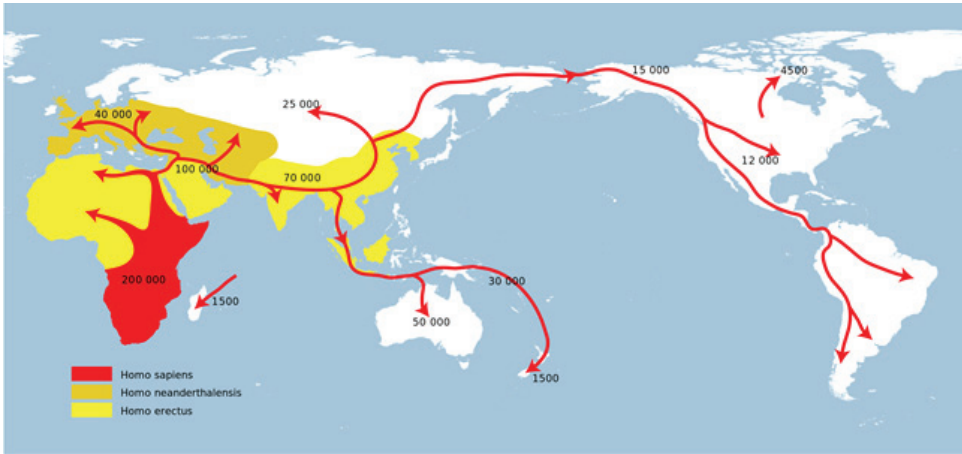
Τότε η Ινδονησία δεν ήταν νησί αλλά ενωμένη με την υπόλοιπη ηπειρωτική Ασία.

Σωστό

Λάθος

2. Η μετανάστευση του σύγχρονου ανθρώπου (Άνθρωπος σοφός – Homo sapiens).

Ο χάρτης δείχνει τους δρόμους που ακολούθησε ο σύγχρονος άνθρωπος (Άνθρωπος σοφός) και μετανάστευσε σε όλη τη Γη. Μέσω της Αραβικής χερσονήσου πέρασε στην Ευρασία, πριν από 80.000 με 60.000 χρόνια. Από τον Βερίγγειο πορθμό φτάνει στην Αμερική, πριν από 29.000 χρόνια περίπου. Οι Αβορίγινες πέρασαν και στην Αυστραλία γύρω στα 50.000 χρόνια πριν.

Εκείνη την περίοδο ο σύγχρονος άνθρωπος (εμείς – Homo sapiens) ζει στα σπήλαια. Περνά τον Βερίγγειο Πορθμό και μεταναστεύει στην Αμερική. Το άλογο πρωτοεμφανίζεται στην Αμερική και περνά στην Ευρώπη κι αυτό μέσω του Βερίγγειου Πορθμού πριν από 12.000 χρόνια (οι τελευταίοι πληθυσμοί) με τον ίδιο τρόπο που πέρασε και ο σύγχρονος άνθρωπος. Με ποιον τρόπο λοιπόν μεταναστεύει στην Αμερική ο Άνθρωπος σοφός; Τι συμπεράσματα βγάζουμε για το κλίμα και το τοπίο της Γης εκείνη την εποχή; Το κλίμα επηρέασε τις μεταναστεύσεις;

Συζητάμε με τις ομάδες μας, καταγράφουμε τις γνώσεις και τις εντυπώσεις μας σε χαρτόνια και παρουσιάζουμε στην ολομέλεια της τάξης μας τα συμπεράσματά μας.

3. Αβοριγίνες! Οι πρώτοι θαλασσοπόροι!

Αν και η στάθμη της θάλασσας ήταν αρκετά χαμηλότερη από ό,τι είναι σήμερα, η Ινδονησία και η Αυστραλία δεν ήταν ενωμένες. Και τότε τις χώριζε ένας μεγάλος ωκεανός. Αν και κατάφεραν να φτιάξουν κάποια πλεούμενα, όπως σχεδίες, οι αποστάσεις παρέμεναν μεγάλες αλλά ήταν ίδιες σε σχέση με σήμερα; Επηρέασε το ψυχρό κλίμα εκείνης της περιόδου με κάποιο τρόπο ώστε να καταφέρουν να περάσουν στην Αυστραλία; Με τις ομάδες μας κάνουμε τις υποθέσεις μας, μελετάμε του χάρτες της Ινδονησίας-Αυστραλίας πριν από 60.000–50.000 χρόνια και τους συγκρίνουμε με τους σημερινούς. Εξάγουμε τα συμπεράσματά μας και τα παρουσιάζουμε στην τάξη.

Χάρτης που δείχνει την Ινδονησία και την Αυστραλία σήμερα

Χάρτης της περιοχής 60.000 – 50.000 χρόνια πριν από σήμερα

Παράρτημα 1.4.1

Η απαρχή της περιβαλλοντικής μετανάστευσης του ανθρώπου

Πριν 2,5 εκατομμύρια χρόνια εμφανίζεται ο πρώτος άνθρωπος στην ανατολική Αφρική, ο Άνθρωπος επιδέξιος (*Homo habilis*). Είναι και ο πρώτος που αξιοποιεί τα πετρώματα, κατασκευάζει και χρησιμοποιεί λίθινα εργαλεία. Τα εργαλεία του είναι αρκετά πρωτόγονα και παίρνουν την ονομασία Ολντουβία λιθοτεχνία, από το φαράγγι Ολντουβάνι της Τανζανίας, στο οποίο βρέθηκαν αρκετά δείγματα.

Αργότερα, γύρω στα 1,9 εκατομμύρια χρόνια πριν από σήμερα, εμφανίζεται και ο όρθιος Άνθρωπο (*Homo erectus*). Βελτιώνει τα λίθινα εργαλεία (Αχελαιία λιθοτεχνία) και τα χρησιμοποιεί για διαφορετικούς σκοπούς. Καταφέρει όμως και αξιοποιεί κι έναν ενεργειακό πόρο, τη φωτιά. Είναι αποτελεσματικός κυνηγός και τροφосуλλέκτης αλλά ταυτόχρονα είναι και ο πρώτος μετανάστης. Βγαίνει από την Αφρική και μεταναστεύει στην Ευρώπη και στη νοτιοανατολική Ασία. Στη Γεωργία φτάνει πριν από 1,8 εκατομμύρια χρόνια και στην Ινδονησία πριν από 1 εκατομμύριο χρόνια. Για να φτάσει στην Ινδονησία απλά βάδισε μέχρι εκεί. Σαν είδος ο όρθιος Άνθρωπος εξαφανίζεται πριν από 300.000 χρόνια.

Μεταξύ του όρθιου Ανθρώπου και του σημερινού ανθρώπου (*Άνθρωπος σοφός – Homo sapiens*) εμφανίζονται και ορισμένες άλλες μορφές που ανήκουν στο γένος των Ανθρώπων (αρχαίοι Άνθρωποι -Homo). Ιδιαίτερα γνωστές είναι ο Άνθρωπος της Χαϊδελβέργης, στον οποίο ανήκει και ο Άνθρωπος των Πετραλώνων, που βρέθηκε στα Πετράλωνα της Χαλκιδικής, αλλά και ο Άνθρωπος του Νεάντερταλ (*Homo neanderthalensis*) που ονομάζεται και Ευρωπαίος καθώς έζησε στην Ευρώπη αλλά και στη Μέση Ανατολή.

Άνθρωπος όρθιος (*Homo erectus*) – Αναπαράσταση

Ο Άνθρωπος του Νεάντερταλ εξαφανίζεται πριν από 28.000 χρόνια. Οι τελευταίοι πληθυσμοί έζησαν σε σπήλαια στο Γιβραλτάρ. Ο Άνθρωπος του Νεάντερταλ έχει ακόμα πιο εξελιγμένη λίθινη τεχνολογία (Μουστέρια λιθοτεχνία) από τον όρθιο Άνθρωπο. Στις ανασκαφές που έκαναν ειδικοί

Χάρτης Ινδονησίας σήμερα (κόκκινο χρώμα)

επιστήμονες βρήκαν και απολιθωμένους σκελετούς από άτομα μεγάλης ηλικίας που είχαν χάσει όλα τους τα δόντια και με προβλήματα υγείας. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι για να επιβιώσουν αυτά τα άτομα στην παγωμένη Ευρώπη εκείνης της περιόδου πρέπει να τα φρόντιζαν οι νεότεροι.

Κι ενώ ο *όρθιος Άνθρωπος* μετανάστευσε έξω από την Αφρική και οι αρχαίοι Άνθρωποι βρέθηκαν σε όλο τον κόσμο (εκτός της Αμερικής και της Αυστραλίας) φαίνεται ότι ο σύγχρονος άνθρωπος εξελίσσεται από τους προγόνους του που έμειναν στην Αφρική. Εμφανίζεται γύρω στα 150.000 χρόνια πριν, κάπου στη ανατολική Αφρική. Αργότερα και αυτός μεταναστεύει και κατακτά σταδιακά όλη τη Γη. Βελτιώνει ακόμα περισσότερο τη λιθοτεχνία (Ωρινάκεια λιθοτεχνία) και χρησιμοποιεί και εργαλεία από οστά ζώων. Παράλληλα αναπτύσσει την Τέχνη, όπως για παράδειγμα τη ζωγραφική στα σπήλαια. Πριν, από 60.000 – 50.000 χρόνια μεταναστεύει στην Αυστραλία. Την τελευταία παγετώδη περίοδο το επίπεδο της στάθμης της θάλασσας έχει πέσει και επιτρέπει την επέκταση των ηπειρών (περισσότερη στεριά και λιγότερη θάλασσα από ό,τι είναι σήμερα) ευνοώντας παράλληλα και τις μεταναστεύσεις. Μέσω του Βερίγγειου πορθμού περνά στην Αμερική.

Αργότερα, με το τέλος της Εποχής των Παγετώνων, το κλίμα γίνεται θερμότερο και ο σύγχρονος άνθρωπος γίνεται καλλιεργητής, δημιουργεί οικισμούς, εξελίσσει τον πολιτισμό, τη μεταλλουργία, ξεκινά το εμπόριο, τη ναυτιλία και αλλάζουν και οι λόγοι των μεταναστεύσεων.

ΑΞΟΝΑΣ 1 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1.5

Η απαρχή της περιβαλλοντικής μετανάστευσης του ανθρώπου

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 1-2 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να γνωρίσουν μια ιδιαίτερη περίπτωση περιβαλλοντικής / κλιματικής μετανάστευσης από τους νεότερους χρόνους.
- Να κατανοούν ότι οι μετακινήσεις πληθυσμών δεν συνέβαιναν ποτέ τυχαία αλλά συνδέονται με πολλούς παράγοντες όπως κλιματικούς, γεωγραφικούς αλλά και κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτικούς κ.ά.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 1.5.1
- Οι καρτέλες στο Φύλλο Εργασίας προτείνεται να τυπωθούν, να κοπούν και να πλαστικοποιηθούν

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Η υλοποίηση αυτής της δραστηριότητας βασίζεται σε ένα Φύλλο Εργασίας. Οι μαθητές δραματοποιούν ιστορίες εμπνεόμενοι από την περίπτωση που παρουσιάζεται στο κείμενο «Χρονιά χωρίς καλοκαίρι» και παίζουν ένα σύντομο παιχνίδι με κάρτες. Αναλυτικότερα:

Βήμα 1°: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων και τους δίνεται το Φύλλο Εργασίας 1.5.1. Ο εκπαιδευτικός κάνει μια σύντομη εισαγωγή στους μαθητές σχετικά με την επίδραση της κλιματικής αλλαγής στη ζωή και τις μετακινήσεις των ανθρώπων.

Βήμα 2°: Κάθε ομάδα μελετά το κείμενο του Φύλλου Εργασίας «Χρονιά χωρίς καλοκαίρι». Οι μαθητές καλούνται να φανταστούν ότι ζουν με την αγροτική οικογένειά τους σε εκείνη την εποχή. Κάθε ομάδα γράφει ένα σύντομο σενάριο (μικρή ιστορία), μέσα από την οποία η οικογένεια συζητά το πρόβλημα. Το σενάριο παρουσιάζεται δραματοποιημένα στις υπόλοιπες ομάδες. Η δραματοποίηση βοηθά τους μαθητές να ταυτιστούν περισσότερο με τις συνθήκες εκείνης της εποχής και τις αποφάσεις που καλούνταν να πάρουν για λόγους επιβίωσης και αναζήτησης

καλύτερων συνθηκών. Ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια για τους προβληματισμούς που προέκυψαν μέσα από τα διαφορετικά σενάρια.

Βήμα 3°: Οι ομάδες παίζουν ένα σύντομο παιχνίδι με κάρτες, οι οποίες περιλαμβάνονται στο δεύτερο μέρος του Φύλλου Εργασίας. Συγκεκριμένα, προσπαθούν να τις βάλουν σε λογική σειρά τις κάρτες, συνδυάζοντας τις σχέσεις μεταξύ αίτιου και αιτιατού. Η τοποθέτηση σε λογική σειρά προκύπτει από τα συμφραζόμενα των εννοιών και του συντακτικού. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να τους ενθαρρύνει να αναζητήσουν περισσότερες πληροφορίες στο διαδίκτυο.

Βήμα 4°: Οι ομάδες των μαθητών παρουσιάζουν και συζητούν στην ολομέλεια τα στοιχεία που βρήκαν και τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- MeteoNews.gr - <http://www.meteo-news.gr/2013/02/1816-i-xronia-xoris-kalokairi.html>
- Preceden - <https://www.preceden.com/timelines/42921>
- Wikipedia - https://en.wikipedia.org/wiki/Year_Without_a_Summer
- Youtube - <https://www.youtube.com/watch?v=aougt4CcUtA>
- Η ΑΥΓΗ - <http://www.avgi.gr/article/10812/709659/e-staphidike-krise-kai-oi-synepeies-tes>
- Μηχανή του Χρόνου - <http://www.mixanitouxronou.gr/to-kalokeri-pou-i-thermokratias-epese-stous-26-vathmous-ke-pagose-i-nea-iorki-plimmirise-oli-i-evropi-ke-erixe-kokkino-chioni-stin-italia-anipologistes-katastrofes-ke-thanatos-chiliadon-politon/>

Πηγές εικόνων

- Wikimedia commons - https://commons.wikimedia.org/wiki/File:1816_summer.png

Φύλλο εργασίας 1.5.1

Διαβάστε το παρακάτω κείμενο.

«Η Χρονιά χωρίς Καλοκαίρι»

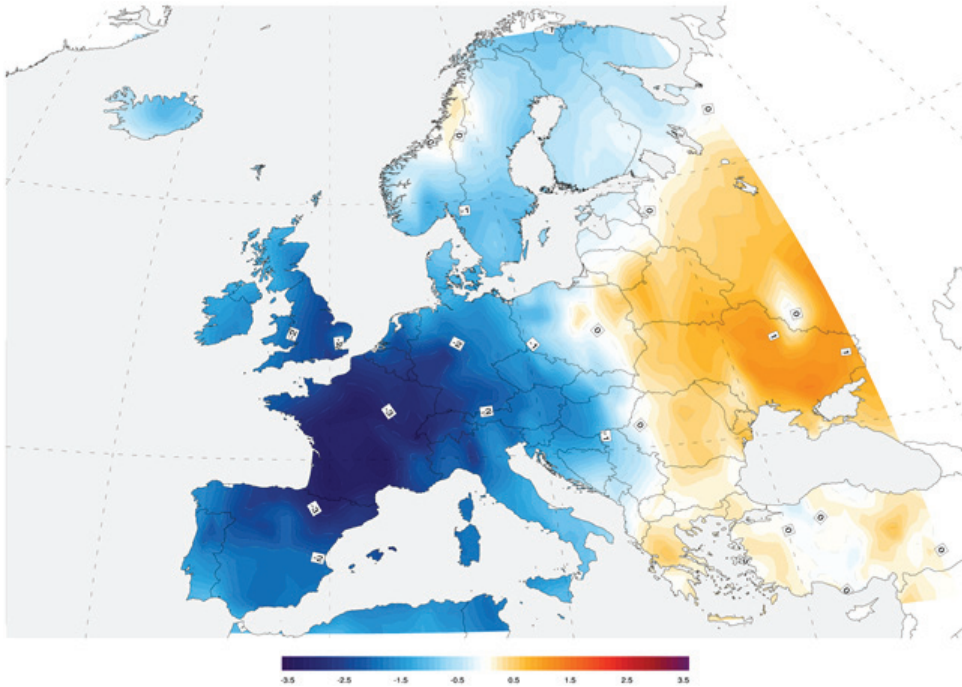
Το 1816 ένα σπάνιο φαινόμενο συνέβη και επηρέασε το κλίμα, το περιβάλλον και τη ζωή εκατομμυρίων ανθρώπων σε παγκόσμιο επίπεδο. Αιτία αυτού του φαινομένου υπήρξε η έκρηξη ενός ηφαιστείου στο όρος Tambora της Ινδονησίας το 1815. Επρόκειτο για τη μεγαλύτερη έκρηξη σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα μεγάλα σύννεφα σκόνης που δημιουργήθηκαν εμπόδιζαν τις ακτίνες του ήλιου να διαπερνούν την ατμόσφαιρα και έτσι η θερμοκρασία έπεσε αισθητά.

Αρχικά επισπεύσθηκε η έλευση του χειμώνα και στη συνέχεια η θερμοκρασία σημείωσε κατακόρυφη πτώση, με αποτέλεσμα να έχουμε την εμφάνιση του ψυχρότερου έτους του 19ου αιώνα και ενός από τα πιο κρύα στην ιστορία της ανθρωπότητας. Σκόνη, θειάφι και σύννεφα στάχτης εισχώρησαν στην ατμόσφαιρα διαταράσσοντας τις κλιματικές ισορροπίες για τρία συνεχόμενα έτη.

Σε Αμερική και Καναδά σημειώθηκε παγετός τον Μάιο και χιονοπτώσεις τον Ιούνιο. Το αποτέλεσμα ήταν να προκληθεί υποσιτισμός, λιμός, επιδημίες και αύξηση της θνησιμότητας. Τον Ιούλιο και τον Αύγουστο πάγωσαν λίμνες και ποτάμια σε πολλές περιοχές. Οι ελάχιστες σοδειές που σώθηκαν πωλούνταν πλέον πολύ πιο ακριβά. Η καταστροφή των χωραφιών στη Νέα Αγγλία συνετέλεσε στη μαζική μετανάστευση των αγροτών. Οι τιμές των σιταρών, του κρέατος, των λαχανικών, του βουτύρου, του γάλακτος και του αλευριού πολλαπλασιάστηκαν. Τον χειμώνα του 1817 στη Νέα Υόρκη η θερμοκρασία έφτασε τους -32°C .

Η Ευρώπη αντιμετώπισε συνολικά περισσότερα προβλήματα από τις Η.Π.Α. Οι βροχοπτώσεις και οι χιονοπτώσεις ήταν συχνότερες και εντονότερες. Το πολιτικό ψύχος δεν επέτρεπε καμία καλλιέργεια, κάτι που οδήγησε σε εξεγέρσεις για τα τρόφιμα. Μεγαλύτερο πρόβλημα αντιμετώπισαν η Γαλλία και η Ελβετία. Στη Μεγάλη Βρετανία και τη Γαλλία οι αποθήκες σιτηρών λεηλατήθηκαν. Η ξηρασία και η πείνα στην Ελβετία ανάγκασαν την κυβέρνηση να κηρύξει εθνικό συναγερμό. Στη Βρετανία, και ειδικά στην Ουαλία και την Ιρλανδία, πολλοί εγκατέλειψαν τον τόπο τους. Η κρίση ήταν μεγάλη και στη Γερμανία, όπου οι τιμές εκτινάχθηκαν στα ύψη. Επρόκειτο για τη χειρότερη περίοδο πείνας του 19ου αιώνα. Ο παγετός του Αυγούστου του 1816 προκάλεσε έντονες βροχοπτώσεις και πλημμύρες των σημαντικότερων ποταμών της Ευρώπης. Στην Ιρλανδία η επιδημία τύφου από το 1816 έως το 1819 στοίχισε τη ζωή σε 100.000 άτομα. Πάνω από 200.000 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους από την επιδημία σε όλη την Ευρώπη.

Στη Νοτιοανατολική Ασία οι καταστροφές των καλλιεργειών και οι μαζικοί θάνατοι ζώων είχαν ως αποτέλεσμα τον θάνατο 92.000 ανθρώπων, κυρίως από την πείνα. Αυτό οφειλόταν στο δριμύ ψύχος και τις καταστροφικές πλημμύρες. Θερινές χιονοπτώσεις είχαμε και στην Κίνα. Χιονοπτώσεις αναφέρθηκαν και στην Ταϊβάν με το τροπικό κλίμα. Στην Ινδία, οι μουσώνες δεν έκαναν την εμφάνιση τους. Αυτό δημιούργησε μια μαζική επιδημία χολέρας, με τους κατοίκους να πίνουν βρόμικο νερό και να τρώνε ό,τι έβρισκαν στα έλη. Η επιδημία έφτασε από τον ποταμό Γάγγη στη Βεγγάλη μέχρι τη Μόσχα.

Χάρτης διαφοράς θερμοκρασιών στην Ευρώπη το καλοκαίρι του 1816 σε σχέση με τις μέσες καλοκαιρινές θερμοκρασίες

Σκεφτείτε:

Ζείτε σε μια χώρα με εύκρατο κλίμα όπως η Ελλάδα, όπου το έδαφος είναι γόνιμο και ευνοούνται οι καλλιέργειες. Στην οικογένειά σας, οι γονείς σας είναι αγρότες την εποχή του 1816. Με την πτώση της θερμοκρασίας δυσκολεύεστε να καλλιεργήσετε στο χωριό σας και να επιβιώσετε. Δημιουργήστε ένα σενάριο (σύντομη ιστορία) στην οποία θα παρουσιάζεται όλη μαζί η οικογένεια να συζητά το πρόβλημα. Αφού τελειώσει κάθε ομάδα το σενάριό της, το παρουσιάζει με παραστατικότητα στις υπόλοιπες ομάδες.

Βάλτε σε λογική σειρά τις ακόλουθες κάρτες που παρουσιάζουν μια περίπτωση περιβαλλοντικής μετανάστευσης.

Στα μέσα του 19ου αιώνα, αρρωσταίνουν οι καλλιέργειες των Ιρλανδών.

Οι Ιρλανδοί αρχίζουν και έχουν πρόβλημα υποσιτισμού.

Οι Ιρλανδοί δεν είχαν κατάλληλα φυτοφάρμακα.

Εκατομμύρια Ιρλανδοί αναγκάζονται να αναζητήσουν το μέλλον τους στην άλλη άκρη του Ατλαντικού.

Χιλιάδες θάνατοι αρχίζουν να καταγράφονται.

Παρουσιάστε και συζητήστε στην ολομέλεια τις ιστορίες που συνθέσατε και τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγετε.

ΑΞΟΝΑΣ 1 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1.6

Φυσικοί πόροι, σύγχρονη κλιματική αλλαγή και μετανάστευση των ανθρώπων: μια πρώτη γνωριμία...

Ηλικίες : 13-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 1-2 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση :

- Να γνωρίζουν σύγχρονα περιβαλλοντικά προβλήματα που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή, όπως η ερημοποίηση, η καταστροφή των δασών και το λιώσιμο των πάγων.
- Να συσχετίζουν αυτά τα περιβαλλοντικά προβλήματα με τη μετανάστευση των ανθρώπων.
- Να αξιολογούν τις επιπτώσεις που υφίστανται οι φυσικοί πόροι λόγω της κλιματικής αλλαγής καθώς και τις συνέπειες τους στην καθημερινότητα του ανθρώπου.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Τα Φύλλα Εργασίας 1.6.1 και 1.6.2
- Τα Παραρτήματα 1.6.1, 1.6.2 και 1.6.3
- Χαρτί Α4. Η/Υ με πρόσβαση στο διαδίκτυο. Βιντεοπροβολέας

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Οι μαθητές παρακολουθούν τρία μικρής διάρκειας βίντεο σχετικά με τους φυσικούς πόρους και την κλιματική αλλαγή, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν ως αφορμή για την έναρξη της όλης δραστηριότητας.

Η υλοποίηση αυτής της δραστηριότητας βασίζεται στην παρακολούθηση βίντεο και στη συμπλήρωση Φύλλων Εργασίας. Οι μαθητές σε ομάδες συμπληρώνουν τα Φύλλα Εργασίας (αξιοποιώντας σε ορισμένα από αυτά τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στα κείμενα του Παραρτήματος) και παρουσιάζουν τα στοιχεία και τα συμπεράσματά τους στην ολομέλεια. Αναλυτικότερα:

Βήμα 1^ο: Ο εκπαιδευτικός προβάλλει στους μαθητές τρία μικρής διάρκειας βίντεο σχετικά με :

α) τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής (διάρκειας 1') <https://www.youtube.com/watch?v=y-VNfbKEjRU>

β) την ερημοποίηση στο Μαρόκο ως συνέπεια της κλιματικής αλλαγής (διάρκειας 2')
<http://gr.euronews.com/2015/08/24/morocco-sets-off-on-10-year-plan-to-hold-back-the-desert>

γ) το λιώσιμο των πάγων ως συνέπεια της κλιματικής αλλαγής (διάρκειας 2')
<http://gr.euronews.com/2015/03/04/major-coastal-cities-face-inundation-because-of-global-warming>

Βήμα 2°: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων και τους δίνεται το Φύλλο Εργασίας 1.6.1. Κάθε ομάδα καλείται να αναγνωρίσει και να περιγράψει περιβαλλοντικά προβλήματα παρατηρώντας φωτογραφίες και να συμπληρώσει την αντίστοιχη δραστηριότητα στο Φύλλο Εργασίας.

Βήμα 3°: Στη συνέχεια κάθε ομάδα παίρνει ένα από τα Φύλλα Εργασίας 1.6.2, 1.6.3 και 1.6.4. καθώς και το αντίστοιχο κείμενο από τα Παραρτήματα που περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα δάση (1.6.1), την ερημοποίηση (1.6.2) και το λιώσιμο των πάγων (1.6.3).

Βήμα 4°: Οι ομάδες των μαθητών παρουσιάζουν και συζητούν στην ολομέλεια τα στοιχεία και τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγουν σχετικά με:

- A) Τη σχέση της κλιματικής αλλαγής με το δάσος, την ερημοποίηση και το λιώσιμο των πάγων.
- B) Τη σχέση των τριών αυτών προβλημάτων με τη μετακίνηση των ανθρωπών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Κοσμάς Κ. (2005). *Ερημοποίησης Γης – Προβλήματα και Μέτρα Αντιμετώπισης*. Αθήνα: Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τομέας Εδαφολογίας και Γεωργικής Χημείας.
- Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας - Εθνικό Κέντρο Βιοτόπων και Υδροτόπων, Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (2015). *Κατευθύνσεις για την προσαρμογή της διαχείρισης των ελληνικών δασών στην κλιματική αλλαγή*. Στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE «Περιβαλλοντική Πολιτική και Διακυβέρνηση». Διαθέσιμο στο http://www.ypethe.gr/sites/default/files/archivefiles/2015_apospasma_kateythynseis_gia_dasi_odigos_0.pdf
- National Geographics (2014). *Εγκυκλοπαίδεια του Περιβάλλοντος για Νέους-Κλιματική αλλαγή, Τόμος 2*, e-book. Διαθέσιμο στο <https://www.inedivim.gr/images/ng-egkykpolaideia/ng-egkykpolaideia-perivalon-2-klimatiki-allagi.pdf>

Πηγές εικόνων

- Pixabay - <https://pixabay.com/el/ισλανδία-παγετώνας-floes-1276749/>
- Pixabay - <https://pixabay.com/el/photos/ξηρασία>
- Pixabay - <https://pixabay.com/el/δάσος-φωτιά-φλόγα-καπνό-δέντρα-1161868/>
- Pixabay - <https://pixabay.com/el/σταθμού-σωλήνα-καπνό-σύννεφα-1892407/>
- Wikimedia commons: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Drought.jpg>

Φύλλο εργασίας 1.6.1

Παρατηρώντας τις παρακάτω φωτογραφίες, σημειώστε ποιο περιβαλλοντικό πρόβλημα παρουσιάζεται σε κάθε μία από αυτές και γράψτε τις βασικές αιτίες τους.

✓ Περιβαλλοντικό πρόβλημα

✓ Αίτια

✓ Περιβαλλοντικό πρόβλημα

✓ Αίτια

Πώς συνδέονται μεταξύ τους αυτά τα περιβαλλοντικά προβλήματα

<p>✓ Περιβαλλοντικό πρόβλημα</p> <hr/> <p>✓ Αίτια</p> <hr/> <hr/> <hr/>
<p>✓ Περιβαλλοντικό πρόβλημα</p> <hr/> <p>✓ Αίτια</p> <hr/> <hr/> <hr/>

Συνδέονται μεταξύ τους τα παραπάνω περιβαλλοντικά προβλήματα; Αν ναι, πώς;

Φύλλο εργασίας 1.6.2

Διαβάστε το κείμενο που υπάρχει στο Παράρτημα με τον τίτλο «Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα δάση». Στη συνέχεια συμπληρώστε τα παρακάτω στοιχεία.

ΔΑΣΟΣ ΚΑΙ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ

- Ποιες είναι οι συνέπειες της κλιματικής αλλαγής στα δασικά οικοσυστήματα;

- Ιεραρχήστε τις παραπάνω συνέπειες ξεκινώντας από αυτή που θεωρείτε πιο σημαντική. Αναλύστε γιατί ακολουθήσατε τη συγκεκριμένη ιεράρχηση.

1. _____

2. _____

3. _____

4. _____

_____

_____

_____

- Θα μπορούσαν οι παραπάνω συνέπειες να προκαλέσουν την αναγκαστική μετακίνηση ανθρώπων σε άλλες περιοχές; Γιατί;

_____

_____

_____

_____

Φύλλο εργασίας 1.6.3

Διαβάστε το κείμενο που υπάρχει στο Παράρτημα με τον τίτλο «Ερημοποίηση και κλιματική αλλαγή». Στη συνέχεια συμπληρώστε τα παρακάτω στοιχεία.

ΕΡΗΜΟΠΟΙΗΣΗ

- Ποια είναι τα κυριότερα αίτια της ερημοποίησης;

- Βάλτε στη σωστή σειρά τις παρακάτω προτάσεις ή λέξεις, οι οποίες αναφέρονται στην ερημοποίηση και τις συνέπειές της στο περιβάλλον και τον άνθρωπο.

μείωση του αγροτικού εισοδήματος - μείωση της παραγωγικότητας ενός τόπου - μετακινήσεις πληθυσμού σε άλλες περιοχές - διάβρωση

- Σχολιάστε με δυο λόγια τη σχέση της ερημοποίησης με τη μετακίνηση ανθρώπων.

Φύλλο εργασίας 1.6.4

Διαβάστε το κείμενο που υπάρχει στο Παράρτημα με τον τίτλο «Το λιώσιμο των πάγων». Στη συνέχεια συμπληρώστε τα παρακάτω στοιχεία.

ΤΟ ΛΙΩΣΙΜΟ ΤΩΝ ΠΑΓΩΝ

- Αντιστοιχίστε τις στήλες (Α και Β)

Α	Β
Επηρεάζει τους θαλάσσιους οργανισμούς •	• Κατακλυσμός παράκτιων περιοχών
Αύξηση στάθμης θάλασσας •	• Μείωση του πόσιμου νερού
Υφαλμύρωση •	• Αύξηση της θερμοκρασίας στη θάλασσα

- Σχολιάστε με δυο λόγια τη σχέση της ερημοποίησης με τη μετακίνηση ανθρώπων.

Παράρτημα 1.6.1

Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα δάση

Οι επιπτώσεις της αλλαγής του κλίματος στα δασικά οικοσυστήματα αναμένεται να είναι ποικίλες και να επηρεάσουν την υγεία και τη σταθερότητα των δασών. Ως αποτέλεσμα, αναμένεται να επηρεαστούν αρνητικά οι φυσικές λειτουργίες και οι υπηρεσίες που προσφέρουν τα δάση στον άνθρωπο. Για παράδειγμα, οι αλλαγές στον υδρολογικό κύκλο (χωρικές και χρονικές μεταβολές των προτύπων κατανομής της βροχόπτωσης) αναμένεται ότι θα περιορίσουν τη διαθεσιμότητα του νερού που παράγεται από τα δάση και θα υποβαθμίσουν την ποιότητά του, μειώνοντας κατά αυτόν τον τρόπο τον προστατευτικό ρόλο των δασών ως προς τη διάβρωση του εδάφους, τις πλημμύρες, τους δυνατούς ανέμους κ.λπ.

Τα δασικά οικοσυστήματα της Μεσογείου αναμένεται να υποφέρουν σε μεγαλύτερο βαθμό από τις μεταβολές των κλιματικών παραμέτρων σε σχέση με τα δασικά οικοσυστήματα άλλων περιοχών, καθώς η Μεσόγειος θεωρείται 'θερμό σημείο' κλιματικής αλλαγής (climate change hotspot). Ακολουθώς, παρουσιάζονται οι σπουδαιότερες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα δασικά οικοσυστήματα, με έμφαση σε εκείνες που αφορούν στα μεσογειακά δάση.

1. Παραγωγικότητα των δασών

Η αλλαγή του κλίματος αναμένεται να επηρεάσει (θετικά ή αρνητικά) την παραγωγικότητα των δασών. Αφενός, η αύξηση του CO₂ στην ατμόσφαιρα θα επηρεάσει την ετήσια αύξηση των δέντρων και κατά συνέπεια αναμένεται πως θα οδηγήσει σε αύξηση της πρωτογενούς δασικής παραγωγής κυρίως σε Βόρειες χώρες. Αφετέρου, η ξηρασία και η προβλεπόμενη αύξηση της έντασης και της συχνότητας των διαταραχών (π.χ. πυρκαγιές, επιδημίες παθογόνων οργανισμών) ενδέχεται να επιφέρουν την περαιτέρω καταπόνηση των δέντρων ή ακόμη και τη νέκρωσή τους, προκαλώντας μείωση της παραγωγικότητας των δασών σε χώρες της Μεσογείου.

2. Βιοποικιλότητα

Η βιοποικιλότητα των δασικών οικοσυστημάτων αναμένεται να επηρεασθεί άμεσα ή έμμεσα, εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής, καθώς ορισμένα είδη θα εξαφανισθούν (για παράδειγμα, λόγω απώλειας των ενδιαιτημάτων τους), ενώ κάποια θα αντικατασταθούν από άλλα, περισσότερο ανθεκτικά στις νέες αντίξοες συνθήκες ή πιο ανταγωνιστικά. Ακόμη και η απώλεια μεμονωμένων ειδών μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στην ισορροπία των δασικών οικοσυστημάτων. Συγκεκριμένα στην Ευρώπη, εκτιμάται ότι περίπου το ένα τρίτο των φυτικών ειδών αναμένεται να εξαφανισθεί έως το έτος 2050.

3. Δασικές πυρκαγιές

Ως αποτέλεσμα της κλιματικής αλλαγής, αναμένεται δραματική αύξηση του κινδύνου πρόκλησης δασικών πυρκαγιών, λόγω της επικράτησης νέων μετεωρολογικών συνθηκών (αύξηση της θερμοκρασίας και παρατεταμένη ξηρασία κατά τους θερινούς μήνες, καταιγίδες, κεραυνοί κ.λπ.), αλλά κυρίως, λόγω της επιμήκυνσης της ευνοϊκής, για εκδήλωση πυρκαγιάς, περιόδου. Οι επιστήμονες συμφωνούν στο ότι η συχνότητα, η σοβαρότητα και η έκταση των περιοχών που πλήττονται από δασικές πυρκαγιές θα αυξηθούν στη Μεσόγειο.

4. Παθογόνοι οργανισμοί

Ως συνέπεια της κλιματικής αλλαγής, αναμένεται περαιτέρω αύξηση των επιδημιών που οφείλονται σε παθογόνους οργανισμούς (μύκητες, έντομα κ.ά.) και οδηγούν σε νέκρωση των δέντρων. Η αλλαγή του κλίματος μπορεί να ευνοήσει τους παθογόνους οργανισμούς με δύο τρόπους: α) άμεσα, επιδρώντας στην ανάπτυξη, την επιβίωση, την αναπαραγωγή και την εξάπλωση των ίδιων των παθογόνων και β) έμμεσα, αυξάνοντας την ευπάθεια των δέντρων και διαταράσσοντας την ισορροπία των οικολογικών σχέσεων.

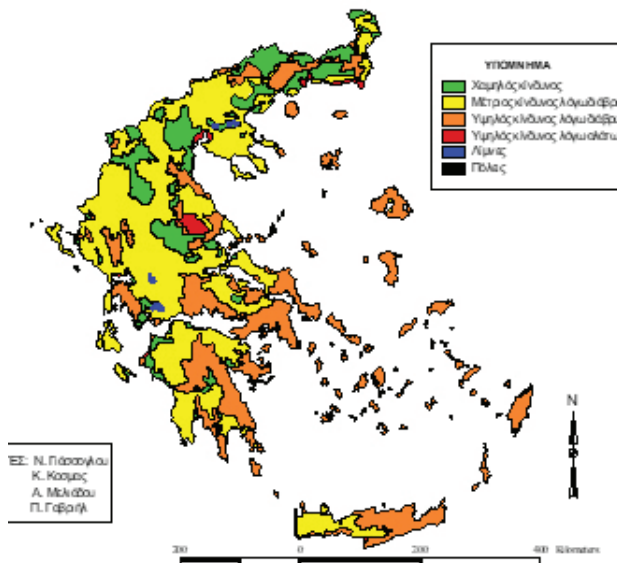
Προσαρμογή από: Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας - Εθνικό Κέντρο Βιοτόπων και Υγροτόπων, Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (2015). Κατευθύνσεις για την προσαρμογή της διαχείρισης των ελληνικών δασών στην κλιματική αλλαγή. Στο πλαίσιο του προγράμματος LIFE «Περιβαλλοντική Πολιτική και Διακυβέρνηση».

Παράρτημα 1.6.2

Ερημοποίηση και κλιματική αλλαγή

1. Η ερημοποίηση, όπως έχει οριστεί στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής του Περιβάλλοντος (1992), είναι η υποβάθμιση της γης στις ξηρές, ημίξηρες και ύφυγρες (δηλ. σχετικά υγρές) περιοχές, η οποία προκύπτει από την δράση πολλών παραγόντων στους οποίους περιλαμβάνονται οι κλιματικές μεταβολές και οι ανθρώπινες δραστηριότητες.

2. Η ερημοποίηση θεωρείται σήμερα ως μια σημαντική απειλή υποβάθμισης των Μεσογειακών χωρών. Η λεκάνη της Μεσογείου, παρόλο που αποτελεί ένα πολύπλοκο μωσαϊκό από διαφορετικά οικοσυστήματα, διαφορετικούς πολιτισμούς και κατά συνέπεια από διαφορετική ιστορία ανθρώπινης παρέμβασης στο περιβάλλον, έχει ως κοινό παρονομαστή μια σειρά παραγόντων που συμβάλλουν στο φαινόμενο της ερημοποίησης. Οι παράγοντες αυτοί είναι οι κλιματικές συνθήκες με τη μεγάλη διακύμανση (συχνές και μεγάλης έντασης βροχοπτώσεις από τη μία και τις εποχιακές ξηρασίες από την άλλη), το έντονο τοπογραφικό ανάγλυφο και την γενικά περιορισμένη φυτική κάλυψη. Επίσης η μακρά ιστορία παρέμβασης στο περιβάλλον, αλλά και η πρόσφατη εγκατάλειψη των αγροτικών περιοχών, με την ταυτόχρονη μείωση του αγροτικού δυναμικού συνεπικουρούν στην εξάπλωση του φαινομένου.

3. Η κυριότερη διεργασία ερημοποίησης είναι η διάβρωση των εδαφών, η οποία αποτελεί τον μεγαλύτερο κίνδυνο υποβάθμισης των λοφωδών περιοχών. Η διάβρωση επιφέρει δραστική μείωση του βάθους του εδάφους και συνεπώς του διαθέσιμου ύδατος για την ανάπτυξη των φυτών, της γονιμότητας και της παραγωγικότητας των εδαφών καθώς και της βλάστησης.

4. Η ερημοποίηση, εκτός από τις σημαντικότερες επιπτώσεις που έχει στο φυσικό περιβάλλον, επιδρά αρνητικά στην οικονομία και κοινωνία μίας περιοχής, αφού υποβαθμίζοντας τους φυσικούς πόρους, μειώνει την παραγωγικότητα ενός τόπου και κατ' επέκταση το αγροτικό

εισόδημα, προκαλώντας μετακινήσεις πληθυσμού σε άλλες περιοχές με περισσότερες δυνατότητες απασχόλησης. Ο ελλαδικός χώρος εμφανίζεται έντονα υποβαθμισμένος με πολλές περιοχές να αντιμετωπίζουν σημαντικό κίνδυνο ερημοποίησης. Οι περιοχές υψηλού κινδύνου ερημοποίησης είναι η δυτική Στερεά Ελλάδα, το μεγαλύτερο μέρος της Πελοποννήσου, η ορεινή ζώνη των Ιονίων νήσων, η Κρήτη, τα νησιά του Αιγαίου, η Εύβοια και μέρος της Ηπείρου, Θεσσαλίας και Θράκης. Όπως προκύπτει από πρόσφατες μελέτες, το 35% του ελλαδικού χώρου βρίσκεται σε υψηλό κίνδυνο ερημοποίησης ή έχει ήδη ερημοποιηθεί, ενώ το 49% θεωρείται ότι βρίσκεται σε μέτριο κίνδυνο ερημοποίησης (Εικόνα 1).

*Προσαρμογή από:
Κοσμάς Κ. (2005). Ερημοποίησης Γης – Προβλήματα και Μέτρα Αντιμετώπισης. Αθήνα:
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τομέας Εδαφολογίας και Γεωργικής Χημείας.*

Παράρτημα 1.6.3

Το λιώσιμο των πάγων

Ένα άλλο μεγάλο περιβαλλοντικό πρόβλημα που συνδέεται με την κλιματική αλλαγή και την αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη είναι το λιώσιμο των πάγων τόσο στη στεριά όσο και στη θάλασσα. Σε όλη τη Γη οι πάγοι και οι παγετώνες συρρικνώνονται. Από το 1912 οι περίφημοι παγετώνες του όρους Κιλιμάντζαρο στην Αφρική έχουν λιώσει σε ποσοστό μεγαλύτερο του 80%.

Οι μετρήσεις που πραγματοποιεί η NASA με υψομετρικά όργανα λέιζερ δείχνουν ότι οι άκρες του παγετωνικού καλύμματος της Γροιλανδίας υποχωρούν. Στο Βόρειο Ημισφαίριο το λιώσιμο του πάγου γλυκού νερού ξεκινά το καλοκαίρι εννιά μέρες νωρίτερα από ό,τι πριν από 150 χρόνια, ενώ ο σχηματισμός του το φθινόπωρο δέκα μέρες αργότερα. Αντίστοιχα, ο θαλάσσιος πάγος της Αρκτικής έχει λεπτύνει σημαντικά την τελευταία πενηνταετία, ενώ η έκτασή του έχει μειωθεί γύρω στο 10% τα τελευταία 30 χρόνια.

Το περμαφρόστ -το μόνιμα παγωμένο υπέδαφος- σήμερα λιώνει και έχει αναγκάσει το έδαφος να υποχωρήσει σχεδόν πέντε μέτρα σε κάποιες περιοχές στην Αλάσκα. Από την Ελβετία ως τους παγετώνες της Ιριάν Τζάγια στην Ινδονησία, πεδία πάγου, παγετώνες και θαλάσσιος πάγος εξαφανίζονται ταχύτατα. Όταν ο υδράργυρος ανεβαίνει ο όγκος του νερού των ωκεανών αυξάνεται λόγω θερμικής διαστολής του νερού. Επιπλέον, οι πάγοι (κυρίως των χερσαίων περιοχών) λιώνουν και εισρέουν στη θάλασσα μεγαλύτερες ποσότητες γλυκού νερού από το φυσιολογικό, με αποτέλεσμα να αυξάνονται τόσο ο όγκος όσο και η θερμοκρασία των ωκεάνιων υδάτων. Αυτός ο συνδυασμός επιπτώσεων υπήρξε ο κύριος παράγοντας για την αύξηση της μέσης θαλάσσιας στάθμης του πλανήτη από 10 ως 20 εκατοστά τα τελευταία 100 χρόνια, σύμφωνα με τη Διακυβερνητική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Αλλαγή του Κλίματος (IPCC).

Οι επιστήμονες επισημαίνουν ότι η στάθμη της θάλασσας έχει παρουσιάσει σημαντικές διακυμάνσεις κατά τη διάρκεια των 4,6 δισεκατομμυρίων ετών ιστορίας της Γης.

Ωστόσο, ο σημερινός ρυθμός ανόδου της θαλάσσιας στάθμης παγκοσμίως έχει ξεπεράσει τον μέσο ρυθμό των προηγούμενων 2.000-3.000 ετών και τα νερά ανεβαίνουν πιο γρήγορα, γύρω στα 2,4 χιλιοστά ετησίως. Αν αυτή η τάση συνεχιστεί ή επιταχυνθεί, μπορεί να προκαλέσει δραματικές αλλαγές στις ακτογραμμές του πλανήτη. Μεγαλουπόλεις χτισμένες κοντά σε παράκτιες πεδιάδες ή δέλτα ποταμών -Τόκιο, Σαγκάη, Μπανγκόκ, Τζακάρτα και Νέα Υόρκη- αντιμετωπίζουν σοβαρότατο κίνδυνο. Οι προβλεπόμενες οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις σε εξαθλιωμένες πυκνοκατοικημένες περιοχές που βρίσκονται σε χαμηλά υψόμετρα, όπως το Μπαγκλαντές, ενδέχεται να είναι δραματικές.

Η άνοδος της θαλάσσιας στάθμης επιφυλάσσει ένα χείμαρρο επιπτώσεων. Ερευνητές υπολόγισαν ότι με κάθε εκατοστό ανόδου των υδάτων οι αμμώδεις ακτές μπορεί να υποχωρήσουν ένα μέτρο οριζοντίως λόγω διάβρωσης. Επιπλέον, η εισροή αλμυρού νερού στους υδροφόρους ορίζοντες γλυκού νερού, η λεγόμενη υφαλμύρωση, απειλεί τις πηγές πόσιμου νερού και δημιουργεί

προβλήματα στις καλλιέργειες. Στο Δέλτα του Νείλου, όπου καλλιεργούνται πολλά από τα προϊόντα της Αιγύπτου, η εκτεταμένη διάβρωση και η εισροή αλμυρού νερού θα ήταν καταστροφικές, καθώς η χώρα διαθέτει ελάχιστα καλλιεργήσιμα εδάφη σε άλλες περιοχές.

*Προσαρμογή από: National Geographics (2014).
Εγκυκλοπαίδεια του Περιβάλλοντος για Νέους-Κλιματική αλλαγή, Τόμος 2, e-book.*

ΑΞΟΝΑΣ 2 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2.1

Κλιματικό συμβάν ή κλιματική διεργασία;

Ηλικίες : 11-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 2 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθητές θα είναι σε θέση:

- Να αναγνωρίζουν διαφορετικά φαινόμενα εκδήλωσης της κλιματικής αλλαγής και να τα κατηγοριοποιούν σε κλιματικά συμβάντα και κλιματικές διεργασίες.
- Να εντοπίζουν περιοχές στον παγκόσμιο χάρτη οι οποίες υφίστανται τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.
- Να κατανοούν ότι η κλιματική αλλαγή είναι ένα παγκόσμιο πρόβλημα που εκδηλώνεται με διαφορετικό τρόπο σε διαφορετικές περιοχές του πλανήτη.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 2.1.1
- Η παρουσίαση «Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής» (διαθέσιμη στο: <https://drive.google.com/file/d/0B6HV-7rWlDaPbFV4bjFIWnZBNFk/view>).
- Παγκόσμιος πολιτικός ή γεωφυσικός χάρτης
- Αυτοκόλλητα χαρτάκια σημειώσεων (post-it)
- Η/Υ με πρόσβαση στο διαδίκτυο και εγκατεστημένη την εφαρμογή Google Earth
- Βιντοπροβολέας

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Οι μαθητές εργάζονται στο Φύλλο Εργασίας 2.1.1 είτε ατομικά είτε ομαδικά.

Βήμα 1^ο: Αρχικά, αφού διαβάζουν δυο σύντομους ορισμούς, καλούνται να γράψουν δίπλα από κάθε φωτογραφία λεζάντες οι οποίες απαντούν στα εξής ερωτήματα: 1. Πώς εκδηλώνεται η κλιματική αλλαγή; 2. Πρόκειται για κλιματικό συμβάν ή κλιματική διεργασία;

Βήμα 2^ο: Στη συνέχεια, τους ζητείται να εντοπίσουν την περιοχή-χώρα πάνω στον παγκόσμιο χάρτη στην οποία αντιστοιχεί κάθε φωτογραφία, χωρίς ιδιαίτερες απαιτήσεις για τον ακριβή

γεωγραφικό προσδιορισμό της πληγείσας χώρας/περιοχής. Σε κάθε τοποθεσία (χώρα ή ευρύτερη περιοχή) μπορούν να κολλήσουν αυτοκόλλητα χαρτάκια (post-it) στα οποία αναφέρουν τα σχετικά στοιχεία (π.χ. κυκλώνας, κλιματικό συμβάν). Η δραστηριότητα μπορεί να αξιοποιηθεί, επίσης, ως διερευνητικό εργαλείο των πρότερων γνώσεων των μαθητών σχετικά με τα φαινόμενα με τα οποία εκδηλώνεται η κλιματική αλλαγή σε παγκόσμια κλίμακα.

Βήμα 3^ο: Γίνεται προβολή της παρουσίασης (Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής <https://drive.google.com/file/d/0B6HV-7rWlIdaPbFV4bjFIWnZBNFk/view?usp=sharing>)

Οι μαθητές παρακολουθούν την εικόνα κάθε διαφάνειας και αναφέρουν τον τρόπο εκδήλωσης της κλιματικής αλλαγής και τη μορφή αυτής (κλιματική διεργασία ή κλιματικό συμβάν).

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Για τον γεωγραφικό εντοπισμό των εικονιζόμενων περιοχών/χωρών μπορεί να αξιοποιηθεί το διαδικτυακό πρόγραμμα γεωγραφικής απεικόνισης της Γης Google Earth (<https://earth.google.com>). Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να ορίσουν, να ονοματίσουν και να παραθέσουν πληροφορίες για τους τρόπους εκδήλωσης της κλιματικής αλλαγής στον πλανήτη (placemarks). Επίσης, υπάρχει η δυνατότητα εισαγωγής και επικόλλησης των σχετικών εικόνων τις οποίες οι μαθητές μπορούν να αναζητήσουν στο διαδίκτυο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Γαβριλάκης Κ. (2016). Περιβαλλοντική - Κλιματική Μετανάστευση: ένα σύνθετο περιβαλλοντικό-κοινωνικό φαινόμενο. SAMEWORLD in the Global Education for the Eyd 2015. Project No. DCI-NSA-ED 2014/338-120 <https://sameworld.eu> Διαθέσιμο στο: <http://edu-kit.sameworld.eu/?lang=el>

Πηγές εικόνων

- canada.com - <http://o.canada.com/news/drowned-livestock-poses-health-threat-in-flood-hit-balkans>
- Daily Record - <http://www.dailyrecord.co.uk/news/uk-world-news/famine-in-sahel-region-of-western-africa-1261231>
- NYDailyNews.com - http://assets.nydailynews.com/polopoly_fs/1.1412919.1375211599!/img/httpImage/image.jpg_gen/derivatives/article_750/alaska-erosion.jpg
- Rádi cestujeme - https://www.radicestujeme.eu/img/exphoto/1024px-South_Tarawa_from_the_air_Tarawa_Atoll.jpg
- schooltime.gr - <http://www.schooltime.gr/wp-content/uploads/2015/07/pyrkagies-ellada-ioulios.jpg>
- skymetweather.com - <http://images.skymetweather.com/content/wp-content/uploads/2016/11/Cyclone-hits-Bangladesh-coast2.jpg>
- The Indian Express - <http://images.indianexpress.com/2016/06/paris-flood759.jpg>
- TheJournal.ie - <http://www.thejournal.ie/flood-damage-europe-cost-germany-985215-Jul2013/>
- U.S. News - <http://www.usnews.com/dims4/USNEWS/c7a1f70/2147483647/resize/1200x%3E/quality/85/?url=%2Fcmsmedia%2Fb8%2F15%2Fbb239f8945c78c55c0b392178c31%2F150824-katrina-9-editorial.jpg>

Φύλλο εργασίας 2.1.1

Τα **κλιματικά συμβάντα** είναι ξαφνικά και έντονα φαινόμενα που εκδηλώνονται σε επίπεδο ημερών (π.χ. πλημμύρες, καταιγίδες, τυφώνες, κυκλώνας κ. ά.).

Οι **κλιματικές διεργασίες** είναι αργές στην εκδήλωση μεταβολές που λαμβάνουν χώρα σε επίπεδο μηνών ή ετών (π.χ. άνοδος της στάθμης της θάλασσας, αλατοποίηση εδαφών, ξηρασία, ερημοποίηση κ.ά.). (Γαβριλάκης, 2016)

1. Γράψτε δίπλα στις παρακάτω φωτογραφίες λεζάντες οι οποίες απαντούν στα εξής ερωτήματα:
1. Πώς εκδηλώνεται η κλιματική αλλαγή; (επίλεξε ένα από τα παρακάτω: άνοδος στάθμης θάλασσας, δασικές πυρκαγιές, κυκλώνας, ξηρασία, λιώσιμο πάγων-διάβρωση, πλημμύρες, τυφώνας)
  2. Πρόκειται για κλιματικό συμβάν ή κλιματική διεργασία;

1. Κυκλώνας

2. Κλιματικό συμβάν

Περιοχή: Νοτιοανατολική Ασία

1. _____

2. _____

Περιοχή: _____

1. _____

2. _____

Περιοχή: _____

1. _____

2. _____

Περιοχή: _____

1. _____

2. _____

Περιοχή: _____

1. _____

2. _____

Περιοχή: _____

1. _____

2. _____

Περιοχή: _____

1. _____

2. _____

Περιοχή: _____

2α. Σε ποιες περιοχές του πλανήτη εκδηλώνεται καθένα από τα παραπάνω φαινόμενα; Επιλέξτε από τις παρακάτω : Κεντρική Ευρώπη, Αρκτική, Νότια Ευρώπη, Βόρεια Αμερική, Υποσαχάρια Αφρική, Δυτική Ευρώπη, Νοτιοανατολική Ασία. Συμπληρώστε τις περιοχές δίπλα στις φωτογραφίες.

2β. Εντοπίστε τις περιοχές στον παγκόσμιο χάρτη. Τι συμπεραίνετε;

Συμπεράσματα

ΑΞΟΝΑΣ 2 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2.2

Η κλιματική αλλαγή είναι παντού

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 2 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθητές θα είναι σε θέση:

- Να αναγνωρίζουν τις διαφορετικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.
- Να εντοπίζουν περιοχές στον παγκόσμιο χάρτη οι οποίες υφίστανται τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής.
- Να κατανοούν ότι η κλιματική αλλαγή είναι ένα παγκόσμιο πρόβλημα που έχει διαφορετικές επιπτώσεις σε διαφορετικές περιοχές του πλανήτη.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 2.2.1
- Τα Παραρτήματα 2.2.1 και 2.2.2
- Η παρουσίαση «Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής»
(διαθέσιμη στο: <https://drive.google.com/file/d/0B6HV-7rWlIdaPbFV4bjFIWnZBNFk/view>)
- Παγκόσμιος πολιτικός ή γεωφυσικός χάρτης
- Η/Υ με πρόσβαση στο διαδίκτυο και εγκατεστημένη την εφαρμογή Google Earth
- Ψαλίδι
- Κόλλα σε μορφή πλαστελίνης (blue-tack)
- Βιντεοπροβολέας

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Βήμα 1^ο: Κόβονται με ψαλίδι και μοιράζονται στις ομάδες των μαθητών 20 καρτέλες (Παραρτήματα 2.2.1 και 2.2.2). Αυτές περιέχουν 10 επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής σε 10 περιοχές του πλανήτη. Στις 10 καρτέλες υπάρχουν εικόνες από τις επιπτώσεις και στη λεζάντα αναφέρεται η περιοχή. Στις άλλες 10 καρτέλες υπάρχει ο χάρτης της περιοχής και στη λεζάντα αναφέρεται η επίπτωση (βλ. παράδειγμα ενός ζεύγους καρτελών). Κάθε ομάδα μαθητών καλείται να αντιστοιχίσει τις καρτέλες με τις εικόνες με αυτές με τους χάρτες των περιοχών, φτιάχνοντας έτσι 10 ζεύγη. Γίνεται παρουσίαση των αντιστοιχίσεων στην ολομέλεια.

Βήμα 2°: Ζητείται από τις ομάδες των μαθητών να τοποθετήσουν κάθε εικόνα πάνω στον παγκόσμιο χάρτη, που υπάρχει αναρτημένος σε μια γωνιά της τάξης, χωρίς ιδιαίτερες απαιτήσεις για τον ακριβή γεωγραφικό προσδιορισμό της πληγείσας χώρας/περιοχής. Για να κολλήσουν τις εικόνες είτε χρησιμοποιούμε blue tack είτε τις έχουμε εκτυπωμένες σε αυτοκόλλητο χαρτί. Οι μαθητές παρατηρούν τα φαινόμενα και τη χωρική κατανομή τους στον χάρτη και γράφουν τα συμπεράσματά τους στο Φύλλο Εργασίας 2.2.1. Τα συμπεράσματα των ομάδων συζητούνται στην ολομέλεια.

Βήμα 3°: Γίνεται προβολή της παρουσίασης “Επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής” (διαθέσιμη στο: <https://drive.google.com/file/d/0B6HV-7rWIdaPan1YUx5YUFZeVE/view?usp=sharing>).

Σε κάθε διαφάνεια προβάλλεται σε πρώτο χρόνο η εικόνα που δείχνει μια επίπτωση της κλιματικής αλλαγής με λεζάντα την περιοχή εκδήλωσής της. Οι μαθητές καλούνται να αναφέρουν την επίπτωση. Σε δεύτερο χρόνο προβάλλεται η αντίστοιχη εικόνα (χάρτης περιοχής εκδήλωσης με λεζάντα την επίπτωση) και έτσι γίνεται άμεσα έλεγχος ορθότητας της απάντησης των μαθητών.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Οι ομάδες των μαθητών μπορούν να αξιοποιήσουν το διαδικτυακό πρόγραμμα γεωγραφικής απεικόνισης της Γης Google Earth (<https://earth.google.com>) με τον τρόπο που περιγράφεται στη δραστηριότητα 2.1.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Stern N. (2006). *Stern Review on the Economics of Climate Change*. Διαθέσιμο στο: http://mudancasclimaticas.cptec.inpe.br/~rmclima/pdfs/destaques/sternreview_report_complete.pdf

Πηγές εικόνων

- BBC News - <http://www.bbc.com/news/world-asia-21797095>
- Cocorioko International - <https://cocorioko.info/climate-change-and-lack-of-sanitation-threaten-water-safety-for-millions-unicef/>
- Constantine Alexander's Journal - <http://www.constantinealexander.net/2013/01/unprecedented-glacier-melting-in-the-andes-blamed-on-climate-change.html>
- EU Science Hub - <https://ec.europa.eu/jrc/en/news/summer-crops-central-europe-poor-condition-following-extremely-hot-weather>
- Harvard T.H. Chan. School of Public Health. Center for Health and the Global Environment - <http://www.chgeharvard.org/topic/climate-change-and-biodiversity-loss>
- National Catholic Reporter - <https://www.ncronline.org/blogs/eco-catholic/climate-change-affecting-colorado-wildfires>
- PRI's The World - <https://www.pri.org/stories/2014-05-20/balkans-flooding-linked-climate-change-and-heres-how>
- The Telegraph - <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/10/08/hurricane-matthew-slams-into-south-carolina-as-haiti-death-toll>
- UNISDR - <https://www.unisdr.org/archive/20500>
- Vocativ - <http://www.vocativ.com/338437/heatwave-climate-change>
- Wikimedia Commons - <https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Maps>

Φύλλο εργασίας 2.2.1

1. Κόψτε και αντιστοιχίστε τις καρτέλες από τα δύο παραπάνω φύλλα εργασίας (εικόνες επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής και χάρτες περιοχών, όπου αυτές συμβαίνουν).
2. Σύμφωνα με την προηγούμενη αντιστοίχιση, κολλήστε στον παγκόσμιο χάρτη τις καρτέλες με τις εικόνες των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Τι παρατηρείτε;

Παράρτημα 2.2.1

**Καρτέλες με εικόνες επιπτώσεων κλιματικής αλλαγής
(λεζάντες με τις περιοχές)**

Κεντρική Ευρώπη

Άνδεις

Σιέρα Λεόνε

Μαλέ. Μαλδίβες

Αρκτικός Ωκεανός

Αϊτή

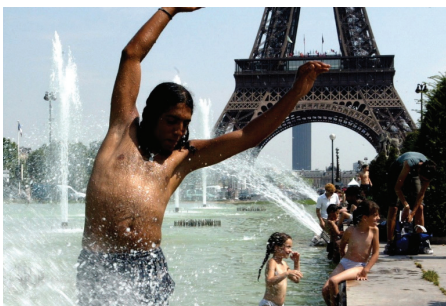
Κολοράντο, Η.Π.Α.

Νέα Ζηλανδία

Μπρσκο, Βοσνία-Ερζεγοβίνη

Παρίσι, Γαλλία

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ?

Περιβαλλοντική -Κλιματική Μετανάστευση

Παράρτημα 2.2.2

Καρτέλες με χάρτες περιοχών (λεζάντες με τις επιπτώσεις κλιματικής αλλαγής)

Καταστροφή καλλιεργειών (λόγω της υπερβολικής ζέστης)

Λιώσιμο παγετώνων

Λειψυδρία

Άνοδος της στάθμης της θάλασσας.

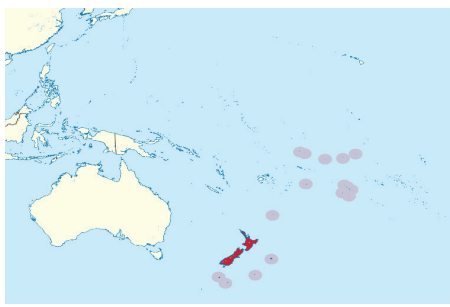
Λιώσιμο πάγων και απώλεια
βιοποικιλότητας

Έντονες (καταστροφικές) καταιγίδες

Δασικές πυρκαγιές

Ξηρασία

Πλημμύρες

Καύσωνες

ΑΞΟΝΑΣ 2 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2.3i

Το κλίμα αλλάζει... η ζωή αλλάζει...

Ηλικίες : 12-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 5 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- Να έχουν εποπτεία όλων των σταδίων της πορείας που οδηγεί από την έλευση μιας φυσικής καταστροφής, η οποία συνδέεται με την κλιματική αλλαγή, σε δραματικές αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων, και τέλος στην απόφαση μετανάστευσης.
- Να αναγνωρίζουν την κλιματική αλλαγή και τα φαινόμενα με τα οποία αυτή εκδηλώνεται ως αίτιο/παράγοντα που οδηγεί τους ανθρώπους σε μετανάστευση.
- Να ενδυναμώνουν την ενσυναίσθησή τους ως προς τη θέση ενός μικρού παιδιού που υφίσταται τα φαινόμενα της κλιματικής αλλαγής.
- Να αναστοχάζονται κριτικά πάνω στο φαινόμενο της κλιματικής μετανάστευσης και να διακρίνουν πίσω από τις κύριες περιβαλλοντικές αιτίες που οδηγούν στην απόφαση μετανάστευσης των ανθρώπων, και άλλες βαθύτερες κοινωνικοοικονομικές αιτίες που αλληλεπιδρούν με τις πρώτες.
- Να διακρίνουν τις γενικές έννοιες/διαστάσεις της αειφορίας (περιβάλλον, οικονομία, κοινωνία) οι οποίες βρίσκονται πίσω από τις δυσκολίες που βιώνει κάθε άνθρωπος ως συνέπεια των φαινομένων της κλιματικής αλλαγής.
- Να αναγνωρίζουν την αλληλεξάρτηση μεταξύ της περιβαλλοντικής/κλιματικής και της κοινωνικοοικονομικής διάστασης στο «προφίλ» ενός μετακινούμενου λόγω κλιματικής αλλαγής ως εκείνο το στοιχείο που τον κάνει να είναι συγχρόνως κλιματικός και οικονομικός μετανάστης.
- Να αναγνωρίζουν τη διασύνδεση μεταξύ της απόφασης μετανάστευσης των ανθρώπων με τον μη αναστρέψιμο βαθμό παραβίασης των στοιχειωδών δικαιωμάτων τους, ως εκείνο το στοιχείο που κάνει τον μετακινούμενο λόγω κλιματικής αλλαγής να είναι συγχρόνως μετανάστης και πρόσφυγας.
- Να εντοπίζουν ως κυριότερο λόγο της μετανάστευσης των ανθρώπων το γεγονός ότι δεν είναι αειφορική η κοινωνία στην οποία ζουν.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 2.3i.1
- Τα Παραρτήματα 2.3i.1 και 2.3ii.1

- Η παρουσίαση «Μπανγκλαντές: από την εποχή των Μουσώνων στην εποχή των κυκλώνων» (διαθέσιμη στο: https://drive.google.com/file/d/0B6HV-7rWIdaPUjNvc3pIYWJqS0U/view?usp=sharing_eil&ts=59cfe2a7)
- Το βίντεο: «Μπανγκλαντές: Η γη που χάνεται» (διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=J4dAQ8gWSWo>)
- Η/Υ με ηχεία, με σύνδεση στο διαδίκτυο και με το λογισμικό Microsoft PowerPoint
- Βιντεοπροβολέας
- Ψαλίδια
- Κόλλα σε μορφή πλαστελίνης (blue-tack)
- Φάκελοι γενικής χρήσης ορθογώνιοι
- Χαρτί Α3
- Χαρτί του μέτρου
- Αυτοκόλλητα χαρτάκια κόκκινου και πράσινου χρώματος
- Προαιρετικά μηχανή πλαστικοποίησης και διαφάνειες πλαστικοποίησης

Σημείωση: η σύνδεση στο διαδίκτυο μπορεί να παρακαμφθεί εάν ο εκπαιδευτικός κατεβάσει προηγουμένως το βίντεο που θα παρακολουθήσουν οι μαθητές ή εκτυπώσει το διάγραμμα Venn και το δώσει στις ομάδες.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Βήμα 1^ο: Ο εκπαιδευτικός μελετά, για τη δική του προετοιμασία, τις αφηγήσεις τριών μικρών παιδιών από τρεις διαφορετικές χώρες (Μπανγκλαντές, ΗΠΑ και Τουρκία). Οι αφηγήσεις περιγράφουν τις αλλαγές στη ζωή τους μετά την έλευση μιας φυσικής καταστροφής η οποία οφείλεται στην κλιματική αλλαγή (Παράρτημα 2.3i.1 και 2.3ii.1). Μέσα από τις προφορικές μαρτυρίες και οπτικές μικρών παιδιών, ο εκπαιδευτικός δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες που του επιτρέπουν να αναπλαισιώσει τις γνώσεις για την κλιματική αλλαγή που αποκτήθηκαν με τις προηγούμενες δραστηριότητες, επιτυγχάνοντας τη συναισθηματική εμπλοκή των μαθητών του. Τα κείμενα αυτά στηρίζονται σε πραγματικές πληροφορίες που υπάρχουν σε βίντεο της βιβλιογραφίας αλλά έχουν διασκευαστεί, έτσι ώστε να δηλώνονται ρητά οι διάφοροι συμπληρωματικοί παράγοντες που αλληλεπιδρούν με τους κλιματικούς παράγοντες, επηρεάζουν το βαθμό πρόσβασης στα ανθρώπινα δικαιώματα και οδηγούν στην απόφαση μετανάστευσης. Με τα κείμενα αυτά, οι μαθητές συναισθάνονται ότι αυτός που φεύγει λόγω κλιματικής αλλαγής, έχει πρόσωπο, ιστορία, συναισθήματα. Έχει να διηγηθεί για τη ζωή του πράγματα που αφορούν και αυτούς τους ίδιους.

Οι μαθητές είναι χωρισμένοι σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Ο εκπαιδευτικός πλαστικοποιεί τις τρεις αφηγήσεις (Παράρτημα 2.3i.1 και 2.3ii.1) και κόβει σε καρτέλες τα διαφορετικά στάδια των αφηγήσεων. Οι αφηγήσεις έχουν προηγουμένως φωτοτυπηθεί τόσες φορές όσες είναι οι ομάδες. Βάζει μέσα σε φακέλους ανακατεμένες τις καρτέλες με τις ιστορίες. Στη συνέχεια, μοιράζει σε όλους τους μαθητές, φακέλους (με την ένδειξη απ' έξω «Μπανγκλαντές») που περιέχουν : α. τις καρτέλες από την αφήγηση του Μπανγκλαντές, το Φύλλο εργασίας 2.3i, αυτοκόλλητα χαρτάκια, μαρκαδόρους, χαρτιά Α3, φωτογραφίες που έχει επιλέξει και έχει εκτυπώσει από την παρουσίαση «Μπανγκλαντές: από την εποχή των Μουσώνων στην εποχή των κυκλώνων» (https://drive.google.com/file/d/0B6HV-7rWIdaPUjNvc3pIYWJqS0U/view?usp=sharing_eil&ts=59cfe2a7).

Βήμα 2°: Ο εκπαιδευτικός κάνει μια σύντομη εισαγωγή στο θέμα, λέγοντας ότι όλες οι ομάδες θα διερευνήσουν, αρχικά, την περίπτωση του Μπανγκλαντές, επισημαίνοντας ότι η χώρα αυτή, το μισό χρόνο βρίσκεται σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης εφόσον υφίσταται καταστροφικούς κυκλώνες (τους μήνες Μάρτιο, Απρίλιο και Οκτώβριο) και καταρρακτώδεις βροχές (την εποχή των Μουσώνων, την περίοδο από Ιούνιο έως Οκτώβριο). Η ολομέλεια παρακολουθεί το βίντεο με τον τίτλο 'Μπανγκλαντές: Η γη που χάνεται' (<https://www.youtube.com/watch?v=J4dAQ8gWSWo>) και ενημερώνονται για τα επόμενα στάδια των δραστηριοτήτων, ότι δηλαδή θα έχουν να βάλουν σε σειρά ανακατεμένες καρτέλες με τις περιπέτειες ενός μικρού παιδιού από το Μπανγκλαντές.

Βήμα 3°: Τα μέλη κάθε ομάδας, ανά δύο ή τρεις, βάζουν σε χρονολογική σειρά τις καρτέλες που θα βρουν στο φάκελο που τους δίνεται με την ένδειξη «Μπανγκλαντές». Στο τέλος, γίνεται σύνθεση μεταξύ των εργασιών των υποομάδων για να σχηματίσουν το σύνολο της ιστορίας.

Βήμα 4°: Τα μέλη κάθε ομάδας, ανά δύο ή τρεις, βρίσκουν λέξεις-κλειδιά που αποτυπώνουν τα κυριότερα στοιχεία κάθε καρτέλας, δημιουργούν πλαγιότιτλους σε αυτοκόλλητα χαρτάκια και τα τοποθετούν στις αντίστοιχες καρτέλες.

Βήμα 5°: Οι ομάδες, σε υποομάδες πάντα των 4-5 ατόμων, συμπληρώνουν το Φύλλο Εργασίας 2.3i.1. Συγκεκριμένα :

i. Επισημαίνουν ποια από τα φαινόμενα της κλιματικής αλλαγής που περιγράφονται στο βίντεο αντιστοιχούν στις καρτέλες της αφήγησης και γιατί τα διαφορετικά φαινόμενα της κλιματικής αλλαγής (άνοδος της στάθμης της θάλασσας, αύξηση της θερμοκρασίας, τροπικοί κυκλώνες) έχουν ως αποτέλεσμα τις πλημμύρες και τις υπερχειλίσεις των ποταμών στο Μπανγκλαντές.

Αναμενόμενη απάντηση

*Το Μπαγκλαντές με υψόμετρο 10 μέτρα μόλις πάνω από τη θάλασσα έχει αρχίσει να υφίσταται τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η χώρα ονομάζεται «χώρα των φραγμάτων». Έχει μάθει να ζει με τις πλημμύρες. Τις κόρες τους τις έλεγαν χαϊδευτικά «πλημμύρα» για να δείξουν πόσο θετική ήταν για αυτούς η εποχή των Μουσώνων που έκανε γόνιμο το έδαφος. Με την άνοδο της στάθμης της θάλασσας, η χώρα γίνεται όλο και πιο φτωχή: **δεν είναι μόνο η συχνότητα με την οποία υπερχειλίζουν τα ποτάμια, και γεμίζουν με περισσότερο νερό από ό,τι εκείνο που κυλάει σε όλους τους ποταμούς της Ευρώπης μαζί, την εποχή των Μουσώνων (Ιούνιο έως Οκτώβριο), αλλά και οι τροπικοί κυκλώνες (Νοέμβριο έως Μάιο) που γίνονται όλο και πιο ορμητικοί λόγω αύξησης της θερμοκρασίας και που φέρνουν τη θάλασσα πίσω στο Δέλτα των ποταμών ....** Αν αυτό συνέβαινε σε ένα πλούσιο κράτος, η λύση του προβλήματος θα ήταν η κατασκευή μεγάλων φραγμάτων, όλο και πιο ψηλών και ανθεκτικών. Στην περίπτωση του Μπανγκλαντές ακόμη και αν υπήρχαν τα χρήματα, η διαφθορά και η δωροδοκία θα εμπόδιζε την υλοποίηση κάθε προγράμματος αποκατάστασης και πρόβλεψης. Το 2050 προβλέπεται ότι θα υπερχειλίσει περίπου το ένα έκτο της έκτασης της χώρας, με αποτέλεσμα 20 εκατομμύρια άνθρωποι να χάσουν τις περιουσίες τους.*

Προσαρμογή από το βίντεο «Όταν ο κόσμος βυθίζεται ... » και το βιβλίο του W. Korn, Πώς ένα κόκκινο γιλέκο έκανε το γύρο του κόσμου, Κέδρος, 2009

ii. Στη συνέχεια, κάθε υποομάδα δημιουργεί πάνω σε χαρτί Α3 τη δική της ιστοριογραμμική με τους κυριότερους σταθμούς στη ζωή των ηρώων (ημερομηνίες, πόλη ή χώρα, κυριότερα συμβάντα), λαμβάνοντας υπόψη τις λέξεις-κλειδιά και τους πλαγιότιτλους που έχει ήδη φτιάξει. Οι υποομάδες συγκρίνουν τα αποτελέσματά τους και καταλήγουν σε μια τελική ιστοριογραμμή. Τέλος, κολλούν πάνω στο αντίστοιχο στάδιο της ιστοριογραμμικής τις κατάλληλες φωτογραφίες. *Σημείωση: Δεν είναι ανάγκη να έχουν όλες τις φωτογραφίες, αρκούν 2 ή 3 φωτογραφίες.*

iii. Έπειτα, κάθε ομάδα καλείται να εμπλουτίσει την ιστοριογραμμή της υπογραμμίζοντας, πάνω στα διάφορα στάδια της αφήγησης, με κόκκινο χρώμα, τα σημεία που τους κάνουν ιδιαίτερη εντύπωση και δημιουργούν δυσκολίες στη ζωή του ήρωα (και με πράσινο χρώμα εάν υπάρχουν θετικά σημεία που τους κάνουν εντύπωση). Συζητούν στην ομάδα τους προκειμένου να απαντήσουν στο εξής ερώτημα: εκτός των προφανών περιβαλλοντικών λόγων, ποια άλλα σημεία θεωρείτε ότι κάνουν πολύ δύσκολη τη ζωή των ηρώων και οδηγούν σε απόφαση μετανάστευσης;

iv. Κάθε ομάδα παρουσιάζει, με τη σειρά της, στην ολομέλεια τρία ή τέσσερα από τα στάδια της αφήγησης (δηλαδή τρεις ή τέσσερις σταθμούς στην ιστοριογραμμή της). Κατά τη διάρκεια κάθε παρουσίασης, ο εκπαιδευτικός προβάλλει τις αντίστοιχες φωτογραφίες από το Μπανγκλαντές που περιλαμβάνονται στην παρουσίαση «Μπανγκλαντές: από την εποχή των Μουσώνων στην εποχή των κυκλώνων» (σκηνές από την έλευση ισχυρών βροχοπτώσεων την εποχή των μουσώνων, και σκηνές από την έλευση καταστροφικού κυκλώνα, την εποχή των τροπικών καταιγίδων) ώστε η παρουσίαση να γίνεται πολυτροπικά και να εξασφαλίζεται το αμείωτο ενδιαφέρον των άλλων ομάδων.

v. Οι ομάδες συζητούν και σημειώνουν, υπογραμμίζοντας, ποια από τα σημεία που δημιουργούν δυσκολίες στη ζωή του ήρωά τους θεωρούν ότι ευθύνονται για την απόφασή του να μεταναστεύσει στην Ινδία. Ζωγραφίζουν πάνω στην ιστοριογραμμή πώς φαντάζονται τον ήρωά τους, περιγράφοντας σε συνεφέκι τις σκέψεις και τα συναισθήματά του.

vi. Οι ομάδες των μαθητών καλούνται να χρησιμοποιήσουν το εργαλείο κατασκευής διαγραμμάτων Venn που είναι διαθέσιμο στο http://www.classtools.net/education-games-php/venn_intro και να δημιουργήσουν ένα διάγραμμα Venn, με τρεις κύκλους που να συμβολίζουν το φυσικό περιβάλλον, την οικονομία και την κοινωνία. Εκτυπώνουν το σχήμα τους και το τοποθετούν πάνω σε χαρτί του μέτρου, όπου είχαν φτιάξει την ιστοριογραμμή τους. Στη συνέχεια, ενθαρρύνονται να αντιστοιχίσουν τους διάφορους παράγοντες που θεωρούν ότι ευθύνονται για την απόφαση μετανάστευσης με έναν ή περισσότερους κύκλους (φυσικό περιβάλλον, οικονομία, κοινωνία). Σε περίπτωση που κάποιος από αυτούς (όπως **απουσία υποδομών, εργασιακές συνθήκες/πτώχεια**) ανήκει σε δύο (οικονομία, κοινωνία) ή περισσότερους κύκλους (όπως **η έλλειψη πόσιμου νερού**), τους ενθαρρύνουμε να τους βάλουν στο σημείο τομής των κύκλων. Παρουσιάζουν, συγκρίνουν τα αποτελέσματα και σχολιάζουν.

Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός σχολιάζει, περαιτέρω, τα συμπεράσματα στα οποία

καταλήγουν οι ομάδες. Δίνει έμφαση στο αναμενόμενο συμπέρασμα, ότι δηλαδή ο κλιματικός λόγος της μετανάστευσης συνδέεται με διάφορους άλλους **μη κλιματικούς**, κοινωνικοοικονομικούς λόγους. Στη συνέχεια, τους λέει ότι αυτό το σχήμα είναι ένα γενικό σχήμα με το οποίο αποδίδεται και η έννοια της **αιφορίας**. Δίνει έμφαση στο αναμενόμενο συμπέρασμα, ότι δηλαδή «κάθε άνθρωπος που αναγκάζεται να φύγει από τη χώρα του φεύγει γιατί δεν είναι αιφορική η κοινωνία στην οποία ζει». Το ερώτημα με το οποίο κλείνει τη δραστηριότητα είναι το εξής : «Ο Μωχάμεντ είναι περιβαλλοντικός ή οικονομικός μετανάστης»; Η απάντηση που αναμένεται να δοθεί από τους ίδιους τους μαθητές στο ερώτημα αυτό, ότι δηλαδή **το προφίλ του μετακινούμενου ανθρώπου είναι πάντα κάτι σύνθετο** και τις περισσότερες φορές συμφύρε μέσα του το προφίλ και του **περιβαλλοντικού** και του **οικονομικού** μετανάστη, λειτουργεί και ως αξιολόγηση της επίτευξης των στόχων της ενότητας αυτής, δηλαδή της κατανόησης του σύνθετου και πολυπαραγοντικού χαρακτήρα της κλιματικής μετανάστευσης.

*Σημείωση: Ο/Η εκπαιδευτικός αρχίζει με το να εμπλέκει **συναισθηματικά** τους μαθητές του στο θέμα ζητώντας τους να βρουν εκείνα τα σημεία που δηλώνουν δραματικές αλλαγές στη ζωή των ηρώων. Στο επόμενο, όμως, βήμα του πρέπει να εστιάσει στην **ενδυνάμωση της λογικής τους ικανότητας** και στην εξοικείωσή τους με την αιτιακή διερεύνηση, και να τους ενθαρρύνει να διακρίνουν πίσω από τους κύριους και προφανείς κλιματικούς παράγοντες, τους δευτερεύοντες και αφανείς παράγοντες που οδηγούν τον ήρωα από το Μπανγκλαντές να μεταναστεύσει στην Ινδία.*

Επομένως, είναι αναγκαίο να προβλέπεται και ο απαιτούμενος χρόνος για τη συζήτηση/ προβληματισμό σχετικά με την **αλληλεξάρτηση** μεταξύ των περιβαλλοντικών και κοινωνικοοικονομικών λόγων, η οποία στερεί από τον ήρωα της αφήγησης τα στοιχειώδη δικαιώματά του και τον οδηγεί να μετακινηθεί μόνιμα, γιατί, αν γυρίσει πίσω, απειλείται η ίδια η ζωή του. Για το λόγο αυτό, ο εκπαιδευτικός μπορεί, κατά την παρουσίαση «Μπανγκλαντές από την εποχή των Μουσώνων στην εποχή των κυκλώνων», να ενθαρρύνει τους μαθητές να σχολιάζουν σε κάθε διαφάνεια τα σημεία που αλληλεπιδρούν με τη φυσική καταστροφή και που ανήκουν στην κοινωνικοοικονομική διάσταση. Αν αφαιρέσουμε τα κοινωνικοοικονομικά αίτια, καμία φυσική καταστροφή δεν οδηγεί νομοτελειακά στην απόφαση μετανάστευσης. Η γραμμική σχέση μεταξύ φυσικής καταστροφής και μετανάστευσης γίνεται δυνατή με τη διαμεσολάβηση διαφόρων άλλων κοινωνικοοικονομικών παραγόντων: πίσω από τη «φύση» και τις «φυσικές καταστροφές» υπάρχει πολλή «κοινωνία» και πολλοί «κοινωνικοοικονομικοί» παράγοντες.

Η αλληλεξάρτηση αυτή μεταξύ περιβαλλοντικών και κοινωνικοοικονομικών λόγων που οδηγούν στην μετανάστευση, κάνει σύνθετη μια «φυσική» καταστροφή, την κάνει να αποτελεί, σε ένα μεγάλο μέρος της μια «κοινωνικοοικονομική κατασκευή». Κάνει «σύνθετο» το προφίλ του μετακινούμενου λόγω κλιματικής αλλαγής. Τον θέτει συγχρόνως ως «κλιματικό» και ως «οικονομικό» μετανάστη, ως «μετανάστη» και ως «πρόσφυγα» (περίπτωση κρυφής περιβαλλοντικής μετανάστευσης, όπως η περίπτωση του Μωχάμεντ από την Γκαμπούρα του Μπανγκλαντές, όταν φεύγει από τη Ντάκα, την πρωτεύουσα, για να πάει στην Ινδία, εφόσον στην Ντάκα μετακινήθηκε λόγω της κλιματικής αλλαγής).

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Καταιγισμός ιδεών για τα δικαιώματα

Ο εκπαιδευτικός κάνει μια σύντομη εισαγωγή στο θέμα των δικαιωμάτων του παιδιού λέγοντας ότι, στην ιστορία του Μωχάμεντ, βλέπουμε δυσκολίες που τον κάνουν να μην απολαμβάνει διάφορα δικαιώματα που σε άλλες χώρες θεωρούνται ότι είναι αναγκαίο να διασφαλίζονται, προκειμένου ένα παιδί να μπορεί να μεγαλώνει σωστά. Τους ζητάει να του πουν τα δικαιώματα που έχει ένα παιδί και τα καταγράφει στον πίνακα. Στη συνέχεια, ζητά από τις ομάδες να δημιουργήσουν καρτέλες με τα δικαιώματα που έχουν καταγραφεί στον πίνακα και να τις ταξινομήσουν κάτω από τις κατάλληλες γενικές κατηγορίες (δικαιώματα επιβίωσης, προστασίας, ανάπτυξης-εξέλιξης και συμμετοχής). Στη συνέχεια, δίνει στις ομάδες των μαθητών πληροφοριακό υλικό για τα δικαιώματα που περιλαμβάνονται στη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (www.unicef.gr). Οι ομάδες, μελετούν το πληροφοριακό και συμπληρώνουν με νέες ή εμπλουτίζουν τις ήδη υπάρχουσες καρτέλες τους. Τέλος, κάθε ομάδα επιλέγει μια κατηγορία δικαιωμάτων και διερευνά, στην αφήγηση του Μωχάμεντ από το Μπανγκλαντές, ποια δικαιώματα διασφαλίζονται και ποια όχι. Τοποθετούν αυτοκόλλητα χαρτάκια (κόκκινα για τα δικαιώματα που παραβιάζονται, και πράσινο χρώμα για τα δικαιώματα που διασφαλίζονται) στα ανάλογα σημεία της ιστοριογραμμής τους. Κάθε ομάδα παρουσιάζει τα αποτελέσματα στην ολομέλεια, αιτιολογεί τη θέση της και δείχνει μια χαρακτηριστική φωτογραφία από τις φωτογραφίες που βρίσκονται στην παρουσίαση με λογισμικό παρουσιάσεων power point «Μπανγκλαντές: από τους Μουσώνες στους τροπικούς κυκλώνες». Ο εκπαιδευτικός ανατρέπει στην παρουσίαση δείχνοντας στην ολομέλεια τις φωτογραφίες που έχει επιλέξει κάθε ομάδα.

Αναμενόμενα αποτελέσματα/συμπεράσματα της επέκτασης

Οι μαθητές αναμένεται να παρατηρήσουν ότι σε κάποιες περιπτώσεις, μια επίπτωση της κλιματικής αλλαγής στερεί από κάποιον δικαιώματα που είχε, σε κάποιες άλλες επιδεινώνει ήδη μια ζωή γεμάτη παραβιάσεις δικαιωμάτων. Κατανοούμε ότι πίσω από την έννοια των δικαιωμάτων περιγράφεται η καθημερινή ζωή ανθρώπων σε όλο τον πλανήτη και ότι αυτός που μεταναστεύει φεύγει από τη χώρα του γιατί απειλούνται στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- New Tang Dynasty Television (2009). Μπαγκλαντές: Η γη που χάνεται. Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=J4dAQ8gWSWo>
- Probal Rashid (συνέντευξη στην Huffpost για το έργο του ως φωτογράφου των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής στη χώρα του). Διαθέσιμο στο: http://www.huffingtonpost.gr/2016/01/20/klimatiki-alagi-probal-rashid_n_9015562.html# (Οι πρόσφυγες της κλιματικής αλλαγής στο Μπαγκλαντές. Πώς το περιβάλλον εκδικείται την ανθρωπότητα).
- Αυγερόπουλος, Γ. (2010). Όταν βυθίζεται ο κόσμος. Εξάντας. Ντοκιμαντέρ στον κόσμο. ΕΡΤ. Διαθέσιμο στο: <http://www.exandasdocumentaries.com/gr/documentaries/chronological/ly/2009-2010/116-2010-04-10-16-44-19>
- Γαβριλάκης Κ. (2016). Περιβαλλοντική - Κλιματική Μετανάστευση: ένα σύνθετο περιβαλλοντικό-κοινωνικό φαινόμενο. SAMEWORLD in the Global Education for the Eyd 2015. Project No. DCI-NSA-ED 2014/338-120 <https://sameworld.eu>. Διαθέσιμο στο: <http://edu-kit.sameworld.eu/?lang=el>

Πηγές εικόνων

- Action contre la Faim - <http://pourunclimatcontrelafaim.org/nuit-noire/>
- DOGOnews - <https://www.dogonews.com/2014/11/8/bangladeshs-ultra-cool-floating-schools>
- Exandas Documentaries - <http://www.exandasdocumentaries.com/gr/documentaries/chronologically/2009-2010/116-2010-04-10-16-44-19>
- FORTUNEgreece.com - <http://www.fortunegreece.com/photo-gallery/katastrofikoteri-sigchroni-tifones/#11>
- Hiveminer - <https://hiveminer.com/Tags/gabura/Interesting>
- iefimerida - <http://www.iefimerida.gr/news/323518/allaxan-oi-nomoi-sto-mpagklantes-epitrepontai-kai-oi-gamoi-gia-koritsia-kato-ton-18>
- IX Power Foundation - <https://www.ixpowerfoundation.org/current-projects/water-for-bangladesh/>
- naftemporiki.gr - <http://www.naftemporiki.gr/story/650942/mpagklantes-stamatoun-aurio-oi-ereunes-sta-suntrimmia-tou-ktiriou-pou-katerreuse>
- naftemporiki.gr - <http://www.naftemporiki.gr/story/651211/mpagklantes-oloklirothikan-oi-ereunes-sta-ereipia-tou-rana-plaza>
- nexofin - <http://www.nexofin.com/notas/270929-las-escuelas-mas-raras-del-mundo-n/>
- Probal Rashid - <http://probalrashid.com/photo-stories/river-delta-crisis/>
- Reporterre - <https://reporterre.net/Changement-climatique-le-Bangladesh-a-deja-les-pieds-dans-l-eau>
- ROMIANEWS - http://romiazirou.blogspot.gr/2013/08/blog-post_2496.html
- World View of Global Warming - <http://www.worldviewofglobalwarming.org/pages/bangladeshreport.php>

Φύλλο εργασίας 2.3i.1

1. Παρακολουθήστε το βίντεο «Μπανγκλαντές, η γη που χάνεται».
2. Χωριστείτε σε ομάδες των 4-5 ατόμων και βάλτε σε χρονολογική σειρά τις καρτέλες που περιέχονται μέσα στον φάκελο με την ένδειξη «Μπανγκλαντές».
3. Δουλέψτε ανά δύο. Βρείτε λέξεις-κλειδιά που αποτυπώνουν τα κυριότερα στοιχεία (λέξεις-φράσεις) κάθε καρτέλας. Δημιουργήστε πλαγιότιτλους γράφοντας τους σε αυτοκόλλητα χαρτάκια και τοποθετήστε τα στις κατάλληλες καρτέλες.
- 4α. Εντοπίστε ποια από τα φαινόμενα που περιγράφονται στο βίντεο αντιστοιχούν στις καρτέλες που έχετε βάλει σε σειρά.

- 4β. Πώς συνδέονται οι πλημμύρες και οι υπερχειλίσσεις των ποταμών στο Μπανγκλαντές με τα φαινόμενα της κλιματικής αλλαγής (άνοδος της στάθμης της θάλασσας, αύξηση της θερμοκρασίας του κλίματος και τροπικοί κυκλώνες);

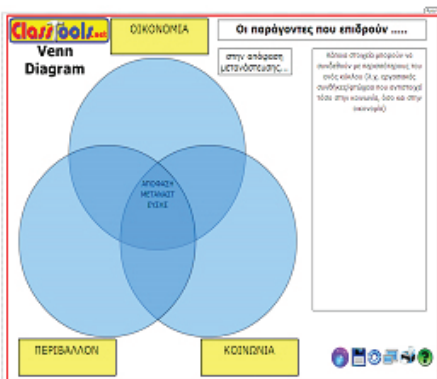

---

5. Δημιουργήστε μια **ιστοριογραμμή** σε χαρτί Α3, πάνω στην οποία θα βάλατε τις ημερομηνίες, την πόλη ή τη χώρα και τα κυριότερα συμβάντα, αξιοποιώντας τις λέξεις-κλειδιά και τους πλαγιότιτλους που έχετε ήδη φτιάξει. Τέλος, βάλτε τις φωτογραφίες από το Μπαγγλαντές στις κατάλληλες θέσεις της ιστοριογραμμής σας.
6. Εμπλουτίστε την ιστοριογραμμή σας υπογραμμίζοντας με **κόκκινο χρώμα** τα σημεία που σας κάνουν ιδιαίτερη εντύπωση και δημιουργούν δυσκολίες στη ζωή του ήρωά σας (αν υπάρχουν θετικά σημεία που σας κάνουν εντύπωση, υπογραμμίστε τα με **πράσινο χρώμα**). Συζητήστε στην ομάδα σας και απαντήστε στο εξής ερώτημα: εκτός των προφανών περιβαλλοντικών λόγων, ποια άλλα σημεία θεωρείτε ότι κάνουν πολύ δύσκολη τη ζωή των ηρώων και οδηγούν σε απόφαση μετανάστευσης;
7. Επιλέξτε έναν εκπρόσωπο και παρουσιάστε στην ολομέλεια τρία ή τέσσερα στάδια από την ιστοριογραμμή σας παρουσιάζοντας και αιτιολογώντας τις απαντήσεις σας.
8. Συζητήστε στην ομάδα σας ποια από τα σημεία που δημιουργούν δυσκολίες στη ζωή του Μωχάμεντ θεωρείτε ότι ευθύνονται για την απόφασή του να μεταναστεύσει στην Ινδία. Σχεδιάστε πάνω στην ιστοριογραμμή σας το περίγραμμα του ήρωά σας. Στη συνέχεια, ολοκληρώστε το περίγραμμα ανάλογα με πώς φαντάζεστε τον ήρωα σας φτιάχνοντας συννεφάκια-λεζάντες με σκέψεις και συναισθήματα: «Πώς θα περιέγραφε ο ίδιος τη ζωή του πριν και μετά τη φυσική καταστροφή που τον οδήγησε στην μετανάστευση και πώς όταν έφυγε, τελικά από τη χώρα ή την περιοχή του;»

- 8α. Χρησιμοποιήστε το εργαλείο κατασκευής διαγραμμάτων Venn που είναι διαθέσιμο στον παρακάτω υπερσύνδεμο http://www.classtools.net/education-games-php/venn_intro και φτιάξτε ένα διάγραμμα Venn με τρεις κύκλους που να συμβολίζουν το φυσικό περιβάλλον, την οικονομία και την κοινωνία (βλ. εικόνα 1). Στο σημείο τομής των κύκλων βάλτε την έννοια «**Απόφαση μετανάστευσης**» (βλ. Παράρτημα 2.3i.1 «Ενδεικτική απεικόνιση της δραστηριότητας με τους κύκλους Venn»). Εναλλακτικά, μπορείτε να εκτυπώσετε το υπάρχον σχήμα, αν δεν μπορείτε να έχετε σύνδεση στο διαδίκτυο.

Εικόνα 1

8β. Εκτυπώστε την εικόνα με το διάγραμμα Venn και τοποθετήστε την πάνω στο χαρτί A3 της ιστοριογραμμής. Τραβήξτε συνδετικές γραμμές που να συνδέουν τους κύκλους σας με εκείνα τα σημεία της ιστοριογραμμής σας που δηλώνουν τους παράγοντες που δημιουργούν δυσκολίες στην καθημερινή ζωή του ήρωά σας (και έχετε θεωρήσει ότι ευθύνονται για την απόφαση μετανάστευσης). Σε περίπτωση που κάποια στοιχεία μπορούν να συνδεθούν με περισσότερους του ενός κύκλου, τραβήχτε συνδετική γραμμή στο σημείο τομής των κύκλων. Κατά την παρουσίαση στην ολομέλεια, αιτιολογήστε τις απαντήσεις σας.

9. Συζητήστε στην ομάδα σας και απαντήστε στο ερώτημα : **«ο Μωχάμεντ είναι περιβαλλοντικός ή οικονομικός μετανάστης»;** Αιτιολογήστε την απάντησή σας.

Παράρτημα 2.3i.1 (Επέκταση)

- 1. Καταγισμός ιδεών για τα δικαιώματα.** Δώστε λέξεις - κλειδιά που να περιγράφουν τα δικαιώματα που πρέπει να απολαμβάνει ένα παιδί για να ζει καλά.
- 2. Ομαδοποίηση ιδεών:** Σε ποιες από τις ακόλουθες γενικές κατηγορίες ανήκουν τα δικαιώματα που έχουμε καταγράψει στον πίνακα; Δημιουργήστε καρτέλες με τις ακόλουθες επικεφαλίδες και ταξινομήστε τα δικαιώματα που έχουμε καταγράψει κάτω από αυτές.

επιβίωσης - προστασίας - ανάπτυξης - εξέλιξης - συμμετοχής

- 3. Μελετήστε την παρακάτω εικόνα και εμπλουτίστε τις ήδη υπάρχουσες καρτέλες σας.**

Δικαιώματα Επιβίωσης

Καλύπτουν το δικαίωμα του παιδιού για ζωή και τις ανάγκες που είναι πιο βασικές για την ύπαρξή του. Αυτά συμπεριλαμβάνουν ένα επαρκές επίπεδο διαβίωσης, στέγη, διατροφή και πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες.

Δικαιώματα Προστασίας

Απαιτούν τα παιδιά να προστατευθούν από κάθε είδους κακοποίηση, αμέλεια και εκμετάλλευση. Καλύπτουν θέματα όπως ειδική φροντίδα για προσφυγούπουλα, βασανιστήρια, κακοποίηση στο σωφρονιστικό σύστημα, ανάμειξη σε εμπόλεμες διαμάχες, εργασία ανηλίκων, χρήση ναρκωτικών και σεξουαλική εκμετάλλευση.

Δικαιώματα Ανάπτυξης - Εξέλιξης

Συμπεριλαμβάνουν όλα όσα τα παιδιά χρειάζονται για να μπορέσουν να εκμεταλλευθούν στο έπακρο τις δυνατότητές τους. Για παράδειγμα το δικαίωμα της εκπαίδευσης, το παιχνίδι και η αναψυχή, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, η πρόσβαση σε πληροφορίες και η ελευθερία της σκέψης, της συνείδησης και της βρωσκειάς.

Δικαιώματα Συμμετοχής

Επιτρέπουν στα παιδιά να παίζουν ενεργό ρόλο στις κοινωνίες και τα έθνη τους. Αυτά περιλαμβάνουν την ελευθερία να εκφράζουν γνώμη, να έχουν λόγο σε ζητήματα που αφορούν στη ζωή τους, να συμμετέχουν σε οργανώσεις και να συναρθίζονται ειρηνικά.

- 4. Επιλέξτε μια κατηγορία δικαιωμάτων και διερευνήστε μια από αυτά διασφαλίζονται και ποια όχι στην αφήγηση του Μωχάμεντ από το Μπανγκλαντές.**
- 5. Καταγράψτε τις απαντήσεις σας σε αυτοκόλλητα χαρτάκια με κόκκινο χρώμα (για τα δικαιώματα που παραβιάζονται) και με πράσινο χρώμα (για τα δικαιώματα που διασφαλίζονται). Τοποθετήστε τα στα ανάλογα σημεία της ιστοριογραμμής σας.**
- 6. Αιτιολογήστε τη θέση σας.**

Παράρτημα 2.3i.1

«Η αφήγηση του Μωχάμεντ, μικρού πρόσφυγα της κλιματικής αλλαγής»

Αφήγηση 1 : Ο Μοχάμεντ από την Γκαμπούρα του Μπανγκλαντές

<p>10 Ιουνίου 1993</p>	<p>Με λένε Μοχάμεντ. Γεννήθηκα στη Γκαμπούρα, σε ένα μικρό νησάκι, στα νότια του Μπανγκλαντές, εκεί που ο ποταμός Βραχμαπούτρα ενώνεται με τη θάλασσα... Αμέτρητα φράγματα βλέπεις γύρω από το νησί μου. Η θάλασσα, λένε, είναι παντοδύναμη και «ψηλώνει» κάθε χρόνο όλο και πιο πολύ. Πώς είναι δυνατόν αυτό; Ψηλώνει η θάλασσα, όπως ψηλώνουν τα μικρά παιδιά;</p>
<p>10 Ιουνίου 2008</p>	<p>Μόλις έγινα 15 χρονών. Από το πρωί, άρχισε να βρέχει ασταμάτητα. Λέει ο πατέρας ότι, κάποτε, οι «Μουσώνες» ήταν ευλογία : η βροχή ξέπλανε τη γη, έφερνε οργανικά υλικά, την έκανε εύφορη. Τώρα, όμως, η θάλασσα ήρθε πιο ψηλά από τη γη μας. Και το νερό από τους ουρανούς λες και δε χωράει στα ποτάμια που πλημμυρίζουν. Οι όχθες του Βραχμαπούτρα εξαφανίζονται και μαζί τους και οι δρόμοι. Τα πάντα γεμίζουν με βρώμικο νερό και λάσπη... Αν αρρωστήσουμε, περιμένουμε με τις ώρες, με τα πόδια μέσα στο νερό, για να δούμε τον γιατρό στο πλωτό νοσοκομείο.</p>
<p>11 Ιουνίου 2008</p>	<p>Ανεβήκαμε σε ψηλότερα μέρη. Από τα σπίτια του χωριού έμειναν μόνο λίγοι ξύλινοι σκελετοί. Όλα τα υπόλοιπα υλικά μεταφέρθηκαν αλλού για να γίνουν ξανά προσωρινά σπίτια. Τα τελευταία 40 χρόνια, λέει ο πατέρας μου, μετακόμισε οκτώ φορές. Τις τρεις όμως τελευταίες φορές, ήταν κάθε πέντε χρόνια ... εξαιτίας των πλημμυρών. Κάθε φορά που φεύγουμε, η επόμενη μέρα μας κάνει όλο και πιο φτωχούς. Ο πατέρας δεν έχει άλλα χρήματα να πληρώνει τον βαρκάρη να με πηγαίνει κάθε πρωί στο σχολείο. Άκουσα ότι κάποιοι σκέφτονται να φτιάξουν κοντά μας σχολείο πάνω σε πλοίο.</p>
<p>5 Οκτωβρίου 2008</p>	<p>Από χτες σταμάτησε να βρέχει. Ήρθε ο καιρός να γυρίσουμε στο χωριό και το χωράφι μας. Ήθελα τόσο πολύ να σταματήσει να βρέχει. Τώρα, όμως, που σταμάτησε η βροχή, δεν είναι καλύτερα τα πράγματα. Εκείνοι που είχαν χρήματα, διατήρησαν κάποιο βρόχινο νερό από τις πηγές του προηγούμενου έτους, είναι τυχεροί, εμείς όμως δεν είμαστε: η μητέρα ταξιδεύει και πάλι μεγάλες αποστάσεις για να έχουμε καθαρό νερό να πιούμε. Βλέπετε, κάθε φορά, πρέπει να ξεκινούμε από το μηδέν για να φτιάξουμε ξανά το σπίτι μας. Κάθε χρόνο γίνεται όλο και πιο δύσκολο να καλλιεργούμε το χωράφι μας. Το αλάτι της θάλασσας διεισδύει παντού. Ποτέ κανένα φράγμα δεν μπορεί να εμποδίσει τη θάλασσα να πλημμυρίσει ξανά τα πάντα. Πάντα μια νέα πλημμύρα γκρεμίζει τις ελπίδες μας και κάθε προσπάθεια που κάνουμε να φτιάξουμε τη ζωή μας από την αρχή.</p>

20 Μαΐου
2009

Είμαστε μόνοι μας. Καμία βοήθεια για τις καταστροφές. Πολλά χωράφια χάνονται κάθε χρόνο από τις πλημμύρες. Τα χωράφια που μένουν δεν μπορούν να καλλιεργηθούν εύκολα γιατί, όταν στεγνώνει το χώμα, μένει το αλάτι της θάλασσας. Κάποιοι **τυχεροί** γείτονες **βρίσκουν δουλειά** στο κοντινό εκτροφείο γαρίδων, κάποιοι άλλοι που έχουν χρήματα **φεύγουν από εδώ να πάνε σε άλλες χώρες. Οι γονείς μου είναι φτωχοί και δεν μπορούν. Το αποφάσισαν: θα παντρέψουν την μικρή μου αδερφή την Ασουάν, να γλυτώσει από εδώ, πριν ακόμη κλείσει τα 15 της**, όπως το έκαναν πριν τρία χρόνια με τη Ράμι που σε λίγους μήνες θα γίνει 18. Έτσι, πρέπει να σταματήσω προσωρινά **το σχολείο** για να βοηθήσω τον πατέρα μου στο χωράφι, ειδικά τώρα, που πρέπει να δώσουμε πολλά λεφτά στην οικογένεια του γαμπρού. Πού να φανταστώ ότι θα ερχόταν μια μέρα που δεν θα χαιρόμουν καθόλου με τέτοιοι νέο. Πού να φανταστώ ότι θα ερχόταν μια μέρα που ξαφνικά θα χάνονταν όλα αυτά, μαζί με το σχολείο και το ίδιο το νησί μου ...

 25 Μαΐου 2009
8.45 το πρωί

“Προειδοποιητικό σήμα για κυκλώνα! Έρχεται ο Άιλα!” φωνάζουν από τα μεγάφωνα. “Εγκαταλείψτε την περιοχή τώρα... Τρέξτε γρήγορα στα καταφύγια να γλυτώσετε από τον κυκλώνα”. Η μητέρα μου αρχίζει να μαζεύει τα απαραίτητα. Η μικρή μου αδερφή κλαίει. Ξαφνικά, μπαίνει στο σπίτι ο πατέρας. Πρέπει να τα αφήσουμε όλα να φύγουμε γρήγορα. Ο πατέρας έφυγε ξανά για λίγο να πάρει πράγματα αλλά δεν τον ξαναείδαμε ποτέ ...

 25 Μαΐου 2009
9.00 το πρωί

Ο κυκλώνας, **με ταχύτητα 70 Km/h**, φέρνει τη θάλασσα μέσα στη στεριά και σπάει **το πρώτο φράγμα** στο νησί μου. **Μπαίνει παντού νερό.** Η μητέρα κολυμπάει, κρατώντας σφιχτά την μικρή μου αδερφή, μέχρι το καταφύγιο.

 25 Μαΐου 2009
10 -11 το πρωί

Ταχύτητα ανέμου 90 Km/h. Όσοι δεν προλαβαίνουν να μπουν στα καταφύγια, τρέχουν να σωθούν σε ψηλά κτίρια και δέντρα. Κάποιοι πιάνονται σε δίχτυα και πνίγονται. Παντού φωνές και κλάματα. Ο άνεμος γίνεται ακόμη πιο ορμητικός : **110 Km/h!** Ποτέ άλλοτε στη σύντομη ζωή μου δεν έχω δει κάτι τέτοιο. Μια άβυσσος γεμάτη βοή και απελπισία. .... Όλα τα πράγματα ... ρούχα, τραπέζια, καρέκλες ... όλος ο κόσμος μου .... γείτονες, φίλοι, συγγενείς ... άψυχοι πάνω σε αυτή την ορμητική μάζα νερού.... Και αυτό φοβάμαι ότι δεν είναι τίποτε ακόμη ....

25 Μαΐου 2009
12 το μεσημέρι

Κύματα 8 μέτρων έχουν σπάσει 16 φράγματα. Το μικρό μου νησί των «φραγμάτων», όπως το έλεγαν, **είναι πια κάτω από το νερό.** Δεν είναι πια καν «νησί». Είναι μέρος της θάλασσας, μιας αμείλικτης θάλασσας, το άλλο όνομα του τρόμου... Επίσημος απολογισμός: 325 νεκροί, 8.000 αγνοούμενοι και 100.000 άστεγοι. ...

1 Ιουνίου
2009

Ο «Άιλα» μας πήρε τα πάντα. Μέρες και νύχτες στο ύπαιθρο κάτω από τα αστέρια, **χωρίς γιατρό ή φάρμακα.** Ώρες ατελείωτες στην ουρά για λίγο νερό **και φαγητό** ... Όλες οι πηγές σκεπάστηκαν από το θαλασσινό νερό. Μια μέρα δίψαγα τόσο πολύ που ήπια νερό από μια μικρή λίμνη, βρώμικο, λασπωμένο νερό. Μετά καιγόμουν από τον πυρετό. **Καταστράφηκαν και τα πλωτά νοσοκομεία ...** Στο τέλος, μια καλύβα από ξύλο και μουσμά έγινε το καινούργιο μας σπίτι, σε μια στενή λουρίδα γης, **στον στενότερο προσφυγικό καταυλισμό του κόσμου,** σε ένα κομμάτι από το μεγάλο φράγμα που έμεινε όρθιο και που μοιάζει με φυλακή, μαζί με άλλους **35.000 ανθρώπους,** ο ένας πάνω στον άλλο.

1 μήνα μετά
τον Άιλα....
25 Ιουνίου
2009

Αυτοί που δούλευαν στα χωράφια, δεν έχουν πια δουλειά. Η μόνη δουλειά εδώ είναι στα **πρόσκαιρα αναχώματα** που φτιάχνουμε με τη λάσπη του ποταμού. Έχουν αρχίσει και οι βροχές. Κάθε μέρα, παλεύουμε με τη λάσπη και την παλίρροια.

4 μήνες
μετά τον
Άιλα....
25 Οκτωβρίου
2009

Οι βροχές σταμάτησαν. Τα φράγματα όμως που έχουμε φτιάξει, δεν θα αντέξουν, εάν έρθει άλλος κυκλώνας. Μας έλεγαν «η χώρα των φραγμάτων», των φραγμάτων που θα μας προστάτευαν, όχι από ένα, αλλά από 200 ποτάμια. Για να επισκευαστούν **τα φράγματα** που κατέστρεψε ο Άιλα και να γίνουν και άλλα πιο ψηλά, χρειάζονται πραγματικά τεράστια ποσά που είναι δύσκολο να εξασφαλίσει **ένα φτωχό κράτος όπως το δικό μας.** Και πρέπει πραγματικά να προστατευτούμε : είμαστε μόλις 10 μέτρα πάνω από τη θάλασσα και οι πάγοι, λένε, ότι λιώνουν όλο και πιο πολύ. **Βαρέθηκα.** Όλη μου η ζωή μέχρι τώρα έχει περάσει να ακούω για τη θάλασσα που ψηλώνει και μπαίνει όλο και πιο πολύ στη στεριά, για τη θάλασσα που την πάνε οι κυκλώνες όλο και πιο βαθιά στα χωράφια, στους δρόμους, τα σπίτια. .... Πρέπει να κάνω κάτι για να ζήσω, για να ζήσουμε. Εδώ δεν έχω ζωή. Θα φύγω στην πρωτεύουσα, τη Ντάκα, να βρω δουλειά. Πώς θα μπορέσω, όμως, αφού δεν έχω καθόλου λεφτά, ούτε συγγενείς να με φιλοξενήσουν;

20 Δεκεμβρίου
2012

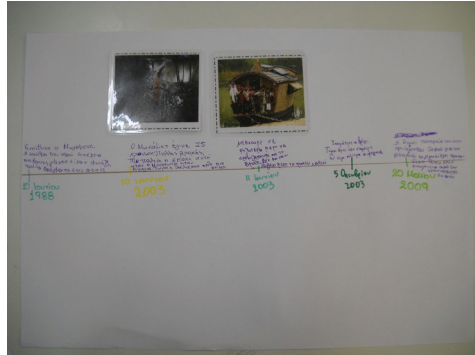
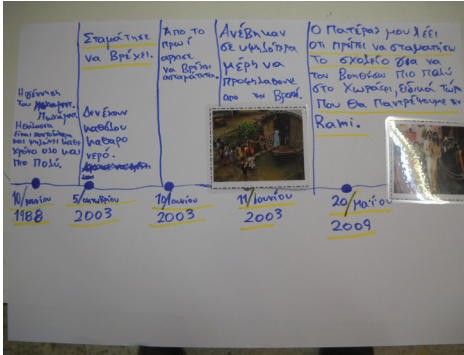
Πριν τρία χρόνια, ήρθε και με βρήκε ο Ασίμ. Τον είχε σώσει ο πατέρας μου από φίδι. Μας χρωστούσε ευγνωμοσύνη. Πλήρωσε το εισιτήριό μου να πάω στη Ντάκα. Μου βρήκε και δουλειά σε μια βιοτεχνία ρούχων στο **“Ράνα Πλάζα”**. Μένω σε μια παράγκα πίσω από το εργοστάσιο, σε ένα σκοτεινό δωμάτιο στο μεγάλο κτίριο και φεύγω αργά το σούρουπο. Κάποιες φορές έχω φύγει και μέσα στη νύχτα, μια άλλη φορά έφυγα και ... ξημερώματα. Πληρώνομαι μόνο 2 ευρώ την ημέρα. Νιώθω πολλές φορές ζαλάδες, αλλά δεν έχω λεφτά και χρόνο να βρω **γιατρό**. Όλες εκείνες τις ατελείωτες σκοτεινές ώρες που περνάω κλωστές στις μηχανές, που φωνάζει ο επόπτης, που με δέρνει αν κάνω κάτι λάθος, που πεινάω ... που μυρίζει μούχλα....., σκέφτομαι τη μητέρα και την αδερφή μου. Πολύ λίγα αυτά που κερδίζω, αλλά και χωρίς αυτά δεν θα μπορούσαν να έχουν ούτε και αυτό το λιγοστό ρύζι, ούτε και αυτή την κούπα (όχι με τσάι βέβαια) αλλά με ζεστό νερό για πρωινό.

 5 Απριλίου
2013

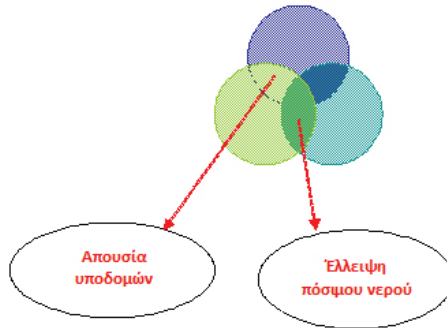
Ο Ασίμ και πάλι με βοήθησε. Πλήρωσε για μένα να μπω λαθρεπιβάτης σε ένα φορτηγό πλοίο, να φύγω από εδώ, να πάω στην **Ινδία**. Μιλάνε την ίδια γλώσσα με μας στη Καλκούτα. Μια μέρα, αφού έφυγα, το **“Ράνα Πλάζα”**, ολόκληρο γκρεμίστηκε σαν να ήταν από χαρτί ... κανείς δε σκέφτηκε να φτιάξει πιο γερά κτίρια. Κανείς δε σκέφτηκε να σώσει τα μικρά παιδάκια από μια τέτοια ζωή. Ένα γειτονόπουλο από το νησί πήγε να βρει δουλειά στα διαλυτήρια πλοίων στη Τσιτατόνγκ... Μέσα στη φρίκη και τον κίνδυνο ατυχημάτων.... Όμως κανείς δε βρέθηκε να φτιάξει πιο ψηλά φράγματα και πιο γερά σπίτια. Κανείς δε βρέθηκε να μας πει να φύγουμε πιο νωρίς, όσο ήταν ακόμη καιρός, πριν έρθει ο κυκλώνας. Κανείς δε βρέθηκε να μας βοηθήσει μετά την καταστροφή. Θυμάμαι τα λόγια της μητέρας μου : «Ποιος χαίρεται να αφήνει την πατρίδα του να πάει αλλού;» ... Μητέρα δώσε μου την ευχή σου.. Φεύγω γιατί δεν έχω ούτε εδώ ζωή. Δεν μπορώ να γυρίσω πίσω. Θύμωσε η θάλασσα, θύμωσε ο ουρανός και έστειλε ανέμους. Και πήραν μαζί τους τις ελπίδες μου, τις ελπίδες που μου έδινες, όταν με καθησύχαζες τους υγρούς μήνες των Μουσώνων.

Παράδειγμα ανάπτυξης ιστοριογραμμής

Ενδεικτική απεικόνιση της δραστηριότητας με τους κύκλους Venn

Οι εικόνες προέρχονται από την Περιβαλλοντική Ομάδα του 3ου Γυμνασίου Αλίμου κατά την πιλοτική εφαρμογή της δραστηριότητας της ιστοριογραμμής (αφήγηση του Μωχάμεντ) και της δραστηριότητας για την τρωτότητα στις 16/3/2017.

ΑΞΟΝΑΣ 2 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2.3ii

Συγκρίνοντας τις αφηγήσεις των μικρών προσφύγων της κλιματικής αλλαγής...

Ηλικίες : 11-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 4 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθητές/-τριες θα είναι σε θέση:

- Να προσδιορίζουν τους διαφορετικούς τρόπους διαχείρισης μιας φυσικής καταστροφής σε δύο διαφορετικές χώρες, αναπτυσσόμενη και αναπτυγμένη, καθώς και τις διαφορετικές συνέπειες που έχει αυτή στη ζωή των πολιτών τους.
- Να αναγνωρίζουν τον διαφορετικό βαθμό διασύνδεσης μεταξύ των αιτιών (περιβαλλοντικών και κοινωνικοοικονομικών) μιας φυσικής καταστροφής ως βάση ταξινόμησης των τύπων κλιματικής μετανάστευσης.
- Να αναγνωρίζουν μέσα στις αφηγήσεις μικρών παιδιών τους διαφορετικούς τύπους κλιματικής μετανάστευσης (π.χ. περιβαλλοντικά εξαναγκασμένη, περιβαλλοντικά υποκινούμενη, περιβαλλοντική μετανάστευση έκτακτης ανάγκης).
- Να κάνουν χρήση διαδραστικών πολυμεσικών εννοιολογικών χαρτών που διαμοιράζονται σε όλους και στους οποίους μπορούν να παρέμβουν on line σε πραγματικό χρόνο (επέκταση).

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 2.3ii.1
- Το Παράρτημα 2.3ii.1
- Η παρουσίαση «Ν. Ορλεάνη. Το χρονικό μιας καταστροφής»
(διαθέσιμη στο: https://drive.google.com/file/d/0Bz6Nt1ZNI_bCS052V1IPUnhQOFE/view?usp=sharing)
- Χαρτί μέτρου
- Μαρκαδόροι
- Κόλλα σε μορφή πλαστελίνης (blue-tack)
- Η/Υ με ηχεία και σύνδεση στο διαδίκτυο
- Βιντεοπροβολέας

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Η δραστηριότητα αυτή αποτελεί τη συνέχεια της προηγούμενης (2.3i). Τα παιδιά παραμένουν στις υπάρχουσες ομάδες .

Βήμα 1^ο: Ο εκπαιδευτικός μοιράζει τις πλαστικοποιημένες καρτέλες από την αφήγηση της Ν. Ορλεάνης (ΗΠΑ) (Παράρτημα 2.3ii.1).

Η αφήγηση αυτή όπως και η αφήγηση του Ικόνιου της Τουρκίας έχουν να κάνουν με διαφορετικές περιπτώσεις αλληλεξάρτησης μεταξύ περιβαλλοντικών και κοινωνικοοικονομικών παραγόντων που δημιουργούν αβιώτες συνθήκες στη ζωή των ηρώων και που οδηγούν, έτσι, σε απόφαση μετανάστευσης.

Στην περίπτωση της αφήγησης από τις ΗΠΑ, κυριαρχεί περισσότερο ο κλιματικός παράγοντας, ενώ οι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες έχουν δευτερεύουσα επίδραση (*περιβαλλοντικά εξαναγκασμένη μετανάστευση έκτακτης ανάγκης*). Στην περίπτωση της αφήγησης από το Μπανγκλαντές, οι κοινωνικοοικονομικοί παράγοντες έχουν κυρίαρχη επίδραση και επιδεινώνουν δραματικά τις αλλαγές που προκύπτουν από την έλευση του τροπικού κυκλώνα (*περιβαλλοντικά εξαναγκασμένη μετανάστευση*). Τέλος, στην περίπτωση της αφήγησης από την Τουρκία, είναι δύσκολο να διακρίνουμε τους περιβαλλοντικούς από τους κοινωνικοοικονομικούς (*περιβαλλοντικά υποκινούμενη μετανάστευση*). Όποιος και αν είναι ο βαθμός αλληλεξάρτησης μεταξύ των διαφόρων παραγόντων, δεν υπάρχει καμία περίπτωση «καθαρής» φυσικής καταστροφής και «καθαρής» κλιματικής μετανάστευσης.

Βήμα 2^ο: Οι ομάδες ενημερώνονται για τη δραστηριότητα τους: την ανασύνθεση δύο ιστοριογραμμών, μία για την αφήγηση της Νέας Ορλεάνης των ΗΠΑ, και μία για την αφήγηση του Ικόνιου της Τουρκίας. Το κεντρικό ερώτημα στο οποίο πρέπει να απαντήσουν από τη σύγκριση μεταξύ των αφηγήσεων του Μπανγκλαντές και της Νέας Ορλεάνης είναι: «πώς διαχειρίζονται την ίδια φυσική καταστροφή στο Μπανγκλαντές και πώς στις ΗΠΑ»; Και το άλλο ερώτημα, στο οποίο πρέπει να απαντήσουν από τη σύγκριση μεταξύ των αφηγήσεων του Μπανγκλαντές και του Ικόνιου, είναι: “Εκτός των προφανών περιβαλλοντικών λόγων, ποια άλλα σημεία θεωρείτε ότι κάνουν πολύ δύσκολη τη ζωή των ηρώων και οδηγούν σε απόφαση μετανάστευσης”;

Βήμα 3^ο: Οι ομάδες βάζουν σε λογική και χρονολογική σειρά τις καρτέλες που βρίσκουν στο φάκελο με την ένδειξη «Ν. Ορλεάνη», δίνουν πλαγιότιτλους, και δημιουργούν την ιστοριογραμμή τους σε χαρτί Α3, ανάλογη προς αυτήν που είχαν φτιάξει για το Μπανγκλαντές, σημειώνοντας τις ημερομηνίες και τα κυριότερα συμβάντα που τους κάνουν εντύπωση, που δημιουργούν δυσκολίες στη ζωή της ηρωίδας και που οδηγούν σε μετακίνηση. Επιπλέον, σημειώνουν με διαφορετικό χρώμα τα σημεία που δείχνουν τον διαφορετικό τρόπο διαχείρισης της φυσικής καταστροφής.

Σημείωση/παραλλαγή: αν δεν υπάρχει χρόνος, τα βήματα 1-3 μπορούν να παραλειφθούν. Αντί για αυτά, περνάμε κατευθείαν στο **Βήμα 4** και ο εκπαιδευτικός διαβάζει το κείμενο της αφήγησης δείχνοντας στην ολομέλεια την παρουσίαση «Νέα Ορλεάνη, το χρονικό μιας καταστροφής». Όλες οι ομάδες συμπληρώνουν το **Φύλλο εργασίας 2.3ii.1 (ερώτηση 4)**. Οι ομάδες συμπληρώνουν τον συγκριτικό πίνακα εντοπίζοντας, μεταξύ άλλων, τους διαφορετικούς τρόπους διαχείρισης του ίδιου φαινομένου με το οποίο εκδηλώθηκε η κλιματική αλλαγή. Τον πίνακα αυτόν μπορούν

να συμπληρώσουν και αφού έχουν προηγουμένως δημιουργήσει μια ιστοριογραμμή από την αφήγηση της Νέας Ορλεάνης. Στην περίπτωση αυτή, θα έχουν να υπογραμμίσουν με διαφορετικό χρώμα πάνω στις δύο ιστοριογραμμές (Μπανγκλαντές και Τουρκία) εκείνα τα σημεία που δηλώνουν ότι έχει γίνει διαφορετική διαχείριση του καταστροφικού κυκλώνα.

Βήμα 4ο (προαιρετικό): Ο εκπαιδευτικός προβάλλει στον Η/Υ τον χάρτη με τον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης για τον οποίο γίνονται στη συνέχεια διακριτές δραστηριότητες (Δραστηριότητα 2.7) και ζητάει από τους μαθητές να συσχετίσουν με αυτόν τα συμπεράσματα από τη σύγκριση μεταξύ Μπανγκλαντές και Νέας Ορλεάνης. Σε αντίθετη περίπτωση, ο εκπαιδευτικός μπορεί να τελειώσει την ενότητα και, αφού ολοκληρώσει και τη Δραστηριότητα 2.7 του ΔΑΑ, να κάνει τότε τον συσχετισμό.

Βήμα 5°: Οι ομάδες βάζουν πρώτα σε χρονολογική σειρά τις καρτέλες του φακέλου «Ικόνιο», δίνουν πλαγιότιτλους, και, αφού γίνει η σύνθεση, κάθε ομάδα καταλήγει σε μια δική της ιστοριογραμμή σε χαρτί Α3, ανάλογη προς αυτήν που είχαν φτιάξει για το Μπανγκλαντές, εντοπίζοντας εκείνα τα σημεία που δημιουργούν δυσκολίες στην καθημερινή ζωή των ηρώων και οδηγούν σε απόφαση μετανάστευσης.

Σημείωση/παραλλαγή: αν δεν υπάρχει χρόνος, το βήμα αυτό μπορεί να παραλειφθεί και να γίνει ανάγνωση της αφήγησης από τον εκπαιδευτικό με τη συνοδεία μιας παρουσίασης PowerPoint. Την παρουσίαση αυτή μπορεί να δημιουργήσει ο ίδιος ο εκπαιδευτικός, παίρνοντας χαρακτηριστικές φράσεις και εικόνες της αφήγησης από το βίντεο της Al Jazeera English (2008) «**Increased desertification of Turkey's arable land**» (διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=M3-kUn6BXnk&t=47s>). Ενδεικτικός τίτλος της παρουσίασης: «Ικόνιο, ζώντας στους καιρούς της ξηρασίας».

Βήμα 6°: Οι ομάδες συμπληρώνουν τον συγκριτικό πίνακα, αξιοποιώντας τις πληροφορίες από την περίπτωση του Ικόνιου της Τουρκίας. Πραγματοποιείται αναστοχαστική συζήτηση στην ολομέλεια.

Αναμενόμενες απαντήσεις

«Περιβαλλοντικά εξαναγκασμένη μετανάστευση»	«Περιβαλλοντική μετανάστευση έκτακτης ανάγκης»	«Περιβαλλοντικά υποκινούμενη μετανάστευση»
Οι κλιματικοί παράγοντες που δημιουργούν αλλαγές στη ζωή των ηρώων	Οι κλιματικοί παράγοντες που δημιουργούν αλλαγές στη ζωή των ηρώων	Οι μη κλιματικοί (κοινωνικο-οικονομικοί) παράγοντες
δεν μπορούν να διακριθούν εύκολα	κυριαρχούν	επιδεινώνονται
ως προς την κρισιμότητα του ρόλου τους από άλλους μη κλιματικούς (κοινωνικο-οικονομικούς) παράγοντες.	ενώ οι μη κλιματικοί παράγοντες (κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες)	από τους κλιματικούς παράγοντες και δημιουργούν αλλαγές στη ζωή των ηρώων.
	είναι δευτερεύοντες.	

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Οι ομάδες μπορούν να δουλέψουν **διαδραστικούς πολυμεσικούς εννοιολογικούς** χάρτες (που διαμοιράζονται σε όλους και στους οποίους μπορούν να ανεβάσουν φωτογραφίες, βίντεο, σχόλια, κλπ. παρεμβαίνοντας on line σε πραγματικό χρόνο) και στους οποίους να αποτυπώσουν τα συνολικά αποτελέσματα της δουλειάς τους (**αίτια φαινομένου, συνέπειες, αλλαγές στη ζωή και αλληλεπίδρασή τους με άλλους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες**). Για παράδειγμα, μπορούν να επισκεφθούν τη διεύθυνση <http://cooltoolsforschools.wikispaces.com/> και στην κατηγορία των presentation tools, ανοίγουν το creaza. Κάνουν εγγραφή με όνομα χρήστη και κωδικό και επιλέγουν “word map”. Βρίσκονται στο περιβάλλον του προγράμματος mindomo που υποστηρίζει την πραγματικού χρόνου συνεργασία για τη δημιουργία πολυμεσικών εννοιολογικών χαρτών. Κάθε ομάδα επιλέγει την αφήγηση που θέλει να επεξεραστεί. Ο εκπαιδευτικός δίνει ως γενική οδηγία την επισήμανση ότι οι ομάδες πρέπει να βάλουν τις κατάλληλες συνδετικές φράσεις πάνω στις κάθετες γραμμές που συνδέουν τις έννοιες μεταξύ τους αλλά και τις κατάλληλες συνδετικές φράσεις πάνω στις οριζόντιες συνδετικές γραμμές που συνδέου απομακρυσμένα μεταξύ τους σημεία του χάρτη.

Κεντρική έννοια του χάρτη : **«Παράγοντες που ωθούν στη μετανάστευση».**

Πρώτο επίπεδο γενικότητας: **«κλιματικοί και μη κλιματικοί παράγοντες».**

Δεύτερο επίπεδο γενικότητας: (κάτω από μη κλιματικούς) **«οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες».**

Τρίτο επίπεδο γενικότητας: οι αλλαγές στη ζωή των ηρώων. Δίνουμε έμφαση στη σύνδεση μεταξύ των διαφορετικών επιπέδων του χάρτη, δηλαδή μεταξύ **κλιματικών και μη κλιματικών παραγόντων**, μεταξύ οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων, μεταξύ των διαφόρων αλλαγών στη ζωή των ηρώων, κλπ. Η διασύνδεση μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών δηλώνεται με την κατάλληλη συνδετική λέξη πάνω στη συνδετική γραμμή. Για παράδειγμα, στην περίπτωση του **Μωχάμεντ** από το **Μπανγκλαντές** οι **αλλαγές** που φέρνει η κλιματική αλλαγή στη ζωή του συνδυάζονται με άλλα **κοινωνικοοικονομικά στοιχεία** και επιδεινώνονται.

ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Από την αρχή, η ολομέλεια χωρίζεται σε τρεις υποομάδες. Μια υποομάδα δημιουργεί την ιστοριογραμμή για την Γκαμπούρα, μια δεύτερη υποομάδα την ιστοριογραμμή για το Ικόνιο και μια τρίτη υποομάδα την ιστοριογραμμή για τη Ν. Ορλεάνη. Στο τέλος, οι ομάδες ανασυντάσσονται και στις νέες ομάδες που δημιουργούνται, υπάρχουν εκπρόσωποι από τις ομάδες του Μπανγκλαντές, των ΗΠΑ και της Τουρκίας. Στη συνέχεια, γίνεται σύγκριση μεταξύ των ιστοριογραμμών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Al Jazeera English (22/8/2008). Increased desertification of Turkey's arable land. Διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=M3-kUn6BXnk&t=47s>
- Youtube (2015). Katrina, The New Orleans Nightmare: Documentary on the Devastation of Hurricane Katrina (2015). Διαθέσιμο στο <https://www.youtube.com/watch?v=JEAedjLXw7Q>
- Γαβριλάκης Κ. (2016). Περιβαλλοντική - Κλιματική Μετανάστευση: ένα σύνθετο περιβαλλοντικό-κοινωνικό φαινόμενο. SAMEWORLD in the Global Education for the Eyd 2015. Project No. DCI-NSA-ED 2014/338-120 <https://sameworld.eu>
Διαθέσιμο στο: <http://edu-kit.sameworld.eu/?lang=el>

Πηγές εικόνων

- Youtube (2015). Katrina, The New Orleans Nightmare: Documentary on the Devastation of Hurricane Katrina (2015). Διαθέσιμο στο <https://www.youtube.com/watch?v=JEAedjLXw7Q>

Φύλλο εργασίας 2.3ii.1

1. Ανοίξτε τον φάκελο με την ένδειξη «Νέα Ορλεάνη» και βάλτε σε χρονολογική σειρά τις καρτέλες που βλέπετε. Δώστε πλαγιότιτλο σε κάθε καρτέλα γράφοντας τον σε αυτοκόλλητο χαρτάκι.
2. Κάντε σύνθεση μεταξύ των ταξινομήσεων και των πλαγιότιτλων κάθε υποομάδας και δημιουργήστε μια **ιστοριογραμμή** σε χαρτί Α3 πάνω στην οποία θα βάλετε τις ημερομηνίες, την πόλη ή τη χώρα, τα κυριότερα συμβάντα, χρησιμοποιώντας τους πλαγιότιτλους που έχετε ήδη φτιάξει.
3. Ανατρέξτε στην ιστοριογραμμή που έχετε δημιουργήσει για την Γκαμπούρα του Μπανγκλαντές. Εμπλουτίστε την ιστοριογραμμή σας σημειώνοντας πάνω στα διάφορα στάδια της αφήγησης με διαφορετικό χρώμα, τα σημεία που σας κάνουν ιδιαίτερη εντύπωση και τα οποία δείχνουν ότι έγινε διαφορετική διαχείριση ενός ίδιου φαινομένου (κυκλώνα) στη Γκαμπούρα (Μπανγκλαντές) και τη Νέα Ορλεάνη (ΗΠΑ).
4. **Μελετώντας τις ομοιότητες και τις διαφορές:** Να συγκρίνετε την περίπτωση της Γκαμπούρα (Μπανγκλαντές) και της Νέας Ορλεάνης (ΗΠΑ) απαντώντας στα ερωτήματα 1- 8 στον παρακάτω πίνακα. Αιτιολογήστε την απάντησή σας. Για διευκόλυνσή σας είναι συμπληρωμένα κάποια κελιά.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ			
	Αφήγηση Μπανγκλαντές	Αφήγηση ΗΠΑ	Αφήγηση Τουρκίας
1. Είναι αιφνίδιος ή προοδευτικός (δηλ. αργός στην εμφάνιση) ο λόγος μετακίνησης;			
2. Έχει ο ήρωας άλλη επιλογή από το να φύγει από τον τόπο του;			
3. Μπορεί να επιστρέψει μετά το συμβάν στην περιοχή του;			
4. Υπήρχε ενημέρωση για την επερχόμενη φυσική καταστροφή;			

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

	Αφήγηση Μπανγκλαντές	Αφήγηση ΗΠΑ	Αφήγηση Τουρκίας
5. Υπήρχαν μέτρα προληπτικά για τη βοήθεια των πληγέντων;			
6. Ποιες οι συνέπειες της φυσικής καταστροφής στην καθημερινή ζωή των ηρώων;			
7. Υπήρχαν μέτρα ανακούφισης των πληγέντων;			
8. Πώς διαχειρίστηκαν οι αρχές τις συνέπειες της καταστροφής;			
9. Υπάρχει ξεκάθαρη αναφορά για τον χρόνο στον οποίο συντελείται η μετανάστευση;			
10. Εκτός από τη φυσική καταστροφή, ποιους άλλους λόγους βλέπουμε να ευθύνονται για τις αλλαγές στη ζωή των ηρώων και για την απόφαση τους να μετακινηθούν;			
11. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σας, η κύρια αιτία που κάνει τους ήρωες να μετακινηθούν;			

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ

	Αφήγηση Μπανγκλαντές	Αφήγηση ΗΠΑ	Αφήγηση Τουρκίας
<p>12. Εξηγήστε τη σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ κλιματικών και μη κλιματικών παραγόντων που οδηγούν στην απόφαση μετανάστευσης συμπληρώνοντας τα κενά με τις κατάλληλες λέξεις/φράσεις που σας δίνονται στην παρένθεση</p> <p>(κυριαρχούν - είναι δευτερεύοντες - δεν μπορούν να διακριθούν εύκολα - επιδεινώνονται)</p>	<p>«Περιβαλλοντικά εξαναγκασμένη μετανάστευση»</p> <p>Οι κλιματικοί παράγοντες που δημιουργούν αλλαγές στη ζωή των ηρώων</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>ως προς την κρισιμότητα του ρόλου τους από άλλους μη κλιματικούς (κοινωνικο-οικονομικούς) παράγοντες.</p>	<p>«Περιβαλλοντική μετανάστευση έκτακτης ανάγκης»</p> <p>Οι κλιματικοί παράγοντες που δημιουργούν αλλαγές στη ζωή των ηρώων</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>ενώ οι μη κλιματικοί παράγοντες (κοινωνικο-οικονομικοί παράγοντες)</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>Περιβαλλοντικά υποκινούμενη μετανάστευση»</p> <p>Οι μη κλιματικοί (κοινωνικο-οικονομικοί) παράγοντες</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>από τους κλιματικούς παράγοντες και δημιουργούν αλλαγές στη ζωή των ηρώων.</p>

5. Ανοίξτε τον φάκελο με την ένδειξη «Ικόνιο». Ακολουθήστε τις ίδιες οδηγίες με την περίπτωση της Γκαμπούρα του Μπανγκλαντές και της Νέας Ορλεάνης των ΗΠΑ, και δημιουργήστε μια ακόμη ιστοριογραμμή.

6. Συμπληρώστε τον συγκριτικό πίνακα στηριγμένοι στις πληροφορίες σας για το Ικόνιο της Τουρκίας απαντώντας στα ερωτήματα 1-3 και 9-11.

7. Τέλος, απαντήστε στο ερώτημα 12.

Παράρτημα 2.3ii.1

Οι αφηγήσεις των μικρών προσφύγων της κλιματικής αλλαγής

Αφήγηση 2: Η Άμπυ από τη Ν. Ορλεάνη

Με λένε Άμπυ. Είμαι 15 χρονών. Γεννήθηκα στη Νέα Ορλεάνη. Την έχετε ίσως ακουστά την πόλη μου: βρίσκεται στο δέλτα του ποταμού Μισσισιππή και είναι, έτσι, πιο χαμηλά από την επιφάνεια της θάλασσας. Εδώ, θα δείτε τα **μεγαλύτερα φράγματα** του κόσμου που μας προστατεύουν από τις πλημμύρες. Ζω σε μια φτωχική συνοικία της πόλης. Δεν μπορούμε να πάμε δωρεάν στους **γιατρούς** και στα **νοσοκομεία**. Το μοναδικό έσοδο των γονιών μου είναι τα επιδόματα ανεργίας. Η μητέρα μου λέει συχνά ότι ευτυχώς που έχουμε ένα σπίτι με **χαμηλό ενοίκιο** και κάποιες ανέσεις. Το καλοκαίρι που δεν έχουμε **σχολείο** παίζω στο πάρκο της γειτονιάς με τους φίλους μου.

27 Αυγούστου 2005

Είμαι στο πάρκο και παίζω. Βλέπω τη μητέρα μου που έρχεται τρέχοντας να με πάρει. Είναι αλαφιασμένη: άκουσε στην **τηλεόραση** τον **Δήμαρχο** να λέει ότι η πόλη μας **θα χτυπηθεί** από τον τυφώνα «Κατρίνα». Πρέπει να πάμε σε καταφύγιο. Πρέπει να φύγουμε από την πόλη όσο γίνεται γρηγορότερα.

28 Αυγούστου 2005

Έχουμε μαζί μας τα απολύτως **απαραίτητα**, ένα μικρό σακίδιο με μια αλλαξιά. Περιμένουμε στη στάση να περάσει το **λεωφορείο** να μας μεταφέρει στο **καταφύγιο**, στο γήπεδο «Σούπερντομ». Οι ειδικοί μας λένε ότι θα αντέξει στη δύναμη του ανέμου.

28 Αυγούστου 2005
λίγες ώρες μετά

Δεν είναι και άσχημα στο «Σούπερντομ». Σχολείο δεν πάμε και παίζουμε συνέχεια. Μας δίνουν νερό και τρόφιμα. Υπάρχει και ένα **πρόχειρο ιατρείο** και μάλιστα δωρεάν! Όλο και πιο πολύ έρχονται και το γήπεδο γεμίζει συνέχεια... είναι σαν μια γιορτή...

28 Αυγούστου 2005 10
η ώρα το βράδυ

Στο «Σούπερντομ» βρίσκονται αυτή τη στιγμή 20.000 περίπου άνθρωποι. Αρχίζει και μυρίζει **άσχημα**. Κάποιες στιγμές νιώθω ότι **δεν μπορώ να αναπνεύσω**.

29 Αυγούστου 4.00 π.μ.

Ο άνεμος άρχισε να χτυπάει με δύναμη τη σκεπή του «Σούπερντομ». Ο τυφώνας είναι εδώ! Ένα μέρος της σκεπής έφυγε και νερά άρχισαν να παίζουν μέσα.

29 Αυγούστου 4.15 π.μ.

Ξαφνικά βρισκόμαστε μέσα **στο σκοτάδι**. Το ηλεκτρικό έχει κοπεί, καμία επικοινωνία με τα κινητά. Κανείς δεν μπορεί να βγει έξω. Μια ολόκληρη μέρα στο σκοτάδι, χωρίς **νερό και τρόφιμα**. Παντού μια ανυπόφορη **μυρωδιά** από ιδρώτα, βρώμα και αποχέτευση.

30 Αυγούστου

Ο πατέρας μου μαζί με λίγους ακόμα βγαίνουν για να βρουν τρόφιμα και νερό. Τα νέα που μας έφερε όταν γύρισε, είναι **απίστευτα**: το σπίτι μας έχει καταστραφεί τελείως. Οι δρόμοι έχουν πλημμυρίσει. Χιλιάδες άνθρωποι παγιδευμένοι να ζητούν βοήθεια από τη στέγη των σπιτιών τους. Στην πόλη επικρατεί **χάος**. Οι προμήθειες θα αργήσουν πολύ να φτάσουν λόγω των ζημιών και των δρόμων που είναι καλυμμένοι με νερό.

31 Αυγούστου

Δύο μέρες χωρίς νερό και φαγητό. Πρέπει να δείξουμε υπομονή, μας λένε: **λεωφορεία** θα μας μεταφέρουν σε **προσωρινά καταλύματα** σε διπλανές πολιτείες. Τελικά τα λεωφορεία πήραν πρώτα άρρωστους και τραυματισμένους να τους πάνε σε ένα κοντινό αεροδρόμιο που έχει μετατραπεί σε πρόχειρο νοσοκομείο, αφού κανένα νοσοκομείο δεν λειτουργεί. Μαζί τους είναι και ο πατέρας μου που έχει αρρωστήσει, γιατί κολύμπησε σε εκείνο το βρώμικο νερό.

31 Αυγούστου

Πεινάω, διψάω και νιώθω εξαντλημένη. Μας πήγαν σε ένα **ξενώνα υποδοχής** στο **Χιούστον** για τους άστεγους της Νέας Ορλεάνης. Τότε, κατάλαβα ότι δεν είμαι μόνο φτωχή αλλά και άστεγη...

4 Σεπτεμβρίου

Ο πατέρας μας είναι καλύτερα και ήρθε να μας βρει. Μαζί με τη μητέρα μου, σκέφτονται να κάνουν μια νέα αρχή στο Χιούστον. Πρέπει, μου λένε, να πάω ξανά σχολείο. Άλλωστε, στο Χιούστον, υπάρχει μια «**αλληλεγγύη**»: προσφέρουν δουλειά σε όσους χάνουν τα πάντα από τον τυφώνα. Και, σκέφτομαι, η ζωή μας θα βρει το ρυθμό της....

Αφήγηση 3 : ο Μουσταφά από το Ικόνιο της Τουρκίας

<p>10 Νοεμβρίου 2005 6.00 π.μ.</p>	<p>Είμαι ο Μουσταφά. Είμαι 15 χρονών και είμαι από την Κόνυα. Ο πατέρας μου είναι κτηνοτρόφος. Η μητέρα μου μένει στο σπίτι να φροντίσει τα δύο μικρότερα αδέρφια μου, όταν δεν πηγαίνει μαζί με τον πατέρα μου να τον βοηθήσει με το κοπάδι. Εκείνες τις ημέρες, τις αδερφές μου τις προσέχει η γιαγιά που μένει μαζί μας. Σήμερα ο πατέρας είναι λίγο άρρωστος αλλά, όπως κάθε πρωί, θα οδηγήσει και σήμερα το κοπάδι του να βοσκήσει στην πεδιάδα. Θα πάω και εγώ μαζί του να τον βοηθήσω. Το προτιμώ από το να πάω σχολείο.</p>
<p>10 Νοεμβρίου 2005. 3.00 μμ.</p>	<p>Είναι περίπου 3 το μεσημέρι. Ακούμε ένα βουητό σαν να γίνεται σεισμός ... Γυρίζει απότομα ο πατέρας και πιάνει το κεφάλι του, μια φωνηή έκπληξης ... και τι να δω ... : ένα τεράστιο σύννεφο σκόνης ... σηκώνεται πάνω από το έδαφος. Το έδαφος υποχωρεί!</p>
<p>10 Νοεμβρίου 2005. 22.00 η ώρα το βράδυ</p>	<p>Ο πατέρας θυμάται πόσο εύφορη ήταν παλιά η περιοχή μας. Παίρνει και απόψε αυτή τη γνώριμη έκφραση ... λύπη στα μάτια, ανησυχία παντού να σκάβει το πρόσωπό του ... Θυμάται ... μιλάει για τα παλιά ... αναστενάζει. Το νερό, μας λέει, έρεε άφθονο. Έβρισκες νερό στα 7-8 μέτρα. Τώρα όλη η περιοχή κοντεύει να γίνει ... έρημος. Βρέχει πολύ σπάνια. Δώδεκα λίμνες έχουν ξεραθεί και εξαφανισθεί. Να δεις πώς άκουσα να μιλάνε για την περιοχή μας στην τηλεόραση ..... «υγροβιότοπος». Κάτι σπουδαίο, σίγουρα, που χάνεται. Χάνεται μαζί με τη σοδειά μας που έχει καταστραφεί. Χάνεται όπως η υγρασία και η βροχή... Χάνεται μαζί με τα φρούτα που δεν είναι πια τόσο καλά όπως παλιά ....</p>
<p>15 Νοεμβρίου 2005</p>	<p>Στην τηλεόραση μίλησαν για μας και για το έδαφος που υποχωρεί .... Λένε ότι φταίει που παίρνουμε το νερό απ' ευθείας μέσα από τη γη και, καθώς λιγοστεύει το νερό, τίποτε δεν μπορεί να κρατήσει το έδαφος. Παλιά, υπήρχε πολύ νερό μέσα στη γη. Τώρα δεν βρέχει... Και το λίγο νερό που έχουμε, το σπαταλάμε, λένε στην τηλεόραση, για να ποτίζουμε τα χωράφια μας ... Λένε ότι τάχα δεν έχουμε σωστό τρόπο να ποτίζουμε, αλλά κανείς δεν μας λέει ποιος είναι τελικά ο σωστός τρόπος. .... Οι γονείς μου λένε ότι η ξηρασία είναι θέλημα θεού.</p>

15 Φεβρουαρίου
2007

Ακούσαμε στην τηλεόραση ότι οι ειδικοί προτείνουν τη **δημιουργία ταμιευτήρων** για να μαζεύουμε το νερό. Δεν θα πάμε πίσω στις εποχές που υπήρχε άφθονο νερό παντού, αλλά τουλάχιστον θα αποφύγουμε να πάθουμε τα χειρότερα. Η μητέρα μου γέλασε. Είπε πως βαρέθηκε. Από τότε, δεν σταματάει να λέει στον πατέρα να φύγουμε από αυτόν εδώ τον τόπο που μας κάνει όλο και πιο φτωχούς. Ο πατέρας δε θέλει να φύγουμε μόνιμα. «Πώς μπορούμε να ξεκινήσουμε λέει μια νέα ζωή στην πόλη; Τι θα κάνουν τα παιδιά; Τουλάχιστον στο αγρόκτημα μπορούν να βρουν ένα κομμάτι ψωμί και τυρί για να φάνε. Η πραγματικότητα είναι ότι ο Θεός είναι εκείνος που αποφασίζει. Αν θα μας στείλει μόνο το νερό, τότε θα μπορούσαμε να συνεχίσουμε να καλλιεργούμε τη γη ... ».

Ένα τέταρτο μετά

Η μητέρα έχει δίκιο. Συμφωνώ μαζί της γιατί στην πραγματικότητα θέλω να πάω στην πόλη, **δε θέλω να γίνω αγρότης** όπως ο πατέρας. Είπα στην πατέρα να νοικιάσουμε το αγρόκτημα σε άλλους γεωργούς και με τα χρήματα αυτά να πάμε στην Άγκυρα ή το Ικόνιο. Η μητέρα **θέλει να πάμε μόνιμα εκεί**. Ο πατέρας υποχώρησε αλλά θέλει να **πάμε στην πόλη μόνο κατά τη διάρκεια του χειμώνα** και να επιστρέψουμε το καλοκαίρι στο αγρόκτημα. Θυμώνει τόσο πολύ, όταν συζητάει με τη μητέρα το θέμα αυτό. «Τι θέλεις;» της λέει. «Θέλεις να πάμε στην Πόλη, σαν να μην έχουμε δική μας γη, να ζούμε άσχημα με τα χαμηλά μεροκάματα εκεί και να αναγκαστούμε να φύγουμε σε άλλες αγροτικές περιοχές, μακριά από εδώ και για πάντα, στην Αττάλεια, τα Άδανα ή στις ακτές της Μεσογείου και να δουλέψουμε στα θερμοκήπια;»

ΑΞΟΝΑΣ 2 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2.4

Η πίεση της κλιματικής αλλαγής

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 1-2 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να αναγνωρίζουν τα διαφορετικά φαινόμενα εκδήλωσης της κλιματικής αλλαγής και να τα κατηγοριοποιούν σε 'κλιματικές διεργασίες' και 'κλιματικά συμβάντα' στις περιπτώσεις μελέτης.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι η ύπαρξη πολλών και διαφορετικών φαινομένων εκδήλωσης της κλιματικής αλλαγής σε μια χώρα αυξάνει τη συναισθηματική πίεση των κατοίκων της.
- Να κατανοούν την κατάσταση και τα συναισθήματα αυτών που βιώνουν τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 2.4.1
- Το Παράρτημα 2.4.1 (Πίνακας «Στοιχεία χωρών - Α' Μέρος: Μπαγκλαντές, Γερμανία» και το κείμενο «Στο έλεος εκτεταμένων πλημμυρών η Κεντρική Ευρώπη»)
- Παγκόσμιος χάρτης
- Η/Υ με πρόσβαση στο διαδίκτυο και εγκατεστημένη την εφαρμογή Google Earth

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Οι μαθητές εργάζονται στο Φύλλο εργασίας 2.4.1.

Βήμα 1^ο: Αφού μελετήσουν και αξιολογήσουν τα στοιχεία, τα οποία παρουσιάζονται συνοπτικά σε μορφή πίνακα «Στοιχεία χωρών - Α' Μέρος: Μπαγκλαντές, Γερμανία» καθώς και το υποστηρικτικό κείμενο «Στο έλεος εκτεταμένων πλημμυρών η Κεντρική Ευρώπη» που βρίσκονται στο Παράρτημα 2.4.1, καλούνται να συνδέσουν στον αρχικό πίνακα του Φύλλου Εργασίας τις προτεινόμενες περιπτώσεις μελέτης με τα φαινόμενα εκδήλωσης της κλιματικής αλλαγής και τις συνέπειες τους που ενδέχεται να συσιστούν αιτίες μετανάστευσης. Κατόπιν, κατηγοριοποιούν τα διαφορετικά φαινόμενα σε κλιματικά συμβάντα και κλιματικές διεργασίες.

Βήμα 2°: Στη συνέχεια καλούνται να εκτιμήσουν το βαθμό πίεσης (άγχους) που υφίστανται οι κάτοικοι κάθε περιοχής λόγω των κλιματικών μεταβολών.

Οι συγκεκριμένες δραστηριότητες μπορεί να γίνουν και σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο. Στη δεύτερη περίπτωση, κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια την επιλογή της αναπτύσσοντας τα επιχειρήματα πάνω στα οποία στήριξε την εκτίμησή της. Με την ολοκλήρωση του κύκλου παρουσίασης, δίνεται η δυνατότητα επανεξέτασης των αρχικών εκτιμήσεων με βάση τα επιχειρήματα που αναπτύχθηκαν. Στην περίπτωση που κάποια ομάδα διαφοροποιήσει την αρχική της εκτίμηση, την ανακοινώνει στις υπόλοιπες εξηγώντας τους λόγους που την οδήγησαν στην εν λόγω τροποποίηση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- CIA – The World Factbook - <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bg.html>
- CIA – The World Factbook - <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gm.html>
- Euronews - <http://gr.euronews.com/2013/06/02/flood-disaster-warnings-in-central-europe>
- tvxs - <http://tvxs.gr/news/ευρώπη-εορ/τουλάχιστον-11-νεκροί-από-τις-πλημμύρες-στην-κεντρική-ευρώπη-φωτο-βίντεο>
- Γαβριλάκης Κ. (2016). Περιβαλλοντική - Κλιματική Μετανάστευση: ένα σύνθετο περιβαλλοντικό-κοινωνικό φαινόμενο. SAMEWORLD in the Global Education for the Eyd 2015. Project No. DCI-NSA-ED 2014/338-120 <https://sameworld.eu>. Διαθέσιμο στο: <http://edu-kit.sameworld.eu/?lang=el>

Πηγές εικόνων

- Waldra73 - <https://waldra73.wordpress.com/2014/03/08/48/>

Φύλλο εργασίας 2.4.1

1. Διαβάστε τα στοιχεία των χωρών που σας δίνονται στο Παράρτημα 2.4.1 για το Μπαγκλαντές, και τη Γερμανία. Συνδέστε κάθε χώρα με τα φαινόμενα που εκδηλώνονται συμπληρώνοντας τον παρακάτω πίνακα (σημειώστε ✓).

Χώρα	Μπαγκλαντές	Γερμανία
Φαινόμενα ή συνέπειες εκδήλωσης Κλιματικής Αλλαγής		
Ξηρασία		
Άνοδος της στάθμης της θάλασσας ή λιώσιμο των πάγων		
Συχνά και έντονα ακραία καιρικά φαινόμενα (πλημμύρες, κυκλώνες καταιγίδες)		
Ανταγωνισμός και συγκρούσεις για περιορισμένους φυσικούς πόρους		

2. Τα φαινόμενα που συμβαίνουν σε κάθε χώρα μπορούν να χαρακτηριστούν ως κλιματικά συμβάντα ή κλιματικές διεργασίες;

Θυμηθείτε ότι:

- Τα κλιματικά συμβάντα είναι ξαφνικά και έντονα φαινόμενα που εκδηλώνονται σε επίπεδο ημερών (π.χ. πλημμύρες, καταιγίδες, τυφώνες, κυκλώνες κ. ά.).
- Οι κλιματικές διεργασίες είναι αργές στην εκδήλωση μεταβολές που λαμβάνουν χώρα σε επίπεδο μηνών ή ετών (π.χ. άνοδος της στάθμης της θάλασσας, αλατοποίηση εδαφών, ξηρασία, ερημοποίηση κ.ά.).

✓ Μπαγκλαντές

Π.χ. ξηρασία: κλιματική διεργασία, _____

✓ Γερμανία

_____

_____

3. Εκτιμήστε το βαθμό πίεσης που βιώνουν οι κάτοικοι των περιοχών που έχουν πληγεί στο Μπαγκλαντές και στη Γερμανία με βάση την κλίμακα πίεσης που προτείνεται παρακάτω.

I. Μπαγκλαντές

Βαθμός πίεσης: _____

Αιτιολογήστε την εκτίμησή σας:

II. Γερμανία

Βαθμός πίεσης: _____

Αιτιολογήστε την εκτίμησή σας:

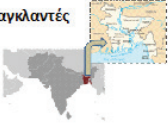

Παράρτημα 2.4.1

Στοιχεία χωρών: Α΄ Μέρος

Οι περιπτώσεις μελέτης: Μπαγκλαντές, Γερμανία

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΩΡΩΝ - Α Μέρος		
	Μπαγκλαντές	Γερμανία (Σαξονία)
		
Γεωγραφική θέση	Βρίσκεται στη Νότια Ασία μεταξύ Μιανμάρ και Ινδίας. Βρέχεται από τον κόλπο της Βεγγάλης.	Βρίσκεται στην Κεντρική Ευρώπη μεταξύ της Ολλανδίας και της Πολωνίας, βρέχεται από τη Βαλτική και τη Βόρεια θάλασσα.
Στοιχεία γεωγραφίας	Πεδινή χώρα με χαμηλούς λόφους νοτιοανατολικά. Το μεγαλύτερο μέρος της χώρας βρίσκεται στο δέλτα μεγάλων ποταμών που πηγάζουν από τα Ιμαλάια, ο Γάγγης συναντά τον Βραχμαπούτρα και στη συνέχεια τον Μέγκχνα, και εκβάλλει στον Κόλπο της Βεγγάλης.	Πεδινές περιοχές στα βόρεια, υψίπεδα στο κέντρο, Βαυαρικές Άλπεις στο νότο. Στρατηγική θέση στη Βόρεια ευρωπαϊκή πεδιάδα. Οι πιο μεγάλοι ποταμοί είναι οι: Ρήνος, Βέζερ, Όντερ, Έλβας που ρέουν στο βορρά και ο Δούναβης που πηγάζει από τις Άλπεις και ρέει ανατολικά.
Ανύψωση από το επίπεδο της θάλασσας	•Μέση: 85μ. •Μέγιστη: 1.230μ. όρος Keokradong •Ελάχιστη: 0μ. (σε περιοχές προς τον Ινδικό Ωκεανό)	•Μέση: 263μ. •Μέγιστη: 2.963μ. •Ελάχιστη: 3,54μ. (περιοχή Neuendorf bei Wilster)
Κλίμα	Τροπικό κλίμα με ήπιο χειμώνα από τον Οκτώβριο μέχρι το Μάρτιο και ζεστό, υγρό καλοκαίρι από το Μάρτιο μέχρι τον Ιούνιο.	Εύκρατο και θαλάσσιο κλίμα, με σύννεφα, υγρούς χειμώνες και καλοκαίρια.
Χρήση γης	•Γεωργική γη: 70,1% •Καλλιεργήσιμη γη: 59% •Μόνιμοι βοσκότοποι: 4,6% •Δάση: 11,1% •Άλλες χρήσεις: 18,8%	•Γεωργική γη: 48 % •Καλλιεργήσιμη γη: 34,1% •Μόνιμοι βοσκότοποι: 13,3% •Δάση: 31,8% •Άλλες χρήσεις: 20,2 %

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΩΡΩΝ - Α Μέρος

	<p>Μπαγκλαντές</p> 	<p>Γερμανία (Σαξωνία)</p>
Φυσικοί κίνδυνοι	<p>Ξηρασίες, κυκλώνες, πλημμύρες του σε μεγάλο μέρος της χώρας την εποχή των μουσώνων το καλοκαίρι.</p>	<p>Πλημμύρες.</p>
Κρίσιμα περιβαλλοντικά ζητήματα	<ul style="list-style-type: none"> • Πολλοί άνθρωποι είναι ακτήμονες και αναγκάζονται να ζήσουν καλλιεργώντας τη γη που όμως είναι ευάλωτη στις πλημμύρες. • Ασθένειες που σχετίζονται με μολύνσεις των επιφανειακών νερών. • Ρύπανση των υδάτων ως αποτέλεσμα της χρήσης φυτοφαρμάκων. • Ρύπανση υπόγειων υδάτων με αρσενικό από φυσικές πηγές. • Έλλειψη νερού λόγω μείωσης των υπόγειων υδάτων στις βόρειες και κεντρικές περιοχές της χώρας. • Υποβάθμιση και διάβρωση του εδάφους. • Αποψίλωση των δασών. • Υπερπληθυσμός. 	<ul style="list-style-type: none"> • Οι εκπομπές από τις επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και τις βιομηχανίες προκαλούν ατμοσφαιρική ρύπανση. • Η όξινη βροχή λόγω των εκπομπών διοξειδίου του θείου προκαλεί βλάβες στα δάση. • Ρύπανση της Βαλτικής Θάλασσας από ακατέργαστα λύματα και βιομηχανικά απόβλητα που εκβάλλονται από τους ποταμούς της Ανατολικής Γερμανίας. • Διάθεση των επικίνδυνων τοξικών αποβλήτων.

Στο έλεος εκτεταμένων πλημμυρών η κεντρική Ευρώπη

Τα επίπεδα των ποταμών της Κεντρικής Ευρώπης **αυξήθηκαν απότομα** μετά από **μεγάλες βροχοπτώσεις** οι οποίες προκάλεσαν τον κορεσμό του εδάφους με νερό και την αδυναμία απορρόφησης της μεγάλης ποσότητας νερού.

Τουλάχιστον **12 άτομα έχουν χάσει τη ζωή τους**, μέχρι στιγμής, στη νότια Γερμανία, την Αυστρία και την Τσεχία. Στη Γερμανία, 10.000 άνθρωποι αναγκάστηκαν **να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους σε περιοχές χαμηλού υψόμετρου** στη Σαξονία και τη Βαυαρία. Οι γερμανικές αρχές απομάκρυναν 600 ανθρώπους από τα σπίτια τους στη Δρέσδη ενώ η ηλεκτροδότηση, η παροχή φυσικού αερίου και πόσιμου νερού διακόπηκε προσωρινά σε τμήματα της πόλης.

Οι εργαζόμενοι στις υπηρεσίες εκτάκτου ανάγκης με τη βοήθεια 4.000 στρατιωτών επιχειρούν για να βοηθήσουν τον πληθυσμό και να ενισχύσουν τα πρόχειρα αντιπλημμυρικά έργα. Μέλη σωστικών συνεργείων και εθελοντές που ζουν κοντά στις όχθες του ποταμού συνεργάζονται για να αντιμετωπίσουν την έκτακτη κατάσταση. Σε ορισμένες περιοχές, ομάδες κατοίκων επαγρυπνούν και κάνουν περιπολίες όλο το 24ωρο για να ελέγχουν αν τα φράγματα αντέχουν στην άνοδο της στάθμης των υδάτων.

Η γερμανίδα καγκελάρια Άνγκελα Μέρκελ κατά τη διάρκεια περιοδείας της στις πληγείσες περιοχές, υποσχέθηκε **χορήγηση άμεσης βοήθειας στα θύματα** των πλημμυρών που είναι οι χειρότερες στη Γερμανία εδώ και μία δεκαετία.

«Μολονότι τα επίπεδα των νερών υποχωρούν με αργούς ρυθμούς, **οι επιπτώσεις της πλημμύρας θα υπάρχουν για μεγάλο χρονικό διάστημα**», δήλωσε η γερμανίδα καγκελάρια. «Γι' αυτό το λόγο 100 εκατομμύρια ευρώ θα χορηγηθούν άμεσα στους πληγέντες. Το βασικό είναι **η βοήθεια να φθάσει γρήγορα στους ανθρώπους οι οποίοι την έχουν ανάγκη**».

Προσαρμογή από:

Euronews - <http://gr.euronews.com/2013/06/02/flood-disaster-warnings-in-central-europe>
tvxs - <http://tvxs.gr/news/ευρώπη-εορ/τουλάχιστον-11-νεκροί-από-τις-πλημμύρες-στην-κεντρική-ευρώπη-φωτο-βίντεο>

ΑΞΟΝΑΣ 2 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2.5

Κατανοώντας την τρωτότητα. Η περίπτωση της ανόδου της στάθμης της θάλασσας

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 1 διδακτική ώρα

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να αντιλαμβάνονται ότι μέσα στον επιστημονικό όρο «τρωτότητα» μιας περιοχής που απειλείται από έναν κίνδυνο, ως συνέπεια της κλιματικής αλλαγής, εμπεριέχονται οι επιμέρους διαστάσεις της «έκθεσης», της «ευαισθησίας» αλλά και και της «ικανότητα προσαρμογής» (ή «αντοχή στις καταστροφές»).

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 2.5.1
- Το Παράρτημα 2.5.1

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Βήμα 1^ο: Ο εκπαιδευτικός μπορεί να μελετήσει για τη δική του προετοιμασία το Παράρτημα 2.5.1 «Δύο λόγια για την τρωτότητα» το οποίο αναφέρεται στην τρωτότητα μιας περιοχής σε σχέση με κάποιο συγκεκριμένο κίνδυνο.

Βήμα 2^ο: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Σε κάθε ομάδα δίνεται για μελέτη το Παράρτημα 2.5.1 και το Φύλλο Εργασίας 2.5.1. Στο Φύλλο Εργασίας περιλαμβάνονται τρία ζεύγη φωτογραφιών. Με τη βοήθεια τους οι μαθητές θα διακρίνουν τις τρεις «συνιστώσες» (δηλ. «έκθεση», «ευαισθησία», «ικανότητα προσαρμογής ή αντοχή στις καταστροφές») της βασικής έννοιας «τρωτότητα». Οι φωτογραφίες είναι επιλεγμένες ώστε να αποτυπώνουν τις δύο ακραίες καταστάσεις κάθε «συνιστώσας» έτσι ώστε να είναι σαφής η διαφοροποίηση και εν τέλει η ορθή επιλογή σε κάθε μία από τις τρεις περιπτώσεις.

Βήμα 3^ο: Από τον εκπαιδευτικό τίθεται ο εξής προβληματισμός: «Δύο διαφορετικές περιοχές αντιμετωπίζουν την ίδια κλιματική διεργασία. Στη συγκεκριμένη περίπτωση αυτή η διεργασία είναι η άνοδος της στάθμης της θάλασσας».

Βήμα 4°: Οι ομάδες των μαθητών εργάζονται πάνω στο Φύλλο Εργασίας 2.5 και παρουσιάζουν στην ολομέλεια το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Γαβριλάκης Κ. (2016). *Περιβαλλοντική - Κλιματική Μετανάστευση: ένα σύνθετο περιβαλλοντικό-κοινωνικό φαινόμενο*. SAMEWORLD in the Global Education for the Eyd 2015. Project No. DCI-NSA-ED 2014/338-120 <https://sameworld.eu>. Διαθέσιμο στο: <http://edu-kit.sameworld.eu/?lang=el>

Πηγές εικόνων

- Pixabay - <https://pixabay.com/el/αθήνα-ελλάδα-ακρόπολη-ελληνική-1891719/>
- Pixabay - <https://pixabay.com/el/άνδεις-βουνά-νότια-αμερική-ταξίδια-472336/>
- Pixabay - <https://pixabay.com/el/μαγιόρκα-creek-μπλε-παράλια-109204/>
- Pixabay - <https://pixabay.com/el/μαλδίβες-τροπικές-τροπικά-drone-1993704/>
- Pixabay - <https://pixabay.com/el/παράλια-θάλασσα-τοπίο-βάρκα-2043825/>
- Pixabay - <https://pixabay.com/el/σπίτια-παραγκούπολη-φτωχογειτονιά-560966/>

Φύλλο εργασίας 2.5.1

α. Ποια από τις δύο περιοχές χαρακτηρίζεται ως περισσότερη τρωτή **λόγω μεγαλύτερης έκθεσης στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας**; Τοποθετείστε ένα ✓ στη φωτογραφία που θα επιλέξετε.

Ορεινή περιοχή

Παραθαλάσσια περιοχή

β. Ποια από τις δύο περιοχές χαρακτηρίζεται ως περισσότερη τρωτή **λόγω μεγαλύτερης ευαισθησίας στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας**; Τοποθετείστε ένα ✓ στη φωτογραφία που θα επιλέξετε.

Παραθαλάσσια περιοχή με ακτογραμμή με πολύ μικρή κλίση

Παραθαλάσσια περιοχή με απόκρημη ακτογραμμή

γ. Ποια από τις δύο περιοχές χαρακτηρίζεται ως περισσότερη τρωτή λόγω μικρότερης ικανότητας προσαρμογής στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας; Τοποθετείστε ένα ✓ στη φωτογραφία που θα επιλέξετε.

Παραγκούπολη σε παραθαλάσσια περιοχή

Αθήνα

Παράρτημα 2.5.1

Δυο λόγια για την τρωτότητα

...Ωστόσο, υπάρχουν και οι μη κλιματικοί παράγοντες, οι οποίοι είναι εξίσου κρίσιμοι και σε συνδυασμό με τους κλιματικούς παράγοντες θα προκαλέσουν (ή όχι) τη μετακίνηση πληθυσμών. Το γεγονός ότι ένας τυφώνας πλησιάζει δεν συνεπάγεται οπωσδήποτε την καταστροφή για την ανθρώπινη κοινότητα. Συνιστά καταστροφή εάν η κοινότητα είναι τρωτή (vulnerable) στις συνέπειές του.

Η τρωτότητα απέναντι σε κάποιο συμβάν ή διεργασία συγκροτείται από τρία στοιχεία:

- την έκθεση (exposure),
- την ευαισθησία (sensitivity) και
- την ικανότητα προσαρμογής της (adaptive capacity) (ή αντοχή σε καταστροφές ή μέγεθος καταστροφών) απέναντι στον επικείμενο κίνδυνο. Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι μια περιοχή με αυξημένη ικανότητα προσαρμογής έχει και αυξημένη αντοχή σε συγκεκριμένο επικείμενο κίνδυνο, συνεπώς θα υποστεί μικρές (λίγες) καταστροφές.

Εν κατακλείδι, δύο περιοχές μπορεί να εκτίθενται στον ίδιο κίνδυνο, π.χ. έναν τυφώνα, και όμως η μια να είναι πιο ευαίσθητη από την άλλη διότι, λ.χ., η μία βρίσκεται μέσα σε έναν κλειστό κόλπο και η άλλη έξω από τον κόλπο εκτεθειμένη στον ωκεανό. Επιπλέον δυο περιοχές μπορεί να είναι εκτεθειμένες στον ίδιο κίνδυνο αλλά να έχουν διαφορετικές ικανότητες προσαρμογής. Εάν για παράδειγμα σε μια περιοχή που πλήττεται από τυφώνα δεν υπάρχει σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης, καλοχτισμένα σπίτια και πολίτες προετοιμασμένοι για το πώς να αντιδράσουν, τότε το συμβάν αυτό μπορεί να συνεπάγεται καταστροφή. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ικανότητα προσαρμογής και η αντοχή στις καταστροφές (disaster resilience) είναι δύο διαφορετικές όψεις του ίδιου νομίσματος. Κάθε κοινότητα έχει πολύ διαφορετική ικανότητα προσαρμογής, και αυτή μπορεί να εξαρτάται από ποικίλους κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτισμικούς, τεχνολογικούς κ.ά. παράγοντες.

Προσαρμογή από: Γαβριλάκης Κ. (2016).

ΑΞΟΝΑΣ 2 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2.6

Εκτιμώ την τρωτότητα και προτείνω δράσεις για τον περιορισμό της. Η περίπτωση του τυφώνα

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 1 διδακτική ώρα

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να πραγματοποιούν με αδρό τρόπο μια ποσοτική και αιτιολογημένη εκτίμηση της τρωτότητας ενός κράτους / μιας περιοχής σε σχέση με ένα συγκεκριμένο κλιματικό συμβάν/ παράγοντα (τυφώνας).
- Να προτείνουν δράσεις για μείωση της τρωτότητας για κάθε περίπτωση.
- Να κατανοούν τη σύνδεση του Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης με την τρωτότητα ενός κράτους.
- Να αντιστοιχούν τις προτεινόμενες δράσεις τους με μια από τις τρεις συνιστώσες της τρωτότητας, ώστε να είναι κατανοητό ότι κάθε δράση τροποποιεί/μειώνει συγκεκριμένη/ες συνιστώσα/ες (έκθεση, ευαισθησία, ικανότητα προσαρμογής).

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 2.6.1
- Το Παράρτημα 2.6.1
- *Σημείωση: Σε κάθε περίπτωση προτείνεται πριν από τη Δραστηριότητα 2.6, να έχει υλοποιηθεί η Δραστηριότητα 2.5*

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Βήμα 1^ο: Ο εκπαιδευτικός μπορεί να μελετήσει για τη δική του σύντομη προετοιμασία κείμενο που αναφέρεται: α) στις συνθήκες δημιουργίας ενός τυφώνα, β) στις ιδιαίτερες γεωγραφικές (τοπικές) συνθήκες που χαρακτηρίζουν κάθε χώρα/περιοχή η οποία αναφέρεται στον πίνακα του Φύλλου Εργασίας 2.6.1, γ) στην τρωτότητα και δ) στο γεγονός ότι η ικανότητα προσαρμογής συνδέεται ευθέως με το Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΔΑΑ) (Παράρτημα 2.6.1 «Διαβάζω και μαθαίνω»).

Βήμα 2^ο: Οι μαθητές είναι χωρισμένοι πάντα σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Σε κάθε ομάδα δίνεται για μελέτη το Παράρτημα 2.6.1 «Διαβάζω και μαθαίνω» και το Φύλλο Εργασίας 2.6.1. Στο Φύλλο Εργασίας περιλαμβάνεται ένας πίνακας διπλής εισόδου με 5 στήλες και 8 γραμμές. Στις γραμμές

2-5 οι μαθητές τοποθετούν σε κύκλο έναν αριθμό από το 1 έως το 3. Ο αριθμός 1 είναι η ελάχιστη εκτιμώμενη τιμή (π.χ. αμελητέα έκθεση σε τυφώνα, π.χ. λίγες καταστροφές), ενώ ο αριθμός 3 είναι η μέγιστη τιμή (π.χ. μέγιστη έκθεση σε τυφώνα, π.χ. τεράστιες καταστροφές). Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι η γραμμή 5 δεν αποτελεί μαθηματικό μέσο όρο, ο οποίος προκύπτει από τις εκτιμήσεις των γραμμών 2, 3 και 4.

Αποτελεί επίσης μία εκτίμηση που λαμβάνει υπόψη τις εκτιμήσεις των γραμμών 2, 3 και 4. Στις γραμμές 6 και 7 οι μαθητές συμπληρώνουν τα κενά κελιά. Αιτιολογούν με λίγα λόγια την εκτίμησή τους για την τρωτότητα και (όπου μπορούν) προτείνουν δράσεις για τη μείωση της τρωτότητας, αντίστοιχα. Η γραμμή 8 συνδέεται με τη γραμμή 7. Στη γραμμή 8, τοποθετούν σε κύκλο την επιλογή τους. Για παράδειγμα, αν η δράση που προτείνουν για τη μείωση της τρωτότητας αφορά στη μείωση της μέσω της μείωσης της συνιστώσας «έκθεση σε τυφώνα» τοποθετούν σε κύκλο την επιλογή «α) της έκθεσης».

Βήμα 3^ο: Οι ομάδες των μαθητών εργάζονται πάνω στο Φύλλο Εργασίας 2.6.1 και παρουσιάζουν στην ολομέλεια τα κελιά του πίνακα τα οποία συμπλήρωσαν και ακολουθεί συζήτηση.

Σε κάθε περίπτωση προτείνεται πριν τη Δραστηριότητα 2.6 να έχει υλοποιηθεί η Δραστηριότητα 2.5.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Γαβριλάκης Κ. (2016). *Περιβαλλοντική - Κλιματική Μετανάστευση: ένα σύνθετο περιβαλλοντικό-κοινωνικό φαινόμενο*. SAMEWORLD in the Global Education for the Eyd 2015. Project No. DCI-NSA-ED 2014/338-120 <https://sameworld.eu>. Διαθέσιμο στο: <http://edu-kit.sameworld.eu/?lang=el>
- Ιστολόγιο <http://politiki-prostasia.blogspot.gr/2009/12/blog-post.html>

Φύλλο εργασίας 2.6.1

1	Κράτος / περιοχή Προς συμπλήρωση	Μπαγκλαντές (ΔΑΑ=0,579 - θέση 139)	ΗΠΑ (Νέα Ορλεάνη) (ΔΑΑ=0,920 - θέση 10)	Νορβηγία (ΔΑΑ=0,949 - θέση 1)
2	Έκθεση σε τυφώνα	1 2 3	1 2 3	1 2 3
3	Ευαισθησία σε τυφώνα	1 2 3	1 2 3	1 2 3
4	Μέγεθος καταστροφών από τυφώνα (μέσω ΔΑΑ)	1 2 3	1 2 3	1 2 3
5	Εκτίμηση ολικής τρωτότητας (σε τυφώνα)	1 2 3	1 2 3	1 2 3
6	Απτιολόγηση εκτίμησης			
7	Μία εφικτή δράση για μείωση τρωτότητας			
8	Η δράση που πρότεινα, στη γραμμή 7, αφορά στη μείωση	α) της έκθεσης β) της ευαισθησίας γ) της αύξησης της ικανότητας προσαρμογή	α) της έκθεσης β) της ευαισθησίας γ) της αύξησης της ικανότητας προσαρμογή	α) της έκθεσης β) της ευαισθησίας γ) της αύξησης της ικανότητας προσαρμογή

Σύντομες οδηγίες

Στις γραμμές 2-5 βάλτε σε κύκλο έναν αριθμό από το 1 έως το 3. Ο αριθμός 1 είναι η ελάχιστη τιμή (π.χ. αμελητέα έκθεση σε τυφώνα ή λίγες καταστροφές), ενώ ο αριθμός 3 είναι η μέγιστη τιμή (π.χ. μέγιστη έκθεση σε τυφώνα ή τεράστιες καταστροφές).

Στις γραμμές 6 και 7 αιτιολογήστε με λίγα λόγια την εκτίμησή σας για την τρωτότητα και προτείνετε δράσεις για τη μείωση της τρωτότητας αντίστοιχα.

Στη γραμμή 8 θα πρέπει να διευκρινίσετε, βάζοντας σε κύκλο την επιλογή σας, αν η δράση που προτείνετε για τη μείωση της τρωτότητας αφορά στη μείωση της μέσω: α) της μείωσης της έκθεσης, β) της μείωσης της ευαισθησίας ή γ) της αύξησης της ικανότητας προσαρμογής.

Παράρτημα 2.6.1

Διαβάζω και μαθαίνω

Τυφώνες: χωρίς να μπαίνουμε σε λεπτομέρειες, οι τυφώνες δημιουργούνται πάνω από θαλάσσιες περιοχές των τροπικών, με μεγάλη υγρασία και θερμοκρασία νερού τουλάχιστον 26οC. Όταν εισχωρούν στην ξηρά χάνουν την ενέργειά τους.

Γεωγραφία: Το Μπαγκλαντές, η Νέα Ορλεάνη (ΗΠΑ) και η Νορβηγία βρίσκονται στο Βόρειο ημισφαίριο. Το Μπαγκλαντές και η Νέα Ορλεάνη βρίσκονται στο ίδιο περίπου γεωγραφικό πλάτος (περίπου 23οN – Τροπικός του Καρκίνου και περίπου 30οN αντίστοιχα), ενώ η Νορβηγία βρίσκεται αρκετά βορειότερα (περίπου 62οN), κοντά στον αρκτικό κύκλο (Σημείωση: το 'N' σημαίνει North – Βόρεια).

Και οι τρεις χώρες/περιοχές διαθέτουν εκτεταμένη ακτογραμμή:

- το Μπαγκλαντές στον Ινδικό Ωκεανό (ανοικτή θάλασσα) με μεγάλα τμήματα του Μπαγκλαντές λιγότερο από 12 μέτρα πάνω από το επίπεδο της θάλασσας (εκτιμάται ότι το 10% της έκτασής του θα πλημμύριζε εάν η στάθμη της θάλασσας ανέβαινε κατά ένα μέτρο).
- η Νέα Ορλεάνη στον Κόλπο του Μεξικό (κλειστή θάλασσα) με φράγματα που συγκρατούν το θαλασσινό νερό για να μην εισέλθει στην κατοικημένη περιοχή και
- η Νορβηγία στον Βόρειο Ατλαντικό (ανοικτή θάλασσα) με βραχώδεις απόκρημνες ακτές.

Σχετικά με την ικανότητα προσαρμογής (ή το μέγεθος των καταστροφών): η ικανότητα προσαρμογής (ή το μέγεθος των καταστροφών) συσχετίζεται, συνήθως άμεσα, με τον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΔΑΑ) κάθε χώρας (βλ. τον ορισμό του ΔΑΑ παρακάτω στο Φύλλο Εργασίας 2.7.1). Οι χώρες με ΔΑΑ = 1 έχουν και μεγαλύτερη ικανότητα προσαρμογής, συνεπώς μεγαλύτερη αντοχή σε ενδεχόμενο χτύπημα τυφώνα και λιγότερες καταστροφές. Αντίθετα, όσο ο ΔΑΑ μειώνεται τόσο η ικανότητα προσαρμογής μειώνεται, όπως και η αντοχή, και συνεπώς οι καταστροφές είναι μεγαλύτερες και σοβαρότερες.

Τρωτότητα είναι η τάση ή η προδιάθεση για απώλειες (σε ανθρώπινες ζωές, τραυματισμούς, περιουσίες, οικονομικές δραστηριότητες) λόγω πιθανού βλαβερού φαινομένου.

Σχετικά με την τρωτότητα (ως προς τυφώνα) και τις τρεις συνιστώσες της: έκθεση, ευαισθησία, ικανότητα προσαρμογής (ή μέγεθος καταστροφών). Το γεγονός ότι ένας τυφώνας πλησιάζει δεν συνεπάγεται οπωσδήποτε την καταστροφή για την ανθρώπινη κοινότητα. Συνιστά καταστροφή εάν η κοινότητα είναι τρωτή (vulnerable) στις συνέπειές του.

Η τρωτότητα απέναντι σε κάποιο συμβάν ή διεργασία συγκροτείται από τρία στοιχεία:

- την έκθεση (exposure),
- την ευαισθησία (sensitivity) και
- την ικανότητα προσαρμογής της (adaptive capacity) (ή αντοχή ή μέγεθος καταστροφών) απέναντι στον επερχόμενο κίνδυνο. Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί ότι μια περιοχή με αυξημένη ικανότητα προσαρμογής έχει και αυξημένη αντοχή σε συγκεκριμένο επικείμενο κίνδυνο, συνεπώς θα υποστεί μικρές (λίγες) καταστροφές.

Εν κατακλείδι, δύο περιοχές μπορεί να εκτίθενται στον ίδιο κίνδυνο, π.χ. έναν τυφώνα, και όμως η μια να είναι πιο ευαίσθητη από την άλλη διότι, λ.χ., η μία βρίσκεται μέσα σε έναν κλειστό κόλπο και η άλλη έξω από τον κόλπο εκτεθειμένη στον ωκεανό. Επιπλέον δυο περιοχές μπορεί να είναι εκτεθειμένες στον ίδιο κίνδυνο αλλά να έχουν διαφορετικές ικανότητες προσαρμογής. Εάν για παράδειγμα σε μια περιοχή που πλήττεται από τυφώνα δεν υπάρχει σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης, καλοχτισμένα σπίτια και πολίτες προετοιμασμένοι για το πώς να αντιδράσουν, τότε το συμβάν αυτό μπορεί να συνεπάγεται καταστροφή. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ικανότητα προσαρμογής και η αντοχή στις καταστροφές (disaster resilience) είναι δύο διαφορετικές όψεις του ίδιου νομίσματος. Κάθε κοινότητα έχει πολύ διαφορετική ικανότητα προσαρμογής, και αυτή μπορεί να εξαρτάται από ποικίλους κοινωνικούς, οικονομικούς, πολιτισμικούς, τεχνολογικούς κ.ά. παράγοντες.

Προσαρμογή από:

• Γαβριλάκης, (2016)

- <http://politiki-prostasia.blogspot.gr/2009/12/blog-post.html>

ΑΞΟΝΑΣ 2 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2.7

Ανθρώπινη ανάπτυξη και τρωτότητα στην κλιματική αλλαγή

Ηλικίες : 13-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 2-3 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να συσχετίζουν το βαθμό ανάπτυξης των χωρών με την τρωτότητα στην κλιματική αλλαγή.
- Να κατανοούν τη σύνδεση του Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης με την τρωτότητα μιας χώρας.
- Να συνειδητοποιούν ότι οι ανεπτυγμένες χώρες μολονότι συμβάλλουν περισσότερο στην κλιματική αλλαγή έχουν τη μικρότερη τρωτότητα.
- Να αναπτύσσουν δεξιότητες προφορικής και γραπτής έκφρασης.
- Να συνεργάζονται και να επικοινωνούν προκειμένου να ολοκληρώνουν με επιτυχία ομαδικές εργασίες.
- Να αντλούν, να επεξεργάζονται και να συνθέτουν τις πληροφορίες οι οποίες παρέχονται με ποικίλα μέσα (για παράδειγμα, κείμενα, χάρτες, διαβαθμισμένες κλίμακες).

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 2.7.1
- Το Παράρτημα 2.7.1 (Πίνακας «Στοιχεία χωρών - Β' Μέρος: Μπαγκλαντές, Γερμανία»)
- Χρωματιστοί μαρκαδόροι

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Οι μαθητές εργάζονται πάνω στο φύλλο εργασίας 2.7.1. Για τη δραστηριότητα προτείνεται η εργασία σε ομάδες των 4-5 ατόμων.

Βήμα 1^ο: Αρχικά, μελετούν τα στοιχεία για τις περιπτώσεις μελέτης (Μπαγκλαντές, Γερμανία, Στοιχεία χωρών - Β' Μέρος) που δίνονται στο Παράρτημα 2.7.1 με σκοπό να επιλέξουν εκείνα τα οποία αποτελούν κριτήρια προσδιορισμού του Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης: α) Προσδόκιμο ζωής, β) Εκπαίδευση και γ) Κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (σε ισοτιμία αγοραστικής δύναμης). Συγκεκριμένα, καλούνται να κατατάξουν τις δύο χώρες με βάση την προτεινόμενη πενταβάθμια κλίμακα ανθρώπινης ανάπτυξης (πολύ υψηλή, υψηλή, μεσαία, χαμηλή, πολύ

χαμηλή). Για τη χρωματική διαβάθμιση του επιπέδου ανθρώπινης ανάπτυξης των χωρών μελέτης οι μαθητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν και το βοήθημα Ζωγραφική των Windows.

Βήμα 2°: Αφού οι ομάδες αποφασίσουν το επίπεδο ανθρώπινης ανάπτυξης των δύο χωρών, την παρουσιάζουν στην ολομέλεια αναπτύσσοντας το σκεπτικό της επιλογής τους. Με την ολοκλήρωση της παρουσίασης των ομάδων μπορεί να δοθεί η δυνατότητα επανελέγχου και τροποποίησης των αρχικών επιλογών. Στην περίπτωση που κάποια ομάδα διαφοροποιήσει την αρχική της εκτίμηση, την ανακοινώνει στις υπόλοιπες εξηγώντας τους λόγους που οδήγησαν στην εν λόγω τροποποίηση.

Βήμα 3°: Στη συνέχεια συγκρίνουν το επίπεδο ανθρώπινης ανάπτυξης και το βαθμό τρωτότητας κάθε χώρας στην κλιματική αλλαγή όπως παρουσιάζονται στους σχετικούς χάρτες και καταγράφουν τις παρατηρήσεις και τα σχόλιά τους.

Βήμα 4°: Σε αυτό το στάδιο, οι μαθητές αναγνωρίζουν τον βαθμό τρωτότητας της Ολλανδίας στον αντίστοιχο χάρτη του φύλλου εργασίας. Αξιοποιώντας τις πληροφορίες οι οποίες δίνονται σε ένα μικρής έκτασης υποστηρικτικό κείμενο (ένθετο στο Παράρτημα 2.7.1) ενθαρρύνονται να αναπτύξουν προβληματισμούς σχετικά με τους παράγοντες που μειώνουν την τρωτότητα στην κλιματική αλλαγή και μετριάζουν τις πιθανές συνέπειές της.

Βήμα 5°: Η δραστηριότητα ολοκληρώνεται με τη σύγκριση δύο παγκόσμιων χαρτών που έχουν ενσωματωθεί στο φύλλο εργασίας. Οι μαθητές συγκρίνουν τους δύο χάρτες που αφορούν α) στις κατά κεφαλήν εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και β) στην τρωτότητα. Μοιράζονται τους προβληματισμούς τους και εξάγουν συμπεράσματα συμπληρώνοντας τα κενά σε αντίστοιχο κείμενο του φύλλου εργασίας.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Η δραστηριότητα μπορεί να ολοκληρωθεί με συζήτηση αναστοχασμού κατά την οποία ο εκπαιδευτικός ενθαρρύνει τους μαθητές να εκφράσουν προβληματισμούς σχετικά με ζητήματα περιβαλλοντικής δικαιοσύνης. Επίσης, η δραστηριότητα μπορεί να αποτελέσει εισαγωγή για τη διδασκαλία σχετικών ζητημάτων.

Σε αυτή τη δραστηριότητα, ο εκπαιδευτικός ίσως χρειαστεί να υποστηρίξει περαιτέρω τη μαθητική ομάδα προκειμένου να διευκολυνθεί η κατανόηση απαιτητικών εννοιών όπως κατά κεφαλήν Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, ισοτιμία αγοραστικής δύναμης, οι οποίες ίσως να μην έχουν ακόμη διδαχθεί ή κατανοηθεί επαρκώς.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- CIA – The World Factbook - <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bg.html>
- CIA – The World Factbook - <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gm.html>
- Index Mundi - <http://www.indexmundi.com/germany/literacy.html>
- Ραφαηλίδης Β. (1996/2010). *Λαοί της Ευρώπης. Καταγωγή και Χαρακτηριστικά*. Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου.

Πηγές εικόνων

- Notre Dame Global Adaptation Initiative - <http://index.gain.org/>
- Skeptical Science - <https://www.skepticalscience.com/print.php?r=362>
- touristorama - <http://www.touristorama.com/assets/images/locations/europe/netherland/netherland.jpg>
- Βικιπαίδεια - https://el.wikipedia.org/wiki/Κατάλογος_χωρών_κατά_δείκτη_ανθρώπινης_ανάπτυξης#/media/File:UN_Human_Development_Report_2015.svg

Φύλλο εργασίας 2.7.1

Ο **Δείκτης Ανθρώπινης Ανάπτυξης (ΔΑΑ)** αποτελεί μέτρο σύγκρισης μεταξύ των χωρών και χρησιμοποιείται από τον ΟΗΕ στην ετήσια Αναφορά Ανθρώπινης Ανάπτυξης για την κατάταξη των χωρών-μελών του ΟΗΕ στις αντίστοιχες κατηγορίες (χώρες με πολύ υψηλή ανάπτυξη, υψηλή, μεσαία, χαμηλή και πολύ χαμηλή ανάπτυξη).

Οι τρεις βασικοί επιμέρους δείκτες οι οποίοι χρησιμοποιούνται για την κατασκευή του (ΔΑΑ) είναι:

α) Μακροβιότητα, όπως χαρακτηρίζεται από το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση, δηλαδή πόσο αναμένεται να ζήσει ένα παιδί που γεννιέται σε μια χώρα (ή ο μέσος χρόνος ζωής των πολιτών αυτής της χώρας).

β) Μόρφωση/εκπαίδευση, όπως χαρακτηρίζεται από το ποσοστό αλφαριθμητισμού (αναφέρεται στην ικανότητα ατόμων ηλικίας 15 ετών και άνω να γράφουν και να διαβάζουν) και το επίπεδο εκπαίδευσης.

γ) Βιοτικό επίπεδο, όπως χαρακτηρίζεται από το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) σε ισοτιμία αγοραστικής δύναμης (δηλαδή το ΑΕΠ της χώρας διά τον πληθυσμό).

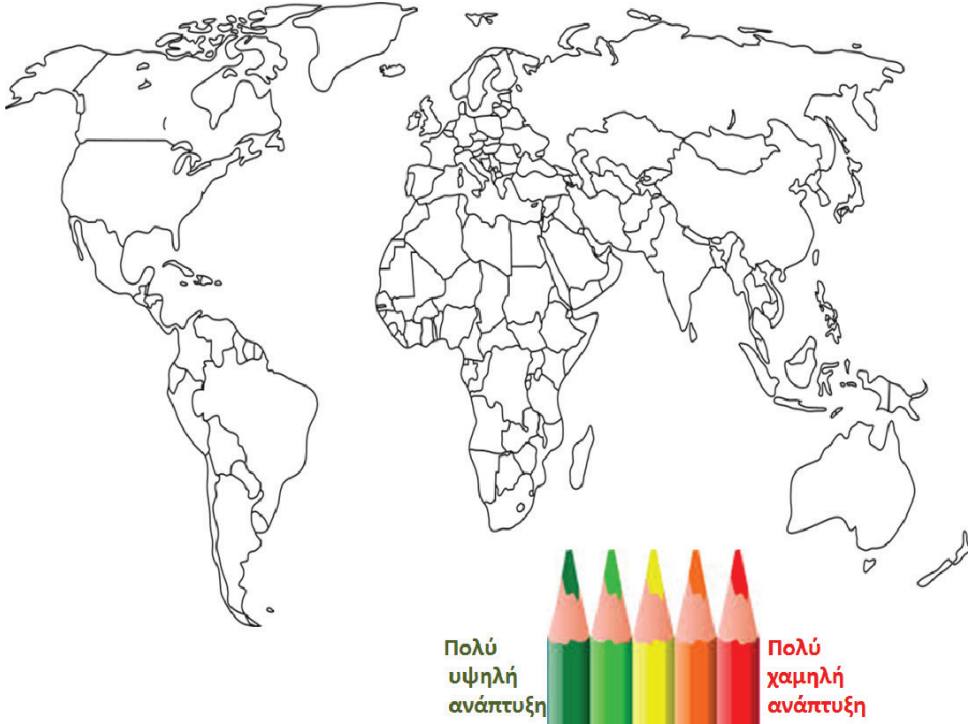
Προσαρμογή από:

https://el.wikipedia.org/wiki/Δείκτης_ανθρώπινης_ανάπτυξης

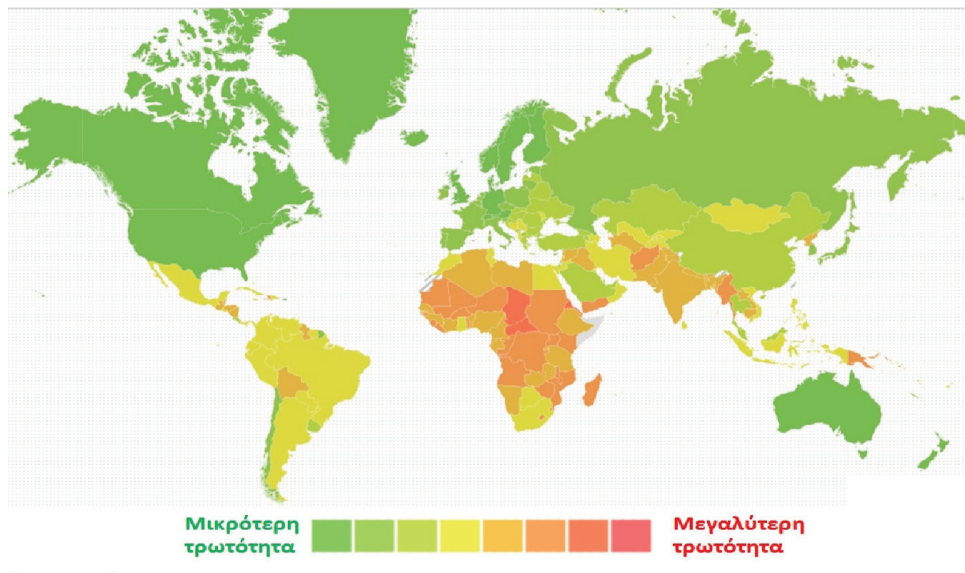
1. Μελετήστε τα στοιχεία των δύο χωρών που σας δίνονται στο Παράρτημα 2.7.1. Συμπληρώστε τον πίνακα που ακολουθεί με τα δεδομένα που αφορούν τον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης με τους χαρακτηρισμούς: πολύ υψηλή, υψηλή, μεσαία, χαμηλή, πολύ χαμηλή.

Χώρα	Μπαγκλαντές	Γερμανία
Επιμέρους δείκτες		
Μακροβιότητα		
Εκπαίδευση		
Βιοτικό επίπεδο		

2. Χρησιμοποιήστε τα μέχρι τώρα δεδομένα για να εκτιμήσετε το επίπεδο ανθρώπινης ανάπτυξης των δύο χωρών (Μπαγκλαντές, Γερμανία). Χρωματίστε κάθε χώρα στον παρακάτω παγκόσμιο χάρτη με το χρώμα που αντιστοιχεί στο επίπεδο ανθρώπινης ανάπτυξης (πολύ υψηλή, υψηλή, μεσαία, χαμηλή, πολύ χαμηλή) σύμφωνα με τη χρωματική κλίμακα που προτείνεται.

3. Συγκρίνετε την προηγούμενη εκτίμησή σας για το επίπεδο ανάπτυξης με τον παρακάτω χάρτη που παρουσιάζει την τρωτότητα των χωρών στην κλιματική αλλαγή. Τι παρατηρείτε για τις χώρες μελέτης;

Παρατηρήσεις από τη σύγκριση:

- Σε σχέση με τις δύο χώρες μελέτης:

- Σε σχέση με τα δύο ημισφαίρια του πλανήτη:

---

4. Εντοπίστε την Ολλανδία στον προηγούμενο Χάρτη Τρωτότητας στην κλιματική αλλαγή. Είναι μία χώρα με μεγάλη ή χαμηλή τρωτότητα; Συμπληρώστε τα στοιχεία που σας ζητούνται και αναφέρετε τους παράγοντες που επηρεάζουν την τρωτότητα με βάση τις πληροφορίες που θα βρείτε στο σχετικό κείμενο για την Ολλανδία .

Η περίπτωση της Ολλανδίας

Γεωγραφική θέση

Στοιχεία Γεωγραφίας

Βαθμός Τρωτότητας

Παράγοντες που επηρεάζουν την τρωτότητα

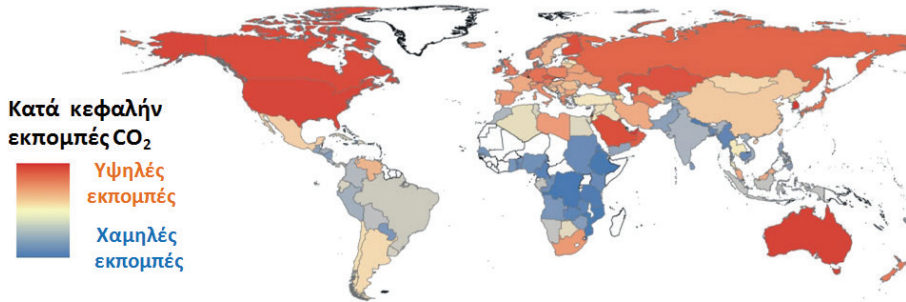

---

5. Συγκρίνετε τον προηγούμενο παγκόσμιο χάρτη με τον αντίστοιχο χάρτη παρακάτω που παρουσιάζει τις κατά κεφαλήν εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα. Τι συμπεραίνετε; Συμπληρώστε τα κενά στο κείμενο.

Κατά κεφαλήν εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα

Χώρες, όπως **η Γερμανία**, με υψηλό Δείκτη Ανθρώπινης ανάπτυξης που συνήθως βρίσκονται στο ..... ημισφαίριο του πλανήτη, έχουν ..... κατά κεφαλήν εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και, επομένως, συμβάλλουν ..... στην κλιματική αλλαγή. Ωστόσο, οι χώρες αυτές έχουν ..... τρωτότητα στην κλιματική αλλαγή.

Χώρες, όπως **το Μπανγκλαντές**, με χαμηλό Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης που συνήθως βρίσκονται στο ..... ημισφαίριο του πλανήτη, έχουν ..... κατά κεφαλήν εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και άρα συμβάλλουν ..... στην κλιματική αλλαγή. Ωστόσο, οι χώρες αυτές έχουν ..... τρωτότητα στην κλιματική αλλαγή.

Παράρτημα 2.7.1

Στοιχεία χωρών: Β' Μέρος

Οι περιπτώσεις μελέτης: Μπαγκλαντές, Γερμανία

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΩΡΩΝ - Β Μέρος		
	Μπαγκλαντές 	Γερμανία (Σαξονία)
Πληθυσμός	156.186.882	80.722.792
Προσδόκιμο ζωής	73,2 έτη επί του γενικού πληθυσμού.	80,7 έτη επί του γενικού πληθυσμού.
Δαπάνες για Υγεία	2,8% του ΑΕΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν).	11,3% επί του ΑΕΠ (2014).
Δαπάνες για εκπαίδευση	2,2% του ΑΕΠ.	4,9% επί του ΑΕΠ (2014)
Αλφαριθμητισμός (ικανότητα γραφής & ανάγνωσης)	61,5% επί του συνολικού πληθυσμού.	99% επί του συνολικού πληθυσμού.
Διάρκεια σχολικής φοίτησης (Α/θμια - Γ/θμια)	10 χρόνια.	17 χρόνια.
Κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε ισοτιμία αγοραστικής δύναμης	3.900 δολάρια (εκτιμ. 2016). Παγκόσμια κατάταξη 177η	48.200 δολάρια (εκτιμ. 2016). Παγκόσμια κατάταξη 27η

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΩΡΩΝ - Β Μέρος

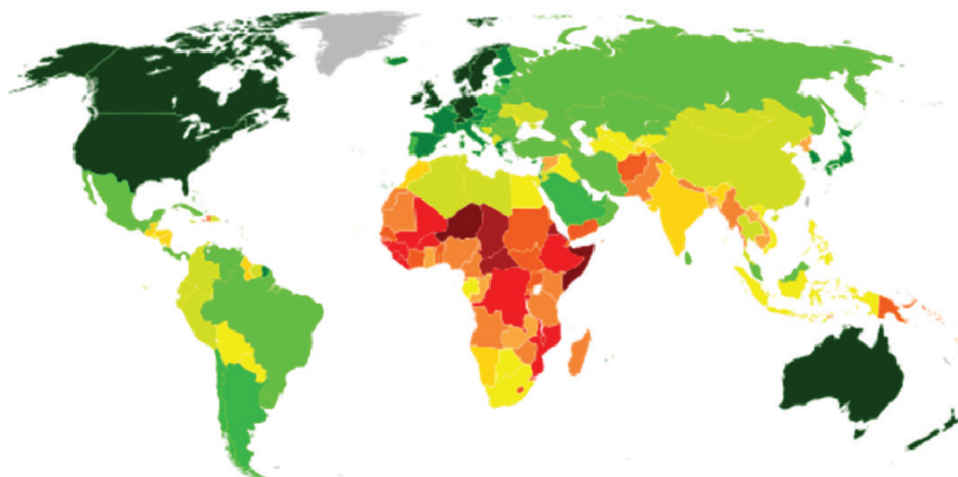
	Μπαγκλαντές	Γερμανία (Σαξονία)
		
Οικονομία	<ul style="list-style-type: none"> • Η οικονομία έχει αυξηθεί περίπου 6% ετησίως από το 1996, παρά την πολιτική αστάθεια, τις κακές υποδομές, τη διαφθορά, τις ανεπαρκείς υποδομές ηλεκτροδότησης, την αργή εφαρμογή των οικονομικών μεταρρυθμίσεων και την παγκόσμια οικονομική κρίση των τελευταίων χρόνων. • Παρά το γεγονός ότι πάνω από το μισό του ΑΕΠ παράγεται μέσω του τομέα των υπηρεσιών, σχεδόν ο μισός πληθυσμός ασχολείται με τη γεωργία, κυρίως την παραγωγή ρυζιού. • Οι εξαγωγές ενδυμάτων αποτελούν την καρδιά του βιομηχανικού τομέα καθώς αντιπροσωπεύουν πάνω από το 80% των συνολικών εξαγωγών. • Η σταθερή αύξηση στις εξαγωγές ενδυμάτων και τα εμβάσματα από το εξωτερικό είναι οι παράγοντες που στηρίζουν την οικονομική ανάπτυξη της χώρας. 	<ul style="list-style-type: none"> • Είναι η πέμπτη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο σε όρους ισοτιμίας αγοραστικής δύναμης και η μεγαλύτερη στην Ευρώπη. • Κορυφαία χώρα στην εξαγωγή μηχανημάτων, οχημάτων, χημικών και οικιακού εξοπλισμού. • Η οικονομία της ωφελείται σημαντικά από ένα εργατικό δυναμικό υψηλής εξειδίκευσης. • Είναι από τις πιο προηγμένες τεχνολογικά χώρες στον κόσμο, παραγωγός σιδήρου, χάλυβα, άνθρακα, τσιμέντου, χημικών προϊόντων, μηχανών, αυτοκινήτων, εργαλείων, ηλεκτρονικών ειδών, τροφίμων και ποτών, με αναπτυγμένη ναυπηγική βιομηχανία και κλωστούφαντουργία.

Η περίπτωση της Ολλανδίας

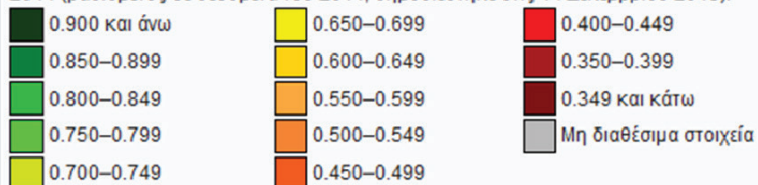
Η Ολλανδία, που όταν ήταν ακόμα ενωμένη με το Βέλγιο λέγονταν Κάτω Χώρες (αυτό σημαίνει στα ολλανδικά Nederland) πήρε αυτό το όνομα διότι το ένα τρίτο του εδάφους της βρίσκεται κάπου εφτά μέτρα, και σε μερικές περιοχές και περισσότερο, κάτω απ' την επιφάνεια της θάλασσας. Για να γίνει κατοικήσιμο το εύφορο προσχωσιγενές έδαφος, αποτελούμενο σχεδόν ολόκληρο από το δέλτα που σχηματίζουν τέσσερα μεγάλα ποτάμια, ο Ρήνος, ο Μώσα, ο Έυσελ και ο Σκάλδιος, οι κάτοικοι της επικίνδυνης περιοχής απ' τα παλιά χρόνια, έχτιζαν φράγματα για να χωρίζουν τεχνητά τη στεριά απ' τη θάλασσα. Το τι καταστροφές υπέστη η χώρα απ' το σπάσιμο των φραγμάτων, δε λέγεται. Μόνο τον τελευταίο αιώνα σταθεροποιήθηκε η κατάσταση, χάρη στην ανάπτυξη της τεχνολογίας. Πάντως, η σημερινή Ολλανδία είναι μάλλον ασφαλής, χάρη στην κολοσσιαία πείρα που συσσωρεύσαν οι τεχνικοί της, που είναι πάντα παρόντες σε κάθε κατασκευή φράγματος απανταχού της οικουμένης.

Πηγή: Ραφαηλίδης Β. (1996/2010). Λαοί της Ευρώπης. Καταγωγή και Χαρακτηριστικά. Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, (σελ.40).

Κατάταξη χωρών κατά δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης

Παγκόσμιος χάρτης της κατάταξης των χωρών με βάση τον Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης του 2014 (βασισμένος σε δεδομένα του 2014, δημοσιεύτηκε στις 14 Δεκεμβρίου 2015).

ΑΞΟΝΑΣ 2 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2.8

Επιτραπέζιο Παιχνίδι: Ελλάδα 2075. Μένεις ή Φεύγεις;

Ηλικίες : 12-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 1 διδακτική ώρα

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να κατανοούν ότι η περιβαλλοντική μετανάστευση είναι το αποτέλεσμα συνδυασμού πολλών διαφορετικών παραγόντων.
- Να προβληματίζονται σχετικά με τα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν τους μετανάστες ως 'οικονομικούς' ή περιβαλλοντικούς'.
- Να αναπτύξουν την κριτική σκέψη και την ενσυναίσθησή τους.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ (ΓΙΑ 4 ΠΑΙΧΤΕΣ)

Όλα τα υλικά για το παιχνίδι, εκτός από το ζάρι και τα πόνια, βρίσκονται στο Παράρτημα 2.8.1.

- Τρεις «Καρτέλες Πλαισίου της Ιστορίας»
- Ένα ταμπλό παιχνιδιού τυπωμένο σε χαρτί Α3
- Τέσσερις «Κάρτες Δήλωσης» (μία για κάθε παίχτη)
- Τέσσερα «Φύλλα Αξιολόγησης Καταστάσεων ή Γεγονότων» (χρειάζεται να αναπαραχθεί ένα για κάθε παίχτη)
- Τέσσερις «Κάρτες Ρόλων» (μία για κάθε παίχτη)
- Είκοσι τέσσερις «Κάρτες Καταστάσεων ή Γεγονότων»
- Τέσσερα πόνια με διαφορετικό χρώμα (ένα για κάθε παίχτη)
- Ένα ζάρι

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Το παιχνίδι παίζεται με τέσσερις (4) παίχτες.

Στην τάξη μπορεί να διεξαχθεί με δύο εναλλακτικούς τρόπους:

- A) Χωρίζοντας τους μαθητές σε ομάδες των τεσσάρων (4). Σε αυτή την περίπτωση, κάθε τετραμελής ομάδα παίζει το δικό της παιχνίδι και τα απαραίτητα υλικά πρέπει να αναπαραχθούν τόσες φορές όσες είναι οι ομάδες.

Β) Με όλη την τάξη χωρισμένη σε τέσσερις ομάδες. Σε αυτή την περίπτωση, κάθε ομάδα λειτουργεί ως ένας παίχτης και όλη η τάξη παίζει το ίδιο παιχνίδι.

Οι «Κάρτες Δήλωσης», οι «Κάρτες Ρόλων» και οι «Κάρτες Καταστάσεων ή Γεγονότων» πρέπει να κοπούν στις διακεκομμένες γραμμές πριν αρχίσει το παιχνίδι, ώστε να μπορούν να μοιραστούν στους παίχτες (Κάρτες Δήλωσης και Ρόλων) και να τοποθετηθούν στο ταμπλό του παιχνιδιού (Κάρτες Καταστάσεων ή Γεγονότων).

Στο τέλος του παιχνιδιού ο εκπαιδευτικός, δίνει την ευκαιρία στα παιδιά να μοιραστούν τις σκέψεις και τα συναισθήματα που τους δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού.

Προτεινόμενες ερωτήσεις αναστοχασμού:

- Ήταν πάντα ίδια τα συναισθήματά σας κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού; Για ποιον λόγο;
- Μπορείτε να αιτιολογήσετε το καλύτερο και το χειρότερο συναίσθημα σας;
- Ήταν εύκολο ή δύσκολο να αξιολογήσετε και να κατατάξετε τις κάρτες με τις καταστάσεις και τα γεγονότα στις συγκεκριμένες κατηγορίες (προσωπικός, κοινωνικός, οικονομικός, πολιτικός); Γιατί;
- Μείνατε σταθεροί στην αρχική σας δήλωση ή αλλάξατε γνώμη κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού; Γιατί;
- Ποιες καταστάσεις ή γεγονότα σας βοήθησαν να πάρετε την απόφασή σας; Γιατί; Σε ποια κατηγορία τα κατατάξατε;
- Θεωρείτε τους ανθρώπους που τελικά έφυγαν οικονομικούς ή περιβαλλοντικούς μετανάστες. Γιατί;

Βήματα παιχνιδιού

Βήμα 1°: Οι παίχτες ταχτοποιούν τα υλικά του παιχνιδιού στο τραπέζι, κάθε παίχτης επιλέγει το πιόνι του.

Βήμα 2°: Ορίζεται ένας παίχτης ως «Μάνα» / «Αρχηγός».

Εναλλακτικά: Αν το παιχνίδι παίζεται με όλη την τάξη χωρισμένη σε τέσσερις ομάδες τότε τη «μάννα» μπορεί να την κάνει ο εκπαιδευτικός.

Βήμα 3°: Η «Μάνα»/ «Αρχηγός»:

- α) Διαβάζει τις καρτέλες του πλαισίου της ιστορίας σε όλους τους παίχτες.
- β) Τις μοιράζει για να τις δουν.
- γ) Τις αφήνει πάνω στο τραπέζι ώστε, εάν κάποιος επιθυμεί να τις ξαναδεί να μπορεί να το κάνει.

Βήμα 4°: Κάθε παίχτης διαλέγει στην τύχη μια «Κάρτα Ρόλου». Επίσης, παίρνει μια «Κάρτα δήλωσης» και ένα «Φύλλο Αξιολόγησης Καταστάσεων ή Γεγονότων».

Βήμα 5° : Κάθε παίχτης διαβάζει το ρόλο του και λαμβάνοντας υπόψη τις πληροφορίες από το πλαίσιο της ιστορίας επιλέγει τη δήλωση που επιθυμεί (να μείνει ή να φύγει) στην «Κάρτα Δήλωσης» και την κυκλώνει.

Βήμα 6°: Κάθε παίχτης διαβάζει δυνατά τον ρόλο του στους υπόλοιπους παίχτες και ανακοινώνει την επιθυμία που κύκλωσε στην «Κάρτα Δήλωσης». Τα πόνια τοποθετούνται στην ΑΡΧΗ του ταμπλό του παιχνιδιού.

Βήμα 7°: Οι παίχτες αναμετρούνται στο ζάρι και ξεκινά να παίζει πρώτος αυτός που θα φέρει τη μεγαλύτερη ζαριά. Οι υπόλοιποι παίζουν σύμφωνα με τη φορά του ρολογιού μετά τον πρώτο.

Βήμα 8°: Κάθε φορά που ένας παίχτης βρεθεί σε κουτάκι με κλειδωμένη βρύση, πρέπει:

- α) να πάρει μια «Κάρτα Καταστάσεων ή Γεγονότων»
- β) να τη διαβάσει δυνατά στους άλλους παίχτες
- γ) να αξιολογήσει την κάρτα που πήρε στο « Φύλλο Αξιολόγησης Καταστάσεων ή Γεγονότων» λαμβάνοντας υπόψη το ρόλο του, την αρχική του επιθυμία και το πλαίσιο της ιστορίας.

Βήμα 9°: Το παιχνίδι τελειώνει όταν δεν έχει μείνει καμία «Κάρτα Καταστάσεων ή Γεγονότων» στο ταμπλό του παιχνιδιού.

Βήμα 10°: Κάθε παίχτης λαμβάνοντας υπόψη την αξιολόγηση των καρτών του, τον ρόλο και το πλαίσιο της ιστορίας αιτιολογεί στους άλλους παίχτες αν μπορεί να πραγματοποιήσει την αρχική του επιθυμία και τους ανακοινώνει την τελική του απόφαση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- WWF Ελλάς. (2009). *Το αύριο της Ελλάδας επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα κατά το άμεσο μέλλον*. Διαθέσιμο στο: https://www.wwf.gr/images/pdfs/wwf-to_avrio_tis_elladas.pdf
- Γαβριλάκης Κ. (2016). *Περιβαλλοντική - Κλιματική Μετανάστευση: ένα σύνθετο περιβαλλοντικό-κοινωνικό φαινόμενο*. SAMEWORLD in the Global Education for the Eyd 2015. Project No. DCI-NSA-ED 2014/338-120 <https://sameworld.eu>. Διαθέσιμο στο: <http://edu-kit.sameworld.eu/?lang=el>
- ΔιαΝέοσις Οργανισμός Έρευνας και Ανάλυσης. (2017). *Οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην ανάπτυξη*. Διαθέσιμο στο: https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2017/06/climate_change10.pdf
- Τράπεζα της Ελλάδος. (2011). *Οι περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στην Ελλάδα*. Διαθέσιμο στο: http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/Πληρης_Εκθεση.pdf

Πηγές εικόνων

- agrocrete - <http://www.agrocrete.gr/wp-content/uploads/2016/03/drought-600x330.jpg>
- Clipart Gallery - <http://clipart-library.com/clipart/c648702.htm>
- CLIPARTFEST - <https://clipartfest.com/>
- flickr - <https://www.flickr.com/photos/piazzadelpopolo/4580912111>
- Max Pixel - <http://maxpixel.freegreatpicture.com/Slum-City-Colorful-Street-Scene-Private-Apartment-19941>
- NEW EUROPE - <https://www.neweurope.eu/wp-content/uploads/2011/11/drought.jpg>
- pixabay - <https://pixabay.com/el/>
- Αθήνα 9.84 - <http://www.athina984.gr/2017/03/02/to-evrokinovoulio-theli-na-epistrepsi-i-viza-gia-tous-amerikanous/>
- ΝΕΑ Κρήτη - <http://www.neakriti.gr/NewsASSET/neakriti-news-image.aspx?Doc=1335498>

ΑΡΧΗ	←		←	←		←	←		↖
↓	<p>ΕΛΛΑΔΑ 2075 ΜΕΝΕΙΣ Η ΦΕΥΓΕΙΣ;;</p> 								↑
									
↓									↑
↓									
									↑
									↑
↙	→		→	→			→		↘

**ΘΕΣΗ ΓΙΑ ΚΑΡΤΕΣ
ΜΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ
Ή ΓΕΓΟΝΟΤΑ**

1^η ΚΑΡΤΕΛΑ: ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΕΛΛΑΔΑ 2075
Μένεις ή φεύγεις...;

ΤΟ ΚΛΙΜΑ ΕΧΕΙ ΑΛΛΑΞΕΙ.
Η ΞΗΡΑΣΙΑ ΤΑΛΛΑΙΠΩΡΕΙ ΤΗ ΧΩΡΑ.

ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΑ ΜΙΣΑ ΔΑΣΗ ΕΧΟΥΝ ΧΑΘΕΙ
ΚΑΙ ΜΑΖΙ ΤΟΥΣ Η ΧΛΩΡΙΔΑ ΚΑΙ Η ΠΑΝΙΔΑ
ΠΟΥ ΤΑ ΣΥΝΟΔΕΥΕΙ.

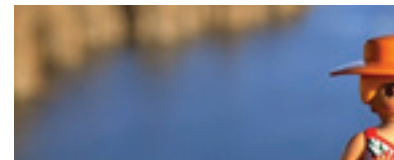
ΤΑ ΚΑΛΙΕΡΓΗΣΙΜΑ ΕΔΑΦΗ ΕΧΟΥΝ
ΔΙΑΒΡΩΘΕΙ.

Η ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΗ
ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΧΟΥΝ ΕΚΜΗΔΕΝΙΣΘΕΙ.

Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΙΑΡΚΕΙ ΠΙΑ ΟΛΟ
ΤΟ ΧΡΟΝΟ, ΓΙΑΤΙ ΥΨΗΛΕΣ ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΕΣ
ΣΗΜΕΙΩΝΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ
ΤΗΣ ΧΕΙΜΕΡΙΝΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ.

2^η ΚΑΡΤΕΛΑ: ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΟΣΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΔΕΝ ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΑΝΑΖΗΤΟΥΝ ΤΗΝ ΤΥΧΗ ΤΟΥΣ ΣΤΙΣ ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΟΛΕΙΣ.

ΣΤΙΣ ΠΟΛΕΙΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙ ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ...

ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝΤΑΙ ΠΑΡΑΓΚΟΥΠΟΛΕΙΣ. Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΧΕΙ ΑΥΞΗΘΕΙ.

ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΛΕΙΝΟΥΝ ΓΙΑΤΙ ΤΟΥΣ ΛΕΙΠΟΥΝ ΟΙ ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ ΚΑΙ ΚΥΡΙΩΣ ΤΟ ΝΕΡΟ.

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΑ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΜΕ ΑΙΤΗΜΑ ΤΗΝ ΔΙΚΑΙΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ.

Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΣΕΝΓΚΕΝ* ΕΧΕΙ ΚΑΤΑΡΓΗΘΕΙ. ΓΙΑ ΝΑ ΤΑΞΙΔΕΥΣΕΙΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΧΩΡΕΣ ΚΑΙ ΣΕ ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΧΡΕΙΑΖΕΣΑΙ ΒΙΖΑ (ειδική άδεια) .

* Οι πολίτες των χωρών που έχουν υπογράψει τη συνθήκη Σένγκεν μπορούν να μετακινούνται ελεύθερα από τη μια χώρα στην άλλη. Η Ελλάδα σήμερα ανήκει στις χώρες της συνθήκης Σένγκεν.

3^Η ΚΑΡΤΕΛΑ: ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Η ΒΡΥΣΗ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ ΣΟΥ ΔΕΝ ΤΡΕΧΕΙ ΠΑΝΤΑ ΚΑΙ ΤΟ ΝΕΡΟ ΔΕΝ ΠΙΝΕΤΑΙ.

ΤΟ ΡΕΥΜΑ ΚΟΒΕΤΑΙ ΣΥΧΝΑ ΕΙΔΙΚΑ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΠΟΥ ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΖΕΣΤΗΣ ΤΑ ΚΛΙΜΑΤΙΣΤΙΚΑ ΔΟΥΛΕΥΟΥΝ ΣΤΟ ΦΟΥΛ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΓΙΑ ΧΡΗΣΗ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΕΙΝΑΙ ΜΕΓΑΛΗ.

ΤΑ ΤΡΟΦΙΜΑ ΕΙΝΑΙ ΛΙΓΑ ΚΑΙ ΑΚΡΙΒΑ ΑΦΟΥ ΣΧΕΔΟΝ ΟΛΑ ΕΙΣΑΓΟΓΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ.

ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΙΣΘΟ ΣΟΥ ΔΕΝ ΦΤΑΝΟΥΝ ΝΑ ΚΑΛΥΨΟΥΝ ΕΠΑΡΚΩΣ ΤΙΣ ΒΑΣΙΚΕΣ ΣΟΥ ΑΝΑΓΚΕΣ.

Η ΞΗΡΑΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΛΛΕΙΨΗ ΝΕΡΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝ ΣΥΧΝΑ ΣΕ ΕΞΕΝΑ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΔΙΚΟΥΣ ΣΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΥΓΕΙΑΣ.

ΑΓΑΠΑΣ ΤΟΝ ΤΟΠΟ ΣΟΥ. ΟΜΩΣ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΚΕΦΤΕΣΑΙ ΑΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΕΙΝΕΙΣ Ή ΝΑ ΦΥΓΕΙΣ....

ΚΑΡΤΑ ΡΟΛΟΥ

Με λένε Ελένη και είμαι 42 χρονών. Έχω τελειώσει μια επαγγελματική σχολή και η ειδίκευσή μου δεν έχει ζήτηση στην αγορά εργασίας της Ελλάδας. Ο μισθός μου είναι μικρός και φοβάμαι ότι σύντομα μπορεί να μείνω άνεργη. Έχω δύο μικρά παιδιά που τα μεγαλώνω μόνη μου.

ΚΑΡΤΑ ΡΟΛΟΥ

Με λένε Νίκο, είμαι 27 χρονών και ζω μόνος μου. Έχω τελειώσει μία τεχνική σχολή. Η ειδίκευσή μου έχει μέτρια ζήτηση στην αγορά εργασίας της Ελλάδας, ο μισθός μου είναι πολύ μικρός όμως, νιώθω τυχερός που εργαζομαι. Μου αρέσουν τα ταξίδια αλλά τα χρήματα μου δεν φτάνουν για αυτή την πολυτέλεια.

ΚΑΡΤΑ ΡΟΛΟΥ

Με λένε Άννα και είμαι 33 χρονών. Έχω μεταπτυχιακές σπουδές στο αντικείμενο της εργασίας μου. Δεν είμαι ικανοποιημένη από το μισθό μου και ούτε έχω ελπίδες για επαγγελματική εξέλιξη στην Ελλάδα. Ξέρω ότι η ειδικότητά μου έχει μεγάλη ζήτηση και πολύ καλό μισθό στο εξωτερικό. Έχω σοβαρό δεσμό και θέλω σύντομα να κάνω οικογένεια.

ΚΑΡΤΑ ΡΟΛΟΥ

Με λένε Κώστα και είμαι 50 χρονών. Έχω πτυχίο Πανεπιστημίου. Είμαι εξειδικευμένος στην εργασία μου και έχω μεγάλη προϋπηρεσία. Δεν είμαι ευχαριστημένος από το μισθό μου όμως, στην Ελλάδα είναι δύσκολο να βρω άλλη δουλειά με περισσότερα χρήματα. Έχω οικογένεια με μια κόρη στην εφηβεία.

ΚΑΡΤΑ ΔΗΛΩΣΗΣ

Γνωρίζοντας την κατάσταση της Ελλάδας το 2075 και τον ρόλο μου στην αρχή του παιχνιδιού επιθυμώ *(κύκλωσε αυτό που επιθυμείς)*

να φύγω από τη χώρα

να μείνω στη χώρα

ΚΑΡΤΑ ΔΗΛΩΣΗΣ

Γνωρίζοντας την κατάσταση της Ελλάδας το 2075 και τον ρόλο μου στην αρχή του παιχνιδιού επιθυμώ *(κύκλωσε αυτό που επιθυμείς)*

να φύγω από τη χώρα

να μείνω στη χώρα

ΚΑΡΤΑ ΔΗΛΩΣΗΣ

Γνωρίζοντας την κατάσταση της Ελλάδας το 2075 και τον ρόλο μου στην αρχή του παιχνιδιού επιθυμώ *(κύκλωσε αυτό που επιθυμείς)*

να φύγω από τη χώρα

να μείνω στη χώρα

ΚΑΡΤΑ ΔΗΛΩΣΗΣ

Γνωρίζοντας την κατάσταση της Ελλάδας το 2075 και τον ρόλο μου στην αρχή του παιχνιδιού επιθυμώ *(κύκλωσε αυτό που επιθυμείς)*

να φύγω από τη χώρα

να μείνω στη χώρα

ΦΥΛΛΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ Ή ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Κάθε κάρτα καταστάσεων ή γεγονότων που παίρνεις σε επηρεάζει **θετικά, αρνητικά ή μπορεί να είναι αδιάφορη** για σένα σύμφωνα με το ρόλο σου και την επιθυμία που δήλωσες.

Γι' αυτό Κάθε φορά που παίρνεις μια κάρτα καταστάσεων ή γεγονότων αποφάσισε σε ποια από τις παρακάτω στήλες/παράγοντες ανήκει και σημείωσε (+) **αν σε επηρεάζει θετικά**, (-) **αν σε επηρεάζει αρνητικά** ή (0) **αν δεν σε επηρεάζει καθόλου (είναι αδιάφορη)**.

ΑΞΙΟΛΟΓΩ ΤΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΜΟΥ					
	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ	ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ	ΣΥΝΘΕΤΟΣ
1 ^η κάρτα					
2 ^η κάρτα					
3 ^η κάρτα					
4 ^η κάρτα					
5 ^η κάρτα					
6 ^η κάρτα					
7 ^η κάρτα					
8 ^η κάρτα					
9 ^η κάρτα					
10 ^η κάρτα					

ΚΑΡΤΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ Η ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Πρόσφατα η Ελλάδα υπέγραψε συμφωνία με δύο πλούσιες χώρες και τώρα όσοι είναι πτυχιούχοι Πανεπιστημίου μπορούν να ταξιδέψουν και να εργαστούν πολύ εύκολα σε αυτές.

Με απόφαση της δημοτικής αρχής στην περιοχή σου ξεκίνησε να κατασκευάζεται ένας σταθμός αφαλάτωσης νερού και θα έχει τελειώσει σε δύο χρόνια.

Ένας συγγενής σου έστειλε προσωπική επίσημη πρόσκληση για να δουλέψεις στη χώρα που μένει.

Άλλαξε η κυβέρνηση. Η νέα υποσχέθηκε ότι θα διανέμει το νερό δίκαιότερα.

Κέρδισες το λαχείο και τώρα έχεις πολλά χρήματα.

Από έγκυρη πηγή ενημερώθηκες ότι η χώρα που θέλεις να πας προσφέρει 500 θέσεις εργασίας σε εργαζόμενους με τη δική σου ειδικότητα.

ΚΑΡΤΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ Η ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Η διαδικασία για να μεταναστεύσεις και να εργαστείς σε χώρες που ζητούν την ειδικότητα σου είναι εύκολη.

Σου πρόσφεραν εργασία με ικανοποιητικό μισθό σε επιχείρηση που έχει έδρα σε τουριστική περιοχή της Ελλάδας.

Η Ελλάδα παρέχει δωρεάν εκπαίδευση σε σχετικά καλό επίπεδο για τα παιδιά σου.

Στη χώρα που θέλεις να πας υπάρχει δυναμική ελληνική κοινότητα.

Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στην Ελλάδα είναι δωρεάν. Όμως η πρόσβαση σε αυτή αρκετές φορές είναι δύσκολη.

Η πολυεθνική που εργάζεσαι αναγνωρίζει τις υπηρεσίες σου. Σού προσφέρει εργασία με πολύ καλό μισθό σε άλλη χώρα. Ωστόσο αν έχεις οικογένεια δεν θα μπορεί να έρθει μαζί σου.

ΚΑΡΤΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ Η ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Γνώρισες έναν διακινητή μεταναστών. Σου υποσχέθηκε να σε πάει με παράνομο τρόπο στη χώρα που επιθυμείς, αν του δώσεις ένα μεγάλο χρηματικό ποσό.

Στην διαδικτυακή τηλεόραση είδες ότι στη χώρα που θες να πας κακομεταχειρίζονται τους ανθρώπους που έχουν ίδια θρησκεία με εσένα.

Η εκπαίδευση στη χώρα που θέλεις να πας είναι καλύτερη από αυτήν του τόπου σου αλλά, κοστίζει ακριβά.

Τα χρήματα που έχεις μαζέψει από τη δουλειά σου μέχρι τώρα είναι ελάχιστα.

Δεν γνωρίζεις τη γλώσσα της χώρας στην οποία σου πρόσφεραν δουλειά.

Πάσχεις από άσθμα. Τα τελευταία χρόνια λόγω του ξηρού κλίματος και της ατμοσφαιρικής ρύπανσης έχει επιδεινωθεί. Ο γιατρός σου σύστησε αλλαγή περιβάλλοντος.

ΚΑΡΤΕΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ Η ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ

Στην περιοχή σου λόγω της έλλειψης νερού αυξήθηκαν τα κρούσματα δυσεντερίας και πολλοί έχασαν τη ζωή τους. Οι γιατροί συμβουλεύουν να είστε προσεκτικοί με την καθαριότητα και να πλένετε τα χέρια σας συχνά...

Οι γονείς σου είναι μεγάλοι σε ηλικία και δεν μπορούν να εξυπηρετηθούν μόνοι τους. Αν φύγεις δεν θα υπάρχει κανείς να τους προσέχει.

Ο πληθυσμός στην περιοχή σου έχει αυξηθεί πάρα πολύ. Στην γειτονιά σου δεν υπάρχει ποτέ ησυχία και χρειάζεσαι ώρες για να παρκάρεις ή να κάνεις τα καθημερινά σου ψώνια.

Η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στη χώρα που θέλεις να πας είναι πολύ καλή αλλά ακριβή.

Οι πλούσιες συνοικίες έχουν καλύτερο και περισσότερο νερό. Συμμετείχες σε διαδήλωση για τη δίκαιη κατανομή του νερού. Σε συνέλαβαν και πέρασες αυτόφωρο. Τώρα είσαι σε λίστα υπόπτων για τρομοκρατική ενέργεια. Δύσκολα θα πάρεις βίζα για να ταξιδέψεις σε άλλη χώρα.

Στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μαθαίνεις ιστορίες ανθρώπων που προσπάθησαν να φύγουν παράνομα από τη χώρα. Το τέλος της περιπέτειάς τους συνήθως δεν είναι καλό.

ΑΞΟΝΑΣ 3 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3.1

Προσεγγίζοντας διεθνείς οργανισμούς και διεθνείς συμβάσεις για τη μετανάστευση και το προσφυγικό

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 3 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθητές θα είναι σε θέση:

- Να αναγνωρίζουν μέσα από το έργο τους τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (Υ.Α.).
- Να συσχετίζουν την ίδρυσή τους και την εξέλιξή τους με σημαντικά ιστορικά γεγονότα.
- Να μελετούν κριτικά τη σημερινή λειτουργία τους.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Τα Φύλλα Εργασίας 3.1.1, 3.1.2 και 3.1.3
- Τα Παραρτήματα 3.1.1 και 3.1.2
- Χαρτί Α4
- Χρωματιστοί μαρκαδόροι
- Παγκόσμιος γεωφυσικός χάρτης
- Η/Υ και πρόσβαση στο διαδίκτυο
- Εκπαιδευτικό υλικό και εκδόσεις που έχουν παραχθεί από τους δύο οργανισμούς (ΔΟΜ και Υ.Α.)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Οι μαθητές ανακαλύπτουν τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ), την ιστορική του εξέλιξη και τον ρόλο του στη σημερινή προσφυγική κρίση. Μέσα από τέσσερις ιστορίες μεταναστών γνωρίζουν τα σύγχρονα προγράμματα που εφαρμόζει και διερευνούν κριτικά το ρόλο του. Συγκρίνουν το έργο του με τον άλλο διεθνή οργανισμό, την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες. Αναλυτικότερα:

Βήμα 1°: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων και κάθε ομάδα παραλαμβάνει το

Φύλλο Εργασίας 3.1.1. Με αφορμή τις φωτογραφίες σχολικών τσαντών με σήμα του ΔΟΜ, τα λεωφορεία και τα γιλέκα με τα διακριτικά του οργανισμού που φορούν οι άνθρωποι που συνοδεύουν τα προσφυγόπουλα, οι μαθητές εισάγονται στον ρόλο που παίζει ο οργανισμός στην εκπαίδευση των παιδιών-προσφύγων. Γίνεται μια προσπάθεια ερμηνείας του λογότυπου και επισκέπτονται την ιστοσελίδα του Οργανισμού για να δουν τη δομή της και την αποστολή του οργανισμού. Οι ομάδες παρουσιάζουν και συζητούν στην ολομέλεια το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουν.

Βήμα 2°: Μοιράζεται στις ομάδες το Παράρτημα 3.1.1 μέσα απ' το οποίο θα γίνει έρευνα της ιστορίας του ΔΟΜ. Με τη βοήθεια της Ιστορικής Γραμμής και των καρτελών του Φύλλου Εργασίας 3.1.2 που μοιράζονται στις ομάδες αντιστοιχίζουν την εργασία του ΔΟΜ στις διάφορες ιστορικές φάσεις.

Βήμα 3°: Κάθε ομάδα παίρνει μια καρτέλα που περιγράφει το ρόλο του Οργανισμού σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Οι μαθητές τοποθετούν τις καρτέλες στον τοίχο κατά αύξουσα χρονική σειρά και έτσι σχηματίζεται η Ιστορική Γραμμή της εξέλιξης του Οργανισμού. Ο εκπρόσωπος κάθε ομάδας στέκεται δίπλα στη σωστή χρονολογία, παρουσιάζοντας με λίγα λόγια το ρόλο του Οργανισμού στην αντίστοιχη περίοδο. Εναλλακτικά, για την απεικόνιση της ιστορικής γραμμής μπορεί να χρησιμοποιηθεί το εργαλείο Web 2.0 *Timetoast*.

Βήμα 4°: Με τη βοήθεια του Φύλλου Εργασίας 3.1.3 και του Παραρτήματος 3.1.2 οι μαθητές ερευνούν τα τέσσερα βασικά προγράμματα του ΔΟΜ (1. Προγράμματα Εθελοντικής Επιστροφής & Επανάταξης (AVRR), 2. Πρόγραμμα Μετεγκατάστασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Relocation), 3. Επείγουσα Βοήθεια για την Αποτελεσματική Διαχείριση των Μεταναστευτικών Ροών στην Ελληνική Επικράτεια, 4. Προστασία Παιδιών στο πλαίσιο της Προσφυγικής και Μεταναστευτικής Κρίσης στην Ευρώπη) μέσα από αντίστοιχες ισάριθμες ιστορίες μεταναστών. Στη συνέχεια αξιολογούν το ρόλο του Οργανισμού και διατυπώνουν κρίσεις. Οι ομάδες παρουσιάζουν στην ολομέλεια το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουν.

Βήμα 5°: Χρησιμοποιώντας το Φύλλο Εργασίας 3.1.4 συγκρίνουν τους λογότυπους του ΔΟΜ και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, στους οποίους βρίσκουν ομοιότητες και διαφορές. Μελετώντας ένα μικρό απόσπασμα από την ιστορία της Υ.Α. συγκρίνουν αριθμούς και βγάζουν συμπεράσματα.

Βήμα 6°: Στο τέλος επισκέπτονται την ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες <https://www.unhcr.gr/>, εστιάζουν στη σύνδεσή της με την Εκπαίδευση και διερευνούν τους τρεις σχετικούς τομείς στους οποίους δραστηριοποιείται (εκπαιδευτικό υλικό, μαθητικοί διαγωνισμοί, εκπαιδευτικά προγράμματα).

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Καλούνται στο σχολείο εκπρόσωποι της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ. Οι μαθητές εγγράφονται στο Newsletter της για να παίρνουν ενημερώσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- TIMETOAST - Online λογισμικό για την κατασκευή ιστορικής γραμμής - <https://www.timetoast.com/>
- Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) - <https://greece.iom.int/el>
- Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) - <https://greece.iom.int/el/news/διεθνής-οργανισμός-μετανάστευσης-65-χρόνια-στην-ελλάδα>
- Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (Υ.Α.) - <https://www.unhcr.gr/>

Πηγές εικόνων

- Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) - <https://greece.iom.int/el>
- Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση - <http://theatroedu.gr/>
- Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (Υ.Α.) - <https://www.unhcr.gr/>

Φύλλο εργασίας 3.1.1

Προσεγγίζοντας τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης

Γνωρίζετε πώς γίνεται η μετακίνηση των προσφυγόπουλων καθημερινά από τις δομές φιλοξενίας στα σχολεία; Παρατηρήστε καλά τις φωτογραφίες και σημειώστε δίπλα τις υποθέσεις σας.

Παρατηρήστε το λογότυπο (σήμα) πάνω στις τσάντες, στα γιλέκα και στο λεωφορείο.

- Τι δείχνει;
- Τι πιστεύετε ότι αντιπροσωπεύουν οι τρεις άνθρωποι που βρίσκονται στο κέντρο του σήματος;
- Τι αντιπροσωπεύει το σχήμα που τους περιβάλλει;

Σημειώστε δίπλα στον λογότυπο.

Ποιος είναι ο οργανισμός; .....

Τι σημαίνει στα ελληνικά η συντομογραφία ΔΟΜ; .....

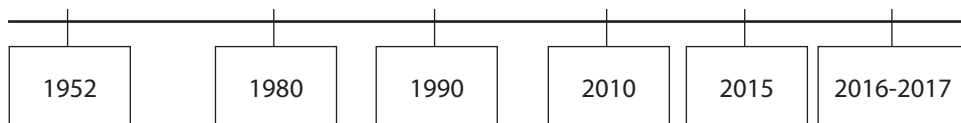
Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα του ΔΟΜ <https://greece.iom.int/el>. Δείτε πώς είναι δομημένη και ανακαλύψτε ποια είναι η αποστολή αυτού του οργανισμού. Συζητήστε στην ολομέλεια τα συμπεράσματά σας.

Φύλλο εργασίας 3.1.2

Διαβάστε το κείμενο «**Η ιστορία του ΔΟΜ**» από το Παράρτημα 3.1.1.

Ιστορική Γραμμή

Αντιστοιχίστε τις χρονολογίες με την εξέλιξη του ΔΟΜ.

Καρτέλες δραστηριοτήτων

 Βοήθησε την ελληνική μετανάστευση 140.000 Ελλήνων σε ΗΠΑ, Καναδά, Αυστραλία.	Βοήθησε τη μετανάστευση σε ΗΠΑ, Καναδά, Αυστραλία μεταναστών από την Ανατολική Ευρώπη, Μέση Ανατολή και Αφρική που χρησιμοποίησαν την Ελλάδα σαν χώρα διέλευσης.
Πραγματοποιεί Πρόγραμμα Εθελούσιων Επιστροφών υπηκόων τρίτων χωρών στις χώρες καταγωγής τους.	Αρχίζει να υλοποιεί το πρόγραμμα μετεγκατάστασης προσφύγων σε άλλα κράτη – μέλη της ΕΕ.
Ακολουθεί μια ολοκληρωμένη στρατηγική πραγματοποιώντας τις ακόλουθες δράσεις: Βοήθεια σε δομές φιλοξενίας, Διανομή ειδών πρώτης ανάγκης, Φιλοξενία ασυνόδευτων ανηλίκων, Στήριξη προγραμμάτων εκπαίδευσης, Επαναπροώθηση, Μετεγκατάσταση	

Φύλλο εργασίας 3.1.3

Διαβάζουμε μία από τις τέσσερις ιστορίες μεταναστών του Παραρτήματος 3.1.2 και απαντάμε στις ερωτήσεις.

Ιστορία ____ :

<p>1. Τι περιγράφει η συγκεκριμένη ιστορία;</p>	
<p>2. Ποια είναι η διαδρομή που διήνυσαν οι ήρωες; (Με κείμενο και στον Παγκόσμιο Χάρτη)</p>	
<p>3. Ποιος είναι ο ρόλος του ΔΟΜ στη συγκεκριμένη ιστορία;</p>	
<p>4. Με ποιο Πρόγραμμα του ΔΟΜ συνδέεται η ιστορία;</p>	
<p>5. Πώς κρίνετε τον ρόλο του ΔΟΜ στη διαχείριση της προσφυγικής κρίσης;</p>	
<p>6. Τι άλλο θα προτρέπατε τον Οργανισμό να κάνει;</p>	

Φύλλο εργασίας 3.1.4

Από τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες

Μελετήστε τα λογότυπα των δύο Οργανισμών και βρείτε Ομοιότητες και Διαφορές.

Ομοιότητες

Διαφορές

«Η Ύπατη Αρμοστεία δημιουργήθηκε μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου για να βοηθήσει τους Ευρωπαίους που είχαν εκτοπιστεί εξαιτίας αυτού του πολέμου... Από τα 34 μόλις μέλη που απασχολούσε η Ύπατη Αρμοστεία όταν ιδρύθηκε, σήμερα απασχολεί 6.650 μέλη προσωπικού, εκ των οποίων τα 740 βρίσκονται στα κεντρικά γραφεία της στη Γενεύη. Ο οργανισμός έχει γραφεία σε 118 χώρες ενώ τα μέλη του βρίσκονται σε περισσότερες από 100 κεντρικές περιοχές, σε περιφερειακά και εθνικά γραφεία, καθώς και σε σχεδόν 150 γραφεία σε πιο απομακρυσμένα μέρη... Ο προϋπολογισμός έχει αυξηθεί από 300.000 δολάρια τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του οργανισμού σε περισσότερα από 3 δισεκατομμύρια δολάρια το 2010.»

Τι δείχνει η αύξηση των αριθμών για την ανάγκη ύπαρξης της Υ.Α.;

Σημείωση:

Ύπατη Αρμοστεία φροντίζει σήμερα για 34,4 εκατομμύρια ανθρώπους: 15,6 εκατομμύρια εσωτερικά εκτοπισμένους, 10,4 εκατομμύρια πρόσφυγες, 2 εκατομμύρια επαναπαρισθέντες, 6,6 εκατομμύρια ανιθαγενείς και πάνω από 800.000 αιτούντες άσυλο.

Ένα σημαντικό μέρος του έργου της Ύπατης Αρμοστείας είναι η δράση της στον τομέα της εκπαίδευσης για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των νέων γύρω από το προσφυγικό ζήτημα. Μελετήστε από την ιστοσελίδα της Υ.Α. <https://www.unhcr.gr/genikes-plirofories/poioi-eimaste-ti-kanoume.html>/ το «Ποιοι είμαστε; Τι κάνουμε;» και συζητήστε για τη σημαντικότητα του οργανισμού.

Ειδικότερα μελετήστε την ιστοσελίδα <https://www.unhcr.gr/ekpaideysi.html> και συζητήστε γιατί είναι σημαντική η δραστηριοποίηση του οργανισμού στην εκπαίδευση.

Εκπαιδευτικό υλικό

Μαθητικοί Διαγωνισμοί

Εκπαιδευτικά Προγράμματα

Παράρτημα 3.1.1

Λίγα λόγια για την ιστορία του ΔΟΜ

Η Ελλάδα είναι ιδρυτικό μέλος του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης (ΔΟΜ) από το 1952 και η αρχική αποστολή του ελληνικού γραφείου του ΔΟΜ ήταν η διαχείριση των μεταναστευτικών ροών του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου.

Το Γραφείο ξεκίνησε τη δράση του με τη διαχείριση της εθνικής μετανάστευσης σε συνεργασία με την Ελληνική Κυβέρνηση. Ιδιαίτερης σημασίας υπήρξαν οι υπηρεσίες προετοιμασίας των Ελλήνων μεταναστών για την ομαλότερη εγκατάστασή τους στις χώρες υποδοχής. Στο πλαίσιο αυτό οργανώνονταν από το 1954 ταχύρρυθμα μαθήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και εκμάθησης ξένων γλωσσών, με αποτέλεσμα ο οργανισμός να βοηθήσει περισσότερους από 140.000 Έλληνες να μεταναστεύσουν σε υπερπόντιες χώρες, όπως ΗΠΑ, Καναδά και Αυστραλία.

Από το 1980 και μετά, η Ελλάδα έγινε χώρα κυρίως «διέλευσης» μεταναστών/αιτούντων άσυλο από την Ανατολική Ευρώπη, τη Μέση Ανατολή και την Αφρική. Κατά την περίοδο αυτή, το Γραφείο Ελλάδος μερίμνησε για την μετανάστευση περίπου 89.000 αλλοδαπών μεταναστών και προσφύγων, κυρίως προς τις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία.

Ωστόσο από τις αρχές 1990, με την κατάρρευση των κομμουνιστικών καθεστώτων η Ελλάδα κατέστη χώρα μόνιμης εγκατάστασης μεταναστών, κυρίως από την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη, αλλά και από την Αλβανία.

Από το 2007, ο αριθμός των μεταναστών και αιτούντων άσυλο που εισέρχονταν με πλοία δια μέσου του Αιγαίου, αυξήθηκε σημαντικά. Ωστόσο, από το 2010, περίπου το 85% των παράνομων διελεύσεων των συνόρων σε ευρωπαϊκό επίπεδο γίνονταν από την Τουρκία προς την Ελλάδα.

Από το 2010 έως και σήμερα πραγματοποιείται το πρόγραμμα Εθελούσιων Επιστροφών υπηκόων τρίτων χωρών στις χώρες καταγωγής τους. Το γραφείο του ΔΟΜ στην Ελλάδα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον παγκόσμιο χάρτη των προγραμμάτων Εθελοντικής Επιστροφής κι Επανάταξης, δεδομένου ότι από το 2010 έως και σήμερα έχει βοηθήσει περισσότερους από 35.000 υπηκόους τρίτων χωρών να επιστρέψουν στην πατρίδα τους με ασφάλεια και αξιοπρέπεια. Παράλληλα, έχει στηρίξει περισσότερους από 3.500 επιστρέφοντες να υλοποιήσουν εξατομικευμένα σχέδια επανάταξης δημιουργώντας συνθήκες βιωσιμότητας για τους ίδιους και τις οικογένειές τους.

Τον Σεπτέμβριο του 2015, άρχισε να υλοποιείται από τον ΔΟΜ Ελλάδας το πρόγραμμα μετεγκατάστασης προσφύγων σε άλλα κράτη – μέλη της ΕΕ, με αποτέλεσμα σήμερα περίπου 10.000 πρόσφυγες – αιτούντες άσυλο να έχουν μετεγκατασταθεί με επιτυχία σε 25 κράτη - μέλη της ΕΕ.

Στο πλαίσιο της οξυμένης επείγουσας κατάστασης στη χώρα μας την τελευταία διετία, ο ΔΟΜ ακολουθώντας μια ολοκληρωμένη στρατηγική πραγματοποιεί τις ακόλουθες δράσεις:

Site management support (SMS): Ο ΔΟΜ είναι υπεύθυνος στον τομέα του SMS σε δομές φιλοξενίας στην Αττική και στην Βόρεια Ελλάδα.

Βελτίωση συνθηκών διαβίωσης: Μετά από επιτόπια έρευνα και ανάλογα με τις ανάγκες που διαπιστώνονται στην εκάστοτε δομή, ο ΔΟΜ υλοποιεί στοχευμένες παρεμβάσεις στους τομείς της στέγασης και ασφάλειας, προκειμένου να διασφαλιστούν αξιοπρεπείς και ανθρώπινες συνθήκες διαβίωσης για τους φιλοξενούμενους μετανάστες και πρόσφυγες.

NFIs: Ομάδες του ΔΟΜ παραλαμβάνουν και διαμοιράζουν κουτιά με προϊόντα υγιεινής/NFIs που περιλαμβάνουν πετσέτες προσώπου/σώματος, σαπούνι, αφρόλουτρο, οδοντόβουρτσα, οδοντόκρεμα, αντιβακτηριδιακό υγρό, υγρά μαντηλάκια, χαρτομάντιλα, αντι-κουνουπικό spray και αντηλιακή κρέμα.

Προστασία και συνδρομή: Επιτόπιες και κινητές ομάδες προστασίας εργάζονται σε επίσημες και ανεπίσημες δομές στην Αττική, στην Βόρεια Ελλάδα και σε νησιά του Αιγαίου, με σκοπό την παροχή ψυχολογικής και νομικής στήριξης και συνδρομής στον φιλοξενούμενο πληθυσμό.

Στέγαση ευπαθών ομάδων: Ο ΔΟΜ διευκολύνει την παροχή στέγασης και υπηρεσιών στήριξης σε ειδικές δομές υποδοχής και φιλοξενίας για ασυνόδευτους ανηλίκους και ευπαθή άτομα στην Αθήνα και στη Βόρεια Ελλάδα, σε συνεργασία με τις ΜΚΟ που είναι υπεύθυνες για την λειτουργία τους.

Εκπαίδευση: ο ΔΟΜ υποστηρίζει τα παιδιά μεταναστών και προσφύγων ηλικίας δημοτικού σχολείου κατά την ένταξή τους στο επίσημο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Προσαρμογή από: Δελτίο Τύπου ΔΟΜ (8/2/2017) - <https://greece.iom.int/el/news/διεθνής-οργανισμός-μετανάστευσης-65-χρόνια-στην-ελλάδα>

Παράρτημα 3.1.2

Ιστορίες μεταναστών...

Ιστορία 1

Ο Ζαχίντ από το Πακιστάν

Όταν ο Ζαχίντ ξεκίνησε από την πατρίδα του, το Πακιστάν, κυνηγούσε το όνειρο μιας καλύτερης ζωής στην Ευρώπη. Μετά από μια μεγάλη και επικίνδυνη διαδρομή που έκανε κατά βάση με τα πόδια και περιστασιακά με κάποιο όχημα, ο Ζαχίντ έφτασε στη Λέσβο. 12 μέρες αργότερα βρέθηκε στην Κρήτη, κάνοντας αγροτικές εργασίες.

«Ήταν δύσκολα τα πράγματα, τότε είχα δουλειά και τότε όχι», λέει, σχεδόν δύο χρόνια αργότερα.

Στα 24 του, ο νεαρός άντρας βρέθηκε παγιδευμένος στην Ελλάδα, χωρίς έσοδα και χωρίς επιλογές. Ήταν τότε που έμαθε – μέσω ενός γνωστού του – για τα προγράμματα Εθελοντικής Επιστροφής και Επανεένταξης, μια από τις σημαντικότερες δραστηριότητες του ΔΟΜ. «Το προσωπικό ήταν πολύ εξυπηρετικό και ευγενικό. Χάρη στο πρόγραμμα επανεένταξης, θα μπορέσω να ανοίξω ένα μικρό μπακάλικο μαζί με τα αδέρφια μου».

Το γραφείο του ΔΟΜ στην Ελλάδα από το 2010 έχει βοηθήσει περισσότερους από 30.000 υπηκόους τρίτων χωρών να επιστρέψουν στην πατρίδα τους με ασφάλεια και αξιοπρέπεια. Παράλληλα, έχει στηρίξει πάνω από 3.200 επιστρέφοντες να υλοποιήσουν εξατομικευμένα σχέδια επανεένταξης και να δημιουργήσουν συνθήκες βιωσιμότητας για τους ίδιους και τις οικογένειές τους.

Πηγή: Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) - <https://greece.iom.int/el>

Ιστορία 2

Ο Φουάντ, ο Μοχάμεντ και ο Χάμζα από τη Συρία

Είναι το τελευταίο γκρουπ Σύρων προσφύγων που πρόκειται να ταξιδέψουν από την Ελλάδα για το 2016, στα πλαίσια του προγράμματος μετεγκατάστασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προορισμός: Νορβηγία. Ανάμεσα στα 33 άτομα που παρακολουθούν τη συνεδρία πολιτισμικού προσανατολισμού στα γραφεία του ΔΟΜ στην Αθήνα, ο Φουάντ και ο Μοχάμεντ μοιάζουν ιδιαίτερα ευδιάθετοι και συνεχώς αστειούνται με τον κρύο νορβηγικό χειμώνα που τους περιμένει, προκαλώντας το γέλιο όλων. Ο ηλεκτρολόγος Φουάντ έφτασε στη Λέσβο από το Χαλέπι πριν από εννιά μήνες, αφού πέρασε έξι μήνες στην Τουρκία.

Σε ένα κέντρο υποδοχής έξω από τη Θεσσαλονίκη γνώρισε τον κεραμοποιό Μοχάμεντ από την Ντέιρ Εζ-Ζορ, που βρίσκεται στην Ελλάδα περίπου το ίδιο χρονικό διάστημα, συνοδεύοντας τον 8χρονο ανιψιό του, τον Χάμζα. Οι δύο νέοι άντρες έγιναν καλοί φίλοι και η τύχη τα έφερε να συνεχίσουν παρέα το ταξίδι τους προς μια νέα ζωή στη Νορβηγία.

«Είμαι πολύ χαρούμενος που φεύγουμε, τουλάχιστον θα ξεκουραστούμε επιτέλους, θα νιώσουμε λίγο καλύτερα», λέει ο Φουάντ. Και για τους δύο, βασική προτεραιότητα είναι να μάθουν τη γλώσσα και να εργαστούν το συντομότερο δυνατό. «Θα ήθελα επίσης να σπουδάσω», λέει ο Μοχάμεντ ενώ ο Φουάντ κουνάει το κεφάλι του σαν να συμφωνεί. Ο μικρός Χάμζα, που παίζει δίπλα από το χριστουγεννιάτικο δέντρο, τρέχει στην αγκαλιά του Μοχάμεντ. Ορφανός από πατέρα, έκανε το επικίνδυνο ταξίδι με το θείο του. Σήμερα, ελπίζουν να καταφέρουν να φέρουν τη μητέρα και τα αδέρφια του στη Νορβηγία. Πώς νιώθει ο Χάμζα για το επικείμενο ταξίδι; «Δεν θέλω να πάω στη Νορβηγία, αλλά θα πάω, θα έχει πολύ χιόνι».

Ο Φουάντ μάς αποχαιρετά λέγοντας χαρούμενα: «να μας φέρετε σε επαφή με τους συναδέλφους σας στη Νορβηγία, ώστε να έχουμε ήδη φίλους εκεί να μας περιμένουν»!

Πηγή: Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) - <https://greece.iom.int/el>

Ιστορία 3

Μαρί, 10 ετών

“Αγαπάω όλους τους δασκάλους μου, όλους τους φίλους μου στην Ελλάδα! Στο σχολείο μαθαίνουμε Ελληνικά, Αγγλικά, μαθηματικά και όταν βγαίνουμε για διάλειμμα παίζουμε μπάλα”, μας λέει η 10χρονη Μαρί από την Παλαιστίνη. “Μου αρέσει πάρα πολύ και η μουσική. Το αγαπημένο μου μουσικό όργανο είναι η κιθάρα”.

Εδώ και μερικούς μήνες η Μαρί μένει με την οικογένειά της στο Κέντρο Υποδοχής Προσφύγων Λαυρίου και πρόσφατα ξεκίνησε να πηγαίνει καθημερινά στο Δημοτικό σχολείο και να παρακολουθεί μαθήματα.

Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ), χάρη στη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διασφαλίζει τη μεταφορά των παιδιών προσφύγων και μεταναστών από τα Κέντρα Φιλοξενίας στα κοντινότερα σχολεία παρέχοντάς τους σχολικές τσάντες με τα απαραίτητα τετράδια, στυλό και μολύβια. Το πρόγραμμα είναι μέρος του ευρύτερου σχεδίου με τίτλο “Multi-sectoral assistance to and protection of migrants and refugees stranded in Greece”.

Πηγή: Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) - <https://greece.iom.int/el>

Ιστορία 4

Αμάλ, 11 ετών & Άσαντ, 12 ετών

Βρίσκεται μόλις εννέα μήνες στην Ελλάδα και μιλάει ήδη πολύ καλά ελληνικά ο 12χρονος Άσαντ από το Ιντλίμπ της Συρίας. “Θέλω να γίνω και γιατρός και ποδοσφαιριστής”, μας λέει. Δίπλα του η 11χρονη αδελφή του Αμάλ, που, αν και φοβάται πολύ τις ενέσεις, θα ήθελε να γίνει γιατρός. Τα δύο παιδιά μένουν στο Κέντρο Φιλοξενίας των Θερμοπυλών μαζί τους γονείς και τα τρία αδέρφια τους και ανυπομονούν να πάνε πάλι στο σχολείο.

“Θέλω να μάθω Ελληνικά, Μαθηματικά και Αγγλικά. Θα είμαι με τους φίλους μου στην τάξη, τον Μοχάμεντ, το Σάμερ και τον Ματζίντ”, λέει ο Άσαντ. “Κι εγώ το ίδιο! Θα καθίσω δίπλα στην Σειμά”, συμπληρώνει η Αμάλ. Η μητέρα τους, μοιράζεται μαζί μας τη χαρά της που τα παιδιά κάθονται και πάλι στα σχολικά θρανία.

Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ), χάρη στη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διασφαλίζει τη μεταφορά των παιδιών προσφύγων και μεταναστών από τα Κέντρα Φιλοξενίας στα κοντινότερα σχολεία παρέχοντάς τους σχολικές τσάντες με τα απαραίτητα τετράδια, στυλό και μολύβια. Το πρόγραμμα είναι μέρος του ευρύτερου σχεδίου με τίτλο “Multi-sectoral assistance to and protection of migrants and refugees stranded in Greece”.

Πηγή: Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) - <https://greece.iom.int/el>

ΑΞΟΝΑΣ 3 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3.2

Διερευνώντας εθνικούς θεσμούς και πολιτικές για τη μετανάστευση και το προσφυγικό

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 3 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να κατανοούν την ανάγκη ίδρυσης αυτόνομου ελληνικού Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής.
- Να περιγράφουν τη δομή του και τους χώρους ευθύνης του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής.
- Να αναφέρουν τις διαδικασίες που ακολουθούνται για την έκδοση ασύλου.
- Να αντιλαμβάνονται ότι οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαθέτουν ενιαίο πλαίσιο για την απονομή ασύλου αλλά ταυτόχρονα μπορεί να αντιμετωπίζουν το προσφυγικό ζήτημα με διαφορετικούς τρόπους.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Τα Φύλλα Εργασίας 3.2.1, 3.2.2, 3.2.3, 3.2.4 και 3.2.5
- Τα Παραρτήματα 3.2.1, 3.2.2, 3.2.3, 3.2.4, 3.2.5, 3.2.6 και 3.2.7
- Χαρτί Α4
- Χρωματιστοί μαρκαδόροι
- Η/Υ με σύνδεση στο διαδίκτυο
- Βιντεοπροβολέας

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Οι μαθητές της τάξης χωρίζονται σε τέσσερις ισοδύναμες ομάδες και εργάζονται σε Φύλλα Εργασίας που τους δίνονται. Μετά από τη συμπλήρωση κάθε Φύλλου Εργασίας, είναι σημαντικό να πραγματοποιείται αναστοχαστική συζήτηση στην ολομέλεια και να αποσαφηνίζονται τα βασικά σημεία που μελετήθηκαν. Αναλυτικότερα:

Βήμα 1^ο: Οι μαθητές διαβάζουν στο Φύλλο Εργασίας 3.2.1 ένα συνοπτικό κείμενο και στη συνέχεια απαντούν σχετικές ερωτήσεις μέσω των οποίων ανακαλύπτουν το Υπουργείο Μεταναστευτικής

Πολιτικής. Στη συνέχεια καταγράφουν στοιχεία για τις ιστορικές περιστάσεις που οδήγησαν στην ίδρυσή του και αξιολογούν τις σχετικές πολιτικές αποφάσεις.

Βήμα 2°: Τους δίνεται το Φύλλο Εργασίας 3.2.2 μέσα από το οποίο ανακαλύπτουν τις τέσσερις Γραμματείες από τις οποίες απαρτίζεται το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής. Οδηγούνται στη Γενική Γραμματεία Ασύλου και στην ιστοσελίδα της βρίσκουν τις 18 γλώσσες μέσα από τις οποίες δίνονται πληροφορίες. Κάνουν αντιστοίχιση των 18 γλωσσών με τις χώρες στις οποίες ομιλούνται.

Βήμα 3°: Παραλαμβάνουν τα Παραρτήματα 3.2.1 και 3.2.2 και το Φύλλο Εργασίας 3.2.3. Εκεί συμπληρώνουν στοιχεία που περιλαμβάνονται στα δύο βασικά έγγραφα που παραχωρεί το ελληνικό κράτος στους πρόσφυγες.

Βήμα 4°: Οι ομάδες παραλαμβάνουν το Φύλλο Εργασίας 3.2.4 και, μελετώντας παράλληλα την ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Ασύλου συμπληρώνουν τα στοιχεία που τους ζητούνται ανά ομάδα. Η ομάδα Γ παραλαμβάνει και το Παράρτημα 3.2.3 με τον Κανονισμό του Δουβλίνου ΙΙΙ. Σημειώνεται ότι στο Παράρτημα 3.2.4 παρουσιάζονται οι απαντήσεις στα ερωτήματα που τίθενται μέσα από το Φύλλο Εργασίας 3.2.4.

Βήμα 5°: Οι ομάδες παραλαμβάνουν το Φύλλο Εργασίας 3.2.5 και τα Παραρτήματα 3.2.5, 3.2.6 και 3.2.7. Ερευνούν τις πολιτικές τριών ευρωπαϊκών χωρών για τους πρόσφυγες και τις αξιολογούν. Παρουσιάζουν και συζητούν στην ολομέλεια τις κρίσεις τους.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΕΣ ΕΠΕΚΤΑΣΕΙΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Προτεινόμενη επέκταση 1

Οι μαθητές παίρνουν συνέντευξη από πρόσφυγα/μετανάστη σχετικά με την διαδικασία που ακολούθησε είτε για να του δοθεί άσυλο είτε για να νομιμοποιηθεί ως εργαζόμενος στην Ελλάδα.

Προτεινόμενη επέκταση 2

Οι μαθητές συνθέτουν μια ιστορία μετανάστη που αιτείται άσυλο στην Ελλάδα και τη διαδικασία που χρειάζεται να ακολουθηθεί.

Προτεινόμενη επέκταση 3

Διατυπώνουν ερευνητικά ερωτήματα και επισκέπτονται την ιστοσελίδα του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής. Αναρωτιούνται για τις περιστάσεις που οδήγησαν στην ίδρυσή του, μόλις το 2016, ερευνούν την πολιτική της Ελλάδας για τους μετανάστες, αναζητούν στην ιστοσελίδα του πληροφορίες για το πώς αυτό εφαρμόζει τις διεθνείς συνθήκες. Σαν κατακλείδα σχεδιάζουν έναν χάρτη που αποτυπώνει σε τρία επίπεδα τους θεσμούς που αφορούν το μεταναστευτικό/προσφυγικό ζήτημα: εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- tvxs.gr (26/04/16). Η Νορβηγία δίνει «μπόνους» 1.080 ευρώ στους πρόσφυγες για... να φύγουν - <http://tvxs.gr/news/eyropi-eop/i-norbigia-dinei-mponoys-1080-eyro-stoys-prosfyges-gia%E2%80%A6-na-fygoyn>
- Βικιπαίδεια - Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής
https://el.wikipedia.org/wiki/Υπουργείο_Μεταναστευτικής_Πολιτικής
- ΤΟ ΒΗΜΑ (05/10/2016). Ουγγαρία: Όχι στους πρόσφυγες, ναι στους πλούσιους μετανάστες. Αφορά κυρίως στους Κινέζους που διατηρούν οι καταθέσεις
<http://www.tovima.gr/world/article/?aid=833980>
- ΤΟ ΒΗΜΑ (08/09/2016). Spiegel: ένα χρόνο μετά, τί απέγιναν οι πρόσφυγες που δέχτηκε η Γερμανία; Διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας της γερμανικής διοίκησης - <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=826917>
- Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής - Υπηρεσία Ασύλου - <http://asylo.gov.gr/>
- Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής - Υπηρεσία Ασύλου - http://asylo.gov.gr/?page_id=113

Πηγές εικόνων

- Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής - Υπηρεσία Ασύλου
<http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2015/02/ADET.jpg>
- Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής - Υπηρεσία Ασύλου
<http://asylo.gov.gr/wp-content/uploads/2015/02/DELTIΟ-AITOUNTA.jpg>

Φύλλο εργασίας 3.2.1

Το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής

Μελετήστε το παρακάτω κείμενο και απαντήστε στις ερωτήσεις που ακολουθούν.

«Το 2010 δημιουργήθηκε η Γενική Γραμματεία Μεταναστευτικής Πολιτικής, στην οποία υπήχθησαν οι Διευθύνσεις Μεταναστευτικής Πολιτικής, Κοινωνικής Ενταξης και Ιθαγένειας του υπουργείου Εσωτερικών. Την ίδια χρονιά έγινε προσπάθεια τακτοποίησης του ζητήματος απόδοσης ιθαγένειας σε όσους πληρούν τα κριτήρια και τις προϋποθέσεις ένταξης στην ελληνική κοινωνία. Το 2011 δημιουργήθηκαν και λειτούργησαν υπηρεσίες ασύλου και υποδοχής στο πλαίσιο του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης (ή Προστασίας του Πολίτη), οι οποίες ξεκίνησαν να λειτουργούν το 2013. Το 2015 εκδόθηκε νόμος περί απόδοσης ιθαγένειας στους μετανάστες β' γενιάς, του οποίου η μαζική εφαρμογή ξεκίνησε την άνοιξη του 2016. Η καθυστέρηση αποδίδεται στις διαδικασίες που απαιτούνται για την έκδοση ποινικού μητρώου για τους ενήλικους, αλλά και στα προβλήματα με τις βεβαιώσεις του Υπουργείου Παιδείας. Το 2015 η προσφυγική κρίση και το άνοιγμα του βαλκανικού δρόμου φανέρωσαν τον ελλιπή σχεδιασμό ενός αντίστοιχου διοικητικού μηχανισμού. Με τον ν. 4375/2016 έγινε απόπειρα ενοποίησης των διάσπαρτων υπηρεσιών μεταναστευτικής πολιτικής, μεταξύ των οποίων η Γενική Γραμματεία Υποδοχής. Το φθινόπωρο του 2016 δημιουργήθηκε το νέο Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής με στόχο την ενοποίηση των υπηρεσιών μεταναστευτικής πολιτικής. Εξαίρεση αποτέλεσε η Διεύθυνση Ιθαγένειας, η οποία παρέμεινε στο Υπουργείο Εσωτερικών με τη λογική ότι αφορά Έλληνες πολίτες.» (Κείμενο των συντακτών της ενότητας)

Σημείωση: «Ιθαγένεια ονομάζεται νομικά η ιδιότητα του πολίτη, ο νομικός δεσμός του ατόμου με το κράτος στο οποίο ανήκει. Συνώνυμο: υπηκοότητα.»

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Το 2010 δημιουργείται η Γενική Γραμματεία Μεταναστευτικής Πολιτικής. Ποιες Υπηρεσίες περιλαμβάνει;

Το 2011 δημιουργήθηκαν **οι υπηρεσίες ασύλου και υποδοχής**. Σε ποιο Υπουργείο στεγάστηκαν;

Τι λύση δόθηκε το 2015 **στο ζήτημα της ιθαγένειας**; Ποιοι οι λόγοι καθυστέρησης της εφαρμογής του;

Ποια είναι κατά τη γνώμη σας η ανάγκη **ενοποίησης των διάσπαρτων υπηρεσιών μεταναστευτικής πολιτικής** που καλύπτεται με τον **ν. 4375/2016**;

Με ποιο σκεπτικό η **Διεύθυνση Ιθαγένειας** αφέθηκε πίσω **στο Υπουργείο Εσωτερικών**;

Ποιες ήταν κατά τη γνώμη σας οι ανάγκες οι οποίες οδήγησαν την Κυβέρνηση στην ίδρυση ενός **αυτόνομου Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής**;

Φύλλο εργασίας 3.2.2

Το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής

Από την *wikipedia* αντλήσαμε και προσαρμόσαμε το παρακάτω κείμενο

“Το **Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής** δημιουργήθηκε από το πρώην Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης στις 4 Νοεμβρίου 2016. Έχει Υπουργό τον Γιάννη Μουζάλα και Υφυπουργό τον Γιάννη Μπαλάφα. Πριν γίνει ο ανασχηματισμός ήταν στις προτεραιότητες του Πρωθυπουργού η σύσταση του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής αλλά στην αρχή ήταν συγχωνευμένο με το Υπουργείο Εσωτερικών.

Το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής ιδρύθηκε στις 4 Νοεμβρίου 2016 με το Π.Δ. 123 και συγκροτείται από τις εξής Γραμματείες του Πρώην Υπουργείου Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης:

- Γενική Γραμματεία Μεταναστευτικής Πολιτικής
- Γενική Γραμματεία Υποδοχής
- Γενική Γραμματεία Ασύλου
- Γενική Γραμματεία Οικονομικών Υπηρεσιών Μεταναστευτικής Πολιτικής.”

Επισκεφθείτε τη **Γενική Γραμματεία Ασύλου** στην Ιστοσελίδα <http://asylo.gov.gr/>. Πατήστε πάνω στην εναλλασσόμενη πινακίδα “**Πληροφορίες σε 18 γλώσσες**”. Τυπώστε τη σελίδα σε μεγέθυνση και αναρτήστε την στην τάξη. Αντιστοιχίστε κάθε γλώσσα με τη χώρα στην οποία κυρίως ομιλείται.

[Αρχική](#) / [Ζητήστε Βαύλο](#) / Πληροφορίες σε 19 γλώσσες

Πληροφορίες σε 19 γλώσσες

Αλβανικά Shqip	Αμαρικά አማርኛ	Αραβικά العربية	Μπενγκάλι বাংলা
Κινέζικα 中文	Νταρί دري	Φαρσί فارسی	Γαλλικά Français
Γεωργιανά ქართულს	Χίντι हिन्दी	Μολδαβικά Româna	Ρωσικά русский язык
Σορανί سۆرانی	Σουαχίλι Swahili	Ισπανικά Español	Ουκρανικά українською
Ουρντού اردو	Τούρκικα Türkçe	Τιγκρίνια ትግርኛ	

Αλβανικά Αλβανία	Αμαρικά		

Φύλλο εργασίας 3.2.3

Το Άσυλο στην Ελλάδα και οι διαδικασίες για την έκδοσή του

Επισκεφθείτε τη **Γενική Γραμματεία Ασύλου** στην ιστοσελίδα <http://asylo.gov.gr/>. Πατήστε “**Δείγματα παρεχόμενων εγγράφων**” και τυπώστε **Δελτίο αιτούντος διεθνή προστασία** και **Άδεια διαμονής**.

Το **Παράρτημα 3.2.2** περιλαμβάνει ένα Δείγμα από **Δελτίο αιτούντος διεθνή προστασία**. Διαβάστε καλά τις Οδηγίες και γράψτε στο πλαίσιο τις τρεις πρώτες.

Το **Παράρτημα 3.2.3** περιλαμβάνει ένα Δείγμα από **Άδεια διαμονής**. Ποια στοιχεία περιλαμβάνει το έγγραφο αυτό; Ποια στοιχεία δείχνουν την επισημότητά του; Πώς χαρακτηρίζεται ο κάτοχός της;

Φύλλο εργασίας 3.2.4

Το Άσυλο στην Ελλάδα και οι διαδικασίες για την έκδοσή του

Επισκεφθείτε τη **Γενική Γραμματεία Ασύλου** στην Ιστοσελίδα <http://asylo.gov.gr/>. Πατήστε “**Ζητώντας Άσυλο**”. Η κάθε ομάδα αναλαμβάνει να μελετήσει μια από τις παρακάτω κατηγορίες πληροφοριών:

ΟΜΑΔΑ Α

» *Ποιος μπορεί να κάνει αίτηση;*

Καταγράψτε με δικά σας λόγια τους λόγους για τους οποίους ένας μετανάστης μπορεί να κάνει αίτηση ασύλου.

ΟΜΑΔΑ Β

» *Που μπορείτε να κάνετε αίτηση ασύλου;*

Καταγράψτε σε ποιες περιοχές της Ελλάδας υπάρχουν Γραφεία και Κλιμάκια Ασύλου.

ΟΜΑΔΑ Γ

»Ποια είναι η διαδικασία που ακολουθείται; Επιλέξτε: Ο Κανονισμός «Δουβλίνο III»

Καταγράψτε τρεις από τους λόγους για τους οποίους το αίτημα ασύλου ενός μετανάστη μπορεί να μην εξεταστεί στην Ελλάδα αλλά σε άλλη ευρωπαϊκή χώρα..

ΟΜΑΔΑ Δ

»Δικαιώματα και υποχρεώσεις

Δημιουργήστε μια αφίσα με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των αιτούντων άσυλο. Χρησιμοποιήστε μικρά εικονίδια και λέξεις-κλειδιά.

Φύλλο εργασίας 3.2.4

Ευρωπαϊκές πολιτικές για τη μετανάστευση

Ακολουθούν όλες οι ευρωπαϊκές χώρες την ίδια πολιτική για τους πρόσφυγες; Τι πολιτική ακολουθεί για τους πρόσφυγες κάθε μία από τις τρεις ευρωπαϊκές χώρες Ουγγαρία, Νορβηγία, Γερμανία; Πώς θα χαρακτηρίζατε κάθε πολιτική;

Απαντήστε, αφού μελετήσετε τα άρθρα από τα Παραρτήματα 3.2.5, 3.2.6, 3.2.7.

ΧΩΡΑ	ΠΟΛΙΤΙΚΗ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ
Ουγγαρία		ΘΕΤΙΚΗ ☐ ΟΥΔΕΤΕΡΗ ☐ ΑΡΝΗΤΙΚΗ ☐
Νορβηγία		ΘΕΤΙΚΗ ☐ ΟΥΔΕΤΕΡΗ ☐ ΑΡΝΗΤΙΚΗ ☐
Γερμανία		ΘΕΤΙΚΗ ☐ ΟΥΔΕΤΕΡΗ ☐ ΑΡΝΗΤΙΚΗ ☐

Παράρτημα 3.2.1

Δελτίο αιτούντος διεθνή προστασία

ΟΔΗΓΙΕΣ	INSTRUCTIONS	
<p>Ο κάτοχος του Δελτίου οφείλει:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Να το φέρει πάντοτε μαζί του και να το επιδεικνύει όταν του ζητηθεί από τις αρμόδιες αρχές. - Να προσέρχεται και να ενημερώνει άμεσα την Υπηρεσία Ασύλου για οποιαδήποτε αλλαγή της διεύθυνσής του ή οποιοδήποτε στοιχείο επικοινωνίας. - Να ειδοποιήσει σχετικά την Υπηρεσία Ασύλου σε περίπτωση απώλειας, καταστροφής ή κλοπής του Δελτίου και να δηλώσει το περιστατικό στην αρμόδια Αστυνομική Αρχή. - Να παρουσιάζεται όποτε του ζητηθεί στην Υπηρεσία Ασύλου. - Να προσέρχεται στην Υπηρεσία Ασύλου, το αργότερο κατά τη λήξη του Δελτίου προκειμένου να το ανανεώσει. - Να προσέρχεται στην Υπηρεσία Ασύλου κατά την ημερομηνία συνέντευξης που αναγράφεται στο Δελτίο και, εφόσον του ζητηθεί, στην Αρχή Προσφυγών κατά την ημερομηνία εξέτασης της προσφυγής του. <p>Το Δελτίο είναι απόλυτα προσωπικό και απαγορεύεται η χρήση του από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο εκτός του κατόχου.</p>	<p>The holder of this Card is required to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Carry the Card always with him/her and to produce it when requested to do so by the competent authorities. - Present him/herself to the Asylum Service in order to notify them immediately of any change of address or of any contact detail. - Notify the Asylum Service in case of loss, destruction or theft of the Card and to report the incident to the Police. - Present him/herself to the Asylum Service whenever requested to do so. - Present him/herself to the Asylum Service in order to renew the Card, at the latest on the date of expiry of the Card. - Present him/herself to the Asylum Service on the date of interview stated on the Card and, if required to do so, to the Appeals Authority on the date of the examination of his/her appeal. <p>This Card is strictly personal and may not be used by any person other than the holder.</p>	<div style="text-align: center;"> <p>ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη Υπηρεσία Ασύλου</p> <p>ΔΕΛΤΙΟ ΑΙΤΟΥΝΤΟΣ ΔΙΕΘΝΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ</p> <p>INTERNATIONAL PROTECTION APPLICANT CARD</p> <p>0000000</p> </div>
	<p>Όνομα πατέρα/Father's name</p> <p>Όνομα μητέρας/Mother's name</p> <p>Ημερομηνία γέννησης/Date of birth</p> <p>Τόπος γέννησης/Place of birth</p> <p>Υπηκοότητα/Nationality</p> <p>Διεύθυνση διαμονής/Residence address</p> <p>Ημερομηνία υποβολής αιτήματος/date of application</p> <p>Ημερομηνία έκδοσης/date of issue</p> <p>Αριθ. Υπ./Case No:0000000000000000000</p> <p>Αριθ. Δελτίου/Card No:00000000000000000</p>	<p>Ημερομηνία συνέντευξης ή εξέτασης προσφυγής/Date of interview or examination of appeal</p> <p>Ημερομηνία λήξης /date of expiry</p> <p>Υπογραφή αιτούντος / Υπογραφή υπαλλήλου signatures</p>
<p>Όνομα/Name</p> <p>Επίθετο/Surname</p>		

Παράρτημα 3.2.2

Άδεια διαμονής

Παράρτημα 3.2.3

Δουβλίνο III

Όταν καταθέσετε αίτηση διεθνούς προστασίας, θα ληφθούν τα δακτυλικά σας αποτυπώματα, καθώς και των μελών της οικογένειάς σας που είναι άνω των 14 ετών. Τα δακτυλικά αποτυπώματα θα εισαχθούν στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Βάση EURODAC που αποσκοπεί στην εφαρμογή του Κανονισμού «Δουβλίνο III».

Ο Κανονισμός «Δουβλίνο III» καθορίζει ποιό από τα κράτη της Ευρώπης που δεσμεύονται από αυτόν είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτησή σας.

Τα κράτη που εφαρμόζουν τον Κανονισμό «Δουβλίνο III» είναι η Αυστρία, το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Δανία, η Ελβετία, η Εσθονία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιρλανδία, η Ισλανδία, η Ισπανία, η Ιταλία, η Κροατία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, το Λιχτενστάιν, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, η Νορβηγία, η Ολλανδία, η Ουγγαρία, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Ρουμανία, η Σλοβακία, η Σλοβενία, η Σουηδία, η Τσεχία και η Φινλανδία (εφεξής κράτη του «Δουβλίνο III»).

Εάν είστε ασυνόδευτος ανήλικος και κάποιο μέλος της οικογένειάς σας (γονέας, αδερφός/ή, θείος/α, παππούς/γιαγιά) βρίσκεται νόμιμα σε κάποιο κράτος του «Δουβλίνο III», το κράτος αυτό είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτησή σας.

Εάν είστε ασυνόδευτος ανήλικος και κανένα μέλος της οικογένειάς σας δεν βρίσκεται νόμιμα σε κάποιο κράτος του «Δουβλίνο III», θα εξετάσει την αίτησή σας η Ελλάδα.

Εάν είστε ενήλικος και κάποιο μέλος της οικογένειάς σας, η οποία υπήρχε ήδη στη χώρα καταγωγής, βρίσκεται σε κάποιο από τα παραπάνω κράτη ως δικαιούχος διεθνούς προστασίας ή αιτών άσυλο, το κράτος αυτό είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτησή σας εάν το επιθυμείτε. Ως μέλη της οικογένειας θεωρούνται ο/η σύζυγος ή μόνιμος σύντροφος (όχι σε όλες τις χώρες) και τα ανήλικα άγαμα τέκνα σας.

Εάν είστε κάτοχος άδειας διαμονής, υπεύθυνο κράτος να εξετάσει την αίτησή σας είναι το κράτος του «Δουβλίνο III» που εξέδωσε την άδεια διαμονής, ακόμα και αν έληξε πριν από δύο χρόνια.

Εάν είστε κάτοχος θεώρησης εισόδου (visa), υπεύθυνο κράτος να εξετάσει την αίτησή σας είναι το κράτος του «Δουβλίνο III» που χορήγησε τη θεώρηση εισόδου, ακόμα και αν έληξε πριν από έξι μήνες.

Εάν έχετε πάνω από μία άδειες διαμονής ή θεωρήσεις, το ποιο κράτος του «Δουβλίνο III» είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτησή σας θα εξαρτηθεί από τη διάρκεια και την ημερομηνία λήξης των αδειών διαμονής ή θεωρήσεων εισόδου.

Εάν, πριν έρθετε στην Ελλάδα, είχατε εισέλθει σε ένα άλλο κράτος του «Δουβλίνο III» παράνομα, το κράτος αυτό είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτησή σας. Η αρμοδιότητα αυτή δεν υφίσταται

δώδεκα (12) μήνες μετά την παράνομη είσοδο.

Σε περίπτωση που πριν από την υποβολή της αίτησής σας ζούσατε σε άλλο κράτος του «Δουβλίνο III» για πέντε συνεχόμενους μήνες, υπεύθυνο κράτος να εξετάσει την αίτησή σας είναι αυτό.

Εάν εισήλθατε νόμιμα σε ένα κράτος του «Δουβλίνο III» για το οποίο δεν απαιτείται θεώρηση εισόδου, το κράτος αυτό είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτησή σας.

Εάν υποβάλατε αίτηση σε χώρο διεθνούς διέλευσης αερολιμένα κάποιου κράτους του «Δουβλίνο III», το κράτος αυτό είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτησή σας.

Εάν έχετε ήδη υποβάλει αίτηση σε άλλο κράτος του «Δουβλίνο III», το κράτος αυτό είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτησή σας.

Κάποιο κράτος του «Δουβλίνο III» μπορεί να δεχτεί να εξετάσει την αίτησή σας για ανθρωπιστικούς λόγους.

Εάν δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση σας κανένα από τα παραπάνω κριτήρια υπεύθυνο κράτος να εξετάσει την αίτησή σας είναι η Ελλάδα.

Εάν βάσει των ως άνω κριτηρίων κάποιο άλλο κράτος του «Δουβλίνο III» είναι υπεύθυνο να εξετάσει την αίτησή σας και αποδεχθεί να την εξετάσει, τότε η αίτησή σας στην Ελλάδα θα απορριφθεί ως απαράδεκτη και θα μεταφερθείτε στο άλλο κράτος, κατά κανόνα, εντός 6 μηνών από την ημερομηνία που δέχθηκε να εξετάσει την αίτησή σας.

Πηγή: http://asylo.gov.gr/?page_id=113

Παράρτημα 3.2.4

Στοιχεία από τη Γενική Γραμματεία Ασύλου

Τα παρακάτω κείμενα αντλήθηκαν από στην ιστοσελίδα της **Γενικής Γραμματείας Ασύλου** (<http://asylo.gov.gr/>).

Ποιος μπορεί να κάνει αίτηση

Η πρόσβαση στη διαδικασία διεθνούς προστασίας είναι ελεύθερη και δωρεάν.

Αιτών διεθνή προστασία είναι ο αλλοδαπός ή ανιθαγενής, ο οποίος δηλώνει προφορικά ή γραπτά σε οποιαδήποτε ελληνική αρχή ότι ζητά άσυλο ή ζητά να μην απελαθεί γιατί φοβάται δίωξη λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων, ή γιατί κινδυνεύει να υποστεί σοβαρή βλάβη στη χώρα καταγωγής ή προηγούμενης διαμονής του, ιδίως γιατί κινδυνεύει με θανατική ποινή ή εκτέλεση, με βασανιστήρια ή απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή κινδυνεύει η ζωή ή η ακεραιότητά του λόγω διεθνούς ή εμφύλιας σύρραξης.

Αιτών διεθνή προστασία θεωρείται και ο αλλοδαπός, ο οποίος μεταφέρεται στην Ελλάδα από κράτος που εφαρμόζει τον Κανονισμό «Δουβλίνο III».

Οι χώρες που εφαρμόζουν τον Κανονισμό «Δουβλίνο III» είναι: Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελβετία, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Ισλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Κροατία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Νορβηγία, Ολλανδία, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Σουηδία, Τσεχία, Φινλανδία.

Η Υπηρεσία Ασύλου δεν είναι αρμόδια να παραλάβει την αίτησή σας:

- α) εάν έχετε ήδη υποβάλει αίτηση διεθνούς προστασίας στην Αστυνομία, η οποία εκκρεμεί,
- β) εάν είστε κάτοχος ειδικού δελτίου αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού (ροζ κάρτα).

- **Η Υπηρεσία Ασύλου μπορεί να παραλάβει μία αίτηση ως μεταγενέστερη μόνο εάν για την αίτηση που είχατε υποβάλει στην Αστυνομία έχετε λάβει τελεσίδικη απορριπτική απόφαση.**
- **Αν είστε ανήλικος και βρίσκεστε στην Ελλάδα χωρίς να συνοδεύεστε από τους γονείς σας, ακολουθήστε αυτό το σύνδεσμο.**
- **Αν είστε κρατούμενος ή παραμένετε σε Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΚΥΤ), ακολουθήστε αυτό το σύνδεσμο.**

Αρμόδιες αρχές για να υποβάλετε την αίτησή σας είναι τα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου και τα Αυτοτελή Κλιμάκια Ασύλου.

Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου

Η Υπηρεσία Ασύλου συγκροτείται από την Κεντρική Υπηρεσία, τα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου και τα Αυτοτελή Κλιμάκια Ασύλου. Η Κεντρική Υπηρεσία προγραμματίζει, κατευθύνει, παρακολουθεί και ελέγχει τη δράση των Γραφείων και Κλιμακίων Ασύλου και εξασφαλίζει τις αναγκαίες προϋποθέσεις για την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους.

Τα Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου και τα Αυτοτελή Κλιμάκια Ασύλου έχουν ως αποστολή, μέσα στα όρια της τοπικής τους αρμοδιότητας, την εφαρμογή της νομοθεσίας περί διεθνούς προστασίας και ειδικότερα:

- α) τη λήψη των δακτυλικών αποτυπωμάτων των αιτούντων διεθνή προστασία,
- β) την παραλαβή και εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας σε πρώτο βαθμό,
- γ) την παραλαβή των προσφυγών και τη διαβίβασή τους στην Αρχή Προσφυγών,
- δ) την ενημέρωση των αιτούντων διεθνή προστασία για τη διαδικασία εξέτασης των αιτήσεών τους, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους,
- ε) τον εφοδιασμό των αιτούντων διεθνή προστασία καθώς και των δικαιούχων διεθνούς προστασίας με τα προβλεπόμενα νομιμοποιητικά και ταξιδιωτικά έγγραφα,
- στ) τη διευκόλυνση των αιτούντων σε ό,τι αφορά τις συνθήκες υποδοχής σε συνεργασία με άλλους συναρμόδιους φορείς,

- **Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Αττικής**
- **Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Λέσβου**
- **Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Θράκης (Αλεξανδρούπολη)**
- **Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Ρόδου**
- **Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Θεσσαλονίκης**
- **Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Σάμου**
- **Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου Δυτικής Ελλάδας (Πάτρα)**
- **Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου Κω**
- **Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου Αμυγδαλέζας**
- **Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου Ξάνθης**
- **Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου Χίου**
- **Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου Λέρου**
- **Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου Μετεγκατάστασης**
- **Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου Πειραιά**
- **Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου Φυλακίου**
- **Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου Κορίνθου**
- **Αυτοτελές Κλιμάκιο Ασύλου Κρήτης**

Περιφερειακά Γραφεία Ασύλου

Δικαιώματα και υποχρεώσεις

Δικαιώματα αιτούντων διεθνή προστασία

Ως αιτών διεθνή προστασία στην Ελλάδα:

- Απαγορεύεται να απελαθείτε μέχρι να ολοκληρωθεί η εξέταση της αίτησής σας.
- Μπορείτε να κυκλοφορείτε ελεύθερα στην χώρα, εκτός εάν στο δελτίο που έχετε πάρει ορίζεται συγκεκριμένο τμήμα της χώρας στο οποίο επιτρέπεται να κυκλοφορείτε.
- Αν δεν έχετε στέγη μπορείτε να ζητήσετε να στεγαστείτε σε Κέντρο Φιλοξενίας ή άλλο χώρο. Το αίτημά σας θα γίνει δεκτό, εφόσον υπάρχουν διαθέσιμες θέσεις.
- Έχετε δικαίωμα να εργαστείτε υπό τις προϋποθέσεις που θέτει η ελληνική νομοθεσία.
- Έχετε τα ίδια ασφαλιστικά δικαιώματα και υποχρεώσεις, ως εργαζόμενος, όπως οι Έλληνες πολίτες.
- Έχετε δωρεάν ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περιθαλψη, εφόσον είστε ανασφάλιστος και άπορος.
- Τα παιδιά σας έχουν πρόσβαση – και εσείς εάν είστε ανήλικος – στη δωρεάν δημόσια εκπαίδευση.
- Έχετε πρόσβαση σε επαγγελματική κατάρτιση.
- Αν είστε άτομο με αναπηρία 67% και άνω, έχετε δικαίωμα να λάβετε επίδομα αναπηρίας, εφόσον δεν είναι δυνατή η διαμονή σας σε Κέντρο Φιλοξενίας.
- Ως αιτών διεθνή προστασία **δεν** μπορείτε να ταξιδέψετε εκτός Ελλάδας.
- Ως αιτών διεθνή προστασία **δεν** μπορείτε να φέρετε στην Ελλάδα την οικογένειά σας από τη χώρα καταγωγής σας.

Υποχρεώσεις αιτούντων διεθνή προστασία

Ως αιτών διεθνή προστασία στην Ελλάδα, έχετε υποχρέωση:

- Να παραμείνετε στην Ελλάδα μέχρι να ολοκληρωθεί η εξέταση της αίτησής σας.
- Να συνεργάζεστε με τις ελληνικές αρχές για κάθε θέμα σχετικό με την αίτησή σας και την εξακρίβωση των στοιχείων της ταυτότητάς σας.
- Να πηγαίνετε ο ίδιος στην Υπηρεσία Ασύλου για να ανανεώσετε το δελτίο σας πριν τη λήξη του και το αργότερο κατά την επόμενη εργάσιμη ημέρα μετά τη λήξη ισχύος του.
- Να ενημερώνετε την Υπηρεσία Ασύλου αμέσως για τη διεύθυνση κατοικίας σας και για τα στοιχεία επικοινωνίας σας, καθώς και **για κάθε αλλαγή τους**. Η Υπηρεσία Ασύλου θα στέλνει στη διεύθυνση που δηλώνετε έγγραφα που έχουν σχέση με την αίτησή σας.
- Να τηρείτε τις προθεσμίες που σας ορίζουν στα διάφορα στάδια της διαδικασίας εξέτασης της αίτησής σας.
- Να αποκαλύπτετε την πραγματική σας οικονομική κατάσταση σε περίπτωση που απολαμβάνετε παροχές από το Κράτος.

Να συμμορφώνεστε με τις υποχρεώσεις που σας τίθενται σε περίπτωση στέγασής σας σε Κέντρο Φιλοξενίας ή άλλο χώρο.

Παράρτημα 3.2.5

Ουγγαρία: Όχι στους πρόσφυγες, ναι στους πλούσιους μετανάστες. Αφορά κυρίως στους Κινέζους που διατηρούν καταθέσεις.

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: 05/10/2016

Βουδαπέστη

Ο Ούγγρος πρωθυπουργός Βίκτορ Ορμπάν, γνωστός για τη σκληρή του στάση απέναντι στους πρόσφυγες και τον περιβόητο φράχτη για την προστασία των συνόρων, έχει ανοίξει σιωπηλά την πόρτα της Ουγγαρίας στους αλλοδαπούς που είναι αρκετά πλούσιοι ώστε να μπορούν να πληρώσουν για να ζήσουν στη χώρα.

Ένα πρόγραμμα «εγγύησης παραμονής», το οποίο ξεκίνησε το 2013, έχει προσελκύσει χιλιάδες κυρίως πλούσιους Κινέζους που επιθυμούν να χαρούν την καθαρότερη ατμόσφαιρα, να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες για μόρφωση, αλλά και τον πιο ήρεμο τρόπο ζωής που προσφέρει η Ευρώπη και, αντίθετα με τους πρόσφυγες που φεύγουν από τη Μέση Ανατολή, αυτοί οι μετανάστες αισθάνονται ευπρόσδεκτοι.

«Είναι ένα επιτυχημένο πρόγραμμα διότι φέρνει χρήματα στη χώρα, ενώ ούτε ένα σεντ δεν φεύγει», δήλωσε ο Ορμπάν στο Κοινοβούλιο τη Δευτέρα, απαντώντας σε ερώτηση της αντιπολίτευσης.

Ο Γιαν Ντινγκ, ο οποίος έφτασε στη Βουδαπέστη με τη σύζυγό του και την κόρη τους τον Απρίλιο του 2015, δεν διαφέρει πολύ από τους σχεδόν 10.000 Κινέζους που έχουν εγκατασταθεί στην Ουγγαρία χάρη στο πρόγραμμα αυτό.

Αφού πούλησε το ακίνητο που κληρονόμησε από τους γονείς του, ο Ντινγκ αγόρασε ένα ομόλογο αξίας 300.000 ευρώ που επιτρέπει σε αυτόν και την οικογένειά του να ζήσουν στην Ουγγαρία για πέντε χρόνια.

«Δεν ήρθα για εμένα, αλλά μόνο για τη μόρφωση της κόρης μου, για το μέλλον της», εξήγησε.

Όσοι επιθυμούν να εκμεταλλευτούν το πρόγραμμα αυτό και να αποκτήσουν άδεια παραμονής στην Ουγγαρία, θα πρέπει να πληρώσουν το ποσό του ομολόγου, αλλά και 50.000 ευρώ στην υπηρεσία που θα εξετάσει την αίτησή τους. Έπειτα από πέντε χρόνια όμως μπορούν να πάρουν πίσω τα 300.000 ευρώ του ομολόγου τους και έχουν τη δυνατότητα να παραμείνουν στη χώρα.

Ο Ντινγκ απορρίπτει οποιαδήποτε σύγκριση μεταξύ των κινέζων μεταναστών με τους πρόσφυγες από τη Μέση Ανατολή. «Οι κινέζοι μετανάστες βρίσκονται σε εντελώς διαφορετική θέση», εξηγεί. «Έχουν καταθέσεις στην Κίνα, ιδιοκτησία και άρα έχουν απαιτήσεις».

Πηγή: <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=833980>

Παράρτημα 3.2.6

Η Νορβηγία δίνει «μπόνους» 1.080 ευρώ στους πρόσφυγες για... να φύγουν

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: 26/4/2016

Με 1.080 ευρώ εξαγοράζει την ευρωπαϊκή αξία της αλληλεγγύης η Νορβηγία, που δίνει στους πρόσφυγες το ποσό αυτό προκειμένου να φύγουν από τη χώρα, μεταθέτοντας με αυτόν τον τρόπο τη «φωτιά» στην αυλή του «γείτονα».

Η Νορβηγία προσφέρει «μπόνους» 10.000 κορόνων (1.080 ευρώ) σε όσους πρόσφυγες και μετανάστες αιτούνται άσυλο, «για να αλλάξουν γνώμη και να φύγουν εθελοντικά από την χώρα», γράφει ο βρετανικός Independent.

Σύμφωνα με τη νορβηγική διεύθυνση μετανάστευσης (UDI), το νέο μέτρο τίθεται σε ισχύ ως μία φτηνότερη εναλλακτική λύση από την χρηματοδότηση της διαμονής των προσφύγων στα κατά τόπους κέντρα φιλοξενίας της χώρας.

Η «γενναιόδωρη» προσφορά της νορβηγικής κυβέρνησης θα τεθεί σε ισχύ από την ερχόμενη Δευτέρα και θα έχει ισχύ 6 εβδομάδων. Μάλιστα τέτοια επιτυχία περιμένουν οι Νορβηγοί κυβερνώντες που το κρατικό κανάλι NRK μετέδωσε ότι θα τηρηθεί «αυστηρή σειρά προτεραιότητας», καθώς σε πρώτη φάση, οι 500 πρώτοι θα λάβουν το «μπόνους».

Η υπουργός ενσωμάτωσης Σίλβι Λίστχογκ δήλωσε πως, με την κίνηση αυτή, ελπίζει αρκετοί από τους μετανάστες και τους πρόσφυγες να ενθαρρυνθούν να επιστρέψουν στις πατρίδες τους. «Πρέπει να δώσουμε κίνητρα σε όσο το δυνατόν περισσότερους ανθρώπους να γυρίσουν στα σπίτια τους, χρηματοδοτώντας την επιστροφή τους. Αυτό θα μας γλιτώσει από τα υψηλότερα έξοδα της διαμονής τους στα κέντρα φιλοξενίας», είπε. «Ούτως ή άλλως είναι πάρα πολλοί εκείνοι που δεν δικαιούνται άσυλο και θα είναι προτιμότερο να φύγουν».

Το μέτρο αφορά τους αιτούντες άσυλο στην Νορβηγία έως και την 1η Απριλίου του 2016 και, όπως επισημαίνεται, το ποσό αυτό θα δοθεί επιπλέον των 2.166 ευρώ που ήδη προσφέρονται σε όσους μετανάστες και πρόσφυγες αναχωρούν εθελοντικά από την χώρα.

Υπολογίζεται πως από τις 31.000 αιτήσεις ασύλου που κατατέθηκαν στην Νορβηγία το 2015, πάνω από 7.800 απορρίφθηκαν, με το ένα τρίτο εξ αυτών να αφορούν Σύρους πρόσφυγες.

Τον Ιανουάριο η κυβέρνηση της Νορβηγίας είχε δεχθεί σφοδρή διεθνή κριτική, όταν επαναπροώθησε στη Ρωσία 5.500 πρόσφυγες και μετανάστες που φιλοξενούνταν κοντά στα νορβηγορωσικά σύνορα.

Πηγή: <http://tvxs.gr/news/eyropi-eop/i-norbigia-dinei-mponoys-1080-eyro-stoys-prosfyges-gia%E2%80%A6-na-fygoyn>

Παράρτημα 3.2.7

Spiegel: ένα χρόνο μετά, τί απέγιναν οι πρόσφυγες που δέχτηκε η Γερμανία;

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ: 08/9/2016

Διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας της γερμανικής διοίκησης

Πριν από ένα χρόνο, η καγκελάρια Άνγκελα Μέρκελ άνοιξε την πόρτα για εγκατάσταση στην Ομοσπονδιακή Γερμανία σε περισσότερους από ένα εκατομμύριο πρόσφυγες πολέμου, λέγοντας την χαρακτηριστική φράση «Θα τα καταφέρουμε». Η επιθεώρηση Spiegel διερεύνησε κατά πόσον οι άνθρωποι αυτοί έχουν ενταχθεί σήμερα στη χώρα και πόσο αποτελεσματική είναι η λειτουργία της γερμανικής διοίκησης απέναντί τους.

Οι αριθμοί των προσφυγικών ροών

Περισσότερα από ένα εκατομμύριο άτομα πήγαν στη Γερμανία το τελευταίο 12μηνο από την Συρία, το Ιράκ, το Αφγανιστάν, τη Βόρεια Αφρική και τα Βαλκάνια. Σήμερα οι αφίξεις έχουν μειωθεί επειδή έκλεισε ο βαλκανικός διάδρομος και κυρίως λόγω της συμφωνίας ΕΕ-Τουρκίας. Γύρω στις 220.000 καταγράφηκαν το πρώτο μισό του 2016. Σύμφωνα με το γερμανικό εθνικό σύστημα καταγραφής EASY, 92.000 μετανάστες και πρόσφυγες καταγράφηκαν τον Ιανουάριο και μόνο 16.000 τον Ιούλιο.

Δεν αυξήθηκε η εγκληματικότητα

Οι Γερμανοί ανησύχησαν ότι απέκτησαν πρόβλημα εγκληματικότητας λόγω των επιθέσεων την παραμονή της Πρωτοχρονιάς στην Κολωνία. Σύμφωνα με στοιχεία της αστυνομίας μετανάστες από την Αλγερία, το Μαρόκο και την Τυνησία θεωρούνται πιο συχνά ύποπτοι τέλεσης αξιόποινων πράξεων απ' όσο πολίτες άλλων χωρών. Αλλά τα στοιχεία δείχνουν ότι η εγκληματικότητα παρέμεινε σταθερή παρά την έλευση ενός εκατομμυρίου ατόμων και ότι τα μόνα εγκλήματα που αυξήθηκαν είναι εκείνα με θύματα μετανάστες, όπως επιθέσεις σε καταλύματα διαμονής προσφύγων.

Η ομοσπονδιακή υπηρεσία πληροφοριών ανησυχεί ότι ακραίες ομάδες προσπαθούν να στρατολογήσουν μέλη σε ξενώνες προσφύγων.

Επιταχύνθηκαν οι διαδικασίες παροχής ασύλου

Η Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Μετανάστευσης και Προσφύγων (BAMF), που αρχικά χρεώθηκε πολλές γραφειοκρατικές αποτυχίες, αύξησε το προσωπικό της από 2.300 υπαλλήλους το 2015 σε 8.000 σήμερα και άνοιξε δεκάδες νέα γραφεία. Η BAMF έλαβε περισσότερες από 330.000 αποφάσεις για άσυλο το πρώτο επτάμηνο του 2016. Αν και εκκρεμούν μισό εκατομμύριο αιτήσεις που, λόγω παλαιότερων περιπλοκών υποθέσεων αυξάνουν τον μέσο χρόνο διεκπεραίωσης σε έξι και πλέον μήνες, η BAMF προσπαθεί να λαμβάνει αποφάσεις για τις νέες αιτήσεις εντός 48 ωρών καθώς και να έχουν αιτηθεί άσυλο όλοι οι πρόσφυγες που βρίσκονται στη Γερμανία ως τα τέλη Σεπτεμβρίου.

Ικανοποιητική η εξεύρεση προσωρινής διαμονής

Το χάος ανήκει πλέον στο παρελθόν. Η Γερμανία βρήκε καταλύματα για περίπου ένα εκατομμύριο πρόσφυγες. Υπάρχουν χιλιάδες άδεια κρεβάτια σε καταφύγια άμεσης ανάγκης και μεγάλο μέρος των περίπου 1.000 αναδιαμορφωμένων γυμναστηρίων δεν χρειάζονται πια αφού πολλοί πρόσφυγες μεταφέρθηκαν, συχνά όμως σε προσωρινά καταλύματα σε κοντινότερα.

Οι προσπάθειες στέγασης των προσφύγων και μεταναστών ήταν πιο πετυχημένες στις μικρές πόλεις και κωμοπόλεις παρά στις μητροπολιτικές περιοχές.

Στο Βερολίνο, δεκάδες γυμναστήρια συνεχίζουν να φιλοξενούν περισσότερους από 5.000 πρόσφυγες. Συνολικά ζουν 23.600 πρόσφυγες και μετανάστες σε καταφύγια άμεσης ανάγκης, όπως στα υπόστεγα αεροπλάνων του παλαιού αεροδρομίου της πόλης. Γύρω στα 60 νέα συγκροτήματα κατοικιών χτίζονται για τους παράσχουν διαμονή.

Γολγοθάς η διαδικασία κοινωνικής ένταξης

Το πραγματικό τεστ είναι αν η Γερμανία μπορεί να εντάξει εκατοντάδες χιλιάδες νέους κατοίκους. Ακόμη και το πρώτο βήμα της διαδικασίας έχει πρόβλημα: τα μαθήματα γλώσσας και ένταξης. Η BAMF υπολογίζει ότι φέτος θα υπάρξει έλλειψη για 200.000 θέσεις και ότι οι συμμετέχοντες θα είναι 500.000.

Μόνο οι πρόσφυγες και μετανάστες με ισχυρή προοπτική να παραμείνουν στη Γερμανία έχουν πρόσβαση στα μαθήματα. Σχεδόν 80.000 Αφغانοί που είχαν καταθέσει αίτηση άσυλου ως τα τέλη Ιουλίου δεν έχουν δικαίωμα συμμετοχής.

Τα προσφυγόπουλα αποτελούν άλλη μία πρόκληση: 325.000 παιδιά και έφηβοι πρόσφυγες εντάχθηκαν στο γερμανικό σχολικό σύστημα το 2014 και 2015. Σήμερα αποτελούν το 2% όλων των μαθητών της χώρας. Τα σχολεία χρειάζονται επιπλέον δασκάλους και κοινωνικούς λειτουργούς εκπαιδευμένους να δουλεύουν με τραυματισμένα παιδιά.

Οι παιδικοί σταθμοί χρειάζονται 58.000 επιπλέον θέσεις για τα παιδιά που έφθασαν το 2015.

Ελάχιστοι μπήκαν στην αγορά εργασίας

Η Μέρκελ κάλεσε τους επικεφαλής μεγάλων εταιρειών σε συνάντηση για το προσφυγικό εντός του Σεπτεμβρίου. Μέχρι στιγμής ελάχιστοι πρόσφυγες έχουν εισέλθει στην αγορά εργασίας. Οι 322.000 πρόσφυγες των οποίων το αίτημα για άσυλο έχει εγκριθεί (μόνο τότε αποκτούν το δικαίωμα εργασίας) ήταν καταγεγραμμένοι ως ότι ζητούν δουλειά τον Ιούλιο και οι 141.000 από αυτούς ήταν άνεργοι. Πολλοί δεν μιλούν γερμανικά ή δεν έχουν επαρκή εκπαίδευση, αλλά οι περισσότεροι είναι νέοι και υπάρχει η ελπίδα ότι μπορούν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας μέσω προγραμμάτων κατάρτισης.

Πηγή: <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=826917>

ΑΞΟΝΑΣ 3 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3.3

Η Ε.Ε. και η προσφυγική κρίση

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 2 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθητές θα είναι σε θέση:

- Να αναγνωρίζουν τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) στην αντιμετώπιση του προσφυγικού ζητήματος.
- Να διακρίνουν τα ειδικότερα προγράμματα που εφαρμόζει η Ε.Ε. για το προσφυγικό.
- Να κρίνουν το ύψος και την κατανομή της οικονομικής βοήθειας της Ε.Ε. για το προσφυγικό και να διατυπώσουν κριτικά σχόλια γι' αυτό.
- Να αποτυπώνουν το Χάρτη των θεσμικών οργάνων που ασχολούνται με το προσφυγικό σε εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Τα Φύλλα Εργασίας 3.3.1 και 3.3.2
- Τα Παραρτήματα 3.3.1 και 3.3.2
- Χαρτί Α4
- Χαρτί του μέτρου
- Χρωματιστοί μαρκαδόροι
- Παγκόσμιος πολιτικός χάρτης, Η/Υ με πρόσβαση στο διαδίκτυο
- Χαρτάκια post-it

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Οι μαθητές χωρίζονται σε 6 ισοδύναμες ομάδες.

Βήμα 1^ο: Ο εκπαιδευτικός δίνει στις ομάδες τυπωμένο το αρχείο των εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Η Ε.Ε. και η προσφυγική κρίση» (Παράρτημα 3.3.1). Στη συνέχεια ζητά από τις ομάδες να εντοπίσουν τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης. Κάθε ομάδα επεξεργάζεται μία παράγραφο, τη συνοψίζει με δικά της λόγια στο Φύλλο Εργασίας 3.3.1 και μεταφέρει στην ολομέλεια της τάξης τα βασικά στοιχεία που αναδεικνύουν τον

ρόλο της Ε.Ε. στην προσφυγική κρίση ως προς την:

- Παροχή ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής βοήθειας
- Διάσωση ανθρώπων στη θάλασσα και προστασία των συνόρων της Ε.Ε.
- Μετεγκατάσταση, επανεγκατάσταση και επιστροφή
- Συμφωνία με την Τουρκία
- Καταπολέμηση της παράτυπης και ανεξέλεγκτης μετανάστευσης
- Μεταρρύθμιση των κανόνων της Ε.Ε. για το άσυλο

Βήμα 2°: Τα βασικά στοιχεία που εντόπισε κάθε ομάδα αποτυπώνονται με ευφάνταστο τρόπο που επιλέγουν οι μαθητές σε μια αφίσα (σε χαρτί του μέτρου) με έξι κομμάτια παζλ τα οποία συνθέτουν τον ρόλο της Ε.Ε.

Βήμα 3°: Ο εκπαιδευτικός χρησιμοποιεί τον χάρτη που βρίσκεται στο Παράρτημα 3.3.2 τυπώνοντάς τον τόσες φορές όσες και οι ομάδες. Αν υπάρχει η δυνατότητα ο χάρτης τυπώνεται σε μεγάλο χαρτί (π.χ. Α3). Ζητά από τις ομάδες να ξαναδιαβάσουν το κείμενο του Παραρτήματος 3.3.1 δίνοντας έμφαση αυτή τη φορά στα οικονομικά στοιχεία που αναφέρονται. Σε χαρτάκια post it οι μαθητές γράφουν τα ποσά που χρησιμοποιεί η Ε.Ε. εντός και εκτός των συνόρων της. Τα χαρτάκια επικολλώνται στον χάρτη. Οι μαθητές συγκρίνουν τα ποσά που κατανέμονται ανά τομέα και βγάζουν συμπεράσματα.

Βήμα 4°: Επιχειρείται με συζήτηση στην ολομέλεια της τάξης η ερμηνεία της χρήσης αυτών των ποσών για την Ελλάδα και την Ιταλία ως πύλες εισόδου στην Ε.Ε. Γίνεται συζήτηση για τον κομβικό ρόλο της Τουρκίας και αναδεικνύεται το ενδιαφέρον της Ε.Ε. για τη χρηματοδότηση χωρών όπως η Ιορδανία, ο Λίβανος και το Ιράκ. Τέλος επιχειρείται συνθετικά μια κριτική διερεύνηση της κατανομής των οικονομικών πόρων για την αντιμετώπιση του προσφυγικού και διατυπώνονται ιδέες για την καλύτερη διευθέτησή του.

Βήμα 5°: Οι ομάδες συμπληρώνουν στο Φύλλο Εργασίας 3.3.2. τον Χάρτη των θεσμικών οργάνων που σχετίζονται με την προσφυγική κρίση σε εθνικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο, αφού έχουν ολοκληρώσει τις Δραστηριότητες 3.1, 3.2 και 3.3. Συζητούν στην ολομέλεια τα συμπεράσματά του

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Δίκαιο και Εκδόσεις της ΕΕ - <http://publications.europa.eu/el/home>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016). Η Ε.Ε. και η προσφυγική κρίση. Διαθέσιμο στο: <http://publications.europa.eu/webpub/com/factsheets/refugee-crisis/el/>

Φύλλο εργασίας 3.3.1

Η Ε.Ε. και η προσφυγική κρίση

Διαβάστε το αρχείο των εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Η Ε.Ε. και η προσφυγική κρίση» (Παράρτημα 3.3.1). Εντοπίστε τον ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης. Κάθε ομάδα επεξεργάζεται έναν διαφορετικό άξονα και συνοψίζει με δικά της λόγια στο αντίστοιχο πλαίσιο.

ΟΜΑΔΑ Α

Παροχή ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής βοήθειας

ΟΜΑΔΑ Β

Διάσωση ανθρώπων στη θάλασσα και προστασία των συνόρων της Ε.Ε.

ΟΜΑΔΑ Γ

Μετεγκατάσταση, επανεγκατάσταση και επιστροφή

ΟΜΑΔΑ Δ

Συμφωνία με την Τουρκία

ΟΜΑΔΑ Ε

Καταπολέμηση της παράτυπης και ανεξέλεγκτης μετανάστευσης

ΟΜΑΔΑ ΣΤ

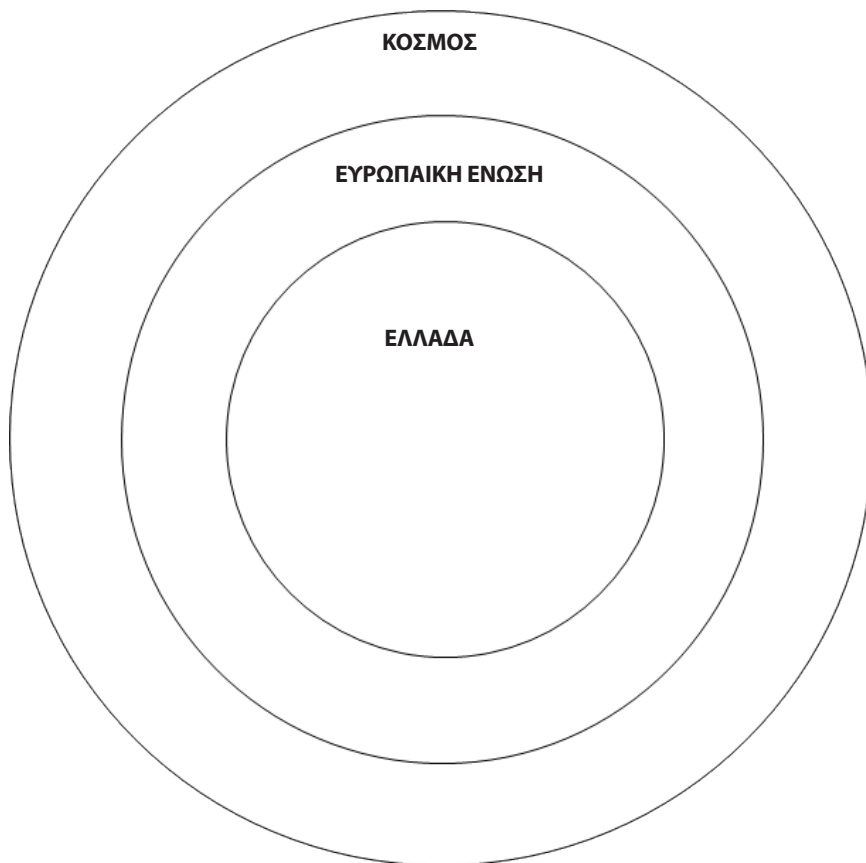
Μεταρρύθμιση των κανόνων της Ε.Ε. για το άσυλο

Παρουσιάστε και συζητήστε στην ολομέλεια τα συμπεράσματα και τα σχόλιά σας.

Φύλλο εργασίας 3.3.2

Χάρτης θεσμικών οργάνων που σχετίζονται με το προσφυγικό και τη μετανάστευση

Μετά από την μελέτη των οργανισμών και των πολιτικών που σχετίζονται με το προσφυγικό και τη μετανάστευση προσπαθήστε να σχεδιάσετε έναν χάρτη που να τα αποτυπώνει σε τρία επίπεδα: εθνικό, ευρωπαϊκό, παγκόσμιο. Σημειώστε στον εσωτερικό κύκλο τα στοιχεία για το εθνικό επίπεδο, στον μεσαίο κύκλο τα στοιχεία για το ευρωπαϊκό επίπεδο και στον εξωτερικό κύκλο εκείνα για το παγκόσμιο επίπεδο. Τι παρατηρείτε;

Παράρτημα 3.3.1

Η Ε.Ε. και η προσφυγική κρίση

Παροχή ανθρωπιστικής και αναπτυξιακής βοήθειας

Συνολικά, η ΕΕ διέθεσε περισσότερα από 10 δισεκατομμύρια ευρώ από τον προϋπολογισμό της για την αντιμετώπιση της προσφυγικής κρίσης τα έτη 2015 και 2016. Τα περισσότερα άτομα που φτάνουν στην ΕΕ έχουν βασικές ανάγκες, όπως καθαρό νερό, τροφή και στέγη. Η ΕΕ χρηματοδοτεί έργα για να αντιμετωπιστούν οι πιο επείγουσες ανθρωπιστικές ανάγκες των 50.000 προσφύγων και μεταναστών που φιλοξενούνται στην Ελλάδα από τον Μάιο του 2016.

Επίσης, η ΕΕ παρέχει ανθρωπιστική βοήθεια στους πρόσφυγες και τους μετανάστες σε χώρες εκτός της ΕΕ, όπως η Τουρκία, ο Λίβανος, η Ιορδανία και το Ιράκ.

Η Τουρκία φιλοξενεί μακράν τον μεγαλύτερο αριθμό προσφύγων, συνολικά περίπου 3 εκατομμύρια, εκ των οποίων 2,5 εκατομμύρια είναι Σύριοι. Για την υποστήριξη των προσφύγων στην Τουρκία, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της παρέχουν 6 δισεκατομμύρια ευρώ μέσω ειδικού μηχανισμού, για την περίοδο 2016-2018.

Διάσωση ανθρώπων στη θάλασσα και προστασία των συνόρων της ΕΕ

Η ΕΕ έχει αυξήσει την ικανότητα της όσον αφορά τη διεξαγωγή επιχειρήσεων έρευνας και διάσωσης στη Μεσόγειο και την καταπολέμηση εγκληματικών δικτύων.

Τριπλασιάζοντας τους διαθέσιμους πόρους, βοήθησε να διασωθούν πάνω από 250.000 ζωές το 2015.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ συμφώνησαν, τον Ιούνιο του 2016, στη δημιουργία μιας νέας Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής για την

Συμφωνία με την Τουρκία

Η ΕΕ και η Τουρκία συμφώνησαν, τον Μάρτιο του 2016, ότι οι παράτυποι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο που φτάνουν στα ελληνικά νησιά από την Τουρκία μπορούν να επιστρέφουν στην Τουρκία. Για κάθε Σύριο που επιστρέφει στην Τουρκία από τα ελληνικά νησιά, μετά από παράνομη διέλευση, η ΕΕ θα δέχεται από την Τουρκία ένα Σύριο που δεν επεδίωξε να κάνει αυτό το ταξίδι με παράτυπο τρόπο.

Επιχειρήσεις επιστροφής έχουν αρχίσει από τα ελληνικά νησιά προς την Τουρκία, παράλληλα με πτήσεις επανεγκατάστασης απευθείας από την Τουρκία στα κράτη μέλη της ΕΕ.

Καταπολέμηση της παράτυπης και ανεξέλεγκτης μετανάστευσης

Η ΕΕ έχει δημιουργήσει κέντρα υποδοχής στην Ελλάδα και την Ιταλία για να βοηθήσει τις αρχές των χωρών αυτών να διαχειρίζονται τις μεταναστευτικές ροές. Έχει, επίσης, αποστείλει εμπειρογνώμονες για να βοηθήσουν στην καταγραφή των ατόμων που φτάνουν και για να συντονίσουν τον επαναπατρισμό ορισμένων μεταναστών στη χώρα καταγωγής τους. Η ΕΕ θα αναζητήσει επίσης συμπτάξεις με χώρες από τις οποίες προέρχονται οι πρόσφυγες και οι μετανάστες, με σκοπό να σωθούν ζωές, να αυξηθούν οι επιστροφές, να μπορούν οι μετανάστες και οι πρόσφυγες να παραμένουν πιο κοντά στην πατρίδα τους και, μακροπρόθεσμα, να συμβάλει στην ανάπτυξη αυτών των χωρών, ώστε να αντιμετωπιστούν οι βασικές αιτίες της άτυπης μετανάστευσης.

Η ΕΕ προτείνει να διατεθούν 8 δισεκατομμύρια ευρώ για το πρόγραμμα αυτό ως το 2021.

ενίσχυση της διαχείρισης και της ασφάλειας των κοινών εξωτερικών συνόρων της ΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία έχει δημιουργήσει ένα νέο Ευρωπαϊκό Κέντρο κατά της Παράνομης Διακίνησης Μεταναστών για να υποστηρίξει τα κράτη μέλη της ΕΕ στην εξάρθρωση των εγκληματικών δικτύων που εμπλέκονται στην οργανωμένη παράνομη διακίνηση μεταναστών .

Μετεγκατάσταση, επανεγκατάσταση και επιστροφή

Με βάση πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τα κράτη μέλη συμφώνησαν, για πρώτη φορά, τη μετεγκατάσταση 160.000 αιτούντων άσυλο από την Ελλάδα και την Ιταλία σε άλλες χώρες της ΕΕ ως τον Σεπτέμβριο του 2017.

Ωστόσο, ως τον Ιούλιο του 2016 είχαν μετεγκατασταθεί μόλις 3.000 αιτούντες άσυλο. Οι εθνικές κυβερνήσεις πρέπει να εντείνουν τον ρυθμό του προγράμματος αυτού για να βοηθήσουν όσους έχουν ανάγκη προστασίας.

Η ΕΕ επιθυμεί επίσης τη δημιουργία ασφαλών και νόμιμων οδών εισόδου στην ΕΕ για τους αιτούντες άσυλο, ώστε να μην πρέπει να διακινδυνεύουν τη ζωή τους καταφεύγοντας σε παράνομα κυκλώματα λαθρεμπορίας και εμπορίας ανθρώπων. Το εθελοντικό πρόγραμμα επανεγκατάστασης που συμφωνήθηκε από τα κράτη μέλη της ΕΕ προβλέπει τη μεταφορά 22.500 ατόμων από χώρες εκτός ΕΕ σε κράτος μέλος της ΕΕ.

Η ΕΕ αύξησε το ποσοστό επιστροφών στις χώρες καταγωγής τους των παράτυπων μεταναστών που δεν έχουν δικαίωμα παραμονής στην ΕΕ. Τα κράτη μέλη έχουν συμφωνήσει να εφαρμόζουν πιο ενεργητικά τους κανόνες σχετικά με την επιστροφή και ο ευρωπαϊκός οργανισμός ελέγχου των συνόρων θα συνδράμει συντονίζοντας τις πτήσεις επιστροφής.

Μεταρρύθμιση των κανόνων της ΕΕ για το άσυλο

Παρόλο που η ΕΕ άρχισε να αναπτύσσει μια κοινή πολιτική ασύλου το 1999, οι κανόνες δεν είναι σχεδιασμένοι για να αντιμετωπιστεί μια μαζική έλευση ανθρώπων σε τόσο σύντομο χρονικό διάστημα. Η Επιτροπή υπέβαλε πλέον νέες προτάσεις για την αναθεώρηση της υφιστάμενης νομοθεσίας, σύμφωνα με τις τρέχουσες και μελλοντικές ανάγκες. Η βασική αρχή παραμένει η ίδια —τα άτομα πρέπει να υποβάλουν αίτημα ασύλου στο πρώτο κράτος μέλος εισόδου στην ΕΕ, εκτός αν έχουν οικογένεια αλλού— αλλά κάθε φορά που ένα κράτος μέλος αδυνατεί να αντεπεξέλθει, πρέπει να υπάρχει αλληλεγγύη και δίκαιη κατανομή ευθυνών στο εσωτερικό της ΕΕ.

Παράρτημα 3.3.2

Η Ε.Ε. και η προσφυγική κρίση

ΑΞΟΝΑΣ 3 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3.4

Ο μετανάστης και οι άλλοι

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 1 διδακτική ώρα

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθητές θα είναι σε θέση:

- Να συμμερίζονται τις σκέψεις και τα συναισθήματα του μετανάστη/πρόσφυγα.
- Να αντιλαμβάνονται τις διαφορετικές οπτικές γωνίες και απόψεις σχετικά με την αντιμετώπιση των προσφύγων.
- Να αναγνωρίζουν κοινωνικές ομάδες και τη στάση που υιοθετούν στο θέμα των προσφύγων.
- Να ξεχωρίζουν τις έννοιες «εγώ» και «οι άλλοι».

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Παράρτημα 3.3.1
- Χαρτί του μέτρου
- Μαρκαδόροι
- Προαιρετική χρήση βιντεοπροβολέα

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

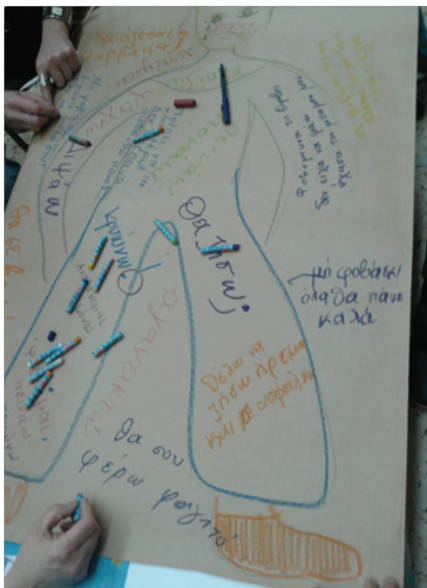
Πρόκειται για μία άσκηση οπτικής γωνίας και ανάπτυξης ενσυναίσθησης.

Βήμα 1^ο: Οι μαθητές βλέπουν κάποιες φωτογραφίες (μοιράζονται χέρι-χέρι ή προβάλλονται σε βιντεοπροβολέα) σχετικά με την αρνητική ή θετική υποδοχή των προσφύγων σε διάφορα μέρη (Παράρτημα 3.4.1), με σκοπό να δεχθούν νέα ερεθίσματα για το θέμα αυτό, ή να ενεργοποιηθεί η πρότερη γνώση τους. Με τον τρόπο αυτό μπορούν να επεξεργαστούν το οπτικό υλικό πιο γρήγορα και επιπλέον τους δίνεται χώρος για προσωπική ερμηνεία, ανάλογα με τα βιώματά τους.

Βήμα 2^ο: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων και σχεδιάζουν σε χαρτί του μέτρου το περίγραμμα του πρόσφυγα: ένα παιδί ξαπλώνει στο χαρτί και τα υπόλοιπα ζωγραφίζουν το περίγραμμά του (ενδεικτικά Εικόνα 1). Μέσα στο περίγραμμα τα παιδιά γράφουν σε πρώτο πρόσωπο τι σκέφτεται ο ίδιος ο πρόσφυγας για τον εαυτό του και έξω από το περίγραμμα

τι σκέφτονται οι άλλοι για αυτόν. Ό όρος «άλλοι» είναι ευρύς προκειμένου τα παιδιά χωρίς περιορισμούς να μεταφέρουν την οπτική γωνία πολλών κοινωνικών ομάδων.

Βήμα 3^ο: Οι ομάδες παρουσιάζουν τα περιγράμματα στην ολομέλεια και εντοπίζουν διαφορές και ομοιότητες. Συζητούν συνολικά για το θέμα της αντιμετώπισης των προσφύγων.

Ενδεικτική σχεδίαση του περιγράμματος του πρόσφυγα

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Οι μαθητές παίρνουν συνέντευξη από έναν μετανάστη/πρόσφυγα που συναντούν στο οικογενειακό ή φιλικό περιβάλλον τους σχετικά με τον τρόπο που τον αντιμετώπισαν οι άνθρωποι και τα συναισθήματά του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Πηγές εικόνων

- Flickr - <https://www.flickr.com/photos/fibonacciblue/29638015012>
- Flickr - <https://www.flickr.com/photos/iliasbartolini/21179660740>
- SocialistWorker.com - <https://socialistworker.org/2016/02/08/europes-rising-tide-of-refugee>
- The nation - <http://nation.com.pk/blogs/20-Feb-2016/europe-s-silence-over-cologne-carnival-sexual-assaults-unravels-their-biases-against-refugees>
- Voanews - <https://www.voanews.com/a/texas-withdraw-us-refugee-resettlement-program/3519376.html>
- Wikimedia commons - [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Women_and_children_among_Syrian_refugees_striking_at_the_platform_of_Budapest_Keleti_railway_station._Refugee_crisis._Budapest,_Hungary,_Central_Europe,_4_September_2015._\(2\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Women_and_children_among_Syrian_refugees_striking_at_the_platform_of_Budapest_Keleti_railway_station._Refugee_crisis._Budapest,_Hungary,_Central_Europe,_4_September_2015._(2).jpg)

Παράρτημα 3.4.1

Εικόνες με θετική/αρνητική υποδοχή προσφύγων

Εικόνα 1

Εικόνα 2

Εικόνα 3

Εικόνα 4

Εικόνα 5

Εικόνα 6

ΑΞΟΝΑΣ 3 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3.5

Με θετικό ή αρνητικό πρόσημο: Τα ΜΜΕ μιλούν για τους μετανάστες

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 1-2 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να επεξεργάζονται κριτικά άρθρα του έντυπου ή ηλεκτρονικού τύπου σε σχέση με τους μετανάστες και τους πρόσφυγες.
- Να εντοπίζουν τα εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιούνται για τη διαμόρφωση του μηνύματος.
- Να ανιχνεύουν τις αξίες και οπτικές γωνίες που ενσωματώνουν.
- Να αντιλαμβάνονται το σκοπό του συγγραφέα ενός άρθρου.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 3.5.1
- Το Παράρτημα 3.5.1

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Πρόκειται για δραστηριότητα ανάπτυξης μιντιακού γραμματισμού.

Βήμα 1^ο: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Σε κάθε ομάδα δίνεται ένα δισέλιδο κείμενο με τρία διαφορετικά αποσπάσματα άρθρων από τον ημερήσιο έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο* (Παράρτημα 3.5.1). Τα άρθρα είναι επιλεγμένα ώστε να εκφράζουν αντίστοιχα αρνητική, θετική και ουδέτερη στάση απέναντι στο θέμα των μεταναστών-προσφύγων.

Βήμα 2^ο: Αφού μελετήσουν τα αποσπάσματα των άρθρων τους δίνεται το Φύλλο Εργασίας 3.5.1 (3 αντίτυπα σε κάθε ομάδα). Σε αυτό επεξεργάζονται τα τρία αποσπάσματα, με σκοπό να αποκρυπτογραφήσουν τα μηνύματα και τις οπτικές γωνίες που εκφράζουν. Η ανάλυση βασίζεται σε 5 βασικούς άξονες των μιντιακών μηνυμάτων: συντάκτης, μορφή, αποδέκτες, περιεχόμενο, σκοπός. Οι ερωτήσεις του Φύλλου Εργασίας 3.5.1 είναι καθοδηγητικές και υποστηρικτικές για την επεξεργασία των άρθρων.

Βήμα 3^ο: Οι μαθητές παρουσιάζουν την ανάλυση κάθε ομάδας στην ολομέλεια με τελικό σκοπό να συνθέσουν μία συνολική ανάλυση.

* **Σημείωση για τον εκπαιδευτικό:** Τα αποσπάσματα των άρθρων επιλέχθηκαν από τον ελληνικό τύπο ώστε να είναι εγγύτερα στην πραγματικότητα των μαθητών και στην ελληνική δημοσιογραφική γλώσσα. Στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν αναφέρεται η πηγή του άρθρου και ο δημοσιογράφος-συντάκτης προς αποφυγή δημιουργίας στερεοτύπων από τους μαθητές. Οι πηγές αναφέρονται στο τέλος της Δραστηριότητας 3.5 για λόγους δεοντολογίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- efsyn.gr (07/02/17). Μία νίκη για τον δημοκρατικό κόσμο του Ωραιοκάστρου - <http://www.efsyn.gr/arthro/mia-niki-gia-ton-dimokratiko-kosmo-toy-oraiokastroy>
- News 24/7 (25/12/15). Το μεγάλο πέρασμα. Πόσοι μετανάστες έφτασαν στην Ελλάδα μέσα στο 2015 - <http://news247.gr/eidiseis/koinonia/to-megalo-perasma-posoi-metanastes-eftasan-sthn-ellada-mesa-sto-2015.3832747.html> (πηγή ΑΠΕ)
- Thoman E., Jolls T. (2003). Literacy for the 21st Century: An Overview & Orientation Guide to Media Literacy Education. Center for Media Literacy, University of Toronto. Διαθέσιμο στο: http://medialit.net/sites/default/files/01_MLKorientation.pdf.
- Πρώτο Θέμα (06/03/16). #Ton_Ellina_poiios_tha_ton_koitaxei_karnavaloi? - http://www.protothema.gr/blogs/blogger/post/559013/ton_ellina_poiios_tha_ton_koitaxei_karnavaloi/

Φύλλο εργασίας 3.5.1

Προσεγγίζοντας ένα δημοσιογραφικό άρθρο για το θέμα των προσφύγων- μεταναστών»

Διαβάστε στο Παράρτημα 3.5.1 τα αποσπάσματα άρθρων από τον ελληνικό έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο και προσπαθήστε να τα αναλύσετε απαντώντας στις παρακάτω ερωτήσεις. Χρησιμοποιήστε ξεχωριστό Φύλλο Εργασίας για κάθε κείμενο.

ΕΝΝΟΙΕΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ	Ποιος δημιούργησε το μήνυμα;	Δημοσιογράφος σε έντυπη εφημερίδα.
ΜΟΡΦΗ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιες τεχνικές- γλωσσικά χαρακτηριστικά χρησιμοποιούνται για να τραβήξουν την προσοχή μου; • Δημιουργούν οι λέξεις εικόνες; • Υπάρχουν λέξεις-φράσεις που χρησιμοποιούνται με μεταφορική σημασία; • Χρησιμοποιείται η στίξη για να τονίσει κάποια νοήματα; • Χρησιμοποιείται ευθύς λόγος; • Χρησιμοποιούνται ρητορικές ερωτήσεις; 	
ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Πώς διαφορετικοί άνθρωποι μπορούν να κατανοήσουν το μήνυμα διαφορετικά (με βάση την ηλικία, τα βιώματα, τις γνώσεις και τις αξίες τους); • Τι νιώθω εγώ όταν διαβάζω το κείμενο; • Τι μπορεί να νιώσει κάποιος άλλος; • Ποιοι άνθρωποι καλούνται να ταυτιστούν με αυτό το άρθρο; • Τι ερωτήσεις σου έρχονται στο μυαλό καθώς διαβάζεις αυτό το άρθρο; 	

ΕΝΝΟΙΕΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιες αξίες, τρόποι ζωής και οπτικές γωνίες παρουσιάζονται ή απουσιάζουν από το μήνυμα; • Τι μαθαίνω από το κείμενο για τον τρόπο που σκέφτονται άλλοι άνθρωποι; 	
ΣΚΟΠΟΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Γιατί δημιουργήθηκε αυτό το μήνυμα; • Τι προσπαθεί να μου πει; • Επωφελείται κάποιος από αυτό το μήνυμα; • Άτομα; • Φορείς; 	

Παράρτημα 3.5.1

Αποσπάσματα άρθρων από τον ημερήσιο τύπο

1° άρθρο:

...Οι μετανάστες που βοήθησαν άλλες κοινωνίες σ' άλλες εποχές ήταν δυστυχισμένοι κι αυτοί, αλλά με διαφορετική κουλτούρα, συνείδηση και προδιάθεση απ' ό,τι οι σημερινοί! Ο Έλληνας που πήγαινε Αμερική, Αυστραλία ή γκασταρμπάιτερ στις φάμπρικές είχε όνειρο να γίνει «σαν τους ξένους», όχι να στήσει τζαμιά, να μαζεύει τους δικούς του, και να πουλάνε ο ένας στον άλλον τηνπραμάτεια τους. Επιπλέον, για να μη λένε ότι οι μετανάστες βοήθησαν και βοηθήθηκαν σε χώρες που ήταν σε φάση ανάπτυξης! Δεν έχει ξαναγίνει ιστορικά να πάνε άμππρωχοι σε μια επίσης ξεπεσμένη και φτωχή χώρα, όπως είναι η Ελλάδα σήμερα, με την οικονομία της σε καθοδική πορεία. Η σκληρή αλήθεια είναι ότι το κύμα προσφύγων που γιγαντώθηκε θα κάνει την ανάκαμψη της οικονομίας ακόμα πιο δύσκολη και απίθανη. Εφιαλτική η ιδέα της παραμονής τόσων και τόσων χιλιάδων απελπισμένων ανθρώπων στην Ελλάδα για 5 τουλάχιστον χρόνια, απ' ό,τι φαίνεται, αλλά ΚΑΘΑΡΑ ΠΡΟΔΟΤΙΚΗ η ιδέα της ενσωμάτωσης που θα λύσει, λέει, και το δημογραφικό μας πρόβλημα. Η Ελλάδα είναι η τελευταία που από οικονομικής και εθνικής άποψης μπορεί να ενσωματώσει εντελώς ξένα στοιχεία - και μάλιστα σε περίοδο καθολικής δυστυχίας. Μόνο προς τα κάτω θα μας τραβήξουν. Μελετούν πώς θα μας φορτώσουν ΜΟΝΙΜΑ κάποιες εκατοντάδες χιλιάδες τραγικές ανθρώπινες υπάρξεις.

Το να φεύγουν οι νέοι και οι ικανοί Έλληνες και να μας φέρνουν φτωχούς και ξένους απελπισμένους πώς ακριβώς λέγεται;

Γι' αυτό όχι άλλα κλάματα για τους ξένους. Ναι, να βοηθήσουμε όσο μπορούμε, αλλά να μην ξεχνάμε το πιο σημαντικό και φυσικά πολύ μεγαλύτερο πρόβλημα: τον Έλληνα ποιος θα τον κοιτάξει;

2° άρθρο:

«Το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Ωραιοκάστρου καλωσορίζει τα προσφυγόπουλα στα σχολεία του Δήμου, αναγνωρίζοντας έτσι έμπρακτα το δικαίωμα αυτών των παιδιών στην εκπαίδευση». Είναι η ανακοίνωση, και μάλιστα ομόφωνη, του δημοτικού συμβουλίου Ωραιοκάστρου. Προηγήθηκε αρχικά άρνηση να συζητηθεί το θέμα, ύστερα συζήτηση επί μιάμιση ώρα και οι τοποθετήσεις και των 33 δημοτικών συμβούλων όσο και του δημάρχου οι οποίοι στο τέλος δέχθηκαν την πρόταση. Στο τέλος της συζήτησης οι πολίτες χειροκρότησαν για την κατάληξη. Κι έτσι όπως λέει τώρα ένας δημοτικός σύμβουλος «τώρα αυτό που απομένει είναι να οργανωθεί και μια εκδήλωση για την υποδοχή αυτών παιδιών στα σχολεία της περιοχής». Οι δάσκαλοι του σχολείου θύμισαν ακόμη ότι «οι Έλληνες εκπαιδευτικοί διδάσκουμε καθημερινά την ισότητα, τη δικαιοσύνη και το δικαίωμα κάθε παιδιού στη μόρφωση, την τροφή, την ασφάλεια, ανεξάρτητα από τη φυλή του, τη γλώσσα του, τη θρησκεία του και δεν σκοπεύουμε να γίνουμε ανακόλουθοι της διδασκαλίας μας. Η εκπαιδευτική και πολιτισμική ένταξη των παιδιών προσφυγικών οικογενειών πιστεύουμε ότι αποτελεί υποχρέωση της ανθρωπότητας και προφανώς και του ελληνικού κράτους».

3^ο άρθρο:

... Ένας στους δύο ανθρώπους που φτάνουν στην Ευρώπη έρχεται από τη Συρία, ενώ συνολικά οι λιμενικές Αρχές έχουν καταγράψει 77 συνολικά εθνικότητες μεταναστών .

Σύμφωνα με στοιχεία του Λιμενικού Σώματος οι μετανάστες που έχουν περάσει στην Ελλάδα ή έχουν μετακινηθεί σε χώρες της Ευρώπης, από τις αρχές του 2015 έως τις 21 Δεκεμβρίου, ανέρχονταν σε 804.465, εκ των οποίων οι μισοί, 457.149, ήταν πρόσφυγες από τη Συρία. Συνολικά, 77 εθνικότητες απαρτίζουν το σύνολο των υπόλοιπων οικονομικών μεταναστών.

Από τις αρχές του έτους έως τις 21 Δεκεμβρίου έχουν καταγραφεί από τα διάφορα κέντρα των τοπικών λιμενικών Αρχών στα νησιά 347.316 άτομα που δεν αποτελούν πρόσφυγες από τη Συρία, αλλά είναι οικονομικοί μετανάστες από αραβικές και αφρικανικές χώρες. Για τους οικονομικούς μετανάστες, ορισμένες από τις περιπτώσεις κρίνονται απελάσιμες και ορισμένες μη απελάσιμες.

Οι διακινητές προέρχονται στην πλειοψηφία τους από την Τουρκία.

Αναφορικά με τους διακινητές των μεταναστών, η πλειοψηφία είναι υπήκοοι Τουρκίας, ενώ 12 άτομα από αυτά που συνελήφθησαν μέσα στο 2015 ήταν και από την Ελλάδα.

Από τις αρχές του 2015 έως τις 21 Δεκεμβρίου, από τους διακινητές που είχαν συλληφθεί από στελέχη του Λιμενικού Σώματος, 157 ήταν υπήκοοι Τουρκίας, 140 από τη Συρία, 17 από το Ιράκ, 24 από το Αφγανιστάν, 64 από την Ουκρανία, ένας από τη Σομαλία, δύο από το Μαρόκο, εννέα από το Πακιστάν, οκτώ από την Αίγυπτο, ένας από την Αλγερία, 11 από τη Γεωργία, δύο από τη Ρωσία, τέσσερις από τη Δημοκρατία του Αγίου Δομίνικου, δώδεκα από την Ελλάδα, τρεις από το Αζερμπαϊτζάν, δύο από το Τουρκμενιστάν, έξι από το Ιράν, ένας από τον Λίβανο, τρεις από την Παλαιστίνη και ένας από τη Δανία. Συνολικά συνελήφθησαν 468 άτομα.

Οι έλεγχοι που πραγματοποιούνται καθημερινά από τις κατά τόπους λιμενικές Αρχές της χώρας στα έγγραφα και τις εθνικότητες των μεταναστών είναι εξονυχιστικές, όπως αναφέρει στο ΑΠΕ-ΜΠΕ στέλεχος του Λιμενικού, τονίζοντας ότι σε όλες τις περιπτώσεις γίνεται καταγραφή με δακτυλοσκόπηση και φωτογράφιση και παράλληλη διασταύρωση στοιχείων μέσω frontex από τις χώρες καταγωγής αλλά και από τις ευρωπαϊκές υπηρεσίες ασφαλείας.

ΑΞΟΝΑΣ 3 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3.6

«Γίνομαι ρεπόρτερ»

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 3 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να εντοπίζουν διαφορετικές πτυχές και οπτικές γωνίες στον δημόσιο λόγο που διατυπώνεται σε σχέση με το θέμα της μετανάστευσης.
- Να αντιμετωπίζουν κριτικά τον λόγο που εκφέρεται από την τηλεόραση.
- Να ανασύρουν τις λέξεις με το ανάλογο πρόσημο από τον δημόσιο λόγο.
- Να αξιολογούν το ύφος των τηλεοπτικών παρουσιαστών.
- Να διερευνούν και να κατανοούν τις αξίες που βρίσκονται πίσω από τον δημόσιο λόγο.
- Να διακρίνουν αν και πότε τα ΜΜΕ μπορεί να μεροληπτούν.
- Να συνεργάζονται και να συνδημιουργούν.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 3.6.1
- Το Παράρτημα 3.6.1
- Η/Υ για την προβολή βίντεο και τραγουδιού

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Βήμα 1^ο: Οι μαθητές σχηματίζουν 6 ομάδες (ή 3 αν η τάξη είναι ολιγομελής). Ο συγκεκριμένος διαχωρισμός έχει να κάνει με την ανάθεση δραστηριοτήτων στο Βήμα 4. Ακούν το τραγούδι «Σαν το μετανάστη» (Μουσική: Ζουλφι Λιβανέλι - Στίχοι: Λευτέρης Παπαδόπουλος) (<https://www.youtube.com/watch?v=5ydtlZ3zH3g>). Στις ομάδες οι μαθητές περιγράφουν πρώτα τα συναισθήματα και τις εικόνες που τους δημιουργεί το τραγούδι και μετά πώς θεωρούν ότι νιώθουν οι μετανάστες σε μια ξένη χώρα.

Βήμα 2^ο: Τους ζητάμε να δημιουργήσουν μια «παγωμένη εικόνα» με το σώμα τους, από αυτές που τους δημιούργησε το άκουσμα του τραγουδιού και οι στίχοι του. Οι άλλες ομάδες προσπαθούν να ερμηνεύσουν τις «παγωμένες εικόνες» των συμμαθητών τους.

Βήμα 3ο: Μοιράζουμε εικόνες με μετανάστες και πρόσφυγες που φτάνουν στην Ελλάδα (Παράρτημα 3.6.1) και τους ζητάμε να αναγνωρίσουν τις αξίες και τα συναισθήματα που κρύβονται πίσω από αυτές (π.χ. φιλανθρωπία, αλληλεγγύη, αγωνία, κλπ.).

Βήμα 4ο: Δείχνουμε απόσπασμα από το video προσφύγων/μεταναστών που φτάνουν στη Μυτιλήνη (<https://www.youtube.com/watch?v=RBjZ7kpTLrs>, μέχρι το 1'38" περίπου) και αναθέτουμε σε κάθε μία από τις ομάδες ρόλους δημοσιογράφων που καλύπτουν το γεγονός για λογαριασμό τριών διαφορετικών τηλεοπτικών μέσων ως εξής:

- 1^η Ομάδα:** Δημοσιογράφοι από τηλεοπτικό κανάλι που έχει θετική στάση απέναντι στους πρόσφυγες/μετανάστες.
- 2^η Ομάδα:** Δημοσιογράφοι από τηλεοπτικό κανάλι που έχει ουδέτερη στάση απέναντι στους πρόσφυγες/μετανάστες.
- 3^η Ομάδα:** Δημοσιογράφοι από τηλεοπτικό κανάλι που έχει αρνητική στάση απέναντι στους πρόσφυγες/μετανάστες.

Δίνουμε στους μαθητές το Φύλλο Εργασίας 3.6.1, το οποίο όπως και αυτό της Δραστηριότητας 3.5 βασίζεται στις 5 έννοιες-κλειδιά του μιντιακού γραμματισμού, όμως εδώ είναι προσανατολισμένο στην κατασκευή του μηνύματος. Ζητάμε να επενδύσουν με λόγια το ρεπορτάζ από το βίντεο που παρακολούθησαν από την αντίστοιχη σκοπιά του καναλιού κάθε Ομάδας (**1^η -2^η -3^η**), με σκοπό να προβληθεί στο δελτίο ειδήσεων του κάθε καναλιού. Στο τέλος προβάλλονται τα βίντεο στην ολομέλεια, κάθε ένα με διαφορετική επένδυση λόγου (σπικάζ). Οι μαθητές συγκρίνουν το διαφορετικό ύφος που προκύπτει από τις τρεις διαφορετικές οπτικές γωνίες και συζητούν για το πώς ένιωσαν με τον ρόλο που τους ανατέθηκε.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Οι μαθητές γίνονται ρεπόρτερ στη γειτονιά τους και βιντεοσκοπούν μια σκηνή από συζήτηση κατοίκων για το μεταναστευτικό είτε σε καφενείο είτε στην πλατεία της περιοχής τους.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Youtube - <https://www.youtube.com/watch?v=5ydtlZ3zH3g>
- Youtube - <https://www.youtube.com/watch?v=RBjZ7kpTLrs>

Πηγές εικόνων

- 24h - <http://24h.com.cy/2016/03/01/75wres-koinwnikh-ergasia-g-t-pano-refugees-go-home/>
- Flickr – SyriaFreedom - <https://www.flickr.com/photos/syriafreedom/21264442335>
- Wikimedia commons - https://commons.wikimedia.org/wiki/File:20151029_Inflatable_boat_with_Syrian_Refugees_Skala_Sykamias_Lesvos_Greece.jpg
- Wikimedia commons - https://commons.wikimedia.org/wiki/File:20151213_greek_red_cross_helping_an_afghan_refugee_Mytilene_Lesvos_Greece.jpg
- Wikimedia commons - [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Syrian_refugees_strike_at_the_platform_of_Budapest_Keleti_railway_station_Refugee_crisis_Budapest_Hungary_Central_Europe_4_September_2015_\(3\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Syrian_refugees_strike_at_the_platform_of_Budapest_Keleti_railway_station_Refugee_crisis_Budapest_Hungary_Central_Europe_4_September_2015_(3).jpg)
- Παρτσάλης Λευτέρης – Rizopoulospost - LesvosNews - <http://www.lesvosnews.net/articles/news-categories/koinonia/oi-treis-giagiades-tis-lesvoy>

Φύλλο εργασίας 3.6.1

Οι διαφορετικοί ρεπόρτερ

Χρησιμοποιήστε αυτό το φύλλο εργασίας για να κατασκευάσετε το ρεπορτάζ το οποίο θα ντύσει ηχητικά το βίντεο που είδατε. Ανάλογα με τον ρόλο που έχετε αναλάβει (θετική, αρνητική, ουδέτερη στάση απέναντι στους πρόσφυγες/μετανάστες), προσπαθήστε να απαντήσετε στις παρακάτω βοηθητικές ερωτήσεις.

Στη συνέχεια γράψτε το ρεπορτάζ και προετοιμαστείτε για τη μετάδοση του μηνύματος. Στο τέλος ένας/μία από κάθε ομάδα θα παίξει τον ρόλο του ανταποκριτή του δικού του τηλεοπτικού μέσου και θα μεταδώσει την είδηση προσαρμοσμένη στο ύφος του κάθε καναλιού.

ΕΝΝΟΙΕΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Τι ρόλο έχω στα μίντια; • Είμαι δημοσιογράφος/ ρεπόρτερ και ποιον φορέα αντιπροσωπεύω; 	
ΜΟΡΦΗ	<ul style="list-style-type: none"> • Ποιες τεχνικές λόγου είναι κατάλληλες για να χρησιμοποιήσω; • Τι να επιλέξω σχετικά με τον τόνο φωνής, το συνάισθημα και τη σιωπή; 	

ΕΝΝΟΙΕΣ-ΚΛΕΙΔΙΑ	ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Σε ποιο κοινό απευθύνομαι; • Τι να κάνω ώστε το μήνυμά μου να είναι ελκυστικό για το κοινό στο οποίο απευθύνομαι και να έχει απήχηση; 	
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	<ul style="list-style-type: none"> • Πώς να εντάξω ξεκάθαρα και σταθερά συγκεκριμένες αξίες και οπτικές γωνίες; 	
ΣΚΟΠΟΣ	<ul style="list-style-type: none"> • Τι θέλω να πετύχω με αυτό το μήνυμα; • Πώς να επικοινωνήσω το σκοπό μου αποτελεσματικά; 	

Παράρτημα 3.6.1

Εικόνες προσφύγων/μεταναστών

Εικόνα 1

Εικόνα 2

Εικόνα 3

Εικόνα 4

Εικόνα 5

Εικόνα 6

ΑΞΟΝΑΣ 3 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3.7

Μύθοι και αλήθειες για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες στην Ελλάδα

Ηλικίες : 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 2 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να ανασκευάζουν δημοφιλείς μύθους σχετικά με τους πρόσφυγες και τους μετανάστες.
- Να διακρίνουν τις αξίες που κρύβονται πίσω από τις διάφορες απόψεις για τους πρόσφυγες/μετανάστες.
- Να υποστηρίζουν τη γνώμη τους με επιχειρήματα.
- Να συνεργάζονται μεταξύ τους.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Τα Παραρτήματα 3.7.1 και 3.7.2
- Δοχείο
- 3 μεγάλα χαρτόνια
- Σελοτέιπ ή blue-tack
- Μεγάλα χαρτάκια post-it
- Μαρκαδόροι
- Μολύβια
- Χαρτί A4

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Πρόκειται για δραστηριότητα ανάπτυξης μιντιακού γραμματισμού.

Βήμα 1^ο: Ο εκπαιδευτικός κόβει και τοποθετεί σε ένα δοχείο τις δέκα τυπωμένες κάρτες με τους μύθους-δηλώσεις για τους πρόσφυγες και μετανάστες στην Ελλάδα (Παράρτημα 3.7.1).

Βήμα 2^ο: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 2 και καλούνται να πάρουν μια κάρτα από το δοχείο. Αφού τη διαβάσουν, συζητούν στην ομάδα αν συμφωνούν, διαφωνούν ή είναι ουδέτεροι προς τη δήλωση της κάρτας τους, καταγράφοντας όλες τις απόψεις που ακούγονται.

Βήμα 3°: Σε κάθε ομάδα μοιράζονται χαρτάκια post-it. Σε αυτά καταγράφεται μια σύντομη πρόταση με τη θέση στην οποία έχει καταλήξει η ομάδα ως προς τη δήλωση της κάρτας.

Βήμα 4°: Ο εκπαιδευτικός αναρτά ένα χαρτόνι σε κάθε έναν από τρεις διαφορετικούς τοίχους της αίθουσας. Το πρώτο χαρτόνι γράφει ΣΥΜΦΩΝΩ, το δεύτερο ΔΙΑΦΩΝΩ και το τρίτο ΕΙΜΑΙ ΟΥΔΕΤΕΡΟΣ. Οι μαθητές κολλούν τα χαρτάκια τους στο αντίστοιχο χαρτόνι μαζί με την κάρτα μύθου που είχαν διαλέξει στο 2ο βήμα.

Βήμα 5°: Αφού ολοκληρώσουν τη διαδικασία όλες οι ομάδες, διαβάζονται οι κάρτες με τους μύθους μαζί με τις προτάσεις στα χαρτάκια από κάθε χαρτόνι και οι μαθητές συγκεντρώνουν σε λίστα (χαρτί Α4) τα επιχειρήματα της κάθε άποψης ώστε να συζητήσουν ποιες αξίες (π.χ. αλληλεγγύη) κρύβονται πίσω από κάθε επιχείρημα που καταγράφηκε και αν αυτό βασίζεται σε τεκμηριωμένα γεγονότα.

Βήμα 6°: Δίνονται στους μαθητές κάρτες με πραγματικά στοιχεία που ανασκευάζουν τους μύθους αυτούς και πλέον ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές δίπλα από κάθε κάρτα μύθου στο χαρτόνι να κολλήσουν την κάρτα της αλήθειας (Παράρτημα 3.7.2) που τη συνοδεύει. Ένας εκπρόσωπος από την αντίστοιχη ομάδα διαβάζει στην ολομέλεια την κάρτα της αλήθειας και αν υπάρχουν προβληματισμοί συζητούνται στην ολομέλεια.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Σε επόμενη διδακτική ώρα μπορεί να συνεχιστεί η συζήτηση σχετικά με τις αλήθειες-μύθους για τους πρόσφυγες-μετανάστες οργανώνοντας έναν μικρό διάλογο αντιπαράθεσης (debate) μεταξύ των μαθητών, στον οποίο η μια ομάδα να υποστηρίζει έναν μύθο και η άλλη να τον καταρρίπτει.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Eurostat - http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page
- Maroukis T. (2012). Update report Greece: The number of irregular migrants in Greece at the end of 2010 and 2011. Database on Irregular Migration, Update report. Διαθέσιμο στο: <http://irregular-migration.net/>
- ΕΛΑΣ - Στατιστικά στοιχεία εγκληματικότητας για το 2016 - http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=64341&Itemid=73&lang=
- Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου <http://www.hlhr.gr/?MDL=pages&SiteID=799>
- Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) - Απογραφή πληθυσμού 2011 - <http://www.statistics.gr/2011-census-pop-hous>
- ΕΣΥΕ - Απογραφή πληθυσμού 2001, Πίνακας 3: Αλλοδαποί κατά υπηκοότητα, φύλο και κύριο λόγο εγκατάστασης στην Ελλάδα. Επεξεργασία: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Γ. Κρητικίδης).
- Εφ. Εμπρός (26/04.1929). Η λαθρομετανάστευσις εις τον λιμένα Πειραιώς. Από το Ιστολόγιο του Νίκου Σαραντάκου - <https://sarantakos.wordpress.com/2009/06/18/lathromet/>
- Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (2008). Εκτίμηση του όγκου των αλλοδαπών που διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα. Αθήνα: Ελληνικό Υπουργείο Εσωτερικών. Διαθέσιμο στο: http://www.ypes.gr/AENEAS_EL/slide_2.4.1.pdf
- ΚΕΕΛΠΝΟ - Εκθέσεις - Ιανουάριος 2012, Φεβρουάριος 2012, Μάρτιος 2012
- Κούλογλου Σ. (1998). Ντοκιμαντέρ «Βρωμοέλληνες». Ρεπορτάζ Χωρίς Σύνορα. Διαθέσιμο στο: <http://www.dailymotion.com/video/xk636l>
- Παπαστεργίου Β., Τάκου Ε. (2013). Η μετανάστευση στην Ελλάδα. Έντεκα μύθοι και περισσότερες αλήθειες. Ίδρυμα Ρόζα Λούξεμπουργκ, Γραφείο Βρυξελλών - Παράρτημα Ελλάδας. Διαθέσιμο στο: https://rosalux.gr/sites/default/files/publications/migration_web.pdf
- Στατιστικά ΕΛΑΣ - <http://www.astynomia.gr/images/stories//2012/statistics2012/06032012-apotelesmata.jpg>
- Συνήγορος του Πολίτη (2013). Το Φαινόμενο της Ρατσιστικής Βίας στην Ελλάδα και η Αντιμετώπισή του. Ειδική Έκθεση. Αθήνα: Συνήγορος του Πολίτη. Διαθέσιμο στο: <https://www.synigoros.gr/?i=human-rights.el.diakritiki-metaxeirisi-astunomiki-prostasia.125089>
- Τσιτσελίκης Κ. (2012). Το μεταναστευτικό ως μεταβλητή γεωμετρία δικαιωμάτων και αποκλεισμών. Ανακοίνωση σε Συνέδριο της Ελληνικής Ψυχολογικής Εταιρείας, 22/4/2012. Διαθέσιμο στο: www.constitutionalism.gr/tsitselikis-μεταναστευτικό/
- Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες - Γραφείο Ελλάδας (2014). Επίκαιρα ζητήματα προσφυγικής προστασίας στην Ελλάδα. Διαθέσιμο στο: http://www.unhcr.gr/fileadmin/Greece/News/2013/PCJuly/2013_July_Positions_GR.pdf

Παράρτημα 3.7.1

Κάρτες με τους 10 Μύθους για τους Πρόσφυγες και τους Μετανάστες

<p>1</p> <p>«Δεν χωράνε άλλοι»</p>	<p>2</p> <p>«Είναι όλοι λαθρομετανάστες»</p>
<p>3</p> <p>«Αποτελούν εισβολή για τη χώρα»</p>	<p>4</p> <p>«Ο νόμος για την ιθαγένεια είναι μαγνήτης για τους λαθρομετανάστες»</p>
<p>5</p> <p>«Οι μετανάστες καλοπερνάνε στην Ελλάδα και για αυτό έρχονται»</p>	<p>6</p> <p>«Οι μετανάστες αποτελούν υγειονομική βόμβα»</p>
<p>7</p> <p>«Έχουμε αρκετή ανεργία και έχουν έρθει εδώ για να μας πάρουν τις δουλειές»</p>	<p>8</p> <p>«Απειλείται η ζωή και η περιουσία μας»</p>
<p>9</p> <p>«Οι Ασιάτες και οι Αφρικανοί έχουν άλλη κουλτούρα και δεν μπορούν να ενσωματωθούν στην κοινωνία μας»</p>	<p>10</p> <p>«Οι δικοί μας πατεράδες μετανάστευσαν νόμιμα»</p>

Παράρτημα 3.7.2

Κάρτες με τις 10 Αλήθειες για τους Πρόσφυγες και τους Μετανάστες

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Υπουργείου Εσωτερικών και της Ελληνικής Αστυνομίας, το 2009, δηλαδή στο ξεκίνημα της κρίσης, ζούσαν στην Ελλάδα 620.000 μετανάστες με νόμιμη άδεια διαμονής, 217.000 ομογενείς, 126.000 πολίτες χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 48.000 αιτούντες άσυλο και οι παράνομα διαμένοντες εκτιμούνταν με ανώτατο όριο στις 350.000. Η απογραφή του 2011 έδειξε μια σοβαρή τάση μείωσης του μεταναστευτικού πληθυσμού: σε σύνολο πληθυσμού 10.815.197, είχαμε 199.101 πολίτες χωρών της ΕΕ, 708.003 άτομα με υπηκοότητα τρίτων χωρών και 4.825 άτομα χωρίς υπηκοότητα ή με αδιευκρίνιστη υπηκοότητα.

Σύμφωνα με την απογραφή, το μεγαλύτερο ποσοστό (52,7%) των αλλοδαπών που διαμένουν στην Ελλάδα έχουν αλβανική υπηκοότητα, το 8,3% βουλγαρική, το 5,1% ρουμανική, το 3,7% πακιστανική και το 3% γεωργιανή. Παρατηρούμε λοιπόν ότι η απογραφή του 2011 καταγράφει έναν μεταναστευτικό πληθυσμό λίγο μεγαλύτερο από 900.000. Ακόμα κι αν δεχθούμε ότι τα αποτελέσματα της απογραφής δεν είναι ακριβή ως προς τον συνολικό μεταναστευτικό πληθυσμό και ότι πολλοί αλλοδαποί «χωρίς χαρτιά» δεν έχουν απογραφεί, είναι ωστόσο σαφές ότι η οικονομική κρίση συμπιέζει τον αριθμό των αλλοδαπών. Η τάση αυτή σίγουρα έχει ενταθεί τα τελευταία χρόνια, οπότε και η κρίση οξύνθηκε. ¹

Ο όρος «λαθρομετανάστες» είναι αδόκιμος και προσβλητικός, καθώς κανένας άνθρωπος δεν (μπορεί να) είναι «λαθραίος». Πέραν αυτού, η χρήση του όρου προδίδει σοβαρή άγνοια των δεδομένων σχετικά με τη μετανάστευση και τον μεταναστευτικό πληθυσμό. Πρέπει λοιπόν να είναι σαφές ότι ο μεταναστευτικός πληθυσμός χωρίζεται από τη σκοπιά του καθεστώτος παραμονής σε πέντε μεγάλες κατηγορίες.

ΟΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΠΟΥ ΖΟΥΝ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- 1. Υπήκοοι τρίτων χωρών.** Πολίτες κράτους το οποίο δεν είναι μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρόκειται κυρίως για άτομα που εγκαταλείπουν τη χώρα καταγωγής τους προσβλέποντας σε καλύτερες συνθήκες εργασίας, και γενικά διαβίωσης, στις χώρες τελικού προορισμού τους.
- 2. Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο.** Υπήκοοι τρίτων χωρών που έχουν βάσιμο φόβο δίωξης στη χώρα καταγωγής τους (λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα) ή κινδυνεύουν να υποστούν σοβαρή βλάβη (θανατική ποινή, εκτέλεση, βασανιστήρια ή απάνθρωπη μεταχείριση) εφόσον αναγκαστούν να επιστρέψουν.
- 3. Κοινοτικοί.** Εγκατάσταση που απορρέει από την κατοχή ιθαγένειας χώρας-μέλους της ΕΕ («ευρωπαϊκή ιθαγένεια»), βάσει του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας των προσώπων στο έδαφος της ΕΕ.
- 4. Ομογενείς.** Πρόσωπα που δεν έχουν την ελληνική ιθαγένεια, δεν είναι δηλαδή έλληνες πολίτες, αλλά έχει κριθεί ότι διαθέτουν ελληνική «εθνική καταγωγή» (χώρες πρώην ΕΣΣΔ, Αλβανία).
- 5. Μετανάστες «χωρίς χαρτιά».** Με τον όρο «παράνομα διαμένοντες αλλοδαποί» εννοούνται τόσο οι αλλοδαποί που εισήλθαν και διαμένουν παράνομα στην Ελλάδα χωρίς να τους έχει αναγνωριστεί καθεστώς νόμιμης διαμονής, όσο και εκείνοι που «εξέπεσαν της νομιμότητας» επειδή σε κάποια χρονική στιγμή σταμάτησαν να πληρούν τους όρους του καθεστώτος νόμιμης διαμονής που μπορεί να τους είχε αναγνωριστεί στο παρελθόν. ²

Τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος καταδεικνύουν ότι η μικρή αύξηση του πληθυσμού της χώρας κατά το χρονικό διάστημα 2004-2010 οφείλεται αποκλειστικά στη φυσική αύξηση των αλλοδαπών, καθώς οι γεννήσεις τους είναι πολύ περισσότερες από τους θανάτους τους. Αντίθετα, οι θάνατοι Ελλήνων είναι περισσότεροι σε σχέση με τις γεννήσεις από Ελληνίδες μητέρες. Συγκεκριμένα, το διάστημα 2004-2010 οι γεννήσεις από Ελληνίδες μητέρες ανήλθαν σε 647.803, ενώ οι θάνατοι Ελλήνων πολιτών σε 737.872.

Αντίθετα, το ίδιο διάστημα, οι γεννήσεις παιδιών από αλλοδαπές μητέρες ανήλθαν σε 140.366 (17,8% επί του συνόλου των γεννήσεων), ενώ οι θάνατοι αλλοδαπών ήταν μόλις 13.401 (1,8% επί του συνόλου των θανάτων).

Επομένως, προκύπτει ότι: α) η θετική φυσική μεταβολή του πληθυσμού της χώρας οφείλεται στις γεννήσεις από αλλοδαπές μητέρες, και β) οι μετανάστες αποτελούν μείζονα παράγοντα ανανέωσης του δυναμικού της χώρας, το βασικό αντίδοτο στη φυσική γήρανση του πληθυσμού. Ας δούμε τις εξελίξεις τα έτη 2011-2012. Το 2011 οι γεννήσεις μειώθηκαν και οι θάνατοι αυξήθηκαν, ενώ το σύνολο των θανάτων ξεπέρασε το σύνολο των γεννήσεων κατά 4.671. Αυτό οφείλεται στο ότι το σύνολο των θανάτων των Ελλήνων ξεπέρασε το σύνολο των γεννήσεων από Ελληνίδες κατά 20.848, ενώ οι γεννήσεις από αλλοδαπές μητέρες ξεπέρασαν τους θανάτους αλλοδαπών κατά 16.177. Η κατάσταση επιδεινώθηκε δραματικά το 2012, με αποτέλεσμα το σύνολο των θανάτων να ξεπεράσει το σύνολο των γεννήσεων κατά 16.297. Οι θάνατοι των Ελλήνων ξεπέρασαν τις γεννήσεις από Ελληνίδες κατά 29.101, ενώ οι γεννήσεις από αλλοδαπές μητέρες ξεπέρασαν τους θανάτους αλλοδαπών κατά 12.804. Αν τελικά το ένα στα έξι παιδιά που γεννιούνται σήμερα στη χώρα είναι παιδί μεταναστευτικής οικογένειας, τότε η ελληνική πολιτεία οφείλει να το αντιμετωπίσει ως μελλοντικό έλληνα πολίτη, να εξασφαλίσει τη δυνατότητά του να αποκτήσει πρόσβαση στις διαδικασίες κτήσης της ελληνικής ιθαγένειας. ③

Η απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας με τη διαδικασία της πολιτογράφησης απαιτεί εφτά χρόνια νόμιμης διαμονής στη χώρα και μια σειρά άλλες προϋποθέσεις, που οι πρόσφατα εισερχόμενοι μη νόμιμοι μετανάστες δεν πληρούν. Σε καμία περίπτωση η απόκτηση ιθαγένειας δεν είναι εφικτή για κάθε νεοεισερχόμενο πρόσφυγα ή μη νόμιμο μετανάστη – ούτε και βασικός τους στόχος, εξάλλου.

Μεταρρύθμιση του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας: ένα σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση της ενσωμάτωσης των παιδιών της δεύτερης γενιάς. Ουσιαστικά, η μόνη πραγματική ώθηση που δόθηκε σε κτήσεις ιθαγένειας πηγάζει σχεδόν αποκλειστικά από την εφαρμογή του άρθρου 1Α του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας. Το άρθρο αυτό προβλέπει την κτήση της ιθαγένειας από τη δεύτερη μεταναστευτική γενιά με δήλωση, με δύο τρόπους: α) κατόπιν πέντε χρόνων νόμιμης παραμονής των γονέων, β) κατόπιν έξι χρόνων φοίτησης σε ελληνικό σχολείο. Η οδός της δήλωσης είναι σαφώς λιγότερο σύνθετη από αυτή της πολιτογράφησης: είναι αυτοματοποιημένη και δεν προϋποθέτει κάποια εξατομικευμένη διαδικασία, ενώ στην περίπτωση που πληρούνται οι προϋποθέσεις τις οποίες θέτει ο νόμος η διοίκηση υποχρεούται να αποδώσει ιθαγένεια. Πρέπει επίσης να διευκρινιστεί ότι η απόδοση ελληνικής ιθαγένειας στα παιδιά των μεταναστών που γεννήθηκαν ή ζουν εδώ από πολύ μικρή ηλικία δεν σχετίζεται με τα θέματα της διαχείρισης της μη νόμιμης μετανάστευσης. Πρόκειται για παιδιά που στη συντριπτική τους πλειοψηφία έχουν γνωρίσει ως μοναδική τους πατρίδα την Ελλάδα. ④

Το ακριβώς αντίθετο. Καμιά καλοπέραση. Οι άνθρωποι που αποφασίζουν να αφήσουν τον τόπο τους και να περάσουν την περιπέτεια της μετανάστευσης σε συνθήκες παρανομίας προέρχονται προφανώς από περιοχές με πολύ εντονότερα κοινωνικά προβλήματα και πιο ακραίες συνθήκες φτώχειας σε σχέση με αυτές που θα αντιμετωπίσουν εδώ. Τα σύνορα δεν ήταν ποτέ αδιαπέραστα τείχη: αποτελούσαν πάντα φίλτρα. Ας δούμε συνοπτικά δυο βασικά σημεία αιχμής, σε σχέση με την αντιμετώπιση που επιφυλάσσει στους μετανάστες το ελληνικό κράτος: το σύστημα απονομής ασύλου και τις συνθήκες κράτησης.

1. Σύστημα εξέτασης αιτημάτων ασύλου. Η Ελλάδα επί χρόνια είχε εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά αποδοχής αιτημάτων ασύλου. Ενδεικτικά, το διάστημα 2004-2009 το ποσοστό αποδοχής αιτημάτων ασύλου ήταν σταθερά κάτω από το 1%. Ακόμα και αν συνηλογοιστούν και οι άλλες μορφές διεθνούς προστασίας (επικουρική προστασία, ανθρωπιστικό καθεστώς) μετά βίας έφθανε στο 1,5%. Την ίδια περίοδο στην Ευρώπη τα ποσοστά ήταν πολύ υψηλότερα, φτάνοντας κατά μέσο όρο στο 17%.

2. Κράτηση-συνθήκες κράτησης. Η διοικητική κράτηση μπορεί να επιβληθεί κατά τον ελληνικό νόμο σε οποιονδήποτε βρίσκεται παράνομα στο ελληνικό έδαφος. Η κράτηση είναι δυνητική και όχι υποχρεωτική. Επιβάλλεται κυρίως όταν ο αλλοδαπός κρίνεται επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια, καθώς και σε περιπτώσεις που θεωρείται επιβεβλημένο μέτρο προκειμένου να εξασφαλιστεί η απέλασή του από τη χώρα. Δυστυχώς, στη δημόσια συζήτηση τα αυτονόητα ακόμα αποσιωπούνται. Ας δούμε μερικά βασικά: Πρώτον, η κράτηση αυτή είναι διοικητικού και όχι ποινικού χαρακτήρα. Οι κρατούμενοι μετανάστες δεν είναι εγκληματίες. Δεύτερον, ειδικά όσοι δικαιούνται πολιτικό άσυλο δεν εισέρχονται παράνομα στη χώρα· παράνομη είναι η βίαιη απώθηση ή απομάκρυνσή τους. Οι πρόσφυγες αποτελούν μικρό αλλά όχι αμελητέο μέρος των «χωρίς χαρτιά» μεταναστών. Τρίτον, εάν η απομάκρυνση από το έδαφος της χώρας δεν επιτυγχάνεται ή είναι εκ των πραγμάτων ανέφικτη, η επί μακρόν κράτηση καθίσταται όχι μόνο άνευ αντικειμένου αλλά και παράνομη. ⁵

Η υγειονομική διάταξη ΓΥ/39Α περιλαμβάνει εκτενή κατάλογο νοσημάτων επικίνδυνων για τη δημόσια υγεία. Ανάμεσά τους, η γρίπη, η φυματίωση, η ελονοσία, η πολιομυελίτιδα, η σύφιλη, η ηπατίτιδα και άλλα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα, περιλαμβανομένου και του HIV. Επίσης, προσδιορίζει συγκεκριμένες ομάδες προς έλεγχο κατά προτεραιότητα, μεταξύ των οποίων τα άτομα που κάνουν χρήση ενδοφλέβιων ναρκωτικών ουσιών, τα εκδιδόμενα άτομα, οι μετανάστες χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα που προέρχονται από χώρες όπου «ενδημούν τέτοια νοσήματα», καθώς και άτομα που διαβιούν σε οικίες ή χώρους όπου δεν πληρούνται οι στοιχειώδεις όροι υγιεινής, συμπεριλαμβανομένων και των αστέγων.

Οι επίσημες εκθέσεις του Κέντρου Ελέγχου Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ) και του Ευρωπαϊκού Κέντρου Πρόληψης και Ελέγχου Ασθενειών (ECDC) αποδεικνύουν ότι η φυματίωση σταθερά μειώνεται τα τελευταία χρόνια, και πάντως ότι στην Ελλάδα το σχετικό ποσοστό είναι σαφώς μικρότερο από ό,τι σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Όλες οι μηνιαίες εκθέσεις δεδομένων επιδημιολογικής παρατήρησης του 2012 του ΚΕΕΛΠΝΟ, λ.χ., δείχνουν σαφή μείωση των κρουσμάτων φυματίωσης σε σχέση με τη διάμεση τιμή των αντίστοιχων δηλωθέντων κρουσμάτων, το 2004-2011. Επίσης, η ελονοσία δεν μεταδίδεται από άνθρωπο σε άνθρωπο αν δεν συντρέχουν συγκεκριμένες συνθήκες. Όσον αφορά δε τους φορείς HIV, το ΚΕΕΛΠΝΟ επιβεβαιώνει ότι η πρωτοφανής αύξηση αποδίδεται στα άτομα που κάνουν ενδοφλέβια χρήση ναρκωτικών. Συγκεκριμένα, σχετική αναφορά των Γιατρών Χωρίς Σύνορα δείχνει ότι το 63% των ασθενειών που παρουσιάζουν οι μετανάστες στην περιοχή του Έβρου οφείλονται στις συνθήκες κράτησης. Οι επτά συχνότερες διαγνώσεις της περιόδου από τον Δεκέμβριο του 2010 μέχρι τον Απρίλιο του 2011 αφορούσαν λοιμώξεις του ανώτερου αναπνευστικού, μυοσκελετικά προβλήματα, διάρροια, γαστρεντερικές διαταραχές, λοιμώξεις του κατώτερου αναπνευστικού, ψυχολογικά συμπτώματα και δερματοπάθειες. Οι συγκεκριμένες επτά συχνότερες διαγνώσεις ευθύνονται για το 63% των συνολικών ιατρικών περιστατικών και οφείλονται ή/και συνδέονται με τις απάνθρωπες, κατά κοινή ομολογία, συνθήκες κράτησης: συνωστισμός, έλλειψη συνθηκών υγιεινής, προβλήματα πρόσβασης σε καθαρό νερό, έλλειψη κατάλληλου αερισμού, προαυλισμού και ποιότητας στο φαγητό. ⁶

Στην πρόσφατη ιστορία της μετανάστευσης στην Ελλάδα δεν εντοπίστηκε –αν εξαιρέσουμε τον χώρο της οικοδομής– σοβαρός ανταγωνισμός για τις ίδιες θέσεις εργασίας μεταξύ ντόπιων και ξένων ούτε κάποια σοβαρή επίπτωση στο επίπεδο των μισθών. Ο βασικός λόγος είναι ότι, κατά βάση, οι μετανάστες απασχολήθηκαν σε θέσεις ανειδίκευτης και χειρωνακτικής εργασίας, που δεν ήταν δημοφιλείς στις τάξεις των γηγενών.

Η μεταναστευτική εργασία υπήρξε σε μεγάλο βαθμό ανασφάλιστη, ενώ οι σχετικές θέσεις εργασίας ήταν επισφαλείς, κακοπληρωμένες και όχι ελκυστικές για τους ντόπιους. Λόγω του χαμηλού κόστους της μεταναστευτικής εργασίας, δημιουργήθηκε πρόσθετη ζήτηση θέσεων εργασίας, η οποία με τη σειρά της δημιούργησε επιπλέον θέσεις απασχόλησης για γηγενείς εργαζόμενους. Μεγάλος αριθμός απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα της οικονομίας μετακινήθηκε σε άλλους τομείς (κυρίως στις υπηρεσίες), ενώ πολλές χιλιάδες γυναίκες αποδεσμεύθηκαν από την οικιακή εργασία και εντάχθηκαν στην αγορά εργασίας. Τη δεκαετία 1998-2008, που σημαδεύτηκε από την αύξηση και νομιμοποίηση του μεταναστευτικού πληθυσμού στην Ελλάδα, οι θέσεις απασχόλησης στην Ελλάδα αυξήθηκαν κατά 541.000. Από αυτές, οι 322.000 αφορούσαν γυναίκες.

Στο ίδιο διάστημα (1998-2008), ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ ήταν 3,5%, ενώ η ανεργία κινήθηκε πτωτικά από το 11,4% στο 7,9%. Η συμβολή του μεταναστευτικού πληθυσμού στην αύξηση του ΑΕΠ, τη μείωση της ανεργίας και τη βελτίωση των μεγεθών της ελληνικής οικονομίας δεν μπορεί επομένως να αμφισβητηθεί σοβαρά. Η εκδήλωση της κρίσης το 2008 σίγουρα μεταβάλλει τα δεδομένα. Η παρατεταμένη λιτότητα και ύφεση έχει εκτοξεύσει την ανεργία από το 7,5 στο 27,9%. Το 2008 υπήρχαν 300.000 άνεργοι ενώ σήμερα 1.400.000, χωρίς να έχει αυξηθεί καθόλου ο αριθμός των αλλοδαπών. Ας σημειωθεί, μάλιστα, ότι η ανεργία πλήττει τους μετανάστες σε ποσοστό μεγαλύτερο από ό,τι τους γηγενείς. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι για πρώτη φορά εμφανίζεται ανταγωνισμός για επισφαλείς και κακοπληρωμένες εργασίες. Έτσι, το συνολικό ποσοστό της ανεργίας, που είναι όπως είδαμε 28%, επιμερίζεται σε 24% για τους Έλληνες και σε 40,3% για τους αλλοδαπούς. ⁷

Η Ελληνική Αστυνομία δημοσιεύει στοιχεία για την εθνική προέλευση όσων συλλαμβάνονται για διάφορα αδικήματα. Τα στατιστικά αυτά στοιχεία δείχνουν, πράγματι, ότι υπάρχει αυξημένη συμμετοχή αλλοδαπών σε συγκεκριμένες κατηγορίες αδικημάτων σε σχέση με την αναλογία τους στον γενικό πληθυσμό. Η αυξημένη αυτή συμμετοχή εντοπίζεται ιδίως σε ορισμένες κατηγορίες πλημμελημάτων (παραβάσεις του νόμου περί πνευματικής ιδιοκτησίας, πλαστογραφία, επαιτεία κ.ά.). Για παράδειγμα, οι παραβάσεις του νόμου «περί πνευματικών δικαιωμάτων» αφορούν ιδίως όσους συλλαμβάνονται για τη διακίνηση «πειρατικών» cd και dvd, κατά βάση μετανάστες από την Αφρική.

Η συνθήκη της παρανομίας, επίσης, είναι η βασική αιτία για την αυξημένη συμμετοχή των αλλοδαπών στα αδικήματα «σχετικά με τα υπομήματα», δηλαδή στην κατασκευή και χρήση πλαστών νομιμοποιητικών εγγράφων. Είναι όμως αλήθεια ότι αυξημένη εμφανίζεται, σύμφωνα με τη στατιστική της ΕΛΑΣ, η συμμετοχή των αλλοδαπών και στα εγκλήματα βίας (ανθρωποκτονίες), τις κλοπές και τις παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών. Η ένδεια και η παρανομία αποτελούν την κατάλληλη συνθήκη και την «πρώτη ύλη» για τη στρατολόγηση των μεταναστών «χωρίς χαρτιά» σε εγκληματικά δίκτυα, συνήθως στις κατώτερες βαθμίδες τους (π.χ. στην τελική φάση διακίνησης ναρκωτικών). Στις βαθμίδες αυτές οι αλλοδαποί είναι περισσότερο ορατοί και ευάλωτοι στη σύλληψη, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι τα εγκληματικά αυτά δίκτυα ελέγχονται –στις ανώτερες βαθμίδες τους– από αλλοδαπούς. ⁸

Οι γεωπολιτικές αλλαγές στις αρχές του νέου αιώνα, οι πόλεμοι στο Ιράκ και το Αφγανιστάν και η διεθνής άνοδος της ισλαμοφοβίας επέδρασαν στη διαμόρφωση του στερεοτύπου αυτού. Και αυτή η αντίληψη είναι απολύτως αβάσιμη.

Αφενός δεν έχουν καταγραφεί έως σήμερα στη χώρα μας εκδηλώσεις του ριζοσπαστικού-φονταμενταλιστικού Ισλάμ – κι αυτό παρά το γεγονός ότι η πεισματική άρνηση του ελληνικού κράτους να εξασφαλίσει στους μουσουλμάνους που ζουν εδώ στοιχειωδώς αξιοπρεπείς συνθήκες για την άσκηση των θρησκευτικών τους καθηκόντων θα μπορούσε να ενισχύσει τέτοιες τάσεις.

φετέρου, παρά τις κραυγές, τα αριθμητικά δεδομένα δείχνουν ότι από το 1.000.000-1.200.000 αλλοδαπών της Ελλάδας μόνο το 10% περίπου προέρχονται από την Ασία. Η ασιατική μετανάστευση κατευθύνεται, ως επί το πλείστον, σε πολύ πιο αναπτυγμένες βιομηχανικές χώρες, τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, αλλά και την Ινδία, τη Σαουδική Αραβία, το Κατάρ, πιθανόν και την Κίνα.

Οι ασιάτες (όπως άλλωστε και οι αφρικανοί) μετανάστες είναι απλώς συγκεντρωμένοι στο κέντρο της Αθήνας, ενώ, λόγω φυσιολογικών αλλά και κοινωνικών τους χαρακτηριστικών (όπως π.χ. η ενδυμασία), είναι πολύ περισσότερο ορατοί. ⁹

Ακόμα και ο όρος «λαθρομετανάστης» χρησιμοποιήθηκε τότε, στις αρχές του προηγούμενου αιώνα, για να περιγράψει τη μαζική και απρογραμμάτιστη φυγή του ενός τετάρτου του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της χώρας (περίπου 400.000 άνθρωποι), κυρίως προς τις ΗΠΑ. Τα φαινόμενα λαθραίας επιβίβασης στα υπερωκεάνια και οι απόπειρες λαθραίας εισόδου στο έδαφος των ΗΠΑ δεν ήταν διόλου σπάνια.

Η αντιμετώπιση των ελλήνων μεταναστών στον «Νέο Κόσμο» δεν διαφέρει ουσιωδώς από την πιο εχθρική και ρατσιστική συμπεριφορά που αναπτύσσει σήμερα μια μερίδα της Ελληνικής κοινωνίας στους μετανάστες από την Ασία και την Αφρική. Σύμφωνα με τα δημοσιεύματα εκείνης της εποχής, οι Έλληνες χαρακτηρίζονται «εγκληματικά στοιχεία», ενώ τα στοιχεία φέρονται να επιβεβαιώνουν την αυξημένη τους συμμετοχή στις στατιστικές της εγκληματικότητας.

Οι τόποι διαμονής τους χαρακτηρίζονται «τόποι μόλυνσης», ακριβώς όπως σήμερα κάποιοι χαρακτηρίζουν τους μετανάστες «υγειονομική βόμβα». Παρατηρούμε λοιπόν ότι οι ομοιότητες των μεταναστών που έρχονται σήμερα στην Ελλάδα με τους δικούς μας παπούδες είναι πολύ περισσότερες από όσο θα θέλαμε και διακηρύσσουμε. Είναι ίδιες οι συνθήκες φτώχειας που τους ώθησαν να κάνουν το «μεγάλο ταξίδι». Ίδιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν με τον νόμο κατά την εγκατάστασή τους στη νέα τους πατρίδα. Και είναι ίδιες οι απάνθρωπες αντιδράσεις των ρατσιστών σε όλες τις εποχές. Σ' εμάς, λοιπόν, εναπόκειται να διδαχθούμε κάτι από την πρόσφατη ιστορία μας. 10

ΑΞΟΝΑΣ 4 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4.1

Παλιά Γράμματα

Ηλικίες: 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 2 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να κατανοούν το ζήτημα των περιβαλλοντικών μεταναστών/προσφύγων και να λάβουν βασικά προληπτικά μέτρα για την αντιμετώπισή του.
- Να συνειδητοποιήσουν ότι αρκετοί άνθρωποι έχουν υποστεί ήδη τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.
- Να κατανοούν ότι οι πιο φτωχοί είναι αυτοί που πλήττονται περισσότερο από τις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής.
- Να σκέφτονται τρόπους και να αναλαμβάνουν δράσεις για να βοηθήσουν τους κλιματικούς πρόσφυγες.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Φύλλο εργασίας 4.1.1
- Παραρτήματα 4.1.1., 4.1.2. και 4.1.3. (Τα γράμματα - κατά προτίμηση σε χρωματιστό χαρτόνι και πλαστικοποιημένο, ώστε να μην καταστρέφονται - κομμένα σαν ψηφίδες παζλ)
- Χαρτί A4
- Χρωματιστοί μαρκαδόροι

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Οι μαθητές καλούνται να μεταφερθούν νοερά στο 2060. Βρίσκουν παλιά γράμματα, σταλμένα πριν από 43 χρόνια, από ανθρώπους που αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν λόγω της κλιματικής αλλαγής.

Διάταξη αίθουσας: Καθίσματα ή μαξιλάρια στο πάτωμα σε κύκλο.

Προετοιμασία: Πριν από την υλοποίηση της δραστηριότητας ο εκπαιδευτικός έχει προετοιμάσει την αίθουσα. Δηλαδή έχει "κρύψει" τα κομμάτια των γραμμάτων/παζλ (Παραρτήματα 4.1.1, 4.1.2

και 4.1.3) σε διάφορα σημεία της αίθουσας, εκτός από ένα κομμάτι για κάθε γράμμα το οποίο θα δώσει στην αρχή της δραστηριότητας στον εκπρόσωπο που έχει ορίσει η κάθε ομάδα.

Βήμα 1°: Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους συμμετέχοντες τυχαία σε τρεις ομάδες και τους δίνει από ένα post-it το οποίο βάζουν στο πέτο, ή όπου αλλού θέλουν σε εμφανές σημείο, σε διαφορετικό χρώμα (αντίστοιχο του γράμματος που θα βρουν και θα διαβάσουν). Τους ενημερώνει ότι ζουν στην Αθήνα. Τους αφήνει 10' λεπτά να γνωριστούν και να ορίσουν ένα εκπρόσωπο.

Βήμα 2°: Δίνει από ένα τα κομμάτι των γραμμάτων/παζλ (Παραρτήματα 4.1.1, 4.1.2 και 4.1.3) στον εκπρόσωπο που έχει ορίσει η κάθε ομάδα. Στόχος της δραστηριότητας είναι η ενεργοποίηση, η ανάπτυξη εμπιστοσύνης και η συνεργασία της ομάδας. Οι μαθητές κινούνται στην αίθουσα και αναζητούν τα κομμάτια από τα χαμένα τους γράμματα. Κάθε ομάδα που συμπληρώνει το γράμμα της κάθεται σε έναν ενιαίο κύκλο.

Βήμα 3°: Ο εκπαιδευτικός καλεί τον εκπρόσωπο από κάθε ομάδα να διαβάσει δυνατά στην ολομέλεια το γράμμα της ομάδας του. Στόχος η ενεργητική ακρόαση, η ανάδυση των θεμάτων, η αποσαφήνιση εννοιών. Ο εκπαιδευτικός εξηγεί ότι τα πρόσωπα και οι ιστορίες είναι προϊόντα μυθολοπίας, αλλά στις αναφερόμενες περιοχές Μαλδίβες, Υποσαχάρια Αφρική, Newtok Αλάσκα κάτοικοι έχουν ήδη μεταναστεύσει ή αντιμετωπίζουν άμεσα αυτό τον κίνδυνο.

Βήμα 4°: Ο εκπαιδευτικός ανακοινώνει στις ομάδες ότι χάρη σε μια χρονομηχανή, μπορούν να γυρίσουν στο 2017 και να προσπαθήσουν να βοηθήσουν τους πρόσφυγες των ιστοριών τους. Εξηγεί, ότι μόνο η μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα δεν είναι πια αρκετή. Χρειάζονται και άλλες δράσεις ώστε αφενός να βοηθήσουν τους πρόσφυγες να προσαρμοστούν στις συνέπειες της κλιματικής αλλαγής και αφετέρου να συμβάλουν ώστε να μην αναγκαστούν κι άλλοι άνθρωποι να εγκαταλείπουν τον τόπο τους. Στα γράμματα που διάβασαν έχουν ήδη ενδείξεις για το είδος της βοήθειας που έχουν ανάγκη. Στόχος η επικέντρωση στον εαυτό μας, η διεκδίκηση για αλλαγή, η διαδικασία αλλαγής, η ανάπτυξη δημιουργικότητας.

Βήμα 5°: Οι συμμετέχοντες ξαναγυρίζουν στις ομάδες τους και καταγράφουν στο Φύλλο Εργασίας 4.1.1 δράσεις για να βοηθήσουν τον πρόσφυγά τους και να εξασφαλίσουν ότι θα παρθούν μέτρα. Με την μέθοδο της συνεργατικής γραφής, γράφουν ένα γράμμα απάντηση και τους αναλύουν τα σχέδια δράσης τους.

Οι μαθητές μπορούν να προστρέξουν στον εκπαιδευτικό, σε ιστοσελίδες ή άλλες πηγές που παρατίθενται πιο κάτω για να αντλήσουν πληροφορίες.

Βήμα 6°: Στην ολομέλεια πάλι διαβάζουν τα γράμματα απαντήσεις και σχολιάζουν τις ιδέες που έχουν κατατεθεί.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Αναστοχαστική δραστηριότητα

Ο εκπαιδευτικός μπορεί ενδεικτικά να θέτει τα ερωτήματα:

- α. Τι σκέφτηκες διαβάζοντας τα γράμματα; Τι αισθάνθηκες;
- β. Τι ιδέες είχες για να βοηθήσεις τους πρόσφυγες;
- γ. Ποιές από αυτές σου φαίνονται ρεαλιστικές και εφαρμόσιμες;
- δ. Ποιά είναι τα εμπόδια σε αυτήν τη βοήθεια;
- ε. Σκέφτηκες ότι αυτό θα μπορούσε να συμβεί στην χώρα μας;
- στ. Τι θα μπορούσε να έχει γίνει ώστε λιγότεροι άνθρωποι να γίνονται περιβαλλοντικοί και κλιματικοί μετανάστες;
- ζ. Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια έχουμε μεγάλη εισροή προσφύγων. Ξέρεις τις αιτίες; Τι διαφορές έχουν κατά τη γνώμη σου από τους κλιματικούς/περιβαλλοντικούς πρόσφυγες;

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Action Aid – Justice climatique - <http://www.peuples-solidaires.org/justice-climatique>
- Center for History of Physics of the American Institute of Physics - <http://history.aip.org/history/climate/index.htm>
- Composteur - CCFD-Terre Solidaire - <https://lecomposteur.ccfp-terresolidaire.org/>
- Drias - <http://www.drias-climat.fr/>
- My flood map - <http://flood.firetree.net/>
- ORECC - Glossaire sur l'adaptation au changement climatique - <http://orecc.auvergnepyrénées.fr/fr/glossaire.html>
- Ready – Plan Ahead for Disasters - <https://www.ready.gov/>
- Réseau Action Climat - <http://www.rac-f.org/Equite-et-justice-climatique>

Παράρτημα 4.1.1

Το γράμμα της Κάμυα

Dadaab, Kenya, Παρασκευή 3 Μαρτίου 2017

Καλημέρα,

Σου στέλνω τους χαιρετισμούς μου από την Dadaab όπου ζω τώρα με την μητέρα, τη γιαγιά και τις αδερφές μου στην Κένυα.

Ίσως δεν έχεις ακούσει το όνομα της πόλης μου, παρότι είναι μια μεγάλη πόλη με 400.000 κατοίκους. Όμως δεν είναι μια πραγματική πόλη, αλλά μια πόλη προσφύγων που κατέληξαν εδώ, για να γλυτώσουν από τον πόλεμο και την πείνα.

Αγαπούσα πολύ το μικρό χωριό μου στην Κένυα και την όμορφη, ήσυχη ζωή που είχαμε εκεί. Σου είχα πολλές φορές διηγηθεί όταν είμαστε μαζί στην καλοκαιρινή κατασκήνωση και σου είχα δείξει πολλές φωτογραφίες από τα παιδικά μου χρόνια. Η ζωή ήταν απλή και ωραία. Βέβαια δεν είχε τόσα πολλά πράγματα να κάνεις όπως εσύ στην Αθήνα. Δεν είχαμε ούτε σινεμά, ούτε πισίνα, ούτε ζωολογικό κήπο...

Είχαμε όμως ωραίες γιορτές, ωραία φαγητά χορούς και μουσική. Αχ, αυτές οι στιγμές μου λείπουν πραγματικά.

Τόσα πολλά πράγματα άλλαξαν όμως από τότε... δεν μπορείς να φανταστείς!!! Την επόμενη χρονιά της κατασκήνωσης η ζέστη ήταν αφόρητη και η ξηρασία ήταν έντονη. Δεν έβρεξε καθόλου, η εποχή των βροχοπτώσεων απλά δεν ήρθε. Στον κήπο μας δεν φύτρωσε σχεδόν τίποτα εκείνη την χρονιά. Το κοπάδι μας υπέφερε, το ποτιζαμε στο ποτάμι, αλλά και αυτό ήταν σχεδόν ξερό και το κοπάδι διψούσε.

Μερικά ζώα πέθαναν, ο πατέρας μου αναγκάστηκε να πουλήσει τα υπόλοιπα γιατί ο κήπος δεν μας έδινε σπουδαία πράγματα να φάμε!

Οι γονείς μου ήταν πολύ ανήσυχoi, συζητούσαν συνέχεια για το τι έπρεπε να κάνουν και οι γείτονές μας το ίδιο.

Κανένας δεν ήθελε να εγκαταλείψει το χωριό και να φύγει, ο πατέρας μου όμως αποφάσισε να πάει να εργαστεί στο Ναιροβί, ώστε να μας στέλνει λίγα χρήματα. Η τροφή στην αγορά γινόταν όλο και πιο δυσεύρετη, όλο και πιο ακριβή. Εξαιτίας της ξηρασίας οι μεγάλοι κτηματίες είχαν πολύ κακές σοδειές. Επίσης πολύ αγρότες αποφάσισαν να πουλήσουν τις σοδειές τους σε μεγάλες εταιρείες που έφτιαχναν καύσιμα. Φαίνεται ότι οι Ευρωπαίοι αγόραζαν την τροφή μας για να την βάλουν στα αυτοκίνητά τους... Το πιστεύεις; Τελικά ο πατέρας μου βρήκε δουλειά και μπορούσε να μας στέλνει χρήματα. Κάπως ζούσαμε.

Κα τότε ξαφνικά μια μέρα το πηγάδι μας άδειασε!!! Απλά δεν είχε πια μέσα νερό. Ξέραμε βέβαια ότι έχουμε προβλήματα με την ξηρασία, αλλά καθόλου νερό; Αυτό φάνταζε αδύνατον να συμβεί. Υπήρχαν και άλλα πηγάδια, καμιά ώρα με τα πόδια μακριά από το χωριό. Αρχίσαμε να πηγαίνουμε εκεί για μερικές εβδομάδες, αλλά οι γυναίκες του χωριού διαμαρτυρήθηκαν ότι τους κλέβαμε το νερό.

Τότε στο χωριό οργανώθηκε μια συνέλευση των κατοίκων και αποφασίσαμε ότι έπρεπε να εγκαταλείψουμε το χωριό και να φύγουμε. Μπορείς να το πιστέψεις; Το χωριό που έζησα 16 χρόνια; Να φύγω με τα πόδια;

Δεν θα σου περιγράψω την μακριά και δύσκολη πορεία. Ήταν απλά φρικτή!... Μια εβδομάδα αργότερα φτάσαμε στην Dadaab. Στο στρατόπεδο προσφύγων πολλές ΜΚΟ, και από τη χώρα σου και από άλλες χώρες της Ευρώπης, μας μοίραζαν τροφή και έφτιαζαν και ένα σχολείο. Μας έδωσαν σκηνές και άλλα χρειαζόμενα.

Αλλά δεν είναι αρκετά. Δεν τρώμε παρά μόνο μια φορά την ημέρα, γιατί είναι πολλοί οι άνθρωποι που έφτασαν εδώ τις τελευταίες ημέρες.

Τώρα πρέπει να παραμεινουμε εδώ. Δεν μπορούμε να φύγουμε και καμιά πόλη και καμιά χώρα δεν θέλει να δεχτεί τόσους πολλούς πρόσφυγες.

Ξέρω ότι δεν είναι ένα χαρούμενο γράμμα που ίσως περιμένες από μια φίλη, αλλά αναρωτήθηκα μήπως είχες καμιά ιδέα να μας βοηθήσεις;

Ελπίζω να έχω γρήγορα νέα σου.

Η φίλη σου

Κάμυα

Παράρτημα 4.1.2

Η ιστορία του Σαμ απο τις Μαλδίβες

Male, Μαλδίβες Δευτέρα, 3 Απριλίου 2017

Καλέ μου φίλε ,

Τι κάνεις; Έχω καιρό πολύ να μάθω νέα σας, ελπίζω να είστε όλοι καλά εκεί στην Αθήνα και η οικονομική κρίση να μην σας έχει επηρεάσει πολύ. Ήσασταν μάλλον αρκετά εύποροι για να έρθετε για διακοπές οικογενειακώς πριν πέντε χρόνια εδώ στο μικρό νησί μου, στην μέση του Ινδικού Ωκεανού. Θα πρέπει να ήταν ονειρεμένες αυτές οι διακοπές για σένα, γιατί και για μας το σπίτι, το νησί και η ζωή μας, ήταν μαγευτικά. Όλα κυλούσαν τόσο ήσυχα και χαλαρά και είχαμε τόσο καλές σχέσεις μεταξύ μας οι γείτονες, δεν ήμασταν άλλωστε παρά δεκαπέντε οικογένειες, πως να μην γνωριζόμαστε καλά;

Ίσως, αναρωτήθηκες γιατί γράφω ήταν, το νησί και η ζωή μας, μαγευτικά. Έπρεπε δυστυχώς να μετακομίσουμε! Κανένας δεν ζει πια στο νησί και σε μερικά χρόνια ίσως να μην υπάρχει ούτε το νησί. Μπορείς να το πιστέψεις; Ο Ωκεανός θα σκεπάσει τα σπίτια, το λιμάνι και τα δέντρα μας. Έπρεπε να εγκαταλείψουμε το νησί μας γιατί δεν ήταν πια ασφαλές. Σε όλη μου τη ζωή εκεί, η στάθμη της θάλασσας ανέβαινε λίγο κάθε χρόνο. Δεν φαινόταν η διαφορά με το μάτι, παρά μόνο από συγκρίσεις με παλιές φωτογραφίες βγαλμένες σε διαφορετικές χρονιές καταλάβαμε ότι η παραλία μας εξαφανιζόταν σιγά σιγά κάτω από τα νερά της θάλασσας. Υπήρχε όλο και λιγότερος χώρος να ζούμε και φέτος το νερό έφτασε μέχρι το κατώφλι των σπιτιών μας. Εδώ και ένα χρόνο έπρεπε να φέρνουμε και πόσιμο νερό από το Μάλε γιατί το δικό μας ήταν αλμυρό. Η θάλασσα είχε ήδη μπει στο υπόγειο νερό που πίνουμε.

Τώρα ζω όπως σου είπα στο Μάλε, στην πρωτεύουσα, ένα εξίσου πολύ μικρό νησί, αλλά για μας πολύ πιο μεγάλο από το δικό μας. Είμαστε τόσο πολλοί άνθρωποι μαζεμένοι πια που ζούμε εδώ. Λένε μάλιστα ότι έχουμε την πιο μεγάλη πυκνότητα σε κατοίκους από όλα τα νησιά του κόσμου. Στην τάξη μου να σκεφτείς είμαστε 60 παιδιά, αλλά δεν υπάρχει χώρος να χτιστεί νέο σχολείο. Οι γονείς μου προσπαθούν να βρουν δουλειά εδώ. Η μητέρα μου εργάζεται σαν μαγείρισσα, αλλά ο πατέρας μου είναι άνεργος. Στο νησί μας ήταν ψαράς, αλλά υπάρχουν τόσοι πολλοί ψαράδες στο Μάλε...

Από τα 200 νησιά της χώρας μας τα 14 έχουν ήδη εγκαταλειφθεί. Η κυβέρνηση μας εξοικονομεί χρήματα για να μας αγοράσει γη σε μια άλλη χώρα. Ίσως στην Σρι Λάνκα, στην Ινδία ή στη Αυστραλία. Προς το παρόν, καμιά από αυτές τις χώρες δεν φαίνεται να θέλει να μας πουλήσει γη και να μας έχει στα πόδια της... Είμαστε 345.000 στη χώρα μου. Σε μια μεγάλη άδεια ήπειρο όπως η Αυστραλία, θα χιζαμε μια μόνο μια πόλη ώστε να έχουμε που να ζήσουμε όταν θα εξαφανιστούν τα νησιά μας. Δεν θα ενοχλούσαμε κανέναν.

Τι λες; Έχεις καμιά ιδέα τι μπορεί να γίνει;

Σε φιλώ

Ο φίλος σου Σαμ

Παράρτημα 4.1.3

Ιστορία του Jan από την Αλάσκα

New Newtok, 4 Απριλίου 2017

Καλή μου φίλη,

Πως είσαι; Τι κάνεις; Πως πάει η φοιτητική πια ζωή στην Ελλάδα; Ελπίζω να θυμάσαι τον φίλο σου τον Jan από την Αλάσκα, που είχες γνωρίσει με το σχολικό ευρωπαϊκό πρόγραμμα στην Δανία. Αν θυμάσαι σου είχα δείξει φωτογραφίες από το σχολείο μου στο Newtok. Αυτό το Σχολείο δεν υπάρχει πια, ούτε το χωριό μας το Newtok. Μετακομίσαμε όλο το χωριό 50 χλμ. ανατολικότερα. Ονομάσαμε το χωριό μας Νέο Newtok και χτίσαμε ένα καινούργιο σχολείο. Σο φαίνεται παράξενο; Μπορεί και να αναρωτήθηκες πως μπορεί να μετακομίσει ένα ολόκληρο χωριό 2.000 ατόμων σε έναν άλλο τόπο;

Απλά χτίσαμε καινούργια σπίτια, μαγαζιά και βέβαια το σχολείο μας, πακετάραμε τα πράγματά μας και φύγαμε. Η Κυβέρνηση μας είχε ζητήσει να μετακομίσουμε και ο Στρατός μας βοήθησε να χτίσουμε το Νέο Newtok. Όλα άρχισαν πριν δυο χρόνια και φέτος το χειμώνα αναγκαστήκαμε να πούμε αντίο στο παλιό μας χωριό. Όλα άρχισαν από το έδαφος του χωριού. Πάντα ήταν παγωμένο, ούτε το καλοκαίρι δεν έλιωνε ο πάγος πάνω στον οποίο ήταν χτισμένο το χωριό μας. Όμως τα τελευταία χρόνια αυτό άρχισε να αλλάζει. Τα καλοκαίρια γίνονταν πιο ζεστά κάθε χρόνο και το πάντα παγωμένο έδαφος άρχισε να λιώνει. Ήταν παράξενο να περπατάμε πάνω σε ένα έδαφος που λιώνει, ήταν συνέχεια λίγο σαν λασπωμένο. Στα παιδιά άρεσε να παίζουν με τις λάσπες, οι οι γονείς μας όμως άρχισαν να ανησυχούν για τα σπίτια μας. Δεν ήταν πια ασφαλή και στέρεα. Αυτή δεν ήταν η μόνη αλλαγή. Είχαμε ένα ποτάμι ήρεμο, αλλά με το λιώσιμο των πάγων έγινε πολύ ορμητικό και τα σπίτια που ήταν χτισμένα στις όχθες του καταστράφηκαν τελείως από το νερό. Αρχίσαμε να χτίζουμε γέφυρες σε όλο το χωριό. Ήταν πια παράξενο με όλες αυτές τις γέφυρες, τη λάσπη και το μεγάλο ποτάμι. Τότε έφτασαν από την Κυβέρνηση και μας είπαν ότι έπρεπε να μετακομίσουμε και ότι θα μας βοηθούσαν να χτίσουμε ένα νέο χωριό.

Εννοείται ότι πολλοί από εμάς δεν ήθελαν να φύγουν, μεγάλωσαν στο Newtok και υποστήριζαν ότι προτιμούν να πνιγούν παρά να φύγουν. Αλλά το Κράτος επέμενε να χτίσει το Νέο Newtok, γιατί είπαν ότι με όλες αυτές τις περιβαλλοντικές αλλαγές, το παλιό μας Newtok δεν θα ήταν εδώ για πολύ ακόμα. Τώρα οι κάτοικοι είμαστε ανακουφισμένοι, γιατί έχουμε πια μια γερή γη κάτω από τα πόδια μας και που να ζήσουμε γιατί η ζωή είχε γίνει πραγματικά δύσκολη. Το εργοστάσιο των ψαριών, όπου σχεδόν όλοι εργαζόνταν εκεί, είχε αποκοπεί από το χωριό από μια μεγάλη λίμνη που είχε σχηματιστεί εξαιτίας του ποταμού. Η λίμνη ήταν πολύ μεγάλη και δεν μπορούσαμε να φτιάξουμε μια απλή γέφυρα, ώστε να πηγαίνουν οι άνθρωποι στην δουλειά τους, και έπρεπε να περπατούν πολύ για να φτάσουν στην δουλειά τους. Τώρα στο νέο χωριό χτίστηκε και ένα νέο εργοστάσιο. Έχουμε μια ειρηνική και απλή ζωή, σε αρμονία με τη φύση, οι συγχωριανοί μου σχεδόν δεν αναρωτιούνται πια γιατί ξεσπιτωθήκαμε, τίνος το λάθος πληρώσαμε και το χωριό μας καλύφθηκε από λάσπη και από τα νερά του ποταμού... Εμείς πρέπει να ζήσουμε με τις συνέπειες και ξέρω ότι και άλλοι άνθρωποι θα αντιμετωπίσουν τα ίδια προβλήματα αργότερα.

Σκέφτεσαι, αν θα μπορούσαμε να κάνουμε όλοι μαζί κάτι να τους βοηθήσουμε πριν να είναι αργά;

Ελπίζω να έχω γρήγορα νέα σου.

Ο φίλος σου

Jan

ΑΞΟΝΑΣ 4 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4.2

Εμείς και οι άλλοι

Ηλικίες: 7-14 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 2 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να κατανοούν τη θέση του «άλλου», και ειδικότερα εκείνων που υφίστανται πιο έντονα προβλήματα φτώχειας, πείνας και υποβάθμισης του περιβάλλοντος στο οποίο ζουν.
- Να κατανοούν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει, τα συναισθήματα που βιώνει καθώς και τις προοπτικές που διαφαίνονται στη ζωή του.
- Να διακρίνουν ότι οι ανάγκες αυτών των ανθρώπων μπορεί να διαφέρουν σημαντικά από τις ανάγκες των ανθρώπων που ζουν σε ανεπτυγμένες κοινωνίες.
- Να αναγνωρίζουν ότι ανάμεσά μας ζουν άνθρωποι που έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους εξαιτίας τέτοιων προβλημάτων και μπορεί να αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες.
- Να αντιλαμβάνονται τον ρόλο που μπορούν να επιτελέσουν ως ενεργοί πολίτες σε αυτό το πλαίσιο.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Τα Φύλλα Εργασίας 4.2.1, 4.2.2, 4.2.3, 4.2.4 και 4.2.5
- Το Παράρτημα 4.2.1
- Χαρτί Α4
- Χρωματιστοί μαρκαδόροι
- Παγκόσμιος χάρτης
- Χαρτόνια κανσόν
- Χρωματιστά χαρτόνια ή πανιά
- Λεπτό σχοινί ή κόλλα σε μορφή πλαστελίνης (blue tack)

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Βήμα 1^ο: Ο εκπαιδευτικός κάνει μια σύντομη εισαγωγή και η ολομέλεια των μαθητών παρακολουθεί το βίντεο με τίτλο «Εμείς και οι άλλοι» (http://www.env-edu.gr/packs/peinastonkosmo/ppt/3x_Emeis.pps). Στόχος η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση των μαθητών για τις διαφορετικές

συνθήκες ζωής που βιώνουν άλλα παιδιά στον κόσμο.

Βήμα 2°: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων και εργάζονται πάνω στο Φύλλο Εργασίας 4.2.1. Προαιρετικά μπορούν να μελετήσουν και το Παράρτημα 4.2.1. Κάθε ομάδα επιλέγει ένα μέρος του κόσμου το οποίο θα ήθελε να επισκεφθεί για να γνωρίσει την καθημερινότητα των παιδιών (πιθανών μελλοντικών μεταναστών). Η αφόρμηση δίνεται με μια σειρά φωτογραφιών που παρουσιάζουν άμεσα ή έμμεσα διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα και του παγκόσμιου χάρτη δυνητικού κινδύνου ερημοποίησης της γης (Φύλλο Εργασίας 4.2.1).

Οι μαθητές φαντάζονται ότι μέσω κάποιας τεχνολογικής εφεύρεσης (χωρομηχανή) μεταφέρονται στην πατρίδα των παιδιών-μεταναστών.

Η κάθε ομάδα καλείται να σκιαγραφήσει το προφίλ της εικονικής οικογένειας – μεταναστών με την οποία θα ήθελε να «ταυτιστεί». Οι μαθητές πρέπει να σκεφτούν όλα τα δεδομένα που θα περιελάμβανε η ζωή τους στην υποτιθέμενη χώρα που έχουν επιλέξει (χώρα που ζουν, βασικές βιοτικές συνθήκες - τροφή, στέγη, υγεία-περιβάλλον, εκπαίδευση κλπ.), συνθήκες διαβίωσης (φτωχή, κανονική, πλούσια ζωή).

Βήμα 3°: Με τη βοήθεια του Φύλλου Εργασίας 4.2.2 η κάθε ομάδα δραματοποιεί μια καθημερινή σκηνή της οικογένειάς της.

Εναλλακτικά: Παγωμένη εικόνα: Η ομάδα, σε διάρκεια τριών λεπτών, ετοιμάζει τη σκηνή και την παρουσιάζει σε παγωμένη εικόνα. Οι υπόλοιποι μαθητές του τμήματος προσπαθούν να μαντέψουν τι περιγράφουν. Μόλις ο εκπαιδευτικός με το «μαγικό ραβδί» αγγίξει τα παιδιά, αυτά «ζωντανεύουν» και παρουσιάζουν με κίνηση και λόγο τη σκηνή τους.

Τα παιδιά σε ολομέλεια συζητούν τα ερωτήματα που τίθενται στο τέλος του Φύλλου Εργασίας 4.2.2.

Βήμα 4°: Με τη βοήθεια του Φύλλου Εργασίας 4.2.3 οι μαθητές στην ομάδα τους σε πρώτη φάση συζητάνε και καταγράφουν τις ανάγκες που έχουν για να ζουν με αξιοπρεπή τρόπο στην εικονική οικογένειά τους. Ο εκπαιδευτικός μπορεί να έχει μεγεθύνει τις κάρτες (περίπου μισή κόλλα Α4 η καθεμιά) και να τις δώσει στα παιδιά να τις κόψουν. Τις τοποθετούν με σειρά (μπορούν να τις κρεμάσουν σε ένα σχοινί ή να τις κολλήσουν στον τοίχο) από την περισσότερο σημαντική στη λιγότερο σημαντική. Κατόπιν η ομάδα θα πρέπει να επιλέξει τις 6 πρώτες ανάγκες (σε περίπτωση διαφωνίας των μελών της ομάδας θα πρέπει να βρουν τρόπο να συμφωνήσουν ως προς τη σειρά επιλογής των αναγκών). Πραγματοποιείται συζήτηση στην ολομέλεια σχετικά με τη σειρά των αναγκών που έχει επιλέξει κάθε ομάδα. Διαμορφώνουν μια ενιαία σειρά των 6 βασικότερων αναγκών που καλύπτουν τους ανθρώπους όλου του κόσμου και τις αναρτούν σε ένα λεπτό σχοινί στην τάξη.

Βήμα 5°: Σε δεύτερη φάση μεταφέρονται στο τώρα και στην Ελλάδα και, με τη βοήθεια του Φύλλου Εργασίας 4.2.4, τα μέλη κάθε ομάδας γράφουν τις δικές τους ανάγκες ως μέλη μιας σύγχρονης κοινωνίας. Συγκρίνουν και συζητούν αν «ταυτίζονται» οι ανάγκες των δυο διαφορετικών κοινωνικών ομάδων (της δικής τους κοινωνικής ομάδας και εκείνης που επισκέφτηκαν εικονικά). Κάθε ομάδα αναφέρει στην ολομέλεια τις ανάγκες των μελών της σύγχρονης κοινωνίας που σημείωσε και ο εκπαιδευτικός τις καταγράφει όλες μαζί στην τάξη. Πραγματοποιείται συζήτηση στην ολομέλεια σχετικά με τις διαφορές αναγκών διαφορετικών κοινωνικών ομάδων.

Στη συνέχεια, πάντα με τη βοήθεια του Φύλλου Εργασίας 4.2.4 οι μαθητές σκέφτονται και σημειώνουν εάν γνωρίζουν περιπτώσεις ανθρώπων που δεν απολαμβάνουν τις ανάγκες που καταγράφηκαν.

Εφόσον δεν έχει προκύψει ήδη από τη συζήτηση στην ολομέλεια, ο εκπαιδευτικός επισημαίνει τις ανάγκες που συνδέονται με την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και την έλλειψη φυσικών πόρων και αναφέρει ότι πολλοί από τους ανθρώπους που προέρχονται από άλλες χώρες και έχουν εγκατασταθεί στη δική μας μπορεί να αναγκάστηκαν να μεταναστεύσουν εξαιτίας αυτών των αναγκών.

Βήμα 6^ο: Τέλος, οι ομάδες συσκέπτονται ξανά και καταγράφουν στο Φύλλο Εργασίας 4.2.5 ιδέες για δράσεις και πρωτοβουλίες που θα μπορούσαν να αναληφθούν προκειμένου να υποστηριχθούν οι άνθρωποι αυτοί. Παράλληλα καταγράφουν ποιοι θα μπορούσαν να βοηθήσουν προς αυτή την κατεύθυνση.

Ακολουθεί συζήτηση στην ολομέλεια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- enet.gr - <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=136793>
- Βαλασιάδης Ε. (2008). *Εμείς και οι άλλοι: Πολυμεσική παρουσίαση από το ηλεκτρονικό εκπαιδευτικό πακέτο 'Πείνα στον Κόσμο'. Πανεπιστήμιο Αιγαίου: ΠΤΔΕ. Διαθέσιμο στο http://www.env-edu.gr/packs/peinastonkosmo/2_1ppt.html*

Πηγές εικόνων

- esxoleio - <http://esxoleio.weebly.com/blog-2013-15/archives/10-2014>
- Flickr - <https://www.flickr.com/photos/ryanready/6313218193>
- Max Pixel - <http://maxpixel.freegreatpicture.com/Friendship-Rwanda-Kids-Africa-Children-Boys-474729>
- NRCS-USDA - https://www.nrcs.usda.gov/wps/portal/nrcs/detail/soils/use/?cid=nrcs142p2_054003
- Pixabay - <https://pixabay.com/el/δρόμο-παιδιά-αφρική-νιγηρία-χωριό-2143805/>
- PublicDomainPictures - <http://www.publicdomainpictures.net/view-image.php?image=180918&picture=space-ship-20>
- Science Wiki - <http://el.science.wikia.com/wiki/Χρονομηχανή>
- Wikimedia commons - https://commons.wikimedia.org/wiki/File:A_young_boy_sits_over_an_open_sewer_in_the_Kibera_slum,_Nairobi.jpg
- Wikimedia commons - https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kochi_Slum.jpg
- Wikimedia commons - https://commons.wikimedia.org/wiki/File:NPP_Kozloduy_5-6.jpg
- Wikimedia commons - [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tsunami_2004_aftermath_Aceh,_Indonesia,_2005_Photo_AusAID_\(10730708624\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Tsunami_2004_aftermath_Aceh,_Indonesia,_2005_Photo_AusAID_(10730708624).jpg)
- Wikimedia commons - https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Water_distribution_in_Horn_of_Africa.jpg

Φύλλο εργασίας 4.2.1

Εάν μπορούσατε να επισκεφθείτε ένα μέρος του κόσμου που πλήττεται από κάποιο περιβαλλοντικό πρόβλημα (π.χ. ξηρασία, έλλειψη καθαρού πόσιμου νερού, ερημοποίηση, αποδάσωση κλπ.) για να δείτε τους λόγους εξαιτίας των οποίων αναγκάζονται να ξεκινήσουν το ταξίδι τους προς μια καινούρια πατρίδα και να ζήσετε τη ζωή των παιδιών – μεταναστών, πού θα θέλατε να είναι αυτό και γιατί;

Δείτε τις φωτογραφίες παρακάτω αλλά και τον πιθανού κινδύνου ερημοποίησης για να πάρετε ιδέες.

Μπορεί, βέβαια, να μην επιθυμείτε να έχετε αυτή την εμπειρία. Σε αυτή την περίπτωση, αιτιολογήστε την απόφασή σας.

Διανομή πόσιμου νερού σε περιοχή της νότιας Αιθιοπίας που έχει πληγεί από ξηρασία.

Καταστροφή από το Ασιατικό τσουνάμι (Ινδονησία) 26 Δεκεμβρίου 2004.

Κιμπέρα, Ναϊρόμπι Κένυα.

Βαρανάσι, επίσης γνωστό και ως Μπενάρες είναι μία πόλη δύο εκατομμυρίων κατοίκων, κτισμένη στη δυτική όχθη του ποταμού Γάγγη, στο ινδικό κρατίδιο Ούταρ Πραντές (Ινδία).

Ο σταθμός παραγωγής πυρηνικής ενέργειας του Κοζλοντούι βρίσκεται 200 χιλιόμετρα βόρεια της Σόφιας και 5 χιλιόμετρα ανατολικά της πόλης Κοζλοντούι στον Δούναβη ποταμό, στα σύνορα με την Ρουμανία.

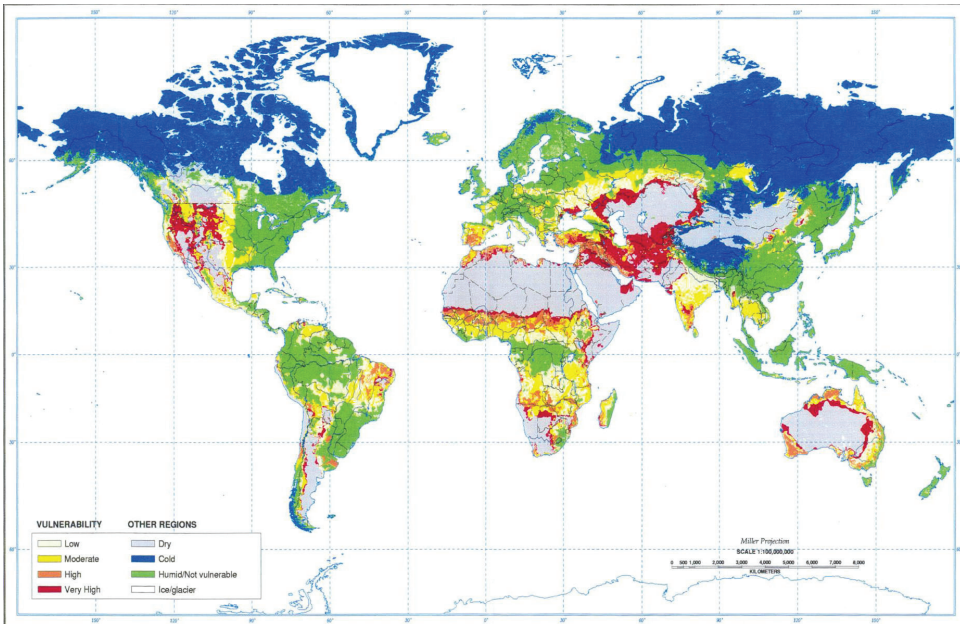
Νιγηρία, Συνταγματική Δημοκρατία της Δυτικής Αφρικής.

Κοτσί, μεγάλο λιμάνι και πόλη στη νοτιοδυτική Ινδία, στις ακτές της αραβικής θάλασσας.

Ρουάντα, βρίσκεται στην ανατολική κεντρική Αφρική και έχει πρωτεύουσα το Κιγκάλι.

Παγκόσμιος χάρτης πιθανού κινδύνου ερημοποίησης της γης (Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας ΗΠΑ – USDA)

Σήμερα, αντί να πάτε στο σχολείο σας, θα πεταχτείτε στη χώρα που επιλέξατε για να δείτε τις συνθήκες στις οποίες ζουν οι άνθρωποι εκεί. Για να το καταφέρετε θα χρησιμοποιήσετε μια νέα τεχνολογική εφεύρεση, τη χωρομηχανή.

Είσαστε έτοιμοι για να ξεκινήσετε;
Έχετε πάρει όσα χρειάζονται για το ταξίδι μας;
Γράψτε τι χρειάζεστε στο εικονικό σας ταξίδι:

Τώρα επιβιβάζεστε στη γρήγορη χωρομηχανή μας και με ταχύτητα συγκρίσιμη με εκείνη του φωτός ξεκινάτε το ταξίδι σας. Μην ξεχνάτε... δεν πάτε εκεί για τουρισμό αλλά γιατί πρέπει να ζήσετε για λίγες μέρες σε μια εικονική οικογένεια και να δείτε πώς πραγματικά ζουν.

Για να μπορέσει η χωρομηχανή να σας οδηγήσει κατευθείαν στην εικονική σας οικογένεια θα πρέπει να δώσετε στην οικογένεια τα βασικά χαρακτηριστικά που θέλετε να έχει. Έτσι, όλη η ομάδα μαζί, σκεφθείτε τι θα σας ενδιέφερε περισσότερο να γνωρίσετε ώστε να επιλέξετε ευκολότερα τον τύπο της οικογένειας που θα φιλοξενηθείτε, και γράψτε το παρακάτω:

Παρατηρήστε τις παραπάνω φωτογραφίες, οι οποίες θα σας βοηθήσουν να περιγράψετε την οικογένεια που θα «επισκεφτείτε» (χώρα, βασικές βιοτικές συνθήκες όπως τροφή, στέγη, υγεία, περιβάλλον, εκπαίδευση κλπ.), συνθήκες διαβίωσης (φτώχη, κανονική, πλούσια ζωή).

Φύλλο εργασίας 4.2.2

Συζητήστε με την ομάδα σας και αποφασίστε ποια καθημερινή σκηνή της εικονικής οικογένειάς σας θα θέλατε να αποδώσετε μέσω δραματοποίησης ή παγωμένης εικόνας. Θα μπορούσατε να «παιξετε» μια σκηνή όπως:

- είσαι ασφαλής στο σπίτι / βρίσκεσαι σε κίνδυνο
- όλη η οικογένεια τρώει μαζί / δυσάρεστες συνθήκες φαγητού
- παιχνίδια με τα άλλα παιδιά / εκπαίδευση και εκπαιδευόμενοι
- υποχρεωτική παιδική εργασία / ελεύθερη ώρα και χόμπι
- βία και εντάσεις / ηρεμία και ευτυχία
- κοινωνικός ρατσισμός κλπ.

Οι άλλοι...

- ✓ Προσπαθήστε ν' αντιληφθείτε το θέμα της ζωντανής εικόνας που παρουσιάζουν οι φίλοι σας.
- ✓ Συζητήστε σε ολομέλεια πόσο η εικόνα που παρουσιάζουν είναι ρεαλιστική, εάν επιδέχεται βελτίωση ο τρόπος ζωής και με ποιόν τρόπο.
- ✓ Αν κάτι δεν σας ικανοποιεί μπορείτε ως «γλύπτες» να κάνετε παρεμβατικές κινήσεις ώστε να βελτιωθεί το αποτέλεσμα.

Εγώ...

- ✓ Πώς έννοιες και τι σκέφτηκες μέσα στον ρόλο που ενσάρκωσες;

- ✓ Θα επιθυμούσες να υποδυόσουν έναν άλλο ρόλο και γιατί;

Φύλλο εργασίας 4.2.3

Οι ανάγκες μου

Κόψτε τα κουτάκια και βάλτε τα σε μια σειρά, τοποθετώντας τις ανάγκες που έχετε για να ζείτε με αξιοπρεπή τρόπο, από την περισσότερο σημαντική στη λιγότερο σημαντική.

Σημείωση: Σε περίπτωση που δε γνωρίζετε κάποια από τις παρακάτω έννοιες, ρωτήστε τον εκπαιδευτικό ή ανατρέξτε με τη βοήθεια του, σε λεξικό ή στο διαδίκτυο.

ΑΠΟΔΟΧΗ	ΤΡΟΦΗ	ΑΝΑΓΚΗ ΤΟΥ ΑΝΗΚΕΙΝ	ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΘΑΛΨΗ
ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	ΣΕΒΑΣΜΟΣ	ΥΠΝΟΣ	ΙΣΟΝΟΜΙΑ
ΕΝΔΥΣΗ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	ΑΣΦΑΛΕΙΑ	ΚΑΘΑΡΟ ΝΕΡΟ
ΕΝΕΡΓΕΙΑ	ΣΤΕΓΗ	ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ	ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ

Ενδεικτική σειρά των αναγκών

✓ Συζητήστε και επιλέξτε τις 6 πρώτες ανάγκες που κρίνετε ότι χρειάζεται η εικονική οικογένειά σας για να ζήσει αξιοπρεπώς και τοποθετήστε τις σε σειρά.

✓ Κρεμάστε στο σχοινί των αναγκών τη σειρά όπως διαμορφώθηκε μετά από τη συζήτησή σας.

✓ Παρατηρήστε τις επιλογές των υπόλοιπων ομάδων, συμφωνείτε ή διαφωνείτε; Συζητήστε και συνεργαστείτε με τις υπόλοιπες ομάδες για να καταλήξετε σε μια κοινή σειρά αναγκών που θα συνυπολογίζει τις ανάγκες των ανθρώπων όλου του κόσμου. Φτιάξτε μία κατασκευή, όπως για παράδειγμα στην εικόνα, ώστε να έχουν τη δυνατότητα να το δουν όλοι οι μαθητές, εκπαιδευτικοί και γονείς του σχολείου σας!

Φύλλο εργασίας 4.2.4

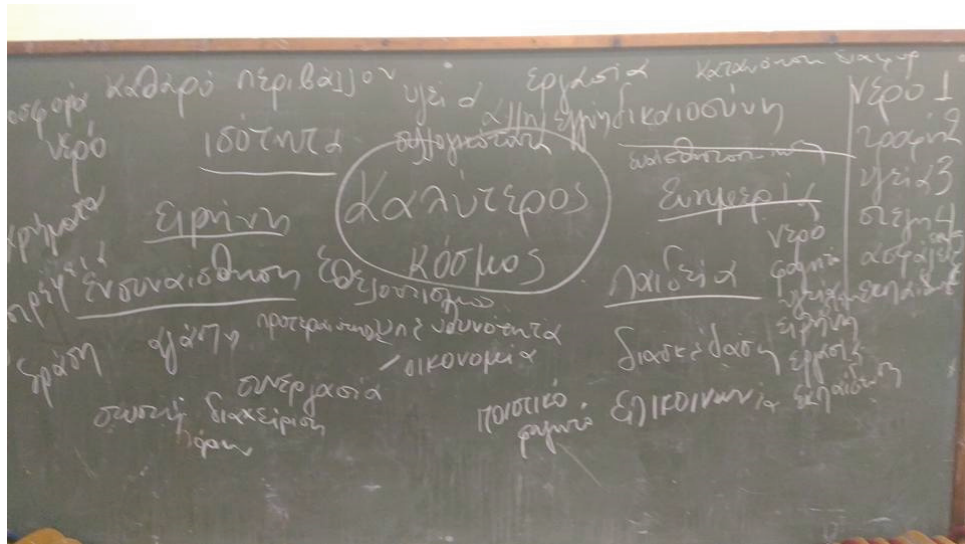
Κοιτώντας γύρω

✓ Στη δική μας γειτονιά, στην πόλη μας, στη χώρα μας, στην προηγμένη κοινωνία που ζούμε, ποιες βασικές ανάγκες δεν καλύπτονται;

Ανάγκη	Καλύπτεται στην περιοχή μας	Καλύπτεται στην οικογένεια που «επισκεφτήκαμε»

✓ Εκτός από τις παραπάνω, ποιες άλλες ανάγκες έχει ένα παιδί στην κοινωνία που ζείτε; Αναφέρετε όλοι μαζί τέτοιες ανάγκες και σημειώστε τις με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού στον πίνακα.

Ενδεικτικές ανάγκες

- ✓ Συγκρίνετε και συζητήστε μέσα στην τάξη αν «ταυτίζονται» οι ανάγκες των δυο διαφορετικών κοινωνικών ομάδων (των ανθρώπων που ζουν κοντά μας και των ανθρώπων που εικονικά μεταφερθήκαμε στη ζωή τους).
- ✓ Γνωρίζετε περιπτώσεις ανθρώπων που ζουν κοντά σας και δεν απολαμβάνουν τις ανάγκες - αξίες που είναι σημαντικές για τη ζωή (κυκλώστε Ναι ή Όχι); **Ναι** **Όχι**

Φύλλο εργασίας 4.2.5

Η βοήθεια που έρχεται

✓ Σκεφτείτε τρόπους και δράσεις που μπορούν να βοηθήσουν στην καλύτερευση της ζωής **όσων ζουν ανάμεσά μας** και οι οποίοι έχουν μεταναστεύσει διότι στον τόπο τους δεν καλύπτονταν αυτές οι ανάγκες.

Ποιος θα βοηθήσει

Πώς θα μπορούσε να βοηθήσει

Παράρτημα 4.2.1

Στο «κόκκινο» και η Μεσόγειος

Το 38% της επιφάνειας της Γης κινδυνεύει από ερημοποίηση

Πολύ περισσότερο από το ένα τρίτο (38%) του πλανήτη μας – μεταξύ αυτών η Ευρωπαϊκή Μεσόγειος (άρα και η Ελλάδα) - αποτελείται από ξηρές και άγονες περιοχές, οι οποίες αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο της ερημοποίησης, σύμφωνα με μια νέα ισπανική επιστημονική έρευνα.

Η μελέτη μέτρησε την υποβάθμιση του εδάφους χρησιμοποιώντας μια νέα μέθοδο, την «αξιολόγηση του κύκλου ζωής», η οποία αναλύει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των ανθρωπίνων δραστηριοτήτων και η οποία για πρώτη φορά συμπεριλαμβάνει πλέον δείκτες για την ερημοποίηση.

Η νέα έρευνα έγινε από ερευνητές του ισπανικού Ινστιτούτου Αγροδιατροφικής Έρευνας και Τεχνολογίας (IRTA), σε συνεργασία με ερευνητές του Αυτόνομου Πανεπιστημίου της Βαρκελώνης και του Εθνικού Τεχνολογικού Πανεπιστημίου της Αργεντινής και δημοσιεύτηκε στο "International Journal of Life Cycle Assessment" (Διεθνές Περιοδικό Αξιολόγησης Κύκλου Ζωής).

Χρησιμοποιώντας ταυτόχρονα στοιχεία από την μέθοδο της Αξιολόγησης Κύκλου Ζωής και από τα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών (GIS), οι ερευνητές χώρισαν τη Γη σε 15 μεγάλες φυσικές «οικο-περιοχές» και έδειξαν ότι οκτώ από αυτές (που αντιπροσωπεύουν το 38% της γήινης επιφάνειας) απειλούνται με ερημοποίηση στο μέλλον.

Αναλυτικότερα οι απειλούμενες περιοχές είναι: οι παράκτιες περιοχές, οι σαβάνες, η Μεσογειακή περιοχή, οι στέπες, οι εύκρατες, τροπικές και υποτροπικές έρημοι.

Τον μεγαλύτερο κίνδυνο (7,6 με μέγιστο το 10) αντιμετωπίζουν οι υποτροπικές έρημες περιοχές στη Β. Αφρική, τη Μ. Ανατολή, την Αυστραλία, τη ΝΔ Κίνα και τη ΝΔ Αμερική. Ακολουθούν (με 6,3 μονάδες) οι Μεσογειακές περιοχές, καθώς επίσης οι τροπικές και υποτροπικές στέπες.

Οι παράκτιες περιοχές και οι σαβάνες κινδυνεύουν λιγότερο (4 μονάδες στην κλίμακα κινδύνου). Σύμφωνα με τους ερευνητές, η μη βιώσιμη χρήση γης μπορεί να οδηγήσει σε υποβάθμιση του εδάφους. Αν αυτό συμβεί σε μια ξερή ή ημι-άγονη περιοχή, όπως αυτές που υπάρχουν στον ευρωπαϊκό Νότο της Μεσογείου (Ελλάδα, Ισπανία κ.α.), τότε η υποβάθμιση του εδάφους επιδεινώνεται σε βαθμό ερημοποίησης και η όλη διαδικασία γίνεται μη αναστρέψιμη, με συνέπεια η γη σε αυτή την περιοχή να γίνεται οριστικά μη παραγωγική και μη καλλιεργήσιμη.

Όπως επισημαίνει η μελέτη, οι τέσσερις κυριότεροι παράγοντες ερημοποίησης είναι η ανυδρία, η διάβρωση του εδάφους, η υπερεκμετάλλευση των υδροφόρων πηγών και οι πυρκαγιές.

Πηγή: enet.gr (2010). Στο «κόκκινο» και η Μεσόγειος. Το 38% της επιφάνειας της Γης κινδυνεύει από ερημοποίηση. Διαθέσιμο στο <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=136793>

ΑΞΟΝΑΣ 4 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4.3

Χτες εμείς... σήμερα αυτοί... αύριο κάποιος άλλος

Ηλικίες: 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 3 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

- Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:
- Να κατανοούν τι σημαίνει να είναι κάποιος διαφορετικός και πως η διαφορετικότητα μπορεί να επηρεάσει την κοινωνική ζωή του ανθρώπου.
- Να αναγνωρίσουν πώς η κοινωνική πίεση μπορεί να επηρεάσει τη στάση μας απέναντι σε έναν «διαφορετικό» άνθρωπο.
- Να κατανοούν τις συνέπειες της απόρριψης και για τις δύο πλευρές.
- Να εντοπίζουν στερεότυπα και να επανεξετάζουν τις στάσεις τις δικές τους και των άλλων σε σχέση με την αντιμετώπιση των «διαφορετικών» ανθρώπων, όπως μπορεί να είναι και οι μετανάστες/πρόσφυγες.
- Να διερευνούν τρόπους, παρεμβάσεις και ατομικές ή συλλογικές πρωτοβουλίες που οδηγούν σε μια θετική αντιμετώπιση της διαφορετικότητας.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Τα Παραρτήματα 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, 4.3.4, 4.3.5, 4.3.6 και 4.3.7
- Ελεύθερος χώρος στην αίθουσα για να κινούνται και να αυτοσχεδιάζουν οι μαθητές
- Χαρτί Α4 ή μπλοκ για σημειώσεις
- Χαρτί του μέτρου
- Χονδροί μαρκαδόροι

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Η δραστηριότητα αυτή σχεδιάστηκε σύμφωνα με τη μεθοδολογία της Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση & τη Δια Βίου Μάθηση και χρησιμοποιήθηκαν ορισμένες επιμέρους τεχνικές. Πρόκειται για ένα μικρό σενάριο όπου ο Νίκος, μαθητής ενός σχολείου, χάνει το πορτοφόλι του και κατηγορεί το συμμαθητή του Μουχτάρ για κλοπή.

Προτείνεται αρχικά ο εκπαιδευτικός να μελετήσει τα κείμενα που περιλαμβάνονται στα Παραρτήματα 4.3.1 και 4.3.2. Σε αυτά γίνεται μια συνοπτική εισαγωγή στην μεθοδολογία της

Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση & τη Δια Βίου Μάθηση και μια σύντομη ανάλυση όλων των τεχνικών που θα χρησιμοποιηθούν στην υλοποίηση του δρώμενου. Αναλυτικότερες πληροφορίες για τις τεχνικές αυτές μπορεί να βρει ο εκπαιδευτικός στις βιβλιογραφικές πηγές που δίνονται παρακάτω.

Για την υλοποίηση του σεναρίου ακολουθούμε τα παρακάτω βήματα:

Βήμα 1°: Μαθητές και εκπαιδευτικός σε κύκλο υλοποιούν μια δραστηριότητα προετοιμασίας/γνωριμίας. Ο στόχος είναι τα παιδιά να «ζεσταθούν» και να διαπιστώσουν πόσο δύσκολο είναι να βρούμε κάποιον του οποίου οι προτιμήσεις και τα χαρακτηριστικά ταυτίζονται με τα δικά μας. Παράδειγμα δίνεται στο Παράρτημα 4.3.3.

Βήμα 2°: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ – ΧΤΙΣΙΜΟ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ.

Ο εκπαιδευτικός σε ρόλο εξηγεί στους μαθητές ότι είναι εκδότης και θέλει να δημοσιεύσει ένα άρθρο σχετικά με την πρόωρη διακοπή της φοίτησης στο σχολείο. Ζητά από τους μαθητές να αναλάβουν ρόλο ερευνητή και να ερευνήσουν ένα γεγονός που συνέβη σε ένα σχολείο στη γειτονική συνοικία και να γράψουν ένα σχετικό άρθρο για το περιοδικό. Οι μαθητές σε ρόλο συγγραφέων, καταγράφουν ατομικά τι θέλουν να μάθουν για τον μαθητή. Η εισαγωγή της δραστηριότητας δίνεται στο Παράρτημα 4.3.4.

Βήμα 3°: ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ. Σε αυτή τη φάση ο εκπαιδευτικός παίρνει τον ρόλο της κυρίας Στέλλας, της καθαρίστριας του σχολείου, προκειμένου να δώσει προσεκτικά επιλεγμένες πληροφορίες στα παιδιά και να αφήσει κάποια κενά για να προκαλέσει τα παιδιά να δημιουργήσουν και να φανταστούν την ιστορία. Η αρχική αφήγηση του εκπαιδευτικού δίνεται στο Παράρτημα 4.3.5.

Βήμα 4°: ΧΤΙΣΙΜΟ ΤΟΥ ΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΜΟΥΧΤΑΡ. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων προκειμένου και μαζί με τον εκπαιδευτικό να στήσουν δύο μικρά δρώμενα χρησιμοποιώντας τις τεχνικές: Παρακολούθηση σκέψης, Παίρνοντας απόσταση, Κυκλικό δράμα και Ρόλος στον τοίχο. Οι βασικές οδηγίες δίνονται στο Παράρτημα 4.3.6.

Βήμα 5°: Η ΚΟΡΥΦΩΣΗ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ - ΤΟ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟ ΓΕΓΟΝΟΣ. Χρησιμοποιούνται οι τεχνικές Ανακριτική καρέκλα - Δάσκαλος σε ρόλο - Σκηνές ή Στιγμιότυπα - Θέατρο Αγοράς προκειμένου να δραματοποιηθεί το κεντρικό γεγονός της ιστορίας. Οι βασικές οδηγίες δίνονται στο Παράρτημα 4.3.7.

Βήμα 6°: Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να γράψουν το άρθρο για το περιοδικό που τους ανατέθηκε στην αρχή του δράματος, δίνοντας το δικό τους τέλος στην ιστορία ατομικά ή σε μικρές ομάδες και να το διαβάσουν στην ολομέλεια.

Βήμα 7°: Αναστοχασμός – Συζήτηση. Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές συζητούν για όλες τις εκδοχές που παίχτηκαν από τις ομάδες και τις συνδέουν με τις αξίες που κρύβονται πίσω από αυτές ως εξής:

1. Με το πρώτο ερώτημα διευκρινίζεται η πράξη (Τι κάνω);).

2. Με το δεύτερο ερώτημα, καθορίζεται το κίνητρο της πράξης (*Γιατί το κάνω;*).
3. Με το τρίτο ερώτημα διευκρινίζεται η προσδοκία (*Γιατί το κάνω, ποιος είναι ο στόχος μου, τι θέλω να πετύχω;*).
4. Με το τέταρτο ερώτημα προσδιορίζεται το πρότυπο – μοντέλο (*Από πού την έμαθα και πώς ξέρω ότι αυτή η συμπεριφορά είναι η κατάλληλη;*).
5. Με το πέμπτο ερώτημα διευκρινίζεται η στάση μου απέναντι στη ζωή (*Αν συμπεριφέρομαι με αυτόν τον τρόπο τι είδους άνθρωπος είμαι;*)

Στο κλείσιμο της δραστηριότητας, ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να γράψουν σε ένα χαρτί δύο λέξεις που να εκφράζουν τα συναισθήματα τους από τη συμμετοχή τους στην δραστηριότητα και να τα ρίξουν σε ένα κουτί. Μετά γίνεται ανάγνωση των όσων γράφτηκαν από τον εκπαιδευτικό στην ολομέλεια των μαθητών που είναι καθισμένοι σε κύκλο. Κατόπιν καλούνται ομαδικά να φτιάξουν ένα γλυπτό με το σώμα τους ή μια ομαδική ζωγραφιά που να απεικονίζει την κεντρική ιδέα του δρώμενου ή τις αξίες που προέκυψαν κατά τη διάρκεια του αναστοχασμού.

Μια πρόταση ακόμη θα ήταν σε χαρτί του μέτρου να γράψουν με λέξεις τις αξίες και να ζωγραφίσουν γύρω από τις λέξεις Π.χ. την ιδέα της φιλίας ή της αποδοχής. Το τι θα αναπαραστήσουν και με ποιο τρόπο θα αποφασιστεί με συζήτηση στην ολομέλεια.

Τέλος με αφορμή τα συμπεράσματα και τους προβληματισμούς που θα προκύψουν από τις δραστηριότητες οι μαθητές θα μπορούσαν να οργανώσουν μια παράσταση – καμπάνια για να ενημερώσουν τη σχολική κοινότητα σχετικά με το θέμα των διακρίσεων ή να δημιουργήσουν ένα κόμικ ή ένα βίντεο με το ίδιο θέμα. Την απόφαση καλείται να την πάρει πάλι η ολομέλεια της τάξης μαζί με τον εκπαιδευτικό.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Σαν επέκταση της δραστηριότητας οι μαθητές μπορούν να παρακολουθήσουν το ντοκιμαντέρ του Στέλιου Κούλογλου με τίτλο: «Βρωμοέλληνες» (Διαθέσιμο στο: <http://tvxs.gr/webtv/reportaz-xoris-synora/rxs-bromoellines>) και να συγκρίνουν τις προκαταλήψεις που είχαν για τους Έλληνες μετανάστες οι Αμερικανοί, με αυτές που έχουμε σήμερα εμείς για τους διάφορους μετανάστες που βρίσκονται αυτήν τη στιγμή στην Ελλάδα.

Ενδεικτικά θα μπορούσαν να κάνουν μία λίστα με όλους τους χαρακτηρισμούς/ επίθετα που ακούγονται στο ντοκιμαντέρ για να χαρακτηρίσουν τους Έλληνες και να σημειώσουν ποια από αυτά έχουν χρησιμοποιηθεί και από Έλληνες για ανθρώπους με διαφορετική καταγωγή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Άλκιστις (2008). *Μαύρη αγελάδα - Άσπρη αγελάδα. Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση και Διαπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Τόπος.
- Αυδή Α., Χατζηγεωργίου Μ. (2007). *Η τέχνη του δράματος στην εκπαίδευση. 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γκόβας Ν. (2003). *Για ένα Νεανικό Δημιουργικό Θέατρο. Ασκήσεις, παιχνίδια, τεχνικές*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Πολυκάρπου Χ. (2012). *ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΑΓΩΓΗ: Θεωρία και Πράξη στη Δημοτική Εκπαίδευση*. Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου. Διαθέσιμο στο:
http://archeia.moec.gov.cy/sd/92/theatriki_agogi_vivlio_ekpaideftikou.pdf

Παράρτημα 4.3.1

Εισαγωγή στη Μέθοδο της Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση & τη Δια Βίου Μάθηση

Η Δραματική Τέχνη στην Εκπαίδευση και τη Δια Βίου Μάθηση είναι ένα μέσο μάθησης που βοηθάει στη διερεύνηση ενός κοινωνικού θέματος και στη διαπραγμάτευση των νοημάτων που συνδέονται με αυτό. Παράλληλα ευνοείται ο διαμεσολαβητικός ρόλος του εκπαιδευτικού, ο οποίος μεταχειρίζεται ένα υποστηρικτικό πλαίσιο διδασκαλίας, χωρίς να παρεμβαίνει και να αναλαμβάνει καθοριστικό ρόλο κατά τη διάρκεια της διαπραγμάτευσης του θέματος.

Μέσω της Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση προωθείται η βιωματική, συνεργατική, ενεργητική μάθηση, η κριτική σκέψη και η κοινωνική υπευθυνότητα. Οι συμμετέχοντες με τη διαπραγμάτευση του σεναρίου του βιωματικού εργαστηρίου προβαίνουν σε μια διαδικασία προσωπικής αλλαγής ενώ παράλληλα αποκτούν μια νέα οπτική για το θέμα. Με αυτό τον τρόπο επιτυγχάνουμε την καλλιέργεια δεξιοτήτων προκειμένου να μπορέσουν οι μαθητές να διαχειριστούν πολύπλοκα κοινωνικά θέματα, όπως η περιβαλλοντική μετανάστευση.

Σύμφωνα λοιπόν με τη μεθοδολογία της Δραματικής Τέχνης στην Εκπαίδευση διαμορφώνεται από τον εκπαιδευτικό μια προβληματική κατάσταση και οι συμμετέχοντες καλούνται να την επιλύσουν. Οι μαθητές μαζί με τον εκπαιδευτικό εμπλέκονται συναισθηματικά στην προβληματική κατάσταση και αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και με τον εκπαιδευτικό σε ρόλο. Με αυτό τον τρόπο βιώνουν το συμβάν «εδώ και τώρα». Προκειμένου δε οι συμμετέχοντες να επεξεργαστούν σε βάθος την εμπειρία τους, ο εκπαιδευτικός με διάφορες τεχνικές καλεί τους μαθητές να αναστοχαστούν τόσο τα γεγονότα όσο και τις συνέπειες των πράξεων τους.

Προσαρμογή από: Αυδή Α., Χατζηγεωργίου Μ. (2007).

Η τέχνη του δράματος στην εκπαίδευση. 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής. Αθήνα: Μεταίχμιο.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4.3.2

Τεχνικές του εκπαιδευτικού δράματος

Δάσκαλος σε ρόλο: Η τεχνική αυτή χρησιμοποιείται προκειμένου ο εκπαιδευτικός να χειριστεί τις θεατρικές δυνατότητες των μαθητών του και τις ευκαιρίες που δίνει το δρώμενο για μάθηση. Ο εκπαιδευτικός μέσα από τον ρόλο που αναλαμβάνει προσπαθεί να διεγείρει το ενδιαφέρον, να ελέγξει την δράση, να αμφισβητήσει τον επιφανειακό τρόπο σκέψης, να θέσει διλήμματα, να προκαλέσει την συμμετοχή των μαθητών.

Ανίχνευση – Παρακολούθηση σκέψης του ρόλου: Η τεχνική αυτή βοηθάει στον αναστοχασμό και αποκαλύπτει τις βαθύτερες επιθυμίες και τα κίνητρα των ρόλων. Βοηθάει τους συμμετέχοντες να αναλύσουν και να κατανοήσουν σε βάθος μια κατάσταση.

Παίρνοντας απόσταση: Οι μαθητές σε ρόλο καλούνται να κρατήσουν κάποια απόσταση από ένα πρόσωπο που παίζει τον ήρωα του δράματος. Με την τεχνική αυτή οι συμμετέχοντες προσπαθούν να προσδιορίσουν τις συναισθηματικές καταστάσεις των ηρώων και να αναλύσουν τις μεταξύ τους σχέσεις.

Κυκλικό δράμα: Με την τεχνική αυτή οι συμμετέχοντες καταλαβαίνουν τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους συμπεριφέρεται ο ήρωας σε διάφορες καταστάσεις που βιώνει. Η ομάδα χωρίζεται σε μικρότερες υποομάδες και κάθε υποομάδα βρίσκεται σε ένα είδος σχέσης με τον ήρωα τον οποίο υποδύεται ο εκπαιδευτικός. Οι ομάδες προετοιμάζονται για τους ρόλους και σχηματίζουν ένα νοερό κύκλο γύρω από τον εκπαιδευτικό σε ρόλο πρωταγωνιστή. Ο εκπαιδευτικός σε ρόλο περνάει από κάθε υποομάδα και αυτοσχεδιάζει μαζί της. Αυτή την τεχνική τη χρησιμοποιούμε για να ορίσουμε το δραματικό πλαίσιο μιας ιστορίας.

Ρόλος στον τοίχο: Σε μεγάλο χαρτί σχεδιάζουμε ένα ανθρώπινο περίγραμμα και οι μαθητές καλούνται να γράψουν μέσα στο περίγραμμα σκέψεις και συναισθήματα του ήρωα και έξω από το περίγραμμα σκέψεις και συναισθήματα δικά τους ή των άλλων προσώπων του δράματος. Με την τεχνική αυτή οι μαθητές διερευνούν τις διαστάσεις ενός ρόλου και τον κατανοούν σε βάθος. Βοηθητική τεχνική στο να ορίσουμε το δραματικό πλαίσιο που θα κινηθούν οι ήρωες της ιστορίας.

Ανακριτική καρτέλα: Τεχνική που βοηθά στην ανάπτυξη της πλοκής της ιστορίας. Ένας ρόλος κάθεται στην ανακριτική καρτέλα και δέχεται ερωτήσεις από τα άτομα της ομάδας σχετικά με τις πράξεις του, τα κίνητρα, τις αξίες, τις αντιλήψεις του κλπ. Τα άτομα που θέτουν ερωτήσεις μπορεί να είναι σε ρόλο ή να μην είναι. Η τεχνική αυτή βοηθάει στο να γίνουν κατανοητά στην ομάδα τα κίνητρα ενός ρόλου. Με τον τρόπο αυτόν οι συμμετέχοντες εμβαθύνουν στην ανθρώπινη συμπεριφορά.

Θέατρο της Αγοράς (Forum Theatre): Την τεχνική αυτή χρησιμοποίησε ο Augusto Boal στο Θέατρο του Καταπιεσμένου προκειμένου οι συμμετέχοντες να ανακαλύψουν τρόπους τους οποίους κάποιος μπορεί να χρησιμοποίησει για να σταματήσει μια καταπιεστική συμπεριφορά. Το

Θέατρο της Αγοράς δίνει την δυνατότητα της συμμετοχής και στους θεατές. Βοηθάει επίσης τους συμμετέχοντες να παρακολουθούν με μεγάλη προσοχή το δρώμενο και να διαπραγματευτούν τις δικές τους λύσεις δοκιμάζοντας τις ιδέες τους για ένα θέμα. Αφού οι μαθητές πρέπει να σταματήσουν μια καταπιεστική συμπεριφορά καλούνται να ανακαλύψουν τις αιτίες που την δημιουργούν και να προσέξουν, προσπαθώντας να βοηθήσουν τον καταπιεζόμενο, να μην καταπιέσουν τους άλλους που συμμετέχουν.

Σκηνές ή στιγμιότυπα: Οι συμμετέχοντες, χωρισμένοι σε υποομάδες μπορούν να παρουσιάσουν σκηνές από την ιστορία που να έχουν κίνηση και λόγο. Οι συμμετέχοντες μπορούν να παρουσιάσουν εναλλακτικές προτάσεις για την εξέλιξη της ιστορίας καθώς και να φωτίσουν διαφορετικές οπτικές. Μπορούν επίσης να δραματοποιήσουν σκηνές από το παρελθόν ή να αναζητήσουν τις συνέπειες μιας πράξης στο μέλλον. Με την τεχνική αυτή οι μαθητές αναπτύσσουν την φαντασία τους, την κριτική σκέψη και τα εκφραστικά τους μέσα.

Προσαρμογή από: Αυδή Α., Χατζηγεωργίου Μ. (2007).

Η τέχνη του δράματος στην εκπαίδευση. 48 προτάσεις για εργαστήρια θεατρικής αγωγής. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Παράρτημα 4.3.3

Δραστηριότητα προετοιμασίας/γνωριμίας

Αυτά που μας ενώνουν – Αυτά που μας χωρίζουν

Καθένας μαθητής γράφει σε ένα χαρτί τα ονόματα πέντε μελών της ομάδας. Συζητώντας μαζί τους προσπαθεί να βρει δύο πράγματα που έχει κοινά με αυτούς και ένα που διαφέρει.

Εναλλακτικά καθένας γράφει τρία πράγματα που αγαπάει και ένα που δεν του αρέσει και προσπαθεί με τη συζήτηση αλλά χωρίς να δείξει το χαρτί του να ανακαλύψει έναν άλλο που έχουν στον μεγαλύτερο βαθμό τις ίδιες προτιμήσεις.

Παράρτημα 4.3.4

Εκπαιδευτικός – μαθητές σε ρόλο

Επειδή το θέμα της αντιμετώπισης του «διαφορετικού» και των διακρίσεων είναι ιδιαίτερα ευαίσθητο και προκειμένου να αποφύγουμε εντάσεις ανάμεσα στους μαθητές χρησιμοποιούμε μια αναλογία, δηλαδή τοποθετούμε το πρόβλημα σε άλλον τόπο και χρόνο.

Ο ρόλος των συγγραφέων δίνεται στους μαθητές προκειμένου να διατηρήσουν συναισθηματική απόσταση από τα γεγονότα της ιστορίας. Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει τον ρόλο του εκδότη για να εισάγει τους μαθητές στο δράμα και να προκαλέσει δραματική ένταση. Οι μαθητές σε ρόλο συγγραφέων, καταγράφουν ατομικά τι θέλουν να μάθουν για τον μαθητή.

Αφήγηση του εκπαιδευτικού:

Οι συγγραφείς ξεκίνησαν για το σχολείο που φοιτούσε ο μαθητής. Όταν έφτασαν, ρώτησαν τους μαθητές, τους καθηγητές για τον μαθητή αλλά δεν έμαθαν τίποτα. Το μόνο που έμαθαν ήταν ότι λεγόταν Μουχτάρ Καμραν Ατιφ και ήρθε με τους γονείς του και τον αδελφό του στην Ελλάδα από το Πακιστάν. Η μόνη που ήξερε πολλά γι' αυτόν ήταν η κυρία Στέλλα, η καθαρίστρια του σχολείου...

Παράρτημα 4.3.5

Αναδρομή στο παρελθόν και χτίσιμο του ρόλου του Μουχτάρ

«Δάσκαλος σε ρόλο» κυρίας Στέλλας και μαθητές σε ρόλο συγγραφέων.

Στόχος είναι οι μαθητές να γνωρίσουν τον Μουχτάρ και να τον κατανοήσουν. Σε ρόλο συγγραφέων πάντα να μάθουν για το παρελθόν του, τις σχέσεις του με τους άλλους και τον τρόπο με τον οποίο η καταγωγή του επηρέαζε την ζωή του στο σχολείο.

Αφήγηση εκπαιδευτικού σε ρόλο Κυρίας Στέλλας:

Ο Μουχτάρ έχει δύο εβδομάδες να έρθει στο σχολείο. Ο Διευθυντής του σχολείου τηλεφώνησε επανειλημμένα στο σπίτι του αλλά κανείς δεν απάντησε. Είχε έναν χρόνο στην Ελλάδα. Ο πατέρας του έκανε διάφορες δουλειές για να ζήσει την οικογένεια του και τον βοηθούσε ο μεγαλύτερος αδελφός του Μουχτάρ που ήταν δεκαέξι χρονών και είχε σταματήσει το σχολείο. Η μητέρα του δεν δούλευε αλλά έμενε σπίτι για να φροντίζει την οικογένεια της. Ο Μουχτάρ δεν μιλούσε καλά ελληνικά αλλά προσπαθούσε πολύ με τα μαθήματα. Οι καθηγητές του έλεγαν ότι έκανε φιλότιμες προσπάθειες. Του άρεσε το ποδόσφαιρο και το μπάσκετ. Αγαπούσε πολύ τα ζώα και τα φυτά. Στο διάλειμμα δεν έπαιζε με τους άλλους. Μερικές φορές μόνο τον είδα να μιλάει με τη Γεωργία, την συμμαθήτριά του, και τους φίλους της. Τις περισσότερες φορές ερχόταν κοντά μου και με βοηθούσε στην φροντίδα του κήπου. Πολλές φορές ήταν στενοχωρημένος και άλλες πάλι θυμωμένος. Ποτέ όμως δεν μιλούσε για το πως ένιωθε. Προσπάθησα να τον βοηθήσω. Του έλεγα ότι δεν πρέπει να είναι τόσο μόνος αλλά αυτός δεν μιλούσε. Πριν δύο εβδομάδες τον είδα κοντά στη εξώπορτα. Ήταν αναστατωμένος, θυμωμένος θα έλεγα και τα μάτια του ήταν κόκκινα σαν να είχε κλάψει. Τον ρώτησα τι έχει αλλά εκείνος έφυγε τρέχοντας χωρίς να μου απαντήσει.

Ρώτησα την κυρία Άννα, τη φιλόλογο που είναι υπεύθυνη για το τμήμα του, και μου είπε ότι ο Νίκος ο πρόεδρος της τάξης έχασε το πορτοφόλι του με ένα σημαντικό ποσό μέσα και κατηγορήσε τον Μουχτάρ για κλοπή. Από τότε δεν τον είδα ξανά.

Οι μαθητές – συγγραφείς θέτουν ερωτήσεις στην κυρία Στέλλα και κρατούν σημειώσεις .

Παράρτημα 4.3.6

Μια μέρα στο σχολείο: Παρακολούθηση σκέψης – Παίρνοντας απόσταση / Παιχνίδια στο διάλλειμα: Κυκλικό δράμα / Ρόλος στον τοίχο

α) Μια μέρα στο σχολείο: Παρακολούθηση σκέψης – Παίρνοντας απόσταση

Στόχος είναι να φανεί ποια συναισθηματική απόσταση κρατά κάθε μαθητής από τον Μουχτάρ. Ο εκπαιδευτικός τοποθετεί μια άδεια καρέκλα στην μέση της αίθουσας και καλεί μερικές από τις ομάδες να πάρουν θέση ανάλογα με τα συναισθήματα που έχουν για τον Μουχτάρ και για τους άλλους συμμαθητές. Τα μέλη κάθε ομάδας μπαίνουν ένα-ένα στον σκηνικό χώρο και τοποθετούνται σε σχέση με την άδεια καρέκλα που συμβολίζει τον ήρωα (Μουχτάρ) αλλά και σε σχέση μεταξύ τους. Η απόσταση που κρατούν δηλώνει την συναισθηματική απόσταση που έχουν από τον ήρωα. Κατόπιν ο εκπαιδευτικός λέει στους μαθητές ότι όποιον αγγίζει θα λέει δυνατά ένα συναίσθημα ή τι σκέφτεται για τον Μουχτάρ.

Στον αυτοσχεδιασμό παίρνουν μέρος οι μισές από τις ομάδες που σχηματίστηκαν. Οι υπόλοιπες παίζουν το ρόλο των θεατών. Όταν τελειώσει ο αυτοσχεδιασμός ρωτάμε τους θεατές τι είδαν και πως ένοιωσαν κατά τη διάρκεια της παρακολούθησης του δρώμενου. Στόχος είναι ο αναστοχασμός.

β) Παιχνίδια στο διάλλειμα: Κυκλικό δράμα

Στόχος είναι να κατανοήσουν οι συμμετέχοντες τις σκέψεις, τα συναισθήματα, τις δράσεις και τις αντιδράσεις που προκαλεί η διαφορετικότητα του Μουχτάρ στους άλλους μαθητές.

Οι ομάδες που στο προηγούμενο δρώμενο είχαν το ρόλο του θεατή τώρα υποδύονται κάποιες παρέες με κοινά ενδιαφέροντα από την τάξη του Μουχτάρ. Όσοι συμμετείχαν στο προηγούμενο δρώμενο παίρνουν τον ρόλο του θεατή.

Προηγείται συζήτηση – προετοιμασία των ομάδων Π.χ. Με τι θα ασχολείται κάθε ομάδα (παίζει ποδόσφαιρο, συζητά για την αγαπημένη της σειρά, σχολιάζει έναν γνωστό τραγουδιστή κ.λπ.). Οι μαθητές που συμμετέχουν σε κάθε ομάδα ενθαρρύνονται από τον εκπαιδευτικό να είναι ειλικρινείς και αυθεντικοί στις αντιδράσεις και στην ανάπτυξη των σκέψεων και συναισθημάτων τους.

Ο εκπαιδευτικός σε ρόλο Μουχτάρ κάθεται στην κεντρική καρέκλα και αυτοσχεδιάζει με τις ομάδες προσπαθώντας να επικοινωνήσει μαζί τους. Αναπτύσσει διάλογο μαζί τους (με έναν-έναν ή με όλους μαζί) πάνω στο θέμα το οποίο απασχολεί κάθε ομάδα. Ο εκπαιδευτικός έχει αποφασίσει ότι δεν θα γίνει αποδεκτός από τις ομάδες των μαθητών.

Ρωτάμε πάλι τους θεατές του δρώμενου τι είδαν και πως ένοιωσαν καθώς παρακολουθούσαν όσα συνέβαιναν στην σκηνή.

γ) Ρόλος στον τοίχο: Οι μαθητές χωρίζονται σε δύο ομάδες και κάθονται γύρω από ένα χαρτόνι στο οποίο έχουμε σχεδιάσει τη φιγούρα του Μουχτάρ σε περίγραμμα. Οι μισοί μαθητές γράφουν τις σκέψεις και τα συναισθήματα του Μουχτάρ μέσα στο περίγραμμα και οι υπόλοιποι τις σκέψεις και τα συναισθήματα των συμμαθητών του έξω από το περίγραμμα.

Στο τέλος αναπτύσσεται συζήτηση στην ολομέλεια για τις σκέψεις και τα συναισθήματα που έχουν γραφτεί εντός και εκτός περιγράμματος.

Παράρτημα 4.3.7

Τεχνική της ανακριτικής καρέκλας – Δάσκαλος σε ρόλο- Σκηνές ή Στιγμιότυπα – Θέατρο Αγοράς

α) Τεχνική της ανακριτικής καρέκλας – Δάσκαλος σε ρόλο

Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές ότι αυτός θα υποδυθεί τον Νικό και οι μαθητές τους συμμαθητές του Νίκου. Οι μαθητές πρέπει να συμβουλευούνται τις σημειώσεις που έχουν κρατήσει και, αξιοποιώντας την εμπειρία τους από την συμμετοχή τους στις άλλες δραστηριότητες, να «ανακρίνουν τον Νικό». Δηλαδή να του υποβάλλουν ερωτήσεις προκειμένου να καταλάβουν γιατί ο Νίκος υποπεύεται τον Μουχτάρ, ποια είναι τα κίνητρα και οι βαθύτερες σκέψεις του. Στόχος είναι να κατανοήσουν οι μαθητές πώς η διαφορετικότητα κάποιου μπορεί να οδηγήσει στην απόρριψή του και τι επιπτώσεις μπορεί να έχει και για τις δύο πλευρές κάτι τέτοιο. Εδώ ο Δάσκαλος σε ρόλο «Νίκου» έχει την ευκαιρία να αναπαράξει στερεότυπες απόψεις για τους μετανάστες.

β) Σκηνές ή Στιγμιότυπα

Μετά ο εκπαιδευτικός ζητά από μερικούς εθελοντές να παίξουν το στιγμιότυπο που ο Νίκος κατηγορεί το Μουχτάρ για την κλοπή του πορτοφολιού. Αυτοσχεδιάζουν χρησιμοποιώντας δύο τρεις ατάκες ο καθένας.

Ενδεικτικοί Ρόλοι:

Η Γεωργία μαζί με δύο φίλους της: Βλέπουν με συμπάθεια τον Μουχτάρ, δεν είναι σίγουροι ότι ισχύουν όσα λέει ο Νίκος, όμως δεν θέλουν να συγκρουστούν με την παρέα του Νίκου.

Νίκος μαζί με δύο κολλητούς του: Ο Νίκος είναι ο πρόεδρος της τάξης και μαζί με τους άλλους δύο συμμαθητές του ισχυρίζονται ότι ο Μουχτάρ είναι κλέφτης.

Μουχτάρ: Δεν αποκρούει τις κατηγορίες και αποχωρεί θυμωμένος.

Οι παραπάνω ρόλοι είναι ενδεικτικοί, οι μαθητές διαβάζοντας τις σημειώσεις τους από την αφήγηση της κυρίας Στέλλας και με την συμμετοχή του εκπαιδευτικού, μπορούν να ορίσουν άλλους ρόλους.

Παραλλαγή

Για την καλύτερη προετοιμασία του δρώμενου ο εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές να ορίσουν τους ρόλους του δρώμενου και αφού χωριστούν σε ομάδες να γράψουν ένα μικρό βιογραφικό των ηρώων 4-5 σειρών όπου να υπάρχει το όνομα, η ιδιότητα, το φύλλο, οι σχέσεις και οι ιδιαίτερες κλίσεις των ηρώων που θα υποδυθούν στο δρώμενο.

Π.χ. Ο Νίκος είναι καλός μαθητής και παίζει μπάσκετ στην ομάδα του σχολείου. Είναι πρόεδρος της τάξης. Είναι κολλητοί φίλοι με τον Γιώργο, τον Μιχάλη και την Ελένη, που κι αυτοί ασχολούνται με το μπάσκετ. Τον ελεύθερο χρόνο τους πηγαίνουν σε διάφορα μέρη για καφέ, ψώνια και κινηματογράφο.

Στόχος είναι να διερευνηθούν σε βάθος τα κίνητρα και οι αντιλήψεις των ηρώων της ιστορίας και πώς αυτές επηρεάζουν την στάση τους απέναντι στο γεγονός της απώλειας του πορτοφολιού και στον ίδιο τον Μουχτάρ.

γ) Θέατρο Αγοράς:

Η τεχνική αυτή προσφέρεται για να διερευνηθεί ένα θέμα, μια κατάσταση, μια συμπεριφορά, ένα πρόβλημα. Ο εκπαιδευτικός εξηγεί στους μαθητές – θεατές ότι η σκηνή που παίχτηκε προηγουμένως θα επαναληφθεί.

Τώρα οι θεατές - μαθητές έχουν το δικαίωμα (ένας-ένας) να φωνάξουν 'ΣΤΟΠ', να αντικαταστήσουν τους ηθοποιούς και να αλλάξουν το σενάριο προκειμένου να φωτιστεί μια άλλη πλευρά του δράματος ή να δοθεί μια άλλη λύση που να βοηθάει τον ήρωα, ή να αλλάξει η συμπεριφορά ενός ρόλου που θα επηρεάσει την εξέλιξη της ιστορίας και την ζωή των ηρώων. Οι μαθητές μπορούν να παρέμβουν σαν ομάδα ή και ατομικά.

Ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει παραδείγματα προκειμένου να κινητοποιήσει την ομάδα π.χ Τι θα γινόταν αν:

- Η Γεωργία με τους φίλους της αναλάμβαναν την υπεράσπιση του Μουχτάρ;
- Ο Μουχτάρ υπερασπιζόταν τον εαυτό του με ψυχραιμία;
- Οι φίλοι του Νίκου δεν τον υποστήριζαν;
- Κ.λπ.

Στόχος είναι να απαντήσουν στο κεντρικό ερώτημα «Μπορεί να αλλάξει η κατάσταση και πως;»

Ο εκπαιδευτικός αναλαμβάνει τον ρόλο του συντονιστή (τζόκερ) της δραστηριότητας και καταγράφει όλες τις εκδοχές που παίχτηκαν.

ΑΞΟΝΑΣ 4 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4.4

Το ποτάμι πλημμύρισε

Ηλικίες: 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 3 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να αντιλαμβάνονται ότι και στην Ελλάδα υπάρχουν περιπτώσεις περιβαλλοντικής μετανάστευσης.
- Να αναγνωρίζουν τις περιβαλλοντικές μεταβολές και ορισμένα βασικά αίτια που οδηγούν σε τέτοιες περιπτώσεις περιβαλλοντικής μετανάστευσης.
- Να μελετούν τρόπους και δράσεις αφενός για την πρόληψη και αντιμετώπιση τέτοιων περιπτώσεων περιβαλλοντικής μετανάστευσης και αφετέρου για την ανακούφιση και υποστήριξη των ανθρώπων που υφίστανται τις συνέπειες με την αναγκαστική τους μετακίνηση.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Το Φύλλο Εργασίας 4.4.1
- Τα Παραρτήματα 4.4.1. και 4.4.2
- Η/Υ με πρόσβαση στο διαδίκτυο
- Χαρτί του μέτρου
- Χαρτί Α4
- Μαρκαδόροι

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων.

Βήμα 1^ο: Σε όλες τις ομάδες μοιράζεται το Φύλλο Εργασίας 4.4.1. Οι μισές ομάδες παίρνουν το δημοσίευμα του Παραρτήματος 4.4.1 («Εβρος: Εκκενώθηκαν χωριά, πλημμύρισαν εκτάσεις») και οι άλλες μισές το δημοσίευμα του Παραρτήματος 4.4.2 (Σαρωτικές πλημμύρες στην Άρτα – Εκκενώνονται χωριά – Ξεχείλισαν ποτάμια – Κατέρρευσε το ιστορικό Γεφύρι της Πλάκας). Οι ομάδες μελετούν τα κείμενα των Παραρτημάτων και συζητούν – διευκρινίζουν τις απορίες τους στην ολομέλεια με τη βοήθεια του εκπαιδευτή.

Βήμα 2^ο: Οι ομάδες συμπληρώνουν ομαδικά το Φύλλο Εργασίας 4.4.1. Προκειμένου να κατανοήσουν

καλύτερα μερικά βασικά αίτια τέτοιου είδους περιβαλλοντικών μεταβολών (π.χ. πλημμύρες) οι οποίες οδηγούν σε περιβαλλοντική μετανάστευση και στη χώρα μας, οι μαθητές μπορούν να μελετήσουν δυο ακόμα συνοπτικά δημοσιεύματα που δίνονται μέσα από το Φύλλο Εργασίας. Στη συνέχεια, καταγράφουν αυτά τα αίτια και σκέφτονται άλλες περιοχές, κοντά στον τόπο που ζουν ή στην Ελλάδα, οι οποίες κινδυνεύουν από ή έχουν υποστεί παρόμοια προβλήματα. Επιπλέον σκέφτονται και καταγράφουν ιδέες (μέτρα, δράσεις, πρωτοβουλίες) ώστε αφενός να προλαμβάνονται τέτοιου είδους προβλήματα και αφετέρου να υποστηρίξουν τη ζωή παιδιών και άλλων ανθρώπων που έχουν (προσωρινά ή μόνιμα) μετακινηθεί εξαιτίας αυτών των προβλημάτων. Τέλος, τα παιδιά καλούνται να δημιουργήσουν ένα έντυπο (π.χ. μια αφίσα ή ένα μικρό φυλλάδιο) για να ενημερώσουν και ευαισθητοποιήσουν άλλους συμμαθητές τους, τις οικογένειές τους και την τοπική κοινωνία σχετικά με το ζήτημα των περιβαλλοντικών μεταναστών στην Ελλάδα και τους τρόπους για την υποστήριξή τους.

Βήμα 3^ο: Παρουσιάζουν την εργασία τους στην ολομέλεια και συζητούν.

Βήμα 4^ο: Διανέμουν το ενημερωτικό έντυπο στο σχολείο, στις οικογένειές τους και (αν είναι δυνατό) σε άλλα μέλη της τοπικής κοινότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- e-Thraki.com - <http://www.ethraki.com/index.php/thrace/evros/item/10444-anisyhia-gia-ton-evro-ekkenothikan-horia-plimmyrisan-ektaseis>
- SOTT.net - <https://el.sott.net/article/1300-ekkenwthhkan-chwria-apo-to-fovo-plhmmyras-sto-nepal>
- ypaithros.gr - <http://www.ypaithros.gr/tremoun-tis-plimires-sti-thasso/>
- Η Καθημερινή - <http://www.kathimerini.gr/167220/article/epikairothta/ellada/perioxes-eyalwtes-se-plhmmyres>
- Στο καρφί - <http://www.tokarfi.gr/σαρωτικές-πλημμύρες-στην-άρτα-εκκενώ/>
- ΤΑ ΝΕΑ - <http://www.tanea.gr/news/greece/article/4044446/?iid=2>

Φύλλο εργασίας 4.4.1

Στην Ελλάδα;

Υπάρχουν στην Ελλάδα άνθρωποι που αφήνουν τα σπίτια τους εξαιτίας περιβαλλοντικών συνθηκών ή μεταβολών;

Μελετήστε το άρθρο **που έχετε στα χέρια σας** (Παράρτημα), συζητήστε με την ομάδα σας και απαντήστε στα παρακάτω ερωτήματα.

✓ Για ποιον λόγο μετακινήθηκαν οι άνθρωποι σύμφωνα με το άρθρο;

✓ Κατά τη γνώμη σας οι κάτοικοι είχαν άλλες επιλογές; Και αν ναι ποιες;

✓ Αν ήσασταν στη θέση τους ποια επιλογή θα κάνατε και γιατί;

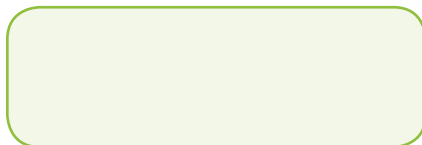
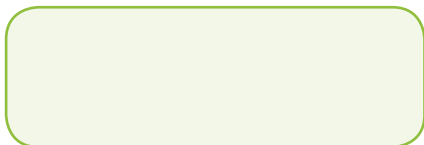
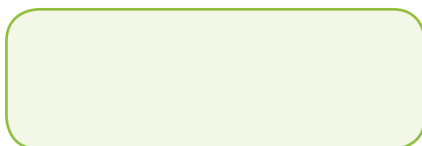
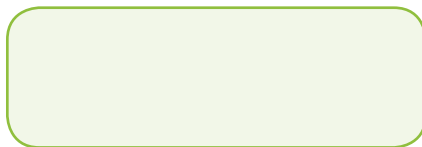
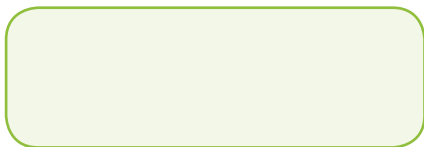

Για επιπλέον πληροφορίες σχετικά με αυτού του είδους τις περιβαλλοντικές μεταβολές μπορείτε να διαβάσετε και τα δημοσιεύματα από τις εφημερίδες:

- Η Καθημερινή - «Περιοχές ευάλωτες σε πλημμύρες» - <http://www.kathimerini.gr/167220/article/epikairothta/ellada/perioxes-eyalwtes-se-plhmyres>
- ypaithros.gr - «Τρέμουν τώρα τις πλημμύρες οι κάτοικοι της Θάσου» - <http://www.ypaithros.gr/tremoun-tis-plimires-sti-thasso/>

✓ Σημειώστε μερικές βασικές αιτίες ή παράγοντες που οδηγούν σε τέτοιες περιβαλλοντικές μεταβολές;

✓ Μπορείτε να σκεφτείτε κάποια άλλη περιοχή κοντά στον τόπο που ζείτε ή στην Ελλάδα η οποία κινδυνεύει από παρόμοια προβλήματα ή τα έχει υποστεί ήδη; Σημειώστε την περιοχή και τι γνωρίζετε γι' αυτήν.

- ✓ Εκτιμάτε ότι θα μπορούσαν να έχουν ληφθεί κάποια μέτρα ώστε να αποφευχθεί το πρόβλημα; Ποια και από ποιους;

- ✓ Θα μπορούσατε εσείς να αναλάβετε κάποιες πρωτοβουλίες και δράσεις για να διευκολύνετε την προσαρμογή των παιδιών και των άλλων ανθρώπων στη νέα τους ζωή, στον χώρο που (προσωρινά ή μόνιμα) αναγκάστηκαν να μετακινηθούν;

Ιδέα για δράση	Ποιος μπορεί να με βοηθήσει
Π.χ. Να διαθέσω κάποια παιχνίδια μου στα παιδιά	Π.χ. Η οικογένειά μου για να τα διαλέξω και να τα μαζέψω

- ✓ Να μοιραστούμε τις σκέψεις μας με άλλους;
- Δημιουργήστε ένα έντυπο (π.χ. μια αφίσα, ένα μικρό φυλλάδιο) που θα αποτυπώνονται οι σκέψεις σας για τους Περιβαλλοντικούς Μετανάστες στη χώρα μας, αλλά και οι ιδέες σας για να τους διευκολύνετε!
- Μοιράστε το στους συμμαθητές και στις συμμαθήτριάς σας, στις οικογένειες και στη γειτονιά σας!

Παράρτημα 4.4.1

Έβρος: Εκκενώθηκαν χωριά, πλημμύρισαν εκτάσεις

Σε εκκένωση δύο οικισμών στον νομό Έβρου -και συγκεκριμένα των οικισμών Λαγυνά και Πόρου- προχώρησαν οι Αρχές της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, μετά από τις καταστροφικές πλημμύρες.

Εκτάκτως αύριο μεταβαίνει στον Έβρο ο Υπουργός Εθνικής Άμυνας Πάνος Καμμένος, συνοδευόμενος από τον Αρχηγό ΓΕΕΘΑ Στρατηγό Μιχαήλ Κωσταράκο, προκειμένου να επισκεφθεί τις πληγείσες περιοχές και να διαπιστώσει αν απαιτείται επιπλέον συνδρομή των Ενόπλων Δυνάμεων.

Οι δυο οικισμοί έζησαν πρωτόγνωρες καταστάσεις καθώς τα πρωτοφανή σε όγκο νερά πλημμύρισαν την περιοχή. Στο χωρίο Λαγυνά οι καμπάνες χτύπησαν σημαίνοντας την εκκένωση του οικισμού. Περίπου 100 κάτοικοι χρειάστηκε να απομακρυνθούν από τα σπίτια τους.

Προληπτική εκκένωση, αποφασίστηκε και στον οικισμό Πόρος της Δημοτικής Ενότητας Φερών του Δήμου Αλεξανδρούπολης, καθώς τα νερά του ποταμού κατευθύνονται με μεγάλη ορμή προς τον οικισμό και υπάρχει κίνδυνος να μην αντέξουν τα αναχώματα.

Έντονη ανησυχία υπάρχει και αυτήν την ώρα στον Έβρο, από τη συνεχιζόμενη άνοδο της στάθμης των νερών του ποταμού. Ο μεγάλος υδάτινος όγκος, που κατευθύνεται στο νότιο τμήμα του ποταμού σε συνδυασμό με τις βροχοπτώσεις που ξεκίνησαν από το μεσημέρι, προβληματίζουν τις αρχές, οι οποίες εκπονούν σχέδιο κατασκευής αναχώματος σε καίριο σημείο του οικισμού, ώστε

να εμποδίσουν την εισροή νερών και να αποτρέψουν μικρό ή μεγάλο πλημμυρικό επεισόδιο. Αντιθέτως, αυτήν την ώρα αισιόδοξα είναι τα μηνύματα από τον Λαγυνά, με τα νερά στον οικισμό σταδιακά να υποχωρούν.

Όλες οι παραποτάμιες αγροτικές εκτάσεις του κεντρικού και νοτίου Έβρου είναι πλημμυρισμένες και οι καταστροφές που έχουν προκληθεί σε καλλιέργειες και αγροτικές υποδομές είναι ανυπολόγιστες. Ο Περιφερειάρχης Αν. Μακεδονίας - Θράκης Γιώργος Παυλίδης χαρακτήρισε την κατάσταση στον Έβρο ως «κρίσιμη». Σύμφωνα με τον ίδιο, στα Λαγυνά πλημμύρισαν δεκάδες κατοικίες και χιλιάδες στρέμματα καλλιεργήσιμων εκτάσεων.

Ο κ. Παυλίδης σημείωσε ότι ήταν ανθρωπίνως αδύνατον να αντιμετωπιστεί το συγκεκριμένο πλημμυρικό φαινόμενο καθώς το νερό βρήκε διέξοδο στα πετρώματα κάτω από τη σιδηροδρομική γραμμή και πέρασε στον οικισμό. Οι τοπικές αρχές, πάντως, ανησυχούν για το ενδεχόμενο βροχόπτωσης τις βραδινές ώρες, σύμφωνα με τις προβλέψεις της μετεωρολογικής υπηρεσίας.

Στο Κέντρο Φιλοξενίας του Δήμου Σουφλίου και σε συγγενικά τους πρόσωπα θα βρουν στέγη οι κάτοικοι των Λαγυνών ενώ οι κάτοικοι του Πόρου μεταφέρθηκαν με λεωφορεία σε ξενοδοχεία των Φερών και τα έξοδα διαμονής τους θα τα καλύψει ο Δήμος Αλεξανδρούπολης. Στον Έβρο περιοδεύει σήμερα ο Αναπληρωτής Υπουργός Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων, Χρήστος Σπίρτζης. Πρώτος σταθμός της επίσκεψής του ήταν τα Λαγυνά, στη συνέχεια το Σουφλί, όπου συναντήθηκε με τον δήμαρχο Βαγγέλη Πουλιλιό και ενημερώθηκε για την κατάσταση.

Πηγή:

<http://www.ethraki.com/index.php/thrace/evros/item/10444-anisyhia-gia-ton-evro-ekkenothikan-horia-plimmyrisan-ektaseis> (Παρασκευή, 06 Φεβρουαρίου 2015)

Παράρτημα 4.4.2

Σαρωτικές πλημμύρες στην Άρτα – Εκκενώνονται χωριά – Ξεχείλισαν ποτάμια – Κατέρρευσε το ιστορικό Γεφύρι της Πλάκας

Εκκενώνονται για προληπτικούς λόγους τα χωριά που βρίσκονται στις εκβολές του ποταμού Άραχθου, καθώς η στάθμη του νερού έχει ανέβει επικίνδυνα, μετά το άνοιγμα του φράγματος στο Πουρνάρι, τα ξημερώματα.

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του Συντονιστικού Νομαρχιακού Οργάνου (ΣΝΟ), που συνεδρίασε χθες το βράδυ στην Άρτα, οι κάτοικοι από τα χωριά Κομμένο, Λουτρό, Κεραμάτες, Νεοχώρι, Συκιές, μεταφέρονται με λεωφορεία σε γειτονικές περιοχές, προκειμένου να αποφευχθούν δυσάρεστες εξελίξεις.

Μετά την κατάρρευση του ιστορικού γεφυριού της Πλάκας, εκφράζονται φόβοι και για το γεφύρι της Άρτας, καθώς το νερό έχει φτάσει στις καμάρες υποστήριξης. Το ιστορικό Γεφύρι της Πλάκας δεν άντεξε και κατέρρευσε λόγω των ισχυρών βροχοπτώσεων που πλήττουν από χθες το πρωί τα Τζουμέρκα. Η είδηση έχει συγκλονίσει τους Ηπειρώτες για τους οποίους αποτελεί την «Ακρόπολη» της περιοχής τους. Επρόκειτο για το μεγαλύτερο μονότοξο γεφύρι στα Βαλκάνια, το οποίο χτίστηκε από μαστόρους της πέτρας τον 18ο αιώνα. Εκεί λειτουργούσε το τελωνείο της Ελεύθερης Ελλάδας με τη σκλαβωμένη Ήπειρο και εκεί έγινε, στις 29 Φεβρουαρίου 1944, η συμφωνία της Πλάκας-Μυρόφυλλου ανάμεσα στον ΕΔΕΣ, τον ΕΛΑΣ την ΕΚΚΑ και των εκπροσώπων του Στρατηγείου Μέσης Ανατολής και της Ελληνικής Στρατιωτικής Διοίκησης, του Αμερικανού ταγματάρχη Ουάιν και του Βρετανού συνταγματάρχη Γουντχάους.

Η βροχή που πέφτει ασταμάτητα από χθες το πρωί και στους τέσσερις Νομούς της Ηπείρου έχει δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα, ζημιές στις υποδομές, καταστροφές σε καλλιέργειες και πλημμύρες σε υπόγεια σπιτιών, καταστημάτων καθώς και σε κτηνοτροφικές μονάδες.

Στο μεταξύ, μετά την κατάρρευση του ιστορικού γεφυριού της Πλάκας, εκφράζονται φόβοι και για το γεφύρι της Άρτας, καθώς το νερό έχει φτάσει στις καμάρες υποστήριξης. Ωστόσο, μεγάλες καταστροφές έχουν γίνει σε όλο τον δήμο Νικολάου Σκουφά, στις υποδομές, στις καλλιέργειες και στις κτηνοτροφικές μονάδες.

Σοβαρές ζημιές έχει προκαλέσει ο μεγάλος όγκος των υδάτων στην περιοχή Καναλακίου της Πρέβεζας, καθώς και στον Κάμπο του Φαναρίου, λόγω υπερχειλίσης του ποταμού Αχέρωντα. Η ίδια εικόνα, επικρατεί και στη Θεσπρωτία στον κάμπο των Φιλιατών, λόγω της υπερχειλίσης του ποταμού Καλαμά. Οι κάτοικοι, που βρίσκονται σε απόγνωση, μιλούν για πρωτοφανείς πλημμύρες. Σήμερα το πρωί και κατόπιν απόφασης από τη διοίκηση της ΔΕΗ, απελευθερώνονται από το Φράγμα Πουρναρίου διπλάσιες ποσότητες νερού από τις επιτρεπόμενες για την αποφυγή πλημμύρας.

Είναι χαρακτηριστικά τα όσα μεταδίδουν τα τοπικά Μέσα: Η ΔΕΗ μπορεί να απελευθερώνει 500 κυβικά νερό, ανά δευτερόλεπτο και χθες το βράδυ, τα στοιχεία έδειχναν πως έμπαιναν στην Λίμνη, πάνω από 1700 κυβικά νερό!

[...]

Πηγή: <http://www.tokarfi.gr/σαρωτικές-πλημμύρες-στην-άρτα-εκκενώ/>
(Κυριακή, 01 Φεβρουαρίου 2015)

ΑΞΟΝΑΣ 4 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4.5

Οι πρόσφυγες είναι εδώ... και τώρα τι κάνουμε;

Ηλικίες: 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 2 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να συνειδητοποιήσουν ότι οι περιβαλλοντικοί/κλιματικοί πρόσφυγες δεν είχαν άλλη επιλογή από το να εγκαταλείψουν τη χώρα τους.
- Να κατανοούν ότι είναι σημαντικό για τους κατοίκους της χώρας υποδοχής να δεχτούν τους πρόσφυγες και μετανάστες στην κοινωνία όπου ζουν οι ίδιοι.
- Να σχεδιάζουν τρόπους επικοινωνίας του ζητήματος και ευαισθητοποίησης της ευρύτερης κοινότητας (π.χ. να σχεδιάζουν μια ενημερωτική καμπάνια).
- Να προτείνουν λύσεις για την όσο το δυνατόν συντομότερη ένταξη των προσφύγων.
- Να αναγνωρίζουν και, στο μέτρο του δυνατού, να σχεδιάζουν τα βασικά και αναγκαία χαρακτηριστικά και υποδομές ενός χώρου φιλοξενίας προσφύγων.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Τα Φύλλα Εργασίας: 4.5.1, 4.5.2, 4.5.3, 4.5.4, 4.5.5 και 4.5.6
- Τα Παράρτημα 4.5.1 και 4.5.2
- Ανάλογα με τον αριθμό των ομάδων που θα σχηματιστούν (προτείνεται ο σχηματισμός 6 ομάδων), από ένα τραπέζι για κάθε ομάδα
- Χαρτόνια κανσόν σε διάφορα παλ χρώματα, διαστάσεων 35x50εκ.(ένα για κάθε ομάδα και 3-4 χαρτόνια παραπάνω από τον αριθμό των ομάδων)
- Χρωματιστοί μαρκαδόροι (1 σετ ανά ομάδα)
- Ψαλιδάκια
- Όργανα σχεδίασης (τρίγωνα και κανόνες, 1 σετ ανά ομάδα)
- Για την σχεδίαση και κατασκευή ενός καταυλισμού, μπορούν να χρησιμοποιηθούν και ανακυκλώσιμα υλικά

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Η συγκεκριμένη δραστηριότητα αποσκοπεί στη σχεδίαση μιας εκστρατείας ευαισθητοποίησης

των πολιτών απέναντι στην αντιμετώπιση των εξαναγκασμένων μεταναστών που έχουν εκτοπιστεί από τις χώρες τους και ενός καταυλισμού στον οποίο θα μείνουν οι μετανάστες, μέχρι την μετεγκατάστασή τους. Κατά τη σχεδίαση της εκστρατείας (καμπάνιας) ευαισθητοποίησης, δίνεται σημασία στην προσπάθεια ένταξης των μεταναστών στην τοπική κοινωνία της χώρας υποδοχής και κατά τη σχεδίαση του καταυλισμού φροντίζεται ώστε να ικανοποιούνται οι βασικές τους ανάγκες, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι μετανάστες μπορεί να παραμείνουν στον καταυλισμό για μια περίοδο περίπου 6 μηνών.

Βήμα 1°: Προτείνεται ο εκπαιδευτικός να μελετήσει για τη δική του προετοιμασία δύο κείμενα που αναφέρονται με συνοπτικό τρόπο στον σχεδιασμό μιας εκστρατείας ευαισθητοποίησης (Παράρτημα 4.5.1) και ενός καταυλισμού (Παράρτημα 4.5.2). Για περαιτέρω πληροφόρηση πάνω στο θέμα, μπορεί ο εκπαιδευτικός να ανατρέξει στο Εγχειρίδιο του Α.Γ. Γερασιμάτου «Καταυλισμοί Προσφύγων: Βασικές Αρχές Δημιουργίας – Οργάνωσης – Λειτουργίας» (<https://issuu.com/anastasioyg.gerasimatos/docs/>).

Βήμα 2°: Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες με τυχαίο τρόπο. Για παράδειγμα αν πρόκειται να χωριστούν σε 6 ομάδες δίνονται νούμερα σε όλους τους μαθητές από το 1 έως το 6 και στη συνέχεια, όλα τα 1 κάθονται μαζί, τα δύο μαζί, κ.λπ.

Βήμα 3°: Σε κάθε τραπέζι δίνεται από ένα Φύλλο Εργασίας (4.5.1 έως 4.5.6) που περιέχουν από μια φωτογραφία και σχετικές ερωτήσεις.

Βήμα 4°: Τα μέλη κάθε ομάδας συζητούν μεταξύ τους πάνω στο θέμα που απεικονίζεται στη φωτογραφία η οποία βρίσκεται πάνω στο τραπέζι τους και αποφασίζουν για τον τρόπο δράσης τους.

Βήμα 5°: Ένας εκπρόσωπος από κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια την εικόνα του, μαζί με τα σχόλια, τα συναισθήματα των συμμετεχόντων, καθώς και τα συμπεράσματά τους.

Βήμα 6°: Κάθε ομάδα καλείται να σχεδιάσει τους βασικούς άξονες μιας καμπάνιας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού για το θέμα των εξαναγκασμένων κλιματικών μεταναστών ή τα βασικά χαρακτηριστικά ενός καταυλισμού.

Βήμα 7°: Παρουσίαση των σχεδίων των ομάδων στην ολομέλεια και ακολουθεί αναστοχασμός.

Ενδεικτικές ερωτήσεις για τον αναστοχασμό:

- Είναι ικανοποιητικά τα σχέδια που προτάθηκαν από τις ομάδες για την καμπάνια ευαισθητοποίησης και τον καταυλισμό; Υπάρχει κάτι που πρέπει να αλλάξει στον σχεδιασμό;
- Πιστεύετε ότι θα έχουμε αποτελέσματα μετά από την υλοποίηση των προτεινόμενων δράσεων της καμπάνιας;
- Ποιά γεγονότα ή απρόβλεπτα συμβάντα μπορούν να επηρεάσουν αρνητικά ή να εμποδίσουν την επίτευξη των στόχων μας; (παράγοντες επικινδυνότητας).
- Στην περίπτωση που υπάρχουν παράγοντες μη προβλέψιμοι και επικίνδυνοι, τι μπορούμε να κάνουμε γι' αυτό;

Σημείωση: Υπάρχει η δυνατότητα οι μαθητές να δουλέψουν πρώτα το ένα Φύλλο Εργασίας και μετά το άλλο, ή οι μισοί να σχεδιάσουν εκστρατεία και οι άλλοι μισοί καταυλισμό.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

Στην περίπτωση που η δραστηριότητα εντάσσεται σε ένα πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης που υλοποιείται καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους, μπορεί να γίνει σχεδίαση του καταυλισμού σε μια μακέτα.

Αναλυτικές Οδηγίες υπάρχουν στο Εγχειρίδιο του Α.Γ. Γερασιμάτου «Καταυλισμοί Προσφύγων: Βασικές Αρχές Δημιουργίας – Οργάνωσης – Λειτουργίας» (<https://issuu.com/anastasiosg.gerasimatos/docs/>).

Τα υλικά που χρειάζονται είναι:

- Πλαστελίνες χρωματιστές (για μικρότερες ηλικίες μαθητών 10-12 ετών)
- 3 κόντρα πλακέ 35x50εκ. για τη βάση του καταυλισμού ή 3 μακετόχαρτα 35x50x1
- Θερμοκόλλα και πιστολάκι θερμοκόλλας
- Κοπίδια
- Υφάσματα και ανακυκλώσιμα υλικά γενικότερα

Στην περίπτωση που θα κατασκευαστεί η μακέτα ολοκληρωτικά με μακετόχαρτο, κατάλληλο για την κατασκευή των κτιρίων είναι το μακετόχαρτο πάχους 3 χιλιοστών για να κόβεται ευκολότερα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ & ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Γερασιμάτος Α.Γ. (2016). Καταυλισμοί Προσφύγων: Βασικές Αρχές Δημιουργίας - Οργάνωσης - Λειτουργίας. Πάτρα. Διαθέσιμο στο <https://issuu.com/anastasiosg.gerasimatos/docs/>

Πηγές εικόνων

- imgur - <https://imgur.com/qk2Cd63>
- Magic News.gr: <http://magicnews.gr/φωτια-κατσικα-καταυλισμος-γιαννενα/>
- Simon Kneebone - <https://simonkneebone.com/2015/05/20/where-are-you-from/>
- Αθηναϊκό – Μακεδονικό Πρακτορείο Ειδήσεων (Πρακτορείο ΟΤΑ): <http://www.praktoreio-ota.gr/articleview.php?page=269&id=1517>
- Πρώτο Θέμα: <http://www.protothema.gr/greece/article/607398/enan-hrono-meta-i-zoi-ehi-pagosei-ston-elaiona-gia-tous-prosfuges/>

Φύλλο εργασίας 4.5.1

Παρατηρήστε την παρακάτω αφίσα και σχολιάστε την με την ομάδα σας, χρησιμοποιώντας τις ερωτήσεις ως έναυσμα. Μπορείτε να σημειώσετε τις παρατηρήσεις και τις σκέψεις σας στο πίσω μέρος της σελίδας.

- Πιστεύετε ότι οι πρόσφυγες ή οι εξαναγκασμένοι περιβαλλοντικοί μετανάστες έχουν άλλη επιλογή, εκτός από το να φύγουν από τη χώρα τους;
- Μπορείτε να σκεφτείτε πώς θα αισθανόσασταν εσείς αν εξαναγκαζόσασταν να εγκαταλείψετε το σπίτι, τη γειτονιά και τους φίλους σας;
- Πιστεύετε ότι έχουν πιθανότητες να ζήσουν μια αξιοπρεπή ζωή στη χώρα μας και πώς νομίζετε ότι θα μπορούσαμε να βοηθήσουμε ατομικά ο καθένας μας ή μέσα από συλλογικότητες;

«Το να είσαι πρόσφυγας **δεν** είναι επιλογή»

Φύλλο εργασίας 4.5.2

Παρατηρήστε την παρακάτω αφίσα και σχολιάστε την με την ομάδα σας, χρησιμοποιώντας τις ερωτήσεις ως έναυσμα. Μπορείτε να σημειώσετε τις παρατηρήσεις και τις σκέψεις σας στο πίσω μέρος της σελίδας.

Έχει τελικά σημασία αν ένας άνθρωπος είναι πολίτης μιας χώρας ή όχι, για να έχει δικαίωμα σε μια αξιοπρεπή διαβίωση;

- Ποιές νομίζετε ότι είναι οι κυριότερες ανάγκες των προσφύγων;
- Γνωρίζετε ότι οι πρόσφυγες εξαιτίας των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, δεν αναγνωρίζονται και δεν προστατεύονται με το καθεστώς του ασύλου;
- Με ποιόν τρόπο θα μπορούσαμε να ενημερώσουμε τους κατοίκους μιας πόλης για τις ανάγκες των προσφύγων;

It's going to be cold and wet in the refugee camp this autumn

Wanted: warm winter coats, waterproofs, strong boots or shoes, jumpers, socks, gloves, toiletries and dental kit.

Από πού είστε;

WHERE ARE YOU FROM?

Από τη γη

EARTH

«Αυτό το φθινόπωρο θα έχει κρύο και υγρασία στον καταυλισμό των προσφύγων.
Αναζητούμε: ζεστά χειμωνικά παλτό, αδιάβροχα, γερές μπότες ή παπούτσια, πουλόβερ, κάλτσες, γάντια, είδη προσωπικής φροντίδας, είδη υγιεινής στόματος.»

Φύλλο εργασίας 4.5.3

Παρατηρήστε την παρακάτω αφίσα και σχολιάστε την με την ομάδα σας, χρησιμοποιώντας τις ερωτήσεις ως έναυσμα. Μπορείτε να σημειώσετε τις παρατηρήσεις και τις σκέψεις σας στο πίσω μέρος της σελίδας.

- Σχολιάστε το μήνυμα «Κανένας άνθρωπος δεν είναι παράνομος».
- Τι θα σκεφτόσασταν εάν βλέπατε αυτό το μήνυμα, χωρίς να γνωρίζετε την ύπαρξη προσφύγων στην περιοχή σας;
- Ποιό άλλο μήνυμα θα μπορούσε να γραφεί στη στάση;
- Πιστεύετε ότι χρειάζεται κάτι παραπάνω από μια τέτοια αφίσα για να δραστηριοποιηθούν οι κάτοικοι ως προς τα προβλήματα των προσφύγων; Αν ναι, προτείνετε άλλους τρόπους ευαισθητοποίησης των κατοίκων.

«Καλωσήρθατε πρόσφυγες»

«Κανένας άνθρωπος δεν είναι παράνομος»

Φύλλο εργασίας 4.5.4

Παρατηρήστε την παρακάτω εικόνα και σχολιάστε την με την ομάδα σας, χρησιμοποιώντας τις ερωτήσεις ως έναυσμα. Μπορείτε να σημειώσετε τις παρατηρήσεις και τις σκέψεις σας στο πίσω μέρος της σελίδας.

- Τι παρατηρείτε; Όλα τα κτίσματα είναι ίδια; Σε τι διαφέρουν; Ποια θα μπορούσε να είναι η χρήση τους;
- Τι σας κάνει εντύπωση;
- Υπάρχουν πράγματα που δεν απεικονίζονται και θα έπρεπε κατά τη γνώμη σας να έχουν γίνει στο χώρο;
- Πώς θα μπορούσε ίσως να βελτιωθεί η διαβίωση των προσφύγων στον καταυλισμό;

Καταυλισμός προσφύγων στη Μόρια της Λέσβου

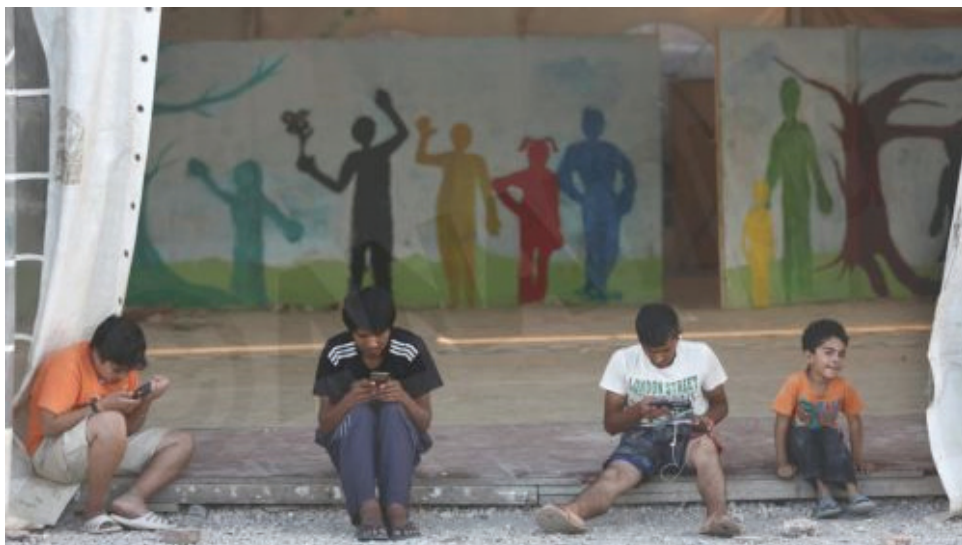
Φύλλο εργασίας 4.5.5

Παρατηρήστε την παρακάτω εικόνα και σχολιάστε την με την ομάδα σας, χρησιμοποιώντας τις ερωτήσεις ως έναυσμα. Μπορείτε να σημειώσετε τις παρατηρήσεις και τις σκέψεις σας στο πίσω μέρος της σελίδας.

[...] Ένα χρόνο λειτουργίας συμπλήρωσε το κέντρο φιλοξενίας του Ελαιώνα. Εργαζόμενοι, εθελοντές και πρόσφυγες, διοργάνωσαν εκδηλώσεις, προκειμένου να δώσουν μία πιο εορταστική διάσταση στο όλο θέμα.....

[...] Σε ένα τοίχο κοντά στην έκθεση τα μικρά προσφυγόπουλα έγραφαν με μία λέξη το τι χρειάζονται. Ειρήνη, ελευθερία, εκπαίδευση, δικαιοσύνη, ένα καλό μέλλον και μια ασφαλή ζωή ζητούσαν τα περισσότερα.

- Συζητήστε με την ομάδα σας για το πώς ερμηνεύετε την εικόνα.
- Ποιές νομίζετε ότι είναι οι ανάγκες των προσφύγων;
- Προσπαθήστε να τις ιεραρχήσετε.
- Πιστεύετε ότι όλοι έχουν τις ίδιες ανάγκες;
- Πιστεύετε πως επέλεξαν να βρίσκονται στη συγκεκριμένη θέση;
- Ποιές είναι οι τωρινές τους επιλογές και πώς μπορούν να πετύχουν το στόχο τους;

Κέντρο φιλοξενίας προσφύγων στον Ελαιώνα

Φύλλο εργασίας 4.5.6

Παρατηρήστε την παρακάτω εικόνα και σχολιάστε την με την ομάδα σας, χρησιμοποιώντας τις ερωτήσεις ως έναυσμα. Μπορείτε να σημειώσετε τις παρατηρήσεις και τις σκέψεις σας στο πίσω μέρος της σελίδας.

- Ποιά θα μπορούσαν να είναι τα αίτια μιας πυρκαγιάς σε καταυλισμούς προσφύγων;
- Θα μπορούσαν να αποφευχθούν ενδεχόμενες πυρκαγιές σε καταυλισμούς προσφύγων;
- Πώς θα σχολιάζατε τις συνθήκες διαβίωσης στον συγκεκριμένο καταυλισμό;
- Πιστεύετε ότι υπάρχει ανάγκη για ειδικό σχεδιασμό των καταυλισμών των μεταναστών/ προσφύγων;
- Θεωρείτε ότι πρέπει να διαφοροποιούνται ως προς τις παροχές και την διεκδίκηση «ασύλου» οι πρόσφυγες ή οι εξαναγκασμένοι μετανάστες εξαιτίας των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, από τους πρόσφυγες λόγω πολέμων και βίαιων συγκρούσεων;

Πυρκαγιά στον καταυλισμό προσφύγων Κατσικά Ιωαννίνων

Παράρτημα 4.5.1

Σχεδιασμός εκστρατείας ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης του κοινού

Όταν θέλουμε να ενημερώσουμε-ευαισθητοποιήσουμε μια ομάδα ατόμων, εργαζόμαστε με έναν οργανωμένο και δραστήριο τρόπο. Η εκστρατεία αυτή μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους, όπως, για παράδειγμα, με διανομή φυλλαδίων, με δράσεις δρόμου, με άμεση επικοινωνία με μεγάλο πλήθος ανθρώπων, κ.λπ. Κάθε εκστρατεία ενημέρωσης-ευαισθητοποίησης αναπτύσσεται συνήθως ως απάντηση σε μια κατάσταση που χρειάζεται να αλλάξει στην κοινωνία.

Σε πρώτη φάση, αναλύουμε το πρόβλημα, δηλαδή το ορίζουμε και συλλέγουμε κάθε δυνατή πληροφορία γι' αυτό. Αφού αποσαφηνιστούν τα δεδομένα μας, σκεπτόμαστε τι θέλουμε να αλλάξει, τι θέλουμε να επιτύχουμε δηλαδή και το γιατί το κάνουμε. Έτσι, φτάνουμε στη διατύπωση του βασικού μας σκοπού. Μέσω συζήτησης, μπορούμε να καταγράψουμε έναν-έναν τους επιμέρους στόχους μας (δηλαδή τα πράγματα που θέλουμε να πετύχουμε και τα οποία θα μας βοηθήσουν στη συνέχεια στην επίτευξη του σκοπού που θέσαμε).

Προχωρώντας στο επόμενο στάδιο του σχεδιασμού μας, πρέπει οπωσδήποτε να προσδιοριστεί η ομάδα στόχος. Αυτοί που προσπαθούμε να ευαισθητοποιήσουμε τελικά, είναι όλοι εκείνοι που συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων.

Δεν ξεχνάμε κατά τον σχεδιασμό:

- Να έχουμε ένα δυνατό και εύκολα απομνημονεύσιμο μήνυμα (δυνατό μήνυμα) – τι θέλουμε να θυμούνται οι άνθρωποι από την εκστρατεία μας.
- Τον τόπο και τον χρόνο που θα γίνει η εκστρατεία.
- Τα μεμονωμένα άτομα, τους θεσμούς, τις υπηρεσίες, τις τοπικές δημοτικές αρχές και τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης που μπορούν να μας βοηθήσουν.
- Τον προϋπολογισμό, δηλαδή το χρηματικό ποσό που θα μας κοστίσει.
- Τι μπορεί να πάει στραβά και πώς μπορεί να αποφευχθεί.
- Η αξιολόγηση της εκστρατείας πρέπει να έχει σχεδιαστεί εκ των προτέρων!

Παράρτημα 4.5.2

Βασικά χαρακτηριστικά και στοιχεία σχεδιασμού ενός καταυλισμού προσφύγων

Ως καταυλισμός ορίζεται ένας συνήθως υπαίθριος χώρος προσωρινής εγκατάστασης, στέγασης και λειτουργίας ανθρωπίνων δραστηριοτήτων, ενός συγκεκριμένου αριθμού πληθυσμού.

Ένας οργανωμένος καταυλισμός προσφύγων πρέπει να προσφέρει : **Νερό, Τροφή, Στέγη, Υγιεινή, Ένδυση και Υπόδηση, Υπηρεσίες Υγείας, Ασφάλεια.**

Οι καταυλισμοί προσφύγων πρέπει να αναπτύσσονται πλησίον του αστικού ιστού της πόλης αλλά όχι εντός, διότι πέραν των ιδιαίτερων ζητημάτων που έχουν να κάνουν με τους πρόσφυγες πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπ' όψιν και η ασφάλεια της τοπικής κοινωνίας καθώς και οι ενδεχόμενες αντιδράσεις της στην ύπαρξη και λειτουργία καταυλισμού προσφύγων.

Ένας καταυλισμός προσφύγων, αποτελεί μια μικρή κοινωνία ανθρώπων η οποία έχει τις ίδιες βασικές και λειτουργικές ανάγκες με την τοπική κοινωνία ανθρώπων, πλησίον της οποίας λειτουργεί. Στέγαση, σίτιση, ασφάλεια, υγειονομική περίθαλψη, ατομική καθαριότητα, ενημέρωση, διεκπεραίωση εγγράφων, εκπαίδευση, ψυχαγωγία, θρησκευτικά καθήκοντα, προμήθεια βασικών αγαθών καθημερινής χρήσης, περίπατο, κ.ά. αποτελούν τις καθημερινές φροντίδες και ασχολίες των προσφύγων.

Στον σχεδιασμό για την δημιουργία καταυλισμού προσφύγων, πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν δύο κατηγορίες υποδομών εντός του καταυλισμού. Τα δίκτυα και οι εγκαταστάσεις.

Θα πρέπει επίσης να λαμβάνονται υπ' όψιν δύο βασικοί παράμετροι κατά τον σχεδιασμό. Η κοινωνική διάσταση, δηλαδή οι σχέσεις των μελών του πληθυσμού μεταξύ τους και οι σχέσεις που αναπτύσσονται από την κοινή χρήση των ενιαίων χώρων δραστηριότητας εντός του καταυλισμού και η φυσική διάσταση, δηλαδή η σημαντικότητα μιας παρεχόμενης υπηρεσίας, η απόστασή της, το ποσοστό χρησιμοποίησής της και η αποτελεσματικότητά της.

Στους καταυλισμούς προσφύγων συνήθως εφαρμόζεται διεθνώς η διακεκομμένη γραμμική διάταξη των καταλυμάτων διαμονής διότι διευκολύνει τα μέγιστα τη διασπορά των δικτύων ηλεκτροδότησης, ύδρευσης, αποχέτευσης, ελέγχου πιθανής εξάπλωσης λοιμωδών ή μεταδοτικών νόσων, ελέγχου και οργάνωσης των προσφύγων, κ.λπ.

Κατά τον σχεδιασμό της δημιουργίας καταυλισμού προσφύγων πρέπει να υπολογίζεται η ανάγκη των ανθρώπων για διατήρηση καλής φυσικής κατάστασης και αθλητισμού.

Προσαρμογή από: Γερασιμάτος Α.Γ. (2016). Καταυλισμοί Προσφύγων: Βασικές Αρχές Δημιουργίας - Οργάνωσης - Λειτουργίας. Πάτρα.

ΑΞΟΝΑΣ 4 - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4.6

Πώς να γίνω ενεργός πολίτης;

Ηλικίες: 10-15 χρονών

Εκτιμώμενος χρόνος υλοποίησης: 2 διδακτικές ώρες

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Μετά από την ολοκλήρωση αυτής της δραστηριότητας, οι μαθήτριες/τές θα είναι σε θέση:

- Να κατανοούν πως οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα επηρεάζουν τη συμπεριφορά μας απέναντι στο διαφορετικό.
- Να αντιλαμβάνονται την έννοια του ενεργού πολίτη μέσα από απλές στάσεις, ενέργειες και πρωτοβουλίες στο πλαίσιο του σχολείου σε σχέση με την αντιμετώπιση του διαφορετικού.

ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΑ ΜΕΣΑ & ΥΛΙΚΑ

- Ζάρι και πιόνια

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ & ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

Ο εκπαιδευτικός εκτυπώνει (αν μπορεί σε μεγέθυνση) την καρτέλα του παιχνιδιού που ακολουθεί. Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Αποφασίζεται η σειρά που θα παίξουν οι ομάδες.

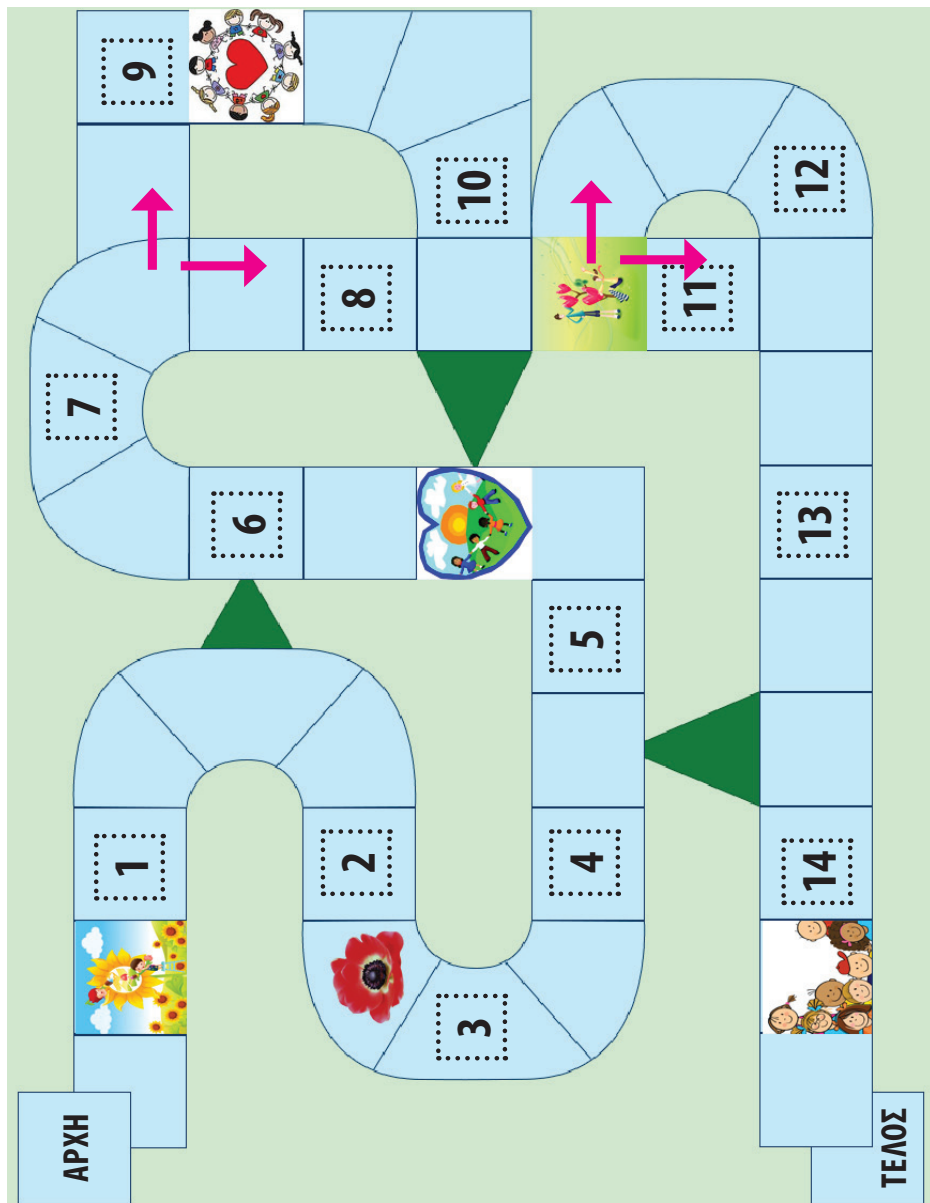
Όλα τα πιόνια τοποθετούνται στο τετράγωνο με τη λέξη ΑΡΧΗ. Η πρώτη ομάδα ρίχνει το ζάρι και προχωράει τόσα τετράγωνα όσα λέει το ζάρι. Αν το πιόνι σταματήσει σε κενό τετράγωνο παραμένει εκεί και συνεχίζει η επόμενη ομάδα.

Αν το πιόνι σταματήσει σε τετράγωνο που έχει δίπλα μεγάλο πράσινο βέλος, στον επόμενο γύρο συνεχίζει από το σημείο που υποδεικνύει αυτό το βέλος.

Αν το πιόνι περάσει από τετράγωνο που έχει μικρό διπλό βέλος, η ομάδα επιλέγει τον δρόμο που θα ακολουθήσει.

Αν το πιόνι σταματήσει σε τετράγωνο που περιέχει αριθμό τότε η ομάδα ακολουθεί την εντολή του τετραγώνου (οι εντολές παρουσιάζονται στη σελίδα που ακολουθεί το ταμπλό του παιχνιδιού. Κερδίζει η ομάδα που θα τερματίσει πρώτη.

ΑΡΧΗ **ΤΕΛΟΣ**

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14

ΤΙ ΚΑΝΟΥΜΕ ?

Περιβαλλοντική-Κλιματική Μετανάστευση

14 Εντολές παιγνιδιού

1. Ετοιμάσατε μια γιορτή για το σχολείο για τη υποδοχή των νέων φίλων. Ξαναρίξτε το ζάρι.
2. Δεν σας αρέσει να καθίσετε στο ίδιο θρανίο με κάποιον που είναι διαφορετικός από εσάς. Χάνετε τη σειρά σας για τον επόμενο γύρο.
3. Δεν μιλάει την ίδια γλώσσα με σας και άρα δεν μπορείτε να παίξετε μαζί του. Πηγαίνετε 3 τετράγωνα πίσω.
4. Οι ξένοι συμμαθητές σας μπορεί να μην τρώνε αυτά που πουλάει το κυλικείο. Μένετε στη θέση που είστε.
5. Ο καινούργιος μαθητής κάθεται σε μια γωνιά. Τον φωνάζετε να παίξετε μαζί. Πηγαίνετε 3 τετράγωνα μπροστά.
6. Ένας συμμαθητής σας έχασε τη γόμα του. Αμέσως σκεφτήκατε ότι την πήρε ο καινούργιος. Πηγαίνετε τρία τετράγωνα πίσω.
7. Προτείνετε στον δάσκαλό σας να προσκαλέσει τους γονείς των μαθητών της τάξης, για να μαγειρέψουν όλοι μαζί από ένα φαγητό από τον τόπο τους. Ξαναρίξτε το ζάρι και προχωρήστε το διπλάσιο του αριθμού που φέρατε.
8. Στον ερχομό του στη χώρα μας, ο συμμαθητής σας τραυματίστηκε σοβαρά και χρειάζεται αναπηρικό αμαξίδιο για τη μετακίνησή του στο σχολείο. Ο Δήμος έφτιαξε ράμπες για την ευκολότερη πρόσβαση στο σχολείο. Πηγαίνετε 2 τετράγωνα μπροστά.
9. Στο σχολείο σας καλλιεργείτε λαχανικά, για να τα προσφέρετε σε γεύματα αγάπης. Προχωρήστε 3 τετράγωνα.
10. Ο νέος συμμαθητής σας καλεί στο σπίτι του, αλλά οι γονείς σας δεν σας επιτρέπουν να πάτε. Πηγαίνετε πίσω 2 τετράγωνα.
11. Η οικογένεια του νέου συμμαθητή σας ξεκίνησε να δουλεύει στον φούρνο της γειτονιάς. Σταματάτε να ψωνίζετε από εκεί. Πηγαίνετε 2 τετράγωνα πίσω.
12. Η γιαγιά ενός συμμαθητή σας έχει ένα άδαιο διαμέρισμα. Της προτείνετε να το προσφέρει χωρίς ενοίκιο στην οικογένεια του νέου συμμαθητή σας. Πηγαίνετε 2 τετράγωνα μπροστά.
13. Οι ξένοι συμμαθητές σας κάποιες μέρες δεν έχουν δεκατιανό μαζί τους. Προτείνετε στο Σύλλογο Γονέων να το φροντίσει. Για την καλή σας πράξη προχωρήστε 2 τετράγωνα μπροστά.
14. Ένας ξένος συμμαθητής σας μια μέρα μέσα στο μάθημα βάζει τα κλάματα. Σηκώνεστε από τη θέση σας και πηγαίνετε κοντά του για να του δώσετε ένα χαρτομάντιλο. Λυπηθήκατε πολύ για το συμβάν. Πηγαίνετε κατευθείαν στο τέρμα.